

1945 m. rugpjūčio mėn. *Karinis paradas Vilniuje*. Iš kairės į dešinę: VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkas M. Suslov, LKP(b) CK pirmasis sekretorius A. Sniečkus, LSSR LKT pirmininkas M. Gedvilas. LSSR AT Prezidiumo pirmininkas J. Paleckis, SSRS NKVD-NKGB įgaliotinis Lietuvoje gen. ltn. I. Tkačenko, SSRS NKVD komisaro pavaduotojas gen. plk. A. Apolonov (?), SSRS NKVD 4-osios šaulių divizijos vadas gen. mjr. P. Vetrov (?), LSSR NKVD komisaras gen. mjr. J. Bartašiūnas.

LLKJS IV suvažiavimas 1948 m.

Tarptautinė komisija nacių ir sovietinio okupacinių režimų
nusikaltimams Lietuvoje įvertinti

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

The General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania

The International Commission for the Evaluation of the Crimes
of the Nazi and Soviet Occupation Regimes in Lithuania

VYTAUTAS TININIS

Komunistinio režimo nusikaltimai Lietuvoje 1944–1953

SOVIETŲ SAJUNGOS POLITINIŲ STRUKTŪRŲ,
VIETINIŲ JŲ PADALINIŲ BEI KOLABORANTŲ VAIDMUO VYKDANT
NUSIKALTIMUS 1944–1953 M.

I TOMAS

Istorinė studija ir faksimilinių dokumentų rinkinys

The Crimes of the Communist Regime in Lithuania in 1944-1953

The Role of the Political Bodies, their Local Subdivisions
and Collaborationists of the Soviet Union in Committing Crimes
in 1944-1953

Volume 1

A historical study and a set of documents in facsimile

UDK 947.45.083

Ti88

Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti (toliau – Tarptautinė komisija) istorijos eksperto, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Redakcinio skyriaus vedėjo dr. Vytauto Tininio parengta mokslinė studija ir faksimilinių dokumentų rinkinys yra skirta tiriantiems sovietinės okupacijos stalininį pokario laikotarpį.

Leidiny s parengtas šios Tarptautinės komisijos užsakymu. Studijos tema – **SOVIETŲ SAJUNGOS POLITINIŲ STRUKTŪRŲ, VIETINIŲ JŲ PADALINIŲ BEI KOLABORANTŲ VAIDMUO VYKDANT NUSIKALTIMUS 1944–1953 M.**

Mokslinis redaktorius doc. dr. *Arvydas Anušauskas*

Atsakingoji redaktorė dr. *Audronė Petrauskaitė*

Recenzavo: doc. dr. *Algirdas Jakubčionis*,
doc. dr. *Bronius Puzinavičius*

Į anglų kalbą vertė *Genovaitė Laugalienė ir Milda Mironaitė*

© Tarptautinė komisija nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams

Lietuvoje įvertinti, 2003

© Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2003

© Vytautas Tininis, 2003

ISBN 9955-423-13-7 (1 dalis)

ISBN 9955-423-17-X (bendras)

This scientific study and the set of documents in facsimile prepared by dr. Vytautas Tininis, an expert in history of the International Commission for the Evaluation of the Crimes of the Nazi and Soviet Occupation Regimes (further – International Commission), the Head of the Editorial Department of the General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, is intended for researchers of the Stalinist post-war period of the Soviet occupation.

The publication was commissioned by the aforementioned International Commission. The theme of the study is **THE ROLE OF THE POLITICAL BODIES, THEIR LOCAL SUBDIVISIONS AND COLLABORATIONISTS OF THE SOVIET UNION IN COMMITTING CRIMES IN 1944-1953.**

Science editor: assoc. prof. dr. *Arvydas Anušauskas*
Managing editor: dr. *Audronė Petrauskaitė*

Reviewed by: assoc. prof. dr. *Algirdas Jakubčionis*
assoc. prof. dr. *Bronius Puzinavičius*

Translators: *Genovaitė Laugalienė and Milda Mironaitė*

On the left inside cover of the book is the photograph by Ch. Levin “The Military Parade in Vilnius”, August 1945. From the left: the Chairman of the Lithuania Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov, the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus, the Chairman of the Council of People’s Commissars of the LSSR M. Gedvilas, the Chairman of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR J. Paleckis, the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS in Lithuania Lt. Gen. I. Tkachenko, the Deputy Commissar of the NKVD of the SSRS Col. Gen. A. Apolonov (?), the Commander of the 4th Riflemen Division of the NKVD of the SSRS Maj. Gen. P. Vetrov (?), the Commissar of the NKVD of the LSSR Maj. Gen. J. Bartašiūnas.

4th Congress of the Lithuanian Komsomol.

On the right inside cover of the book is the photographs by members of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b)

© The International Commission for the
Evaluation of the Crimes of the Nazi
and Soviet Occupation Regimes, 2003

© The General Jonas Žemaitis Military Academy
of Lithuania, 2003

© Vytautas Tininis, 2003

1 DALIS

SOVIETŲ SAJUNGOS POLITINĖS STRUKTŪROS LIETUVOJE

TURINYS

Pratarmė	6
Įvadas	7
Sutrumpinimai	21
1. Lietuvos komunistų partija (bolševikų)	23
1.1. LKP(b) – nusikalstamos stalininės politikos vykdytoja Lietuvoje	23
1.2. Lietuvos komunistų „auklėjimas“ ir kontrolė 1944–1946 metais	27
1.3. Partinė nomenklatūra ir kadro valymai	29
1.4. LKP(b) CK biuro veikla	33
1.5. LKP(b) CK pirmasis sekretorius Antanas Sniečkus	34
1.6. LKP(b) ir represinių struktūrų santykiai	35
1.7. Kolaboravimas	41
2. VKP(b) CK Lietuvos biuras	44
3. Komjaunimas	49
Išvados	55
Dokumentų faksimilės	115
Dokumentų sąrašas	322
LKP(b) CK biuro narių sąrašas 1944–1953 m. (anglų kalba)	331
Pavardžių rodyklė	332

PART 1

POLITICAL BODIES OF THE SOVIET UNION IN LITHUANIA

Contents

Acronyms and Abbreviations	61
Introduction	62
1. The Communist Party of Lithuania (the Bolsheviks)	75
1.1. The LKP(b), a Body Executing the Criminal Stalinist Policy in Lithuania	75
1.2. “Education” and Control of Lithuanian Communists in 1944-1946	80
1.3. The Party Nomenclature and Cleansing of the Cadre	82
1.4. Activities of the Bureau of the CK of the LKP(b)	87
1.5. The First Secretary of the CK of the LKP(b) Antanas Sniečkus	88
1.6. Relationship between the LKP(b) and Repressive Bodies	89
1.7. Collaboration	96
2. The Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b)	98
3. The Komsomol	103
Conclusions	109
Documents in facsimile	115
List of documents	326
Members of the Bureau of the CK of the LKP(b) in 1944–1953	331
Index of names	332

Pratarmė

JAV Prezidento G. W. Bush'o dėmesys laisvės kovotojams jo vizito Lietuvoje metu (2002 metais) įtvirtina istorinį faktą, kad pasaulis įvertino tas kartais beviltiškai atrodžiu- sias pastangas, kurias maža okupuota šalis buvo priešpastaciusi vertybių erozijai. Didelė pasaulio dalis nepripažino ne vien tik sovietinės tikrovės, bet patvirtino, kad, nepaisant žmo- gaus paniekinimo ir asmens pavergimo, GULAG'ų, trėmimų, nuosavybės konfiskavimo, pa- radų, tankų ir jėgos demonstravimo, laisvės suvokimas netapo išguitas ir amžiais susiklos- čiusios vertybės Lietuvoje buvo išlaikytos.

Nusikaltimų faktinei bazei apibendrinti bei teisiškai apibrėžti reikia teisininkų ir is- torikų bendrų pastangų. Specialiai tam buvo įkurta Tarptautinė komisija nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti. Jos užsakymu dr. Vytautas Tininis išanalizavo Sovietų Sąjungos politinių struktūrų, vietinių jų padalinių bei kolaborantų vaid- menį vykdant nusikaltimus Lietuvoje stalinizmo laikotarpiu. Darbe pateikti faktai atsklei- džia okupacinės sovietinės santvarkos bei jos administratoriaus – Lietuvos komunistų par- tijos nusikaltimų mastą. Stalino laikais, kaip matome iš surinktos medžiagos, LTSR KP ne tik nebuvo lietuvių tautos slapta gelbėtoja, bet priešingai, norėdama įsiteikti Maskvai, uo- liau nei smogikų struktūros vykdė okupantų pavestus uždavinius bei prašė SSSR vadovybę griežtinti jų reikalautas represijas prieš Lietuvos žmones.

Knyga, kurios medžiaga ateityje padės Komisijai padaryti apibendrinamas išvadas, pa- rodo, kad sovietų okupacinės struktūros inkriminuodavo „buvusios“ nepriklausomos vals- tybės piliečiams nusikaltimus tada Lietuvoje dar neegzistavusiai sovietinei santvarkai. Taip SSSR paneigė savo pačios ankstesnę Lietuvos Respublikos pripažinimo politiką: nuo 1918 m. Lietuvos žmonės buvo traktuojami tarsi SSSR piliečiai. Po padidinaujamu NKVD stiklu buvo tyrinėjama, kokią Vakarų spaudą prenumeruodavo anuometiniai Lietuvos piliečiai. Baltijos šalių gyventojai, be svetimųjų bandymo kolonizuoti ir rusifikuoti jų kraštą, dar išgyveno tai, ką besiformuojančios demokratinės Rusijos gyventojai 1918–1919 m. patyrė po bolševikinio perversmo, t.y. „kovą su kontrrevoliucija“. Taigi teroro prieš Baltijos kraštų gyventojus mastas buvo daug didesnis nei ribotą valstybingumą bei prosovietinę valdžią turėjusiose tuo metu pradėto formuoti sovietinio bloko šalyse.

Knygos autorius pateikė Komisijai okupacinės sovietų valdžios bei jos vietinių komu- nistinių administratorių įvykdytų tarptautinės teisės pažeidimų faktus. Tai naujas žingsnis Lietuvos istorijoje bei impulsas tarptautinei bendrijai giliau susimąstyti apie nusikaltimų esmę ir mechanizmą.

Emanuelis Zingeris

Kovo 11-osios Akto signataras,
Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje
įvertinti pirmininkas

Preface

The President of the United States of America G.W. Bush's regard to freedom fighters during his visit to Lithuania (2002) testifies to the historic fact that the world has appraised those sometimes hopeless-looking attempts which the small occupied country opposed to the erosion of values. A great part of the world not only refused to recognize the Soviet reality, but also acknowledged that in spite of the contempt for man and the enslavement of the individual, in spite of the GULAGs, deportations, confiscation of property, parades, demonstrations of tanks and force, the perception of freedom has survived and values formed through centuries in Lithuania have been preserved.

In order to generalize and legally define the factual basis of the crimes, joint efforts of lawyers and historians are necessary. Solely for this purpose the International Commission for the Evaluation of the Crimes of the Nazi and Soviet Occupation Regimes in Lithuania was established. Under its commission dr. Vytautas Tininis has analyzed the role of the political bodies of the Soviet Union, their local subdivisions and collaborationists in executing crimes in Lithuania during the period of Stalinism. Facts presented in this study disclose the scope of the crimes committed by the Soviet occupation system and its administrator – the Communist Party of Lithuania. The collected material shows that during Stalinist times the Communist Party of the LSSR was not only far from being a secret saviour of the Lithuanian nation, but, on the contrary, wishing to ingratiate itself with Moscow even more ardently than shock troops, carried out tasks assigned by the invaders and also requested the authorities of the SSRS to make the repressions required by them and directed against the people of Lithuania stricter.

The book whose material will help the Commission make generalizing conclusions in the future demonstrates that Soviet occupation bodies used to incriminate the citizens of the "former" independent state with crimes against the yet non-existent in Lithuania Soviet system. Thus, the SSRS disclaimed its own previous policy of the recognition of the Republic of Lithuania: since 1918 people of Lithuania had been treated as citizens of the SSRS. The western press subscribed to by the citizens of the then Lithuania was scrutinized under the magnifying glass of the NKVD. Apart from the attempts by the aliens to colonize and Russianize the Baltic States, their population went through what in 1918-1919 the people of the forming democratic Russia experienced after the Bolshevik coup d'état, i.e. "the fight against the counterrevolution". Therefore, the scope of terror against the population of the Baltic States was much greater than in the countries enjoying a limited statehood and pro-Soviet power within the then being formed Soviet block.

The author of the book submitted the facts of the violation of the international law committed by Soviet occupation administrators to the Commission. It is a new step in the history of Lithuania and a stimulus for the international community to more deeply reflect on the essence and mechanism of crimes.

Emanuelis Zingeris,

*Signatory to the Act of March 11,
Chairman of the International Commission for the Evaluation of the Crimes of the Nazi
and Soviet Occupation Regimes*

Įvadas

1944 m. prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai (reokupacijai), Lietuva prievarta buvo inkorporuota į Sovietų Sąjungą, iš pradžių panaudojus Raudonąją armiją, kovojusią su hitlerine kariuomene, o vėliau – represinius NKVD karinius dalinius. Pastarieji visoje Lietuvos teritorijoje, ypač kaimo vietovėse, įkūrė savo įgulas sovietų valdžios struktūroms ginti bei saugoti ir jau kur kas didesnėmis karinėmis pajėgomis slopino lietuvių tautos ginkluotą pasipriešinimą. 1944 m. Lietuvoje ir užsienyje nebuvo realios ir teisėtos nepriklausomai Lietuvai atstovaujantios politinės valdžios (išskyrus keletą diplomatinių atstovybių), todėl Maskvai neberekėjo naudoti klastingų politinių kombinacijų kaip 1940 m., juo labiau kad po Antrojo pasaulinio karo tarptautinė bendrija ir galingiausios Vakarų pasaulio demokratinės valstybės neprieštaravo SSRS Baltijos šalyse vykdomai politiškai, išskyrus jų bendro pobūdžio politinius priekaištus.

Sovietinį režimą Lietuvoje lydėjusį terorą ir represijas lėmė nusikalstama komunistinės valstybės totalitarinė prigimtis. Visa SSRS Lietuvos atžvilgiu vykdoma politika buvo prievartinė ir nusikalstama – tiek jos tikslai ir uždaviniai, tiek turinys ir pobūdis, tiek jos įgyvendinimo būdai ir priemonės. Siekdamas prievarta išlaikyti Lietuvą Sovietų Sąjungoje, okupacinis režimas nuo pat pirmųjų dienų naudojo terorą, represijas, vykdė lietuvių tautos genocidą, karo nusikaltimus. Ir nors tai buvo bandoma grįsti bolševikų „ašt-rėjančios klasių kovos“, „proletariato diktatūros“ teorijomis, tačiau Lietuvoje jos turėjo ryškų antilietuvišką pobūdį. (Lietuviai sudarė net 96 proc. visų deportuotųjų ir 93 proc. visų įkalintųjų.)¹ Faktiškai žmonės buvo baudžiami dėl to, kad jie yra lietuviai ir nori turėti nepriklausomą valstybę. Prievarta tapo kasdieniniu sovietinio režimo palydovu, ir tai baigėsi tik 1991 m., žlugus komunistinei santvarkai Sovietų Sąjungoje.

Po karo Lietuvoje buvo sparčiai atkuriamas dar 1940–1941 m. veikusi SSRS vienpartinė totalitarinės valstybės politinė sistema. Ją sudarė politinės ir valstybinės struktūros, siekiančios Lietuvoje prievarta sukurti komunistinę visuomenę. Lietuva per trumpą laiką turėjo tapti neatskiriama SSRS dalimi. Kad įtvirtintų savo valdžią, komunistai įvedė totalitarinį režimą. Svarbiausi jo tikslai buvo politizuoti ir ideologizuoti visuomenę, kontroliuoti visas visuomeninio gyvenimo sritis, sukurti komunistinio režimo socialinę atramą. Tam buvo panaudotos politinės, ideologinės ir represinės priemonės.

Sovietų Sąjungos politinės ir valstybinės struktūros Lietuvoje (okupacinė administracija buvo sudaryta iš SSRS piliečių ir vietos kolaborantų) naikino viską, kas priminė nepriklausomą Lietuvą, tautos savimonę, jos tradicijas ir dvasines vertybes, griovė socialinę struktūrą ir ekonominę sanklodą (daugiausia kaime), fiziškai naikino politiškai aktyviausią ir sąmoningiausią tautos dalį. Lietuvių tauta tam priešinosi, todėl Sovietų Sąjunga 1944–1953 metais tęsė prieškariu pradėtą represijų politiką, kuri pasireiškė įvairiomis valstybinio teroro ir organizuoto genocido formomis. Lietuvai vėl buvo primestas sąjunginės sovietinės respublikos, neturinčios jokių savarankiškumo požymių, statusas.

Formaliai sovietų valdžios struktūrą sudarė valstybinės įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisinės valdžios šakos. Tačiau totalitarinio režimo sąlygomis toks valdžių padalijimo principas buvo fiktyvus: absoliučią valdžią turėjo komunistų partija, kuri savo valią diktavo visoms valstybinėms ir visuomeninėms institucijoms. Aukščiausioji SSRS valstybinės valdžios struktūra Lietuvoje – Lietuvos SSR Aukščiausioji Taryba, pagal savo konstitucinę paskirtį turėjusi būti svarbiausia politinės valdžios institucija (LSSR 1940 m. Konstitucijos 2 str. skelbė, kad „politinių Lietuvos TSR pagrindą sudaro darbo žmonių atstovų Tarybos“), jokios politinės veiklos nevykdė. LSSR Aukščiausioji Taryba – „aukščiausias Lietuvos TSR valstybinės valdžios organas“ (20 str.), „renkama Lietuvos TSR piliečių ketveriems metams“ (21 str.) ir „vienintelis Lietuvos TSR įstatymų leidimo organas“ (23 str.) – tik dubliavo SSRS AT įsakus ir formaliai tvirtino metinius biudžetus. Ati-

tinkamai jokios politinės veiklos nevykdė ir politinės valdžios neturėjo vietos darbo žmonių atstovų tarybos, nors LSSR Konstitucijos 3 str. skelbė, kad visa valdžia LSSR priklausė miesto ir kaimo darbo žmonėms, „darbo žmonių atstovų Tarybų asmenyje“.² Plačiąja prasme LSSR Aukščiausioji Taryba, vietos tarybos, kaip ir LSSR Liaudies komisarų taryba ir vietos vykdomieji komitetai, vykdė komunistų partijos politiką.

Svarbiausia Sovietų Sąjungos politinė jėga buvo komunistų partija – vienintelė SSRS politinė struktūra, neteisėtu, smurtiniu būdu atėjusi į valdžią dar 1917 m. Toki jos politinį statusą įteisino SSRS Konstitucija, nustatiusi ir totalitarinės valstybės sandarą, kuriai esant negalėjo būti kelių partijų politinės konkurencijos. Komunistų partija – Visasąjunginė komunistų partija (bolševikų) ir jos sudedamosios dalys – respublikų komunistų partijos buvo sudarytos remiantis griežto centralizmo, besąlygiško paklusnumo ir pavaldumo principais. Jos struktūra buvo daugiapakopė: nuo VKP(b) CK Politinio biuro (aukščiausiosios SSRS valdžios institucijos) iki iš keleto komunistų suburtų vietinių partinių kuopelių (organizacijų). Partiją sudarė respublikinės partijos, faktiškai komunistų teritorinės organizacijos, kurios buvo besąlygiškai pavaldžios centrui – VKP(b) centro komitetui, VKP(b) CK Politiniam biurui ir asmeniškai J. Stalinui. Tačiau Sovietų Sąjungoje nebuvo Rusijos komunistų partijos, ji Kremlui buvo nereikalinga – rusiškoji VKP(b) turėjo aprėpti visą SSRS.

Lietuvoje tokia vienintelė politinė struktūra, sovietinės politinės sistemos šerdis bei okupacinio režimo branduolys, buvo oficialiai vadinama Lietuvos komunistų partija (bolševikų) – teritorinė VKP(b) organizacija, turinti srities organizacijos statusą. LKP(b) dėl savo organizacinės struktūros ir priklausymo nuo VKP(b) CK pokario metais nebuvo nei nacionalinė organizacija, nei politinė partija tikrąja šio žodžio prasme. Ji buvo svarbiausia okupacinės administracijos institucija, kuri kontroliavo ir kreipė visų valstybinių ir visuomeninių struktūrų veiklą.

Be VKP(b) partinės organizacijos, Lietuvoje pokario metais veikė dar ir kitos SSRS politinės struktūros: VKP(b) CK Lietuvos biuras ir Lietuvos Lenino komunistinė jaunimo sąjunga (komjaunimas). Šios organizacijos aktyviai prisidėjo sovietinant Lietuvą, kovojo su rezistencija, organizavo ir dalyvavo vykdamas represijas ir genocidą.

Komunistinį terorą Lietuvoje vykdė represinės žinybos – NKVD (MVD) ir NKGB (MGB). Šios institucijos formaliai priklausė Lietuvos vykdomajai valdžiai, sąjunginių-respublikinių komisariatų (ministerijų) grupei, bet faktiškai veikė kaip atitinkamų SSRS liaudies komisariatų padaliniai ir buvo tiesiogiai pavaldūs Maskvai. Analogiškai funkcionavo įstatymų vykdymo priežiūros institucijos – prokuratūra ir specialieji teismai, sankcionavę daugelį represijų ir genocido akcijų. Antra vertus, LSSR represinių struktūrų vadovai ėjo aukštas pareigas Lietuvos partinės valdžios viršūnėje: J. Bartašiūnas, A. Guzevičius, D. Jefimovas, N. Gorlinskis, P. Kapralovas, P. Kondakovas buvo LKP(b) CK biuro nariai. Visi jų nusikalstami darbai buvo daromi komunistų partijos vardu ir vadovaujantis komunistinio kūrėjo idėja.

Visose sovietų valdžios institucijose, įskaitant ir Lietuvos komunistų partinę organizaciją, dirbantys buvusios nepriklausomos Lietuvos piliečiai, verčiantys savo tėvynainius paklusti bei vykdyti okupantų valią, tapo kolaborantais – okupantų talkininkais. Kaip geriau pažįstantys kraštą ir gyventojus, jie siūlė savas priemones ir būdus, kaip greičiau sovietinti Lietuvą ir palaužti ginkluotą pasipriešinimą. Kad pagrįstų savo kolaboravimą, jie niekino Lietuvos nepriklausomybę, bandė pateisinti lietuvių tautos naikinimą, stengėsi įtraukti kuo platesnius Lietuvos visuomenės sluoksnius į bendradarbiavimą su okupantais.

Šio tyrimo tikslas – daugiausia remiantis archyviniais dokumentais, atskleisti Sovietų Sąjungos politinių struktūrų Lietuvoje – LKP(b), VKP(b) CK Lietuvos biuro, Lietuvos komjaunimo – bei kolaborantų vaidmenį 1944 – 1953 metais vykdamas nusikaltimus, iš-

nagrinėti šių struktūrų funkcijas, tarpusavio santykius, pagrindinius veiklos tikslus ir uždavinius, parodyti jų mastą ir vaidmenį, apibūdinti kolaboranto sąvoką, jam valdžios suteiktus įgaliojimus ir funkcijas, apskritai pagal galimybes atskleisti sovietų valdžios veiklos užkuliusius.

Studijoje daugiausia dėmesio skirta Lietuvos sovietizacijos politiniam aspektui, todėl nenagrinėta komunistų partijos ekonominė politika Lietuvoje, kuri taip pat buvo aiškiai nusikalstamo pobūdžio: kaimo ekonominis teroras – nepakeliami valstybiniai mokesčiai ir prievolės, įvairūs prievartiniai darbai, „išbuožinimas“, prievartinė kolektyvizacija, privataus sektoriaus likučių naikinimas pramonėje ir prekyboje ir kiti klausimai.

Istoriografija

Lietuvos ir užsienio istoriografijoje daug dėmesio skiriama Sovietų Sąjungos politinių struktūrų nusikalstamos veiklos tyrimams. Autoriai analizavo šios valstybės sandarą ir jos sistemos elementų funkcijas, politinių struktūrų raidą ir jų veiklą po Antrojo pasaulinio karo SSRS ir Lietuvoje.

Užsienio literatūra

Užsienio šalių tyrinėtojai išsamiai nagrinėjo komunizmo politinę doktriną ir praktiką.* Daugiausia dėmesio buvo skirta sovietinio režimo brutalumui ir komunistų partijos įvykdymams nusikaltimams: žmogaus teisių ir laisvių pažeidimams, politinėms represijoms, įvairių socialinių sluoksnių ir tautų politinei diskriminacijai, terorui, genocidui (tautų žudynėms, trėmimams), dvasinei prievartai, rusinimui, antisemitizmui. Palyginę Rusijos komunistų ir Vokietijos nacionalsocialistų politines doktrinas ir jų įgyvendinimo raidą bei būdus, užsienio tyrinėtojai pastebėjo tam tikrų bendrumų ir konstatavo, kad komunistinis genocidas yra artimas nacionalsocialistiniams rasiniams genocidams. Lietuvoje ir kitose SSRS okupuotose valstybėse genocidas pirmiausia buvo nukreiptas prieš jų tautas.³ Genocidui ir kitiems nusikaltimams Sovietų Sąjungoje ir jos aneksuotose valstybėse politiškai vadovavo ir vykdymo sistemą organizavo Visasąjunginė komunistų partija (bolševikų) ir jos vietos struktūros.

Užsienio istoriografijoje vyrauja koncepcija, kad Sovietų Sąjunga antrą kartą (1944–1945 m.) neteisėtai okupavo Lietuvą, nes pažeidė 1941 m. Atlanto chartijos pagrindinį principą: „Atkurti suverenias teises ir savarankiškumą tų tautų, kurios jų neteko per prievartą“. Tačiau Sovietų Sąjungai JAV ir kitos Vakarų valstybės didesnių pretenzijų nereiškė, nors ir nepripažino Baltijos šalių inkorporavimo į SSRS teisėtumo. 1944 m. JAV valstybės departamento priimtas specialus memorandumas ir 1945 m. Jaltos konferencija nepareikalavo Baltijos valstybėms suteikti nepriklausomybę.⁴ SSRS tuo pasinaudojo ir čia įdiegė savo politinę sistemą, kuri buvo vienoda visiems į SSRS inkorporuotiems kraštams. Lietuvą reikėjo antrą kartą susovietinti, todėl Sovietų Sąjungos politinėms struktūroms buvo išskelti papildomi uždaviniai: likviduoti pasipriešinimą, „apvalyti“ visuomenę nuo „socialiai priešiškų elementų“, įdiegti komunistinę ideologiją ir komunistiniais pagrindais pertvarkyti ekonomiką.

Vis dėlto išėivijos politinės jėgos nesutiko su Vakarų šalių nuolaidžiavimo politika. Buvo renkami dokumentai, faktografinė medžiaga, iliustruojanti sovietinės okupacijos žiaurumus. Pirmą kartą pamėginta viešai atskleisti komunistinio režimo įvykdytus nusikaltimus JAV 1953 metais. Kongreso sudarytas Ch. J. Kersteno vadovaujamas komitetas tyrė Sovietų Sąjungos įvykdytą Baltijos valstybių užgrobimą ir pripažino jį tarptautiniu nusikaltimu.⁵

* Šiame skyrelyje autorius siekė apžvelgti tik su Lietuva susijusią istoriografiją.

Užsienio lietuvių istoriografijoje ypatingas dėmesys buvo skirtas lietuvių tautos gincluotam pasipriešinimui ir SSRS prievartos politikai Lietuvoje, demografiniams jos nuostoliams įvertinti.⁶ Šiuose darbuose konstatuota, kad, reokupavusi Lietuvą, SSRS įdiegė joje unifikuoją sovietinę politinę sistemą, 1944 m. iš Maskvos perkėlė marionetinę LSSR administraciją, kuri Lietuvoje per trumpą laiką sudarė vietos valdžios struktūras. LSSR administracijai vadovavo VKP(b) CK ir SSRS centrinės žinybos. Lietuvos komunistų partija atliko tarpininko vaidmenį, organizavo VKP(b) CK nutarimų įgyvendinimą, nors pati politinių sprendimų teisės neturėjo. Sovietų Lietuvos valdymo struktūroms prižiūrėti okupantai siuntė savo rusakalbius atstovus, buvo įdiegta „antrųjų asmenų“ sistema. Suformuotas politiškai patikimas LSSR valdymo aparatas buvo panaudotas sovietinimo, rusinimo ir genocido politikai įgyvendinti. J. Brazaitis, A. Damušis, K. Girnius, R. Misiūnas ir kiti, būdami vieningos nuomonės dėl LKP(b) vadovų nusikalstamo ir kolaborantinio vaidmens, pažymi, kad net ir pačiais vadovais buvo nepasitikima. Istoriko K. Girniaus teigimu, „nei Lietuvos komunistų partijos viršūnės, nei vietos kadrai neturėjo lemiamo vaidmens svarbiausiuose klausimuose. Juos darė Kremlius“.⁷ Lietuvai, kaip ir kitoms SSRS respublikoms, V. Daugirdaitės-Sruogienės nuomone, buvo „leista tik tam tikra kultūrinė autonomija“.⁸ Tad visa atsakomybė už terora ir represijas teko SSRS bei vietos kolaborantams.

Nusikalstamai politikai realizuoti VKP(b) panaudojo savo respublikinę struktūrą – Lietuvos komunistų partiją. Jos veikėjai priskirti kolaborantų kategorijai. Istorikai aptarė LKP(b) sudėtį. Buvo pažymėta, kad LKP(b) buvo daug ne lietuvių tautybės asmenų. Visa okupantų politika pokario metais, sovietų valdžios politiniai, ekonominiai, socialiniai, kultūriniai ir kiti pertvarkymai Lietuvoje buvo nusikalstamo pobūdžio, jie buvo radikalesni nei vykdytieji 1940–1941 metais. Lietuvių tautos genocidas buvo sunkiausias okupacinio režimo nusikaltimas, kurį suplanavo VKP(b) vadovybė, o organizavo ir vykdė kartu su centrine administracija LKP(b) bei jai pavaldi LSSR administracija.

Visų išseivijos istorikų darbų trūkumas – originalios archyvinės medžiagos stoka. Daugelis jų parašytų darbų paremti emigracijoje gyvenusių žmonių atsiminimais ir sovietinės istoriografijos faktografija. Rašydami apie Sovietų Sąjungos politines struktūras, jie visiškai nenagrinėjo VKP(b) CK Lietuvos biuro veiklos, nepakankamai atskleidė LKP(b) satelito – komjaunimo vaidmenį vykdant nusikaltimus, neaptarė LKP(b) ir represinių struktūrų santykių ir kt.

Šiuolaikinė Lietuvos istoriografija

Per pastarąjį dešimtmetį istorikai, remdamiesi plačia pirminių istorijos šaltinių baze, nauja Lietuvos bei užsienio istorine mokslinė ir memuarine literatūra, įvairiais aspektais nagrinėjo Sovietų Sąjungos politinių struktūrų, pirmiausia LKP(b), vaidmenį vykdant lietuvių tautos genocidą ir kitus okupacinio režimo nusikaltimus.

Visi autoriai vieningai pripažįsta, kad 1944 m. Lietuvoje prasidėjo antroji sovietų okupacija (reokupacija). Per trumpą laiką buvo atkurta SSRS politinė sistema, kurioje vadovaujama padėtį užėmė komunistų partija. Lietuvos komunistų partija, sudedamoji VKP(b) dalis, buvo aukščiausia LSSR okupacinės administracijos institucija, išskyrus 1944–1947 m., kai Lietuvos sovietinimo eigą ir pačios LKP(b) veiklą prižiūrėjo VKP(b) CK Lietuvos biuras. LKP(b) sugebėjo būti valdžioje tik remiama SSRS karinių ir represinių struktūrų.

Lietuvių tauta nepripažino sovietinės okupacijos ir visais būdais jai priešinosi. Komunistų partija nusikalstamomis priemonėmis organizavo pasipriešinimo slopinimą (žudynėmis, įkalinimais, trėmimais, turto konfiskavimu). Dauguma Lietuvos gyventojų rėmė rezistentus, todėl sovietų valdžios represijos įgijo masinį pobūdį ir buvo nukreiptos ne tik prieš kitaminčius, bet ir prieš pačią lietuvių tautą. Beveik pusė milijono žmonių tapo komunistinio genocido ir sovietinio teroro aukomis, patyrė vienokią ar kitokią prievartą.

Pirmą kartą bandyta istoriškai įvertinti LKP praeitį 1988 metais. Istorikai L. Truska, G. Rudis, V. Kašauskienė, Č. Bauža ir kt. pradėjo ieškoti atsakymų į daugelį okupacijos metais draudžiamų klausimų (dėl pokario rezistencijos, trėmimų, stribų veiklos, demografinių pakeitimų ir kt.). LKP CK užsakymu 1989 m. autorių kolektyvas paskelbė straipsnių rinkinį „Mintys apie Lietuvos komunistų partijos kelią“.⁹ Istorikai gana drąsiai ir atvirai rašė apie LKP antitautinę veiklą ir pokario sovietinio režimo represijas (V. Kašauskienė – apie trėmimus, V. Pšibilskis – apie kultūros niokojimą), tačiau LKP nusikaltimų tautai ir žmoniškumui neakcentavo: dėl to kaltino SSRS represines struktūras, VKP(b) CK bei SSRS imperinę politiką.

1990 m. suburta istorikų grupė (J. Bagušauskas, Č. Bauža, D. Blažytė, V. Kašauskienė, V. Kancevičius, V. Pšibilskis, V. Tininis, R. Zizas, pirmininkas R. Gudaitis), remdamasi to meto žinomais istorijos faktais ir naujausiais archyviniais duomenimis, parengė 48 p. istorinę pažymą „Komunizmo idėja ir praktika Lietuvoje“. Istorikai priėjo prie išvados, kad pokario Lietuvoje buvo vykdoma „stalininio genocido, teroro ir represijų politika, kurioje didesnę ar mažesnę vaidmenį atliko ir komunistų partijos nariai“. LKP vadovybė nesutiko pripažinti, jog pokario metais LKP buvo nusikalstama organizacija, ir nepritarė istorikų išvadoms. Darbas nebuvo paskelbtas. LKP viešai neįvertino savo praeities, pripažino tik kai kurias politinio pobūdžio klaidas ir kai kurių komunistų padarytus nusikaltimus.

Vėlesni istorikų tyrimai tik dar kartą patvirtino, kad komunistų partija slapta nuo visuomenės planavo ir vykdė nusikaltimus žmoniškumui, savo tautai ir valstybingumui. 2000 m. Antikomunistiniam kongresui ir Tarptautiniam Vilniaus visuomeniniam tribunolui buvo pateikti komunizmo nusikaltimų Lietuvoje neginčijami dokumentuoti įrodymai ir liudytojų parodymai, tačiau Tribunolo nutartyje neišvengta abejotino apibendrinimo, jog komunistinis režimas „sunaikino lietuvių tautos genetinį fondą“.^{9a} Apie VKP(b) ir LKP(b) vaidmenį vykdant nusikaltimus Lietuvoje specialios studijos kol kas dar nėra. Daugiausia komunistų partijos veikla nušviesta įvairiose istorikų publikacijose, skirtose konkrečiai istorinei temai.

LKP(b) ir represinių struktūrų sąveiką organizuojant ir vykdant lietuvių tautos genocidą analizavo A. Anušauskas,¹⁰ E. Grunskis,¹¹ L. Truska¹² ir kt. Istorikai atskleidė okupacinio režimo represinės politikos tikslus, teroro ir masinių trėmimų priežastis ir paskirtį, pabrėžė komunistų doktrinos teiginius, kuriais buvo ideologiškai paremta lietuvių tautos naikinimo politika, nagrinėjo partinių ir sovietų valdžios bei valdymo institucijų ir represinių struktūrų veiklą vykdant nusikaltimus, analizavo LKP(b) kadru politiką rengiant represinių struktūrų darbuotojus (lietuvius). A. Anušauskas padarė svarbią išvadą, kad sovietų valstybės funkcija – nuslopinti vadinamąjį nuverstųjų klasių pasipriešinimą ir oficiali komunistų ideologija, pirmiausia klasių kovos teorija, buvo priedanga siekiant sunaikinti dalį tautos. Net 332 tūkst. Lietuvos gyventojų buvo įkalinta ir ištremta, dar 26,5 tūkst. nužudyta.¹³ Teisininkė Z. Šličytė teisiniu aspektu įvertino nusikalstamą sovietinio režimo politiką ir apibūdino LKP(b) ir represinių struktūrų vaidmenį organizuojant ir vykdant genocidą.¹⁴

Lietuvos komunistų partijos veikla pokario laikotarpiu nagrinėta L. Truskos¹⁵ ir V. Tininio¹⁶ apžvalginio pobūdžio istorijos vadovėliuose. 2001 m. pasirodė kolektyvinė monografija „Lietuvos suvereniteto atkūrimas 1988–1991 metais“.¹⁷ Beveik ketvirtadalis knygos skirta sovietinės okupacijos laikotarpiui. Darbe akcentuojama Lietuvos valstybės tęstinumo idėja ir komunistinės politikos amoralumas. LKP sandara ir jos veiklos bruožai aptarti K. Antanaičio studijoje „Lietuviškoji sovietinė nomenklatūra“.¹⁸

Komunistų partijos vaidmenį vykdant nusikaltimus pasipriešinimo dalyviams bei civiliniams gyventojams nagrinėjo L. Truska¹⁹, N. Gaškaitė²⁰, K. Kasparas²¹ ir kiti. 1999 m. pasirodė straipsnių rinkinys „Lietuvos naikinimas ir tautos kova 1940–1998“.²² Apie komunistų partijos pastangas sukurti Lietuvoje ginkluotus stribų būrius ir represinių struktūrų karinę veiklą pokario metais rašė J. Starkauskas.²³ Jis taip pat pirmasis Lietuvoje tyrė specialias partines-represines struktūras: „trejetus“, „ketvertus“ ir „penketus“.²⁴ Išsamiai stribų sovietinę ir šiuolaikinę historiografiją aptarė E. Grunskis.²⁵

Istorikus domino ir kitos SSRS politinės struktūros, veikusios Lietuvoje pokario metais. VKP(b) CK padalinio – VKP(b) CK Lietuvos biuro veiklą daugiausia analizavo H. Šadžius²⁶, taip pat E. Grunskis²⁷ ir V. Tininis.²⁸ Istorikas J. Bagušauskas nagrinėjo pokario

Lietuvos komjaunimo veiklą, kuria buvo siekiama susovietinti jaunimą, kontroliuoti jo politinį ir dvasinį gyvenimą bei įtraukti jį į nusikalstamą okupacinio režimo politiką.²⁹

Per pastarąjį dešimtmetį Lietuvos periodinėje spaudoje, moksliniuose tęstiniuose leidiniuose pasirodė dešimtys straipsnių įvairiomis pokario istorijos temomis, kuriuose analizuojama komunistų partijos ir komjaunimo veikla sovietinant Lietuvą ir nusikalstamomis priemonėmis organizuojant kovą su kitaminčiais. Istorikai A. Streikus³⁰ ir R. Laukaitytė³¹ nagrinėjo komunistinės valdžios ir Katalikų bažnyčios priešpriešą, M. Pocius³² – 1945 m. LKP(b) CK suorganizuotą prievartinę laiško J. Stalinui pasirašymo kampaniją, D. Blažytė³³ – sovietinę kampaniją prieš Lietuvos muzikus, S. Atamukas, L. Tatarūnas³⁴ – VKP(b) antisemitinę politiką Sovietų Sąjungoje, V. Pšibilskis³⁵, S. Gečas³⁶ – komunistų vykdytą kultūros niokojimo politiką, L. Truska³⁷ – LKP(b) CK ir Glavlito veiklą, V. Kašauskienė³⁸ – sovietų valdžios mokytojų ir moksleivių terorizavimą ir kt.

2002 m. dienos šviesą išvydo seniai laukta S. Vaitiekiaus monografija „Tuskulėnai: egzekucijų aukos ir budeliai (1944–1947)“.³⁹ Autorius daug dėmesio skyrė specialiuju teisumu, tarp jų karo tribunolų, kurie palaikė glaudžius ryšius su LKP(b) CK, veiklai.

Sovietinė istoriografija

Totalitarinio režimo sąlygomis komunistų partija buvo suinteresuota ta istorijos traktuote, kuri turėjo formuoti palankią visuomenės nuomonę apie vadovaujamą ir neklystamą komunistų partijos vaidmenį kuriant komunizmą, apie ypatingą ir nesavanau-dišką Sovietų Sąjungos, ypač rusų tautos, misiją Lietuvoje. Tuo tikslu veikė valstybės remiamos specialios „mokslinės“ institucijos: Partijos istorijos institutas prie LKP CK, LSSR MA Istorijos instituto Socializmo skyrius, visų Lietuvos aukštųjų mokyklų visuomenės mokslų katedros (SSKP istorijos, marsizmo-leninizmo, mokslinio komunizmo), Vilniaus aukštoji partinė mokykla, buvo leidžiamas specialus „mokslinis“ žurnalas „LKP istorijos klausimai“. Jų dėstytojai ir mokslo darbuotojai apie pokario istoriją išleido dešimtis monografijų, vadovėlių, kolektyvinių ir pavienių autorių darbų, statistikos ir tendencingai atrinktų archyvinių dokumentų rinkinių, buvo bandoma įrodyti sovietinio režimo („socialistinės santvarkos“) Lietuvoje pozityvumą. Remdamiesi „Trumpojo VKP(b) istorijos kurso“ tradicija, sovietiniai autoriai visiškai nutylėjo Lietuvos okupaciją ir aneksiją, lietuvių tautos genocidą ir kitus okupacinio režimo nusikaltimus. Tokia stalininė sovietinės istorijos interpretacija, atvira SSRS valstybės ir komunistų partijos politikos apologetika vyravo iki pat M. Gorbačiovo pertvarkos (Sovietų Sąjungoje – iki 1985 m., Lietuvoje – iki 1988 m. pavasario). Ypač tokio pobūdžio akademinų leidinių padaugėjo 8-ajame dešimtmetyje ir 9-ojo dešimtmečio pradžioje.⁴⁰

Siekiant ideologiškai užmaskuoti antrąją Lietuvos okupaciją ir jos tragiškus padarinius, LSSR istoriografijoje buvo suformuluotos vadinamosios „socializmo pagrindų sukūrimo“ ir „klasių kovos“ koncepcijos. Užbaigus prievartinę kolektyvizaciją ir beveik satriuškinus pagrindines partizanų jėgas, 1951 m. buvo paskelbta, kad Lietuvoje sukurti socializmo pagrindai. Sovietiniai istorikai įrodinėjo, kad lietuvių tauta palankiai sutiko komunistų partijos vykdomus socialinius bei ekonominius pertvarkymus, ypač kolektyvizaciją, tačiau maža dalis visuomenės – „buržuaziniai nacionalistai, buožės ir reakcingoji katalikų dvasininkija“ tam priešinosi. Dėl to Lietuvoje pokario metais kilo „klasių kova“, nusinešusi apie 25 tūkst. gyvybių. Apie kitas šimtatūkstantines nuo sovietinio genocido nukentėjusias aukas nebuvo užsimenama.

Atsižvelgdami į komunistų partijos dominuojamą padėtį valstybėje ir visuomenėje, daugiausia dėmesio istorikai skyrė Lietuvos komunistų partinės organizacijos veiklai nagrinėti. Vienas svarbiausių darbų apie pokario LKP(b) yra kolektyvinė monografija „Lietuvos Komunistų partijos istorijos apybraiža“, 3-ias tomas išleistas 1985 m. Knyga turėjo tapti pagrindiniu orientyru visiems Lietuvos naujausiųjų laikų istorijos tyrinėtojams. Joje

melagingai teigiama, kad „Tarybų valdžios pozicijų įtvirtinimą LKP(b) siejo pirmiausia su tarybinės demokratijos plėtimu, plačiųjų liaudies masių sluoksnių įtraukimu į valstybės reikalų tvarkymą“.⁴¹ Tokios pat nuomonės buvo ir kitų darbų autoriai, pabrėžiantys ne tik LKP(b), bet ir VKP(b) „išmintingą ekonominę ir nacionalinę politiką“ pokario Lietuvoje.⁴² Iš daugelio apie pokario komunistų partiją rašiusių istorikų darbų pažymėtina E. Treinienės knyga, nagrinėjanti LKP(b) organizacinės raidos klausimus, komunistų socialinės ir nacionalinės sudėties kaitą.⁴³

Ypač daug darbų buvo skirta komunistų partijos vykdomai vadinamajai „proletarinio internacionalizmo“ politikai. Nepaisant akivaizdžių Lietuvos beteisiškumo ir rusinimo faktų, stengtasi įrodyti, kad „Tarybų Lietuva suklestėjo tarybinių respublikų šeimoje“. Apie tai rašė K. Navickas, J. Paleckis, K. Strumskis, G. Zimas.⁴⁴ Sovietiniai istorikai, norėdami pabrėžti, jog LKP atstovavo Lietuvos interesams, visada stengdavosi atrasti tariamojo LKP(b) savarankiškumo pavyzdžių. M. Burokevičius ir J. Jermalavičius 1991 m. savo straipsniuose apie pokarį bandė ne tik pateisinti antihumanišką, antitautinę ir nusikalstamą LKP(b) veiklą, bet ir surasti joje savarankiškų politinės veiklos aspektų, nors ir jie pripažino, kad „asmenybės kulto sąlygomis VKP(b) CK ne visada atsižvelgdavo į respublikos interesus“.⁴⁵ LKP(b) savarankiškumo nuostata dažniausiai buvo siejama su A. Sniečkaus asmenybe.

Apie partinę nomenklatūrą rašė S. Atamukas.⁴⁶ Nomenklatūrai priklausantys žmonių užimdavo vadovaujamus postus, turėjo privilegijų, todėl šią temą nagrinėti sovietmečiu nebuvo skatinama. Vengiant termino „nomenklatūra“, oficialiuose raštuose ir dokumentuose buvo vartojama sąvoka „partijos kadrai“. S. Atamuko darbai dėl gausios ir vertingos statistinės bei faktologinės medžiagos turi išliekamąją vertę.

Komunistiniam režimui tarnavo sovietinė teisėsaugos sistema. Sovietinės teisės istorijos tyrinėtojai⁴⁷ tvirtino, kad teisingumo institucijos (teismai, prokuratūra) daug prisidėjo prie socialistinės santvarkos įtvirtinimo Lietuvoje, pabrėžė teisės aktų ir visos stalininės teisėsaugos sistemos funkcionavimo pagrįstumą ir reikalingumą, siekė įrodyti, kad socialistinis teisėtumas įmanomas tik vadovaujant komunistų partijai ir pan. R. Stanislovaičio nuomone, tokia sovietų valdžios politika buvo „objektyvi būtinybė“ ir ji buvo įgyvendinama trimis būdais: kariniu, ekonominiu ir politiniu-teisiniu.⁴⁸ Taip pat keliais sakiniais buvo pažymima, kad pokario Lietuvoje būta socialistinio teisėtumo pažeidimų (per didelės teismų skiriamos bausmės, kartu su „buožėmis“ persekiojami „vidutiniai valstiečiai“ ir pan.). Visi šie pažeidimai buvo pateikiami kaip atskiri atvejai, tuo bandant nuslėpti komunistų partijos nusikalstamą vaidmenį ir paneigti masinį žmogaus teisių ir laisvių pažeidimų pobūdį, lietuvių tautos genocido politiką. Apskritai šią temą (trėmimų, neteisėtų areštų, žudynių) sovietiniai istorikai dažniausiai apeidavo ar tiesiog nutylėdavo. Iškilus būtinumui paaiškinti genocido ir represinių struktūrų antihumaniškos veiklos priežastis, buvo apsiribojama formuluote, kad tai esą „atskiri socialistinio teisėtumo“ pažeidimų faktai, arba tvirtinama, kad vidaus reikalų ir valstybės saugumo organų veiksmus inspiravo „buržuazinių nacionalistų ir buožių“ teroras. Minėtame „LKP istorijos apybraižos“ 3-iajame tome rašoma, kad „buožijos kaip klasės likvidavimą ir laikiną ginkluoto po grindžio dalyvių šeimų iškėlimą už respublikos ribų rėmė darbo valstiečiai ir kolūkiečiai. [...] Partijos ir Tarybinės vyriausybės ypatingosios priemonės, pavartotos prieš buožiją, teigiamai paveikė politinį ir gamybinį darbo valstiečių aktyvumą“.⁴⁹ Tačiau kiek žmonių buvo ištremita – nenurodyta. Istoriko A. Augaus nuomone, „buržuaziniai nacionalistai išprovokavo stalinines represijas Lietuvoje“.⁵⁰ 1988 m. J. Jermalavičius „Tiesoje“ rašė, kad deportacijų tikslas buvo „susilpninti buržuazinio teroro socialinę bazę“. Jis įrodinėjo, kad „nekaltai nukentėję žmonės sudarė neįžymią perkeltųjų dalį“. Apie A. Sniečkaus ir kitų lietuvių komunistų vaidmenį vykdam šiuos nusikaltimus buvo nutylėta.⁵¹

Sovietinė istoriografija ne tik nutylėjo komunistų partijos vaidmenį organizuojant masinius trėmimus, bet ir išleistuose archyvinių dokumentų rinkiniuose (serija „Faktai

kaltina“) tendencingai parinktais dokumentais siekė rezistenciją pavaizduoti kaip „klasių kovą“ ir parodyti partizanų žiaurumą. Žymiausi darbai, nagrinėjantys „klasių kovą“, buvo A. Augaus disertacija⁵² ir A. Rakūno monografija.⁵³ Autoriai pagal oficialiąją traktuotę partizanus vadino „banditais“, o gyventojus, dalyvaujančius neginkluotoje rezistencijoje ar remiančius partizanus, – „suklaidintais“ žmonėmis. Jie stengėsi kiek įmanoma sumenkinti pasipriešinimo reikšmę, parodyti jį kaip „banditizmo“ reiškinių. Istorikai visiškai nenagrinėjo VKP(b) CK Lietuvos biure ir LKP(b) CK biure priimtų antipartizanių dokumentų, kurie įpareigodavo partines ir represines struktūras organizuoti ir vykdyti ne tik partizanų pasipriešinimo slopinimo, bet ir civilinių gyventojų represavimo politiką (dėl visiško jų slaptumo ar dėl to, kad sovietų valdžia būtų diskredituota, jie negalėjo jų komentuoti – V. T.).

Visiškai nutylėta ir apie NKVD-NKGB, MVD-MGB kariuomenės baudžiamąsias antipartizanines akcijas. Išskirtine derėtų laikyti minėtą teisininko R. Stanislovaičio disertaciją, kurioje parodoma glaudi karinių, administracinių ir baudžiamųjų teisinių priemonių sąsaja su valstietijos tradicinių ekonominių sąlygų likvidavimu. Tai būtų bene vienintelis sovietmečiu pasirodęs darbas, kuriame kalbama apie partizanų sunaikinimą pasitelkus karinius dalinius ir nenutylima, kad buvo vykdomi trėmimai (kaip „slopinimo“ būdas). Su tokiais veiksmais, anot R. Stanislovaičio, Lietuvoje buvo susiję visi valdžios organai – nuo pačių žemiausių (vietos vykdomųjų komitetų, pripažinusių valstiečių ūkius „buožiniais“) iki pačių aukščiausių – LKP CK, LSSR LKT (MT), LSSR NKVD (MVD)-NKGB (MGB), kurių priimtais aktais, nutarimais, įsakymais ar direktyvomis vadovaujantis buvo vykdoma „slopinimo“ funkcija.⁵⁴ Matyt, dėl tokio atvirumo R. Stanislovaičio disertacija liko nepaskelbta.⁵⁵

Sovietinė istoriografija ypatingą dėmesį skyrė represinių struktūrų talkininkams ir komunistų partijos koviniams būriams – naikintojų batalionams (stribams, kurie sovietų buvo vadinami „liaudies gynėjais“) ir partinio-sovietinio aktyvo ginkluotoms grupėms. Šia tema rašyta beveik visuose apie pokarį spausdintuose leidiniuose. Visuomenei, ypač jaunesniajai kartai, buvo siekiama įrodyti, kad jokio pasipriešinimo sovietinei okupacijai nebuvo, o vyko klasių kova tarp pačių lietuvių – sovietų valdžios šalininkų („darbo“ valstiečių, darbininkų) ir „buržuazinių nacionalistų“ (buožių, dvarininkų, kapitalistų).

Pokario metais nuo brutalaus komunistinio režimo skaudžiai nukentėjo Lietuvos kultūra, inteligentija. Sovietinė istoriografija stengėsi apeiti šią temą arba kiek įmanoma sumenkinti komunistų vykdytos dvasinės priespaudos (dvasinio genocido) reikšmę. Apie pokario inteligentiją, kultūros, švietimo ir mokslo įstaigų bei kūrybinių organizacijų veiklą „kultūrinės revoliucijos“ sąlygomis rašė M. Burokevičius, A. Bendžius. 1982 m. išleista kolektyvinė monografija „Tarybų Lietuvos kultūra“ ir kitų knygų.⁵⁶ Remdamiesi bolševizmo dogmomis, autoriai tikino, jog dėl LKP agitacinio ir propagandinio darbo Lietuvos inteligentija pasuko „socializmo kūrimo keliu“ ir po trumpalaikių svyravimų parėmė visus valdžios vykdomus pertvarkymus, nors archyviniai dokumentai rodė priešingai. Istorikai „nepastebėjo“ Lietuvos rusinimo, tautinės kultūros niokojimo, inteligentijos politinio persekiojimo, ideologinio šantažo ir tiesioginio represavimo padarinių.

Sovietų Sąjungoje po karo vis labiau stiprėjo antisemitinės tendencijos, ypač Stalino mirties išvakarėse. Sovietinėje istoriografijoje ši problema iš viso nenagrinėta.

Sovietinis režimas skaudžiai palietė Lietuvos tikinčiuosius ir Katalikų bažnyčią, labai svarbią to meto visuomenės dvasinės, dorovinės ir tautinės saviraiškos jėgą. Komunistų partijos požiūris į religiją visada buvo neigiamas ir tai lėmė išleistos literatūros ateistinių ir antireliginių pobūdį. Ji yra gausi, nors išskirti galima būtų J. Aničo, J. Mačiulio, J. Jermalavičiaus darbus, Bažnyčią diskredituojančius specialiai parengtus dokumentų rinkinius.⁵⁷ Visose knygose ir straipsniuose autoriai niekino Bažnyčią, stengėsi pagrįsti dvasininkų represavimo reikalingumą, nors niekur nepateikė duomenų, kiek buvo uždaryta bažnyčių ir įkalinta bei ištremta kunigų – visuomenė to neturėjo žinoti. Komunistų parti-

jos ir komjaunimo vaidmuo represuojant Bažnyčią buvo slepiamas.

Pokario Lietuvos gyventojų tragiška padėtis priklausė ne tik nuo centrinių komunistų partijos, represinių ir kitų žinybų Maskvoje, bet ir nuo LSSR vadovų lietuvių – kolarantų, jų idėjinių įsitikinimų radikalumo ir asmeninių savybių. Apie Lietuvos partinius veikėjus sovietmečiu rašyta nedaug. Ši tema nebuvo skatinama, o rašantys apie tai apsiribodavo biografiniais-anketinėmis duomenimis bei tariamai pozityvios šių žmonių politinės veiklos faktais. Iš tokių darbų pažymėtinas istoriko R. Šarmaičio biografijų rinkinys „Lietuvos revoliucionieriai“.⁵⁸ Autorius aprašė žymiausius sovietinės Lietuvos komunistų veikėjus pagal vienspalvį trafaretą – iš pradžių visi komunistai kovojo su „fašistiniu“ Smetonos režimu, 1940 m. jie – „socialistinės revoliucijos“ Lietuvoje organizatoriai, pokario metais – aktyvūs socializmo kūrėjai. Apie tai, kad šie veikėjai organizavo represijas ir vykdė nusikaltimus žmoniškumui, žinoma, nebuvo užsiminta.

Sovietinių istorikų darbuose bet koks iš Maskvos ateinantis nurodymas buvo pateikiamas Lietuvos visuomenei kaip Sovietų Sąjungos draugiška parama ar pagalba. Rašydami apie 1944–1947 m. Lietuvoje veikusį VKP(b) CK Lietuvos biurą, jie teigė, jog Biuras padėjo LKP(b), nes ši parama buvo ne tik labai reikalinga, bet ir būtina. Priežastis – „pirminės partinės organizacijos buvo jaunos, dar nepakankamai stiprios ir gausios, o keliami joms uždaviniai – nepaprastai dideli ir sudėtingi“, – rašė istorikas Z. Zalepūga.⁵⁹ Tačiau specialiai VKP(b) CK Lietuvos biuro veikla nebuvo tyrinėta.

Sovietinėje istoriografijoje svarbią vietą užėmė komjaunimo istorijos tyrimai. Šia tema 1955–1990 m. Lietuvoje buvo apginta 15 kandidatinių disertacijų, parašyta dešimtys straipsnių (vien žurnalas „LKP istorijos problemos“ išspausdino 21 straipsnį).⁶⁰ Šiuose darbuose buvo bandoma įrodyti, kad jaunimas pritarė komunistinei ideologijai ir sovietinei valdžiai, pateisinamas vykdytas teroras ir represijos, pabrėžiama komjaunimo ištikimybė komunistų partijai. Pokario komjaunimo istorijos klausimais daugiausia rašė O. Pakėnienė, A. Lukoševičienė, K. Volčkova-Barzdaitienė ir kiti.⁶¹ Išėjo kelios kolektyvinių darbų knygos: „Lietuvos komjaunimas“, „Lietuvos komjaunimui 50 metų“, „Lietuvos komjaunimas skaičiais. 1919–1979“⁶² ir kt.

Apie įvairias pokario politinės raidos problemas, kurias nagrinėjant buvo paliesta ir Sovietų Sąjungos politinių struktūrų veikla Lietuvoje, rašė nemažai sovietinės istorijos tyrinėtojų. Visuose darbuose buvo akcentuojamas pozityvus VKP(b) ir LKP(b) vadovaujamas vaidmuo. Autoriai tvirtino, kad „tik nesavanaudiškai padedant kitoms SSRS respublikoms“ Lietuvai pavyko įveikti visus pokario sunkumus. Vienas žymesnių pokario istorikų – H. Šadžius. Savo gausiose publikacijose autorius iš sovietinės apologetikos pozicijų nagrinėjo „konceptualius“ „pereinamojo iš kapitalizmo į socializmą laikotarpio“ klausimus: etapus, ypatybes, procesą, istoriografiją, taip pat „socialinės-klasinės“ struktūros raidą ir kt.⁶³

Šaltiniai

Sovietų Sąjungos politinių struktūrų nusikaltimams tirti pirminiai dokumentiniai šaltiniai yra Lietuvos ir Rusijos Federacijos archyvuose. Lietuvoje daugiausia dokumentinės medžiagos apie komunistų partiją ir komjaunimą sukaupta Lietuvos ypatingajame archyve (centriniame) ir jo filiale – LKP dokumentų skyriuje. Čia saugomi centrinių ir jų pirminių organizacijų veiklos dokumentai (LKP CK fonde – 1771, A. Sniečkaus fonde – 16895, komjaunimo fonde – 4421 ir kt.). LKP dokumentai yra labai svarbus pirminis šaltinis, padedantis atskleisti Lietuvos komunistų partijos vaidmenį organizuojant ir vykdant komunistinio režimo nusikaltimus.

Labiausiai informatyvūs yra LKP(b) suvažiavimų, LKP(b) CK plenumų ir biuro posėdžių protokolai, LKP(b) CK direktyvos, LKP(b) CK skyrių pažymos, susirašinėjimo su VKP(b) CK ir LSSR administracijos institucijomis ataskaitos ir kt. dokumentai, kurie at-

spindi komunistų partijos veiklą. VKP(b) CK, SSRS LKT (MT), SSRS prokuratūros ir kitų centrinių žinybų raštai, direktyvos, kiti dokumentai, atsiųsti į LKP(b) Centro komitetą, atskleidžia Maskvoje suplanuotus nusikalstamos politikos Lietuvoje tikslus ir uždavinius. Dokumentai rodo, kad LKP(b) CK atliko tarpininko ir organizatoriaus vaidmenį: gautus Maskvos nurodymus iš karto peradresuodavo savo žemesnėms struktūroms, reikalaujavo, kad jos laiku atsiskaitytų, vėliau apibendrintus rezultatus pranešdavo VKP(b) CK.

LKP dokumentai liudija, kad ši organizacija besąlygiškai pakluso visiems Maskvos reikalavimams, buvo ištikima okupantų talkininkė, nuosekli nusikalstamos politikos organizatorė ir vykdytoja. Iš LKP(b) CK biuro nutarimų matyti, kad Lietuvos komunistų partinė organizacija nuosekliai įgyvendino Kremliaus politinius sprendimus dėl lietuvių tautos genocido, organizavo pasipriešinimo slopinimą bei gyventojų trėmimus ir politiškai vadovavo jiems, vykdė kitus nusikaltimus.

Ypač vertingi buvusio KGB, dabar Lietuvos ypatingojo archyvo (centrinio), archyvinių dokumentų saugyklų baudžiamųjų, žvalgybos (1-ojo skyriaus) ir operatyvinių bylų fondai. Pastarajame fonde (K-1, apyrašai 3, 10 ir kt.) yra saugomi įvairių NKVD-NKGB, MGB skyrių, vidaus kariuomenės dalinių, operatyvinių sektorių ataskaitos, parengtos ir siųstos ne tik savo žinybų vadovams Lietuvoje ir Maskvoje, bet ir LKP(b) CK svarbiausiems vadams – A. Sniečkui, M. Gedvilui, J. Paleckiui, V. Niunkai, LKP(b) CK antriesiems sekretoriams, taip pat VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkams – M. Suslovui ir V. Ščerbakovui.

Lietuvos istorikai nustatė, kad nemažai dokumentų (duomenys apie nužudytus, ištremtus, įkalintus, teistus, suimtus, politiškai persekiojamus ir kt. žmones) yra netikslūs, pastebėta nemažai faktų „pritempimo“, klastojimo atvejų. Todėl statistinėse suvestinėse apstu padidintų ar sumažintų skaičių. Vis dėlto šie dokumentai buvo rašomi savoms žinyboms slaptam vidaus naudojimui, absoliučiai įsitikinus, kad jie niekada nebus prieinami visuomenei. Nors juose ir yra statistinių netikslumų, tačiau jie geriausiai atskleidžia komunistų partijos ir represinių struktūrų bendrą nusikalstamos politikos įgyvendinimo eigą ir padarinius. Jų kalba dažniausiai reali, neretai ciniška, be ideologinių pagražinimų, kurių gausu LKP dokumentuose. Antai valstybės saugumo visiškai slaptuose dokumentuose atvirai nurodomas įkalintų, nužudytų ar ištremtų žmonių skaičius, nušviečiama saugumiečių operatyvinė veikla, žymių Lietuvos žmonių sekimo, kompromituojamos medžiagos apie aukštus LSSR administracijos pareigūnus rinkimo bei kiti MGB darbuotojų veiklos aspektai. Atsižvelgiant į tai, dokumentų komentaruose stengtasi dėstyti istorinį tekstą remiantis publikuojamų dokumentų kalba ir tik reikalui esant pasitelkiami istorikų skelbti apibendrinimai, analizės, faktai. Faksimilinė medžiaga publikuojama tam, kad pačių sovietinių pareigūnų parengti dokumentai šiandien demaskuotų jų pačių suplanuotus ir įvykdytus nusikaltimus, atskleistų šurkščius žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus.

1994 m. išslaptinus kai kuriuos Rusijos Federacijos valstybinio archyvo fondus, jais pasinaudojo lietuviai istorikai A. Anušauskas⁶⁴, M. Pocius⁶⁵, H. Šadžius⁶⁶ ir kiti. Remdamiesi šiais archyvais, jie ne tik atskleidė naujų istorijos faktų, bet ir pateikė skaitytojams šių dokumentų, išverstų į lietuvių kalbą, kopijas. Tai labai pravertė rengiant šį leidinį, ypač apie VKP(b) CK Lietuvos biurą, kurio visi dokumentai 1947 m. buvo išvežti į Maskvą. Be to, per pastarąjį dešimtmetį pasirodė nemaža dokumentų rinkinių, kuriuose įvairiais aspektais nušviečiama Sovietų Sąjungos politinių struktūrų veikla Lietuvoje.⁶⁷

Peržiūrėjus tūkstančius archyvinių šaltinių (taip pat ir publikuotų), šiam leidiniui buvo atrinkti ne chronologine, bet tiesiogiai su nagrinėjama tema susiję ir jai įvairiais aspektais nušviesti reikalingi dokumentai arba jų ištraukos. Faksimiliniuose prieduose pateikti 260 dokumentų (išskyrus keletą istoriko H. Šadžiaus į lietuvių kalbą išverstų VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimų), iš kurių apie 80 proc. skelbiami pirmą kartą.

Šiam leidiniui buvo atrinkti charakteringiausi dokumentai, kiek galima išsamiau atskleidžiantys sovietų okupacijos ir komunistinio režimo nusikaltimus Lietuvoje. Žino-

ma, į šiuos tomus dėl ribotos apimties nepateko tūkstančiai kitų analogiškai svarbių dokumentų. Leidinyje stengtasi plačiau nušviesti ne tik išlaptiną komunistų partijos veiklą organizuojant pagrindžio pasipriešinimo slopinimą, gyventojų trėmimą, Bažnyčios ir inteligentų persekiojimą, kadru valymus ar rusinimą, bet ir parodyti pačios totalitarinės valstybės antihumanišką prigimtį, kada į „priešų“ gretas galėjo pakliūti tos pačios komunistinės santvarkos kūrėjai ar lojalūs valdžiai žmonės.

Memuaristika

Svarbus šaltinis komunistų nuskaltimams tirti yra pokario metus išgyvenusiu žmonių atsiminimai, ypač tų, kurie su ginklu ar kitais būdais priešinosi prievartai, patyrė SSRS lagerių ir kalėjimų siaubą. Šioje literatūroje daugiausia aprašytos partizanų kovos su kariuomene ir vietos kolaborantais, trėmimai bei įkalinimai, parodyta, kokia didelė buvo gyventojų parama pagrindžiui, išdavikiška komunistų ir jiems prijauciančiųjų nusikalstama veikla. Iš paskelbtų publikacijų bene vertingiausios yra žymių partizanų vadų – J. Lukšos⁶⁸ ir A. Ramanausko⁶⁹ knygos, parašytos praėjus nedaug laiko nuo minimų įvykių. Ne mažiau svarbūs yra kitų rezistentų liudijimai,⁷⁰ atsiminimai apie trėmimus ir masinius įkalinimus.⁷¹

Rezistentų ir tremtinių atsiminimai atskleidžia realų stalininio režimo nusikaltimų vaizdą, tačiau jie mažai ką gali pasakyti apie SSRS politinių struktūrų planuotas teroro ir represijų akcijas. Tokių atsiminimų beveik nėra, nes sovietų valdžios veikėjai sąmoningai slėpė savo praeitį, o žemesnio rango nusikaltimų vykdytojai – sribai, partiniai aktyvistai žinojo apie tautos neapykantą, todėl nelabai stengėsi prisiminti pokario metus. Padedant žurnalistinei A. Čalnariui buvo išleistos tik dvi sribų atsiminimų knygos⁷² ir sribų atsiminimų rinkinys⁷³. Buvę sribai daugiausia pasakoja apie laimėtas kovas su partizanais, užsimena apie savo tarnybą smogikų, apsimetusiu partizanais, būriuose.⁷⁴

Atgimimo metais pasirodė buvusių žinomų partijos veikėjų – LKP(b) Kauno miesto komiteto pirmojo sekretoriaus J. Grigalavičiaus⁷⁵ ir LLKJS CK pirmojo sekretoriaus J. Macevičiaus atsiminimai⁷⁶, kuriuose aprašyti tuo metu tarp vietos ir atvykėlių komunistų buvę vidiniai prieštaravimai. Radikalių stalininių jėgų pašalinti iš pareigų, jie politiniu diktatu kaltino SSRS, o ne Lietuvos SSR administracijos vadovybę. Gana objektyvūs yra A. Sniečkaus išūnio A. Štromo atsiminimai apie LKP CK pirmąjį sekretorių. Jis teigė, kad A. Sniečkus pokario metais visomis išgalėmis stengėsi sunaikinti pasipriešinimą ir „klasinius priešus“.⁷⁷

Struktūra

Leidinių sudaro 2 dalys, tačiau dėl didelės apimties dokumentai ir jų komentarai spausdinami 3 tomiais. Pirmojoje dalyje, kurią sudaro 3 skyriai, nagrinėjamos Sovietų Sąjungos politinės struktūros, veikusios Lietuvoje 1944–1953 m. (LKP(b), VKP(b) CK Lietuvos biuras ir LLKJS), antrojoje (4–13 skyriai) – šių struktūrų veikla ir vaidmuo įtvirtinat komunistinį režimą bei vykdant nusikaltimus. Komentaruose nurodytą dokumentą galima rasti pagal atitinkamo skyriaus numerį. Dokumentai, apimantys kelias temas, pateikti tame skyriuje, kuris pagal aktualumą yra svarbesnis. Į rinkinį pateko tokie dokumentai: nutarimai, nurodymai, ataskaitos, pranešimai, skundai, statistinės suvestinės, pažymos, planai, kalbų ištraukos ir kt.

Kiekvienam dokumentui sudaryta redakcinė antraštė (puslapio apačioje) ir dokumento legenda lietuvių ir anglų kalbomis.

Redakcinėje antraštėje nurodytas dokumento eilės numeris, jo sudarymo data, autorius, adresatas ir pavadinimas. Dokumento legendoje sutrumpintai nurodomas dokumento šifras (archyvo pavadinimas, fondo, bylos ir lapo numeriai).

Tekste anglų kalba lietuviški pavadinimai, pavardės ir vardai rašomi lietuvių abėcėlės raidėmis, o slaviškos pavardės transkribuojamos.

Literatūra

1. Anušauskas A. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940–1958 metais. Vilnius, 1996. P. 403, 469 (toliau – Anušauskas A. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas).
2. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos konstitucija. Kaunas, 1940.
3. Juodoji komunizmo knyga. Nusikaltimai, teroras, represijos. Vilnius, 2000. P.20, 29–30, 362–363.
4. Anušauskas A. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940–1958 metais. Vilnius, 1996. P. 209–210.
5. Baltijos valstybių užgrobimo byla. JAV Kongreso Ch. J. Kersteno komiteto dokumentai 1953–1954 metais. Vilnius, 1997.
6. Girnius K. Partizanų kovos Lietuvoje. Vilnius, 1990; Brazaitis J. Vienų vieni. Vilnius, 1990; Vardys V. Lithuania under the soviets: portrait of a nation (1940–1965). New York. 1965; Misiūnas R., Taagepera R. Baltijos valstybės: priklausomybės metai 1940–1980. Vilnius, 1992; Damušis A. Lietuvos gyventojų aukos ir nuostoliai Antrojo pasaulinio karo ir pokario 1940–1957 metais. Chicago, 1988. Lietuvių enciklopedija. T. 15. Vilnius, 1990; Remeikis T. Opposition to Soviet rule in Lithuania 1945–1980. Chicago, 1980. Kedys J. P. Terorizuojama ir naikinama Lietuva 1938–1991. Klaipėda, 1994; Pajaujis-Javis J. Soviet genocide in Lithuania. New York, 1980.
7. Girnius K. Partizanų kovos Lietuvoje. Vilnius, 1990. P. 123.
8. Daugirdaitė-Sruogienė V. Lietuvos istorija. Vilnius, 1990. P. 393.
9. Mintys apie Lietuvos komunistų partijos kelią. Vilnius, 1989.
- 9a. Antikomunistinis kongresas ir Tarptautinio Vilniaus visuomeninio tribunolo procesas. Vilnius, 2000. P. 440 (toliau – Antikomunistinis kongresas).
- 10 Anušauskas A. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940–1958 metais. Vilnius, 1996.
11. Grunskis E. Lietuvos gyventojų trėmimai 1940–1941, 1945–1953 metais. Vilnius, 1996.
12. Truska L., Anušauskas A., Petravičiūtė I. Sovietinis saugumas Lietuvoje 1940–1953 metais. Vilnius, 1999.
13. Anušauskas A. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas. P. 6, 404.
14. Šličytė Z. Lietuvių tauta – komunistinio genocido auka // Komunistinis genocidas Lietuvoje. 1997 m. lapkričio 29 d. konferencija. Vilnius, 1997. P. 13–24; Antikomunistinis kongresas. P. 118–127.
15. Truska L. Lietuva 1938–1953 metais. Kaunas, 1995.
16. Tininis V. Sovietinė Lietuva ir jos veikėjai. Vilnius, 1994.
17. Lietuvos valstybės atkūrimas 1988–1991 metais. Vilnius, 2000. P. 9–95.
18. Antanaitis K. Lietuviškoji sovietinė nomenklatura // Darbai ir dienos, 1998, Nr. 7. P. 161–256.
19. Truska L. Antipartizaninė 1946 m. gruodžio 7 d. Sniečkaus ir gen. Tkačenkos direktyva // LGRTI, Darbai Nr.2. P.117–120, Truska L. Lietuvos komunistų partijos pastangos likviduoti partizanų sąjūdį // Genocidas ir rezistencija. 1998, Nr. 1. P. 107–114.
20. Gaškaitė N. Pasipriešinimo istorija. 1944–1953 metai. Vilnius, 1997.
21. Kasparas K. Lietuvos karas. Kaunas, 1999.
22. Lietuvos naikinimas ir tautos kova 1940–1998. Vilnius, 1999.
23. Starkauskas J. Čekistinė kariuomenė Lietuvoje 1944–1953 metais. Vilnius, 1998; Starkauskas J. Stribai. Vilnius, 2001.
24. Starkauskas J. Apie dar vieną stalininio laikotarpio teroro organą – *troikas* ir *petiorkas* // Genocidas ir rezistencija, 2002. Nr. 1. P. 95–109.
25. Grunskis E. Sovietinių „liaudies gynėjų“ („stribų“) Lietuvoje istoriografija // Lietuvos istorijos metraštis. Vilnius, 1997. P. 271–288.
26. Šadžius H. VKP(b) CK Lietuvos biuro veikla organizuojant tautinio pasipriešinimo slopinimą // Lietuvos istorijos metraštis 1997. Vilnius, 1998. P. 240–270 (toliau – Šadžius H.).
27. Grunskis E. Lietuvos „vicegubernatoriaus“ karjeros žlugimas // Gimtasis kraštas, 1991 10 31.
28. Tininis V. Grėsmingas Maskvos įrankis // Politika, 1990, Nr. 22–24; Tininis V. Sovietinė Lietuva ir jos veikėjai. Vilnius, 1994.
29. Bagušauskas J. R. Lietuvos jaunimo pasipriešinimas sovietiniam režimui ir jo

- slopinimas. Vilnius, 1999; Bagušauskas J. R. Lietuvos jaunimas laisvės kovose. Vilnius, 1992.
30. Streikus A. SSRS – Vatikano santykiai ir sovietų valdžios politika Bažnyčios atžvilgiu Lietuvoje 1945–1978 m. // *Genocidas ir rezistencija*, 1999, Nr. 2. P. 66–80; Streikus A. Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje (1944–1990). Vilnius, 2002.
31. Laukaitytė R. Mėginimai sovietizuoti Lietuvos Bažnyčią 1944–1949 metais // *Lietuvos istorijos metraštis* 1997. Vilnius, 1998. P. 178–197.
32. Pocius M. Vieningas lietuvių tautos atsakas J. Stalinui // *Genocidas ir rezistencija*. 1998, Nr. 1. P. 115–120.
33. Blažytė D. Sovietinė kampanija prieš Lietuvos muzikus 1947–1948 metais // *Lietuvos istorijos metraštis* 1997 m. Vilnius, 1998. P. 223–239.
34. Atamukas S. Lietuvos žydų kelias. Vilnius, 1998. P. 292–310; Tatarūnas L. Lietuvos žydų nacionalinis judėjimas už teisę išvykti į Izraelį // *Genocidas ir rezistencija*, 2002, Nr. 1. P. 117–129.
35. Pšibilskis V. Bibliocidas Lietuvoje // *Kultūros barai*, 1989, Nr. 12. P. 33–37; Pšibilskis V. M. K. Čiurlionio palikimo vertinimas. Keletas mažiau žinomų faktų // *Kultūros barai*, 1992, Nr. 9–10. P. 100–101.
36. Gečas S. Nuosprendžiai eksponatams // *Kultūros barai*, 1993, Nr. 12. P. 49–53.
37. Truska L. Glavlito veikla Lietuvoje 1940–1947 metais // *Lietuvos istorijos metraštis* 1997. Vilnius, 1998. P. 216–241.
38. Kašauskienė V. 1944–1946 metų dokumentai apie Lietuvos mokytojų ir moksleivių antisovietinę elgseną // *Lietuvos istorijos metraštis* 1997 m. Vilnius, 1998. P. 352–361; Kašauskienė V. Represinių įstaigų medžiaga apie Lietuvos moksleivių antisovietinę raišką 1952–1953 metais // *Lietuvos istorijos metraštis* 1997. Vilnius, 1998. P. 374–383; Kašauskienė V. Lietuvos mokyklos sovietizacija ir priešinimasis jai 1940–1964 metais. Vilnius, 2002.
40. Lietuvos TSR istorija. T. 4. (1940–1958). Vilnius, 1975. *Didysis Spalis ir Lietuva*. Vilnius 1977. Lietuvos TSR istorija (rusų kalba). Vilnius, 1978. Socialistinės visuomenės susiformavimas ir raida Tarybų Lietuvoje (1940–1980). Vilnius, 1981.
- 41 Lietuvos Komunistų partijos istorijos apybraiža. T. 3. Vilnius, 1985. P. 10.
42. Socialistinės visuomenės susiformavimas ir raida Tarybų Lietuvoje (1940–1980). Vilnius, 1980. P. 72.
43. Treinienė E. LKP gretų augimas ir stiprėjimas. Vilnius, 1977.
44. Navickas K. Lietuvių tauta broliškoje Tarybų Sąjungos tautų šeimoje. Vilnius, 1958; Paleckis J. Lietuvos KP veikla ugdant internacionalistinį respublikos darbo žmonių sutelktumą 1940–1953 metais. Dis. ist. m. kand. laipsniui įgyti. Vilnius, 1980 (rusų k.); Strumskis K. Per bendradarbiavimą į suklestėjimą (Tarybų Lietuvos bendradarbiavimas su kitomis tarybinėmis respublikomis, kuriant ir vystant socializmą 1940–1965 m.) Vilnius, 1977; Zimanas G. Lietuvių socialistinės nacijos susiformavimo prielaidos ir sąlygos. Vilnius, 1963. Lietuvos komunistų partijos kova su nacionalizmu. Vilnius, 1987.
45. Burokevičius M. Nereikia kitokio likimo // *Kn.: Tarybų Lietuvos 50-metis*. Vilnius (spausdinta Kaliningrade), 1990. P. 149–172; Jermalavičius J. Pokario barikados // *Valstiečių laikraštis*, 1989 07 13.
46. Atamukas S. Nauja Lietuva – nauji kadrai (LKP darbas, ugdant respublikos kadrus). Vilnius, 1974; Atamukas S. Lietuvos KP veikla vykdant TSKP kadru politiką (1940–1975 m.): Disertacija istorijos mokslų daktaro laipsniui įgyti. Vilnius, 1977 (rusų k.).
47. Liakas A. Tarybinio teismo Lietuvoje istorijos pagrindiniai bruožai. Dis. teisės m. kand. laipsniui įgyti. Vilnius, 1962; Domaševičius K. Tarybinio valstybingumo vystymasis Lietuvoje. Vilnius, 1966; Stanislavaitis R. Nuverstųjų klasių pasipriešinimo funkcijų slopinimas Tarybų Lietuvoje 1940–1950 m. Dis. teis. m. kand. laipsniui įgyti. Tartu. 1970 (toliau – Stanislavaitis R.); Tarybų Lietuvos valstybės ir teisės dvidešimtmetis. Vilnius, 1960; Lietuvos TSR valstybės ir teisės istorija. Vilnius, 1979.
48. Stanislavaitis R. P. 3, 7; Anušauskas A. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas. P. 6.
49. LKP istorijos apybraiža. T. 3. P. 342.
50. Augus A. Iliuzijų kvaitulys // *Komjaunimo tiesa*, 1988 04 14.
51. Jermalavičius J. Vienpusiškai, be atsakomybės // *Tiesa*, 1988 04 30.
52. Augus A. Lietuvos Komunistų partijos kova prieš buržuazinį nacionalizmą socializmo statybos metais respublikoje. Dis. ist. m. kand. laipsniui įgyti. Vilnius, 1972.
53. Rakūnas A. Klasių kova Lietuvoje 1940–1951 m. Vilnius, 1976.
54. Stanislavaitis R. P. 10, 17.
55. Anušauskas. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas. P. 10–11.
56. Burokevičius M. LKP ideologinis darbas su inteligentija 1940–1965. Vilnius, 1972; Bendžius A. Bendrojo lavinimo ir aukštoji mokykla Tarybų Lietuvoje 1940–1970 m. Vilnius, 1973; Tarybų Lietuvos kultūra (1940–1980). Vilnius, 1982.
57. Aničas J. Socialinis politinis katalikų bažnyčios vaidmuo Lietuvoje 1945–1952 m. Vilnius, 1971; Mačiulis J., Aničas J. Katalikybės evoliucija socializmo sąlygomis. Vilnius, 1979; Jermalavičius J. Ateistinis

- auklėjimas Tarybų Lietuvoje. Vilnius, 1977; Žudikai bažnyčios prieglobstyje. Dokumentų rinkinys. Vilnius, 1963; Bažnyčios prieglobstyje. Dokumentų rinkinys. Vilnius, 1980.
58. Šarmaitis R. Lietuvos revoliucionieriai. Vilnius, 1988.
59. Zalepūga Z. LKP vadovavimas tarybinių organų atkūrimui ir veiklai respublikoje 1944–1951 m. Ist. m. kand. disert. Vilnius, 1975. L.86. (toliau Zalepūga Z.).
60. Bagušauskas J. Lietuvos jaunimo pasipriešinimas sovietiniam režimui ir jo slopinimas. V, 1999. P. 10–11.
61. Pakėnienė O. LLKJS organizacinis stiprėjimas ir politinė idėjinė veikla 1944–1951 m. Ist. m. kand. disert. Vilnius, 1974 (rusų k.); Lukoševičienė A. Tarybų Lietuvos komjaunimas socialistinės pramonės statybose 1944–1957 m. Ist. m. kand. disert. Vilnius, 1976.
62. Lietuvos komjaunimas. Vilnius, 1962; Lietuvos komjaunimui 50 metų. Vilnius, 1969; Lietuvos komjaunimas skaičiais. Vilnius, 1980.
63. Šadžius H. Socialistinės visuomenės susiformavimas Lietuvoje // Kn.: Didysis Spalis ir Lietuva. Vilnius, 1977. P. 174–194.
64. Anušauskas A. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas. Vilnius, 1996.
65. Pocius M. Vieningas lietuvių tautos atsakas J. Stalinui // Genocidas ir rezistencija. 1998. Nr. 1. P. 115–120.
66. Šadžius H. VKP(b) CK Lietuvos biuro veikla organizuojant tautinio pasipriešinimo slopinimą // Lietuvos istorijos metraštis. 1997 metai. P. 240–270.
67. Lietuvos gyventojų trėmimai 1941, 1945–1952 m. Dokumentų rinkinys. Vilnius, 1994; Lietuvos gyventojų trėmimai 1940–1941, 1944–1953 metais sovietinės okupacinės valdžios dokumentuose. Kaunas, 1996; Lietuvos partizanų kovos ir jų slopinimas MVD-MGB dokumentuose 1944–1953 metais. Kaunas, 1996; Laisvės kovos 1944–1953 metais. Dokumentų rinkinys. Kaunas, 1996; Rašytojas pokario metais. Dokumentų rinkinys. Vilnius, 1991. Partizanai apie pasaulį, politiką ir save. 1944–1956 m. partizanų spaudos publikacijos. Vilnius, 1998. Hilda Sabbo. Hevozmožno molčat. T. 1-2, 1996, T. 3 1998, T. 4 1999. Tallinn.
68. Daumantas J. Partizanai. Vilnius, 1990.
69. Ramanauskas-Vanagas A. Daugel krito sūnų... Vilnius, 1999.
70. Aukštaitijos partizanų prisiminimai. Kaunas, 1996, 1998; Kašėlionis B. Dainavos partizanai. Šarūno rinktinė. Dokumentai ir prisiminimai. Vilnius, 1999; Baliukevičiaus Liongino – Partizano Dzūko dienoraštis. Vilnius, 2002; Dainavos apygardos partizanų takais. Vilnius, 1997; Erškėčių taku. Atsiminimai ir dokumentai. Kaunas, 1996; Žičkus J. Nueitas kelias. Vilnius, 1999; Jėčys A. Sutryptos viltys. Vilnius, 2000; Seliokas V. Atsiminimai. Vilnius, 2001; Vilutienė A. Trečioji vėliavos spalva. Vilnius, 1996; Kisielius A. Blėsta laužų žarijos. Vilnius, 1999 ir kt.
71. Amžino išalo žemėje. Vilnius, 1989; „Tautų tėvo“ karalystėje. Kaunas 1991; Skebėra K. Reikėjo mūsų kančių. Vilnius, 1990; Tremties kelias. Vilnius, 1992; Šarka V. Pragaro turguje. Vilnius, 1992; Bičiūnaitė-Masiulienė. Jaunystė prie Laptevų jūros. 1990; Kryžius šiaurėje. Vilnius, 1992; Norilsko vyčiai. Vilnius, 1992; Vilkaitis A. Gyvensim. Vilnius, 1999 ir kt.
72. Banevičius L. Tėviškė šaukė į kovą. Buvusio liaudies gynėjo atsiminimai. Vilnius, 1987; Jevseičikas K. Giltinės sutramdymas. Pokario kovų atsiminimai. Vilnius, 1989.
73. Liaudies gynėjų žodis. Vilnius, 1987.
74. Grunskis E. Sovietinių „liaudies gynėjų“ („sribų“) Lietuvoje istoriografija // Lietuvos istorijos metraštis 1997. Vilnius, 1998. P. 285.
75. Grigalavičius J. Kai Lietuvoje šeimininkavo stalinistai. Vilnius, 1991.
76. Macevičius J. Kas dar slypi archyvuose // Komjaunimo tiesa, 1988 08 08–09.
77. Ženklys T. (Štromas A.) Su Sniečkaus mirtimi pasibaigusi Lietuvos gyvenimo epocha // Gimtasis kraštas, 1990, Nr. 37–39.

Sutrumpinimai

Ap. – apyrašas
 apskr. – apskritis
 AT – Aukščiausioji Taryba
 B. – byla
 CK – Centro komitetas
 dok. – dokumentas
 F. – fondas
 gen. – generolas
 Glavlit – Vyriausioji literatūros ir leidyklų reikalų valdyba
 (rus. *Glavnoje upravlenije po delam literatury i izdatel'sto* – Glavlit)
 KGB – Valstybės saugumo komitetas (rus. *Komitet gosudarstvennoj bezopasnosti*)
 L. – lapas
 LCVA – Lietuvos centrinis valstybinis archyvas
 LYA – Lietuvos ypatingasis archyvas
 LLKJS – Lietuvos Lenino komunistinė jaunimo sąjunga
 LKP(b) – Lietuvos komunistų partija (bolševikų)
 LKT – Liaudies komisarų taryba
 LSSR – Lietuvos Sovietų Socialistinė Respublika
 ltn. – leitenantas
 LTSR – Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika
 mėn. – mėnuo
 mjr. – majoras
 MGB – Valstybės saugumo ministerija (rus. *Ministerstvo gosudarstvennoj bezopasnosti*)
 MT – Ministrų Taryba
 MVD – Vidaus reikalų ministerija (rus. *Ministerstvo vnutrennich del*)
 NKGB – Valstybės saugumo liaudies komisariatas (rus. *Narodnyj komisariat gosudarstvennoj bezopasnosti*)
 NKVD – Vidaus reikalų liaudies komisariatas (rus. *Narodnyj komisariat vnutrennich del*)
 plk. – pulkininkas
 pplk. – papulkininkis
 RFVA – Rusijos Federacijos valstybinis archyvas
 RNIDSTC – Rusijos naujausiosios istorijos dokumentų saugojimo ir tyrimų centras
 RKRT – Religinių kultūrų reikalų taryba
 RKP(b) – Rusijos komunistų partija (bolševikų)
 sk. – skyrius
 spec. – specialusis
 SSKP – Sovietų Sąjungos komunistų partija
 SSRS – Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjunga
 TSKP – Tarybų Sąjungos komunistų partija
 VKP(b) – Visasąjunginė komunistų partija (bolševikų)
 VLKJS – Visasąjunginė Lenino komunistinė jaunimo sąjunga
 žr. – žiūrėti

Lietuvos komunistų partijos (bolševikų) Centro komiteto biuro nariai – svarbiausieji politinių represijų 1944–1953 metais organizatoriai ir vykdytojai*

Gen. mjr. Bartašiūnas Juozas (Josif) (1944–1949), kandidatas į LKP(b) CK biuro narius 1949–1952 m.
LSSR NKVD (MVD) komisaras (ministras) 1944–1953 m.

Bieliauskas Feliksas (1950–1954)
LKP(b) CK sekretorius 1951–1952 m.

Čistiakov Aleksej (1949–1952)
LKP(b) Vilniaus miesto komiteto I sekretorius 1945–1950 m., LSSR MT pirmininko pavaduotojas 1950–1958 m.

Filipavičius Stasys (1950–1952)
LKP(b) CK sekretorius 1950–1952 m., LSSR MT pirmininko pavaduotojas 1952–1953 m.

Gedvilas Mečislovas (1940–1946)
LSSR LKT (MT) pirmininkas

Grigalavičius Juozas (1941–1946)
LKP(b) Kauno miesto I sekretorius 1944–1946 m.

Gusev Nikolaj (1952–1953)
LKP(b) CK partinių, profsąjungos ir komjaunimo organų skyriaus vedėjas 1952–1953 m.

Gen. mjr. Guzevičius Aleksandras (1940–1949)
LSSR NKGB komisaras 1944–1945 m.

Isačenko Aleksandr (1944–1946)
LKP(b) CK II sekretorius 1944–1946 m.

Gen. mjr. Jefimov Dmitrij (1945–1949)
LSSR NKGB (MGB) komisaras (ministras) 1945–1949 m.

Gen. mjr. Kapralov Piotr (1949–1952)
LSSR MGB ministras 1949–1952 m.

Gen. mjr. Kondakov Piotr (1952–1953)
LSSR MGB (1953 m. MVD) ministras 1952–1952 m.

* Pusjuodžiu šriftu nurodyti pareigūno narystės Biure metai.

1 DALIS

SOVIETŲ SAJUNGOS POLITINĖS STRUKTŪROS LIETUVOJE

1. Lietuvos komunistų partija (bolševikų)

1.1. LKP(b) – nusikalstamos stalininės politikos vykdytoja Lietuvoje

Prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai (reokupacijai), svarbiausia ir vienintele oficialia politine struktūra bei politinio režimo ramsčiu Lietuvoje vėl tapo Visasąjunginė komunistų partija (bolševikų). Jos sudedamoji dalis – Lietuvos komunistų partija (įkurta 1918 m.) buvo teritorinė VKP(b) organizacija. 1945 m. jai priklausė 3 536, o 1953 m. – 36 178 nariai. LKP(b) atliko svarbiausias okupacinės administracijos valdžios funkcijas.

Ypač mažai komunistų buvo kaimo vietovėse. LKP(b) CK, siekdamas čia išitvirtinti, nuolatiniam darbui į kaimą siuntė komunistus ir komjaunuolius. Ten, kur civilių komunistų vis dėlto trūkdavo, partinės organizacijos būdavo sudaromos iš NKVD-NKGB darbuotojų (dok. Nr. 1.1*). 1945 m. net 40 proc. jos narių dirbo represinėse struktūrose.¹ LKP(b) tuo metu sudarė daugiausia iš SSRS atvykę žmonės ar vietos rusakalbiai: 1947 m. joje buvo 18 proc. lietuvių, 1953 m. – 38 proc.² LKP(b) lietuviai turėjo „nacionalinės mažumos“ teises: rusų kalba vykdavo beveik visi partiniai renginiai, buvo rengiami dokumentai, didžioji dalis partinės literatūros, tvarkoma raštvedyba. 1944–1953 m. LKP(b) buvo Lietuvos rusinimo šerdis.

Pradiniu sovietinio režimo įtvirtinimo laikotarpiu daugelis LKP(b) narių buvo menkai išsilavinę (1945 m. iš 3 536 komunistų aukštąjį išsilavinimą turėjo 300, pradinį – 1 344). Vėliau išsilavinimo lygis pakilo, tačiau 1953 m. aukštąjį išsilavinimą įgijusiųjų buvo 6,3 proc. visų komunistų, pradinį – 35 proc.³ Menkas išsilavinimas, bendrųjų krikščioniškųjų, visuomenės dorovinių bei moralinių vertybių ignoravimas ir net jų niekinimas turėjo įtakos komunistų amoraliam elgesiui ir pasireiškiant beprasmiu žiaurumui. Daug dokumentų liudija, kad komunistai ir apskritai atvykėliai, daugiausia karinių ar represinių struktūrų kariai, buvo linkę girtauti, stokojo elementarios elgesio kultūros (dok. Nr. 1.2*, dok. Nr. 1.3*). Kad valdžios pareigūnų elgesys buvo amoralus, galima spręsti ir iš kitų šioje knygoje publikuojamų dokumentų (dok. Nr. 1.59, 1.60, 2.17 ir kt.).

Visa reali komunistų partijos politika įtvirtinant sovietinį režimą Lietuvoje buvo vykdoma visiškai slaptai. Nuo visuomenės buvo slepiamos ne tik planuojamos represijos ar teroro akcijos, bet ir sprendžiami elementarūs kasdieninio gyvenimo klausimai. Visų lygių partijos komitetų priimti nutarimai buvo išslaptinti, apie juos negalėjo žinoti ir eiliniai partijos nariai. Priimtiems dokumentams buvo suteikiamas grifas „Slaptai“ arba „Visiškai slaptai“, o labiausiai kompromituojantys LKP(b) patekdavo į specialųjį „Ypatinąjį aplanką“. Visi šie partijos komitetų nutarimai tapdavo valstybine paslaptimi. Antra vertus, komunistų partijos vadovai represinių struktūrų dėka, joms veikiant slaptai, žinojo daugumos gyventojų tikrąsias nuotaikas. Buvo stebimas ne tik viešas, bet ir priva-

* **Dok. Nr. 1.1.** 1945 m. liepos 23 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl kaimo sustiprinimo partiniais, komjaunimo ir tarybiniais kadrais“. LYA. F.1771. Ap.8. B.83. L.18–19.

* **Dok. Nr. 1.2.** 1945 m. vasario 2 d. LKP(b) CK organizacinio instruktorių skyriaus instruktoriaus Jacko aiškinamasis raštas LKP(b) CK organizacinio orginstruktorių skyriaus vedėjui D. Šupikovui. LYA. F.1771. Ap.8. B.265. L.30.

* **Dok. Nr. 1.3.** 1951 m. birželio 21 d. LSSR MGB sekretoriato viršininko N. Jermakovo raštas visiems LSSR MGB skyrių viršininkams. LYA. F. K-1. Ap.3. B.390. L.16.

tus žmogaus gyvenimas. LSSR NKGB-MGB kiekvieną mėnesį LSSR administracijos vadovybei siųsdavo ataskaitas apie cenzūruojamus civilinių gyventojų ir karių laiškus, kurių, be karinės korespondencijos, patikrindavo apie pusę milijono, pvz., 1945 m. birželio mėn. – 458 064 (dok. Nr. 1.4).*

Visa Lietuva, prievarta atskirta nuo civilizuoto pasaulio, gyveno uždara, komunistų partijos kontroliuojamą gyvenimą. Komunistinė valdžia ėmėsi įvairių segregacinių priemonių, kad Lietuvos gyventojai laisvai neišvažiuotų arba nepabėgtų į užsienį, nebendrautų su ten gyvenančiais draugais ar giminėmis, negalėtų klausyti užsienio radijo stočių ir pan. Taip pat buvo ribojama teisė laisvai pasirinkti gyvenamąją vietą, įvesta griežta jos įregistravimo ir pasų kontrolės tvarka. Šitaip komunistinis režimas kontroliavo kiekvieno žmogaus viešą ir privatų gyvenimą.

Propagandiniais tikslais komunistų partija skelbė, kad tik sovietų valdžios dėka Lietuva susigrąžino istorines žemes – Vilniaus ir Klaipėdos kraštą. Tačiau stalinizmo metais Vilniuje ir Klaipėdoje buvo vykdoma rusinimo politika, todėl šie miestai demografiniu požiūriu išliko nelietuviški. Faktiškai Vilnius, kaip ir anksčiau, buvo slaviškas miestas (lietuviai sudarė trečdalį gyventojų). Tuo metu į ištuštėjusią Klaipėdą atsikėlė gyventi ne tik dešimtys tūkstančių rusakalbių, bet ir nemažai lietuvių (1950 m. čia gyveno 40 proc. lietuvių). Pastarieji sovietų valdžiai atrodė nepatikimi. Baltijos pakrantės gyvenamosiose vietovėse buvo įvestas griežtas pasų režimas, tačiau Klaipėdoje to nebuvo padaryta. 1951 m. rugsėjo 19 d. LKP(b) CK pirmasis sekretorius A. Sniečkus kreipėsi į VKP(b) CK sekretorių G. Malenkovą, prašydamas suteikti Klaipėdai pirmosios kategorijos „režiminio“ miesto statusą, nes „dėl laisvos gyventojų įregistravimo tvarkos Klaipėda tapo užteršta kontrrevoliuciniais elementais, kriminaliniais nusikaltėliais [...], užfiksuota rengimosi pabėgti ir pabėgimo į užsienį faktų“ (dok. Nr. 1.58).* 1956 m. A. Sniečkui pavyko įrodyti, kad tokio „režiminės vietovės“ statuso reikia Kaunui.**

LKP(b) visuomenėje neturėjo jokio autoriteto ir politinės galios be NKVD kariuomenės pagalbos išlaikyti valdžią. 1945 m. lapkričio 6 d. NKVD-NKGB Vilniaus operatyvinio sektoriaus viršininkas plk. I. Rudyka pranešė SSRS NKVD-NKGB įgaliotiniui Lietuvoje I. Tkačenkai ir LSSR NKVD komisarui J. Bartašiūnui, kad „savo antisovietinėje veikloje lietuvių nacionalistai visai nepaiso vietinių partinių ir sovietinių organų autoriteto tarp vietos gyventojų. Atsišaukimuose tiesiai sako, kad kai tik išeis NKVD kariuomenė, jie vėl taps padėties šeimininkais apylinkėse ir valsčiuose“.⁴

Pagrindinė LKP(b) funkcija buvo besąlygiškas VKP(b) Centro komiteto, VKP(b) CK Politinio biuro ir J. Stalino direktyvų įgyvendinimas, svarbiausi tikslai ir uždaviniai – Lietuvos sovietinimas ir komunistinio režimo įtvirtinimas, kovos su tautiniu pogrindžiu organizavimas ir stalininės kadru politikos vykdymas. Tam tarnavo griežtai centralizuota ir uždara Lietuvos komunistų partijos struktūra: LKP(b) Centro komiteto aparatas ir LKP(b) CK biuras – aukščiausiosios nuolatinės LSSR administracijos institucijos, taip pat vietinės struktūros: miestų, jų rajonų, apskričių (1950–1953 m. sričių) partijos komitetai, kuriems vadovavo 6–9 žmonių biurai, valsčių partijos komitetai, partinės organizacijos darbovietėse, partorgai.

Pagrindinis šių partinių struktūrų uždavinys buvo kasdieninė „liaudies ar klasi-

* **Dok. Nr.1.4.** Ištrauka iš 1945 m. liepos 31 d. LSSR NKGB komisaro pav. plk. A. Kolotuškino ir „V“ skyriaus viršininko pplk. M. Makarovo mėnesinės cenzūros rezultatų Lietuvoje ataskaitos (už 1945 m. birželį) SSRS NKGB „V“ skyriaus viršininkui gen. mjr. Smorodinskiui. LYA. F.K-1. Ap.10. B.22. L.159–166.

* **Dok. Nr. 1.58.** 1951 m. rugsėjo 19 d. LKP(b) CK I sekretoriaus A. Sniečkaus raštas VKP(b) CK sekretoriui G. Malenkovui dėl „režiminio“ miesto statuso suteikimo Klaipėdai. LYA. F.1771. Ap.1771-108. B.2. L.8.

** Apskritai stalinizmo metais Lietuvoje buvo uždrausta lankytis užsieniečiams. Specialiai atrinktos jų grupės į Vilnių pradėtos leisti 1959 m. Visa likusi Lietuvos teritorija buvo uždara zona. Suvaržymai buvo sušvelninti 1987 m., leidus laisviau lankytis Kaune, Trakuose, Druskininkuose ir Rumšiškėse. Buvo numatytas naujas „Inturisto“ turistinis maršrutas Kaunas – Klaipėda – Palanga.

nių priešų“ paieška ir jų represavimo organizavimas. Galima išskirti 4 žmonių kategorijas, ar socialines grupes, kurios tapo VKP(b)-LKP(b) represijų politikos aukomis Lietuvoje: 1. partizanai ir pagrindžio organizacijų nariai, jų rėmėjai („buržuaziniai nacionalistai“), 2. ūkininkai („buožės“), 3. įstaigų tarnautojai, mokytojai, inteligentai, buvę nepriklausomos Lietuvos politikai, tarnautojai, kariai ir kiti pareigūnai („politiškai ir socialiai nepatikimi, kontrrevoliuciniai elementai“), 4. katalikų dvasininkai („reakcingoji katalikų dvasininkija“). Visi šie žmonės buvo suiminėjami, įkalinami, tremiami ir žudomi. Tai buvo svarbiausioji LKP(b) nusikalstamos veiklos sritis. Kitose sferose (pvz., organizuojant prievartinius rinkimus, vykdant rusinimo, dvasinės prievartos, karingojo ateizmo, tikinčiųjų ir Bažnyčios persekiojimo, tendencingo teisingumo, antisemitizmo politiką ir kt.) LKP(b) veiklai buvo būdingi žmonių politinio diskriminavimo požymiai, taip pat nusikalstamo pobūdžio.

Negausi LKP(b), remiama ir saugoma represinių struktūrų, 1944–1945 m., t. y. per gana trumpą laiką, išplėtė savo partinį tinklą pagrindiniuose Lietuvos centruose – didmiesčiuose, apskričių ir valsčių pavaldumo miestuose ir miesteliuose. Daugiau kaip 90 proc. komunistų buvo paskirti dirbti į partinius ir sovietinius organus, 1600 jų ėmė vadovauti įmonėms ir organizacijoms.⁵ Toks komunistų paskirstymas leido LKP(b) vadovauti svarbiausioms Lietuvos žinyboms ir organizacijoms. Tačiau kaimo vietovėse sekėsi sunkiai. Čia beveik nebuvo komunistų ir sovietinės santvarkos šalininkų, todėl LKP(b) CK į kaimą siuntė partinius organizatorius – partorgus. Jie tapdavo aukščiausia vietos politine valdžia. 1945 m. partorgų ir partinių organizacijų sekretorių buvo 308 (320 etatų). M. Suslovo žodžiais, „valsčių partorgai – tai partijos akis kaime“ (LKP(b) CK VI plenumas, 1945 m.).⁶ Kiek galima spręsti iš archyvinių dokumentų ir iš žmonių atsiminimų, jie, kaip ir sribai, paliko bene slogiausią išpūdį, nes buvo vietos represijų iniciatoriai ir organizatoriai, pagarsėjo brutaliu elgesiu, antihumaniškais veiksmais ir amoraliu gyvenimo būdu. Antai 1945 m. rudenį Šeduvos valsčiaus partorgas Grinčavičius ? už ne laiku įvykdytas prievoles (grūdų pristatymą) dviem savaitėms įkalino 40 valstiečių (dok. Nr. 1.5).^{*} 1944 m. gruodžio 1 d. LKP(b) CK biuras konstatavo, kad Panevėžio apskrities valsčių partorgai daugiausia vykdo administracinių (represinių – V.T.) organų funkcijas (dok. Nr. 1.6).^{*} 1947 m. vasario 7 d. LSSR prokuroras D. Salinas rašte A. Sniečkui ir V. Ščerbakovui prašė „pasmerkti ir uždrausti egzistuojančią praktiką, kai valsčių partorgai ir kai kurie partijos organizacijų atstovai, pakeisdami atitinkamus vykdomuosius organus, asmeniškai iš piliečių atima turtą ir atlieka krata“ (dok. Nr. 1.7. L. 46*). Vėliau šis prokuroras LKP(b) CK plenumo (1947 m. lapkričio 27 d.) pateikė daugiau sovietų valdžios pareigūnų kaime padarytų nusikaltimų pavyzdžių (dok. Nr. 1.59*).

1947 m. kovo 29 d. VKP(b) CK priėmė nutarimą įsteigti LKP(b) valsčių komitetus. Susikūrus partinėms organizacijoms, partorgus pakeitė partinių organizacijų ar komitetų sekretoriai. Šios žemesnės partijos struktūros (1949 01 01 buvo 209 komitetai, vieniję 4 443 komunistus)⁷ kartu su vykdomaisiais komitetais ir represiniais organais tapo svarbiausia komunistinio režimo atrama – vietos okupacinės valdžios institucijomis. Gerai žinodami gyventojų nuotaikas, partijos valsčių komitetai („volkomai“) tapo ne tik svarbiu represinių struktūrų informacijos šaltiniu. „Volkomai“ aktyviai dalyvavo visose prievartos ir teroro akcijose, buvo jų iniciatoriai, ypač partizanų šeimų trėmimo ir jų turto konfiskavimo.

* **Dok. Nr.1.5.** 1945 m. lapkričio 16 d. l.e. LSSR NKGB komisaro pareigas D. Jefimovo aiškinamasis raštas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui, LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui, LSSR LKT pirmininkui M. Gedvilui ir LSSR NKGB sekretoriui „Dėl sovietinio teisėtumo pažeidimų vykdant grūdų paruošas Panevėžio ir Biržų apskrityse“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.23. L.1401–41.

* **Dok. Nr.1.6.** Ištrauka iš 1944 m. gruodžio 1 d. LKP(b) CK biuro nutarimo „Dėl Panevėžio apskrities pirminių partinių organizacijų ir valsčių partorgų darbo“. LYA. F.1771. Ap.7. B.64. L.64.

* **Dok. Nr.1.7.** 1947 m. vasario 7 d. LSSR prokuroro D. Salino raštas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui ir VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui V. Ščerbakovui „Dėl socialistinio teisėtumo pažeidimų Lietuvos SSR“. 1 egz. LYA. F.1771. Ap.190. B.5. L.37–46.

* **Dok. Nr. 1.59.** Ištrauka iš 1947 m. lapkričio 27 d. LSSR prokuroro D. Salino kalbos LKP(b) CK XV plenumo. LYA. F.1771. Ap.10. B.36. L.80–81.

Iš negausių išlikusių archyvinių dokumentų galima spręsti, kad dar egzistavo mišrios partinės-represinės struktūros „trejetai“ („troiki“) ir „penketai“ („piatiorki“), skirtos kovai su ginkluotu pogrindžiu. Joms vadovavo apskrities partijos komitetų sekretoriai (plačiau apie tai skyrelyje „Pasipriešinimo sovietinei okupacijai slopinimas“).

LKP(b) santykiai su centriniais partijos organais Maskvoje buvo vienpusiški – VKP(b) CK sprendimai buvo besąlygiškai privalomi ir nesvarstyti. Į LKP(b) siūlymus buvo atsižvelgiama tais atvejais, jeigu jie atitikdavo Kremliaus interesus (pvz., LKP(b) CK prašymai ištremti partizanų šeimas, iš SSRS atsiųsti specialistų ir pan.). Analogiškai santykiai buvo įtvirtinti ir pačioje LKP(b) struktūroje: apskričių ir miestų partijos komitetai, atlikdami tarpininko ir prižiūrėtojo vaidmenį, gautus CK nurodymus direktyvų pavidalu perduodavo valsčių ir miestų rajonų komitetams, kuriuos pastarieji siūsdavo pirminėms partinėms organizacijoms, partorgams. Šių pareiga buvo tik vykdyti gautus nurodymus, bet ne juos komentuoti. Tačiau jeigu vietos partijos komitetai prašydavo sugriežtinti represijų politiką (pvz., ištremti iš apskrities ar valsčiaus partizanų šeimas), LKP(b) CK vadovybė imdavosi priemonių padėti savo pavaldiniams. Pirminės partinės organizacijos politinio savarankiškumo neturėjo ir negalėjo daryti jokios įtakos aukštesniosioms partinėms struktūroms. Toks komunistų partijos vidaus gyvenimas buvo grindžiamas vadinamojo „demokratinio centralizmo“, t. y. totalinio paklusnumo, principu.

VKP(b) CK vietininkai ne tik prižiūrėjo lietuvius komunistus, bet ir juos kontroliavo, neretai vietos pareigūnus ar partinius funkcionierius pakeisdavo atsiųstais rusakalbais arba kur kas radikalesniais žmonėmis (pvz., 1944 m. vietoj LKP(b) CK antrojo sekretoriaus lietuvio V. Niunkos buvo paskirtas Maskvos srities VKP(b) komiteto sekretorius A. Isačenka, 1945 m. atleidus LSSR NKGB komisarą A. Guzevičių, naujuoju komisaru tapo D. Jefimovas).

Raudonosios armijos užimtoje Lietuvos teritorijoje pirmieji 1944 m. mėnesiai parodė, kad Kremlius siekė dar labiau padidinti represijų mastą. VKP(b) CK vietininkai ėmė net grasinti LKP(b) CK vadovybei dėl neva neryžtingos ir susitaikėliškos pozicijos „nacionalistų“ atžvilgiu. 1944 m. liepos 15 d. LKP(b) CK organizacinio skyriaus vedėjas D. Šupikovas (karo metais buvo A. Sniečkaus pavaduotojas) savo pranešimuose VKP(b) CK reiškė nepatenkinimą LKP(b) lietuvių vadovų veikla, nes jie „buvo kategoriškai prieš visų Lietuvos gyventojų vienalaikę mobilizaciją“ Raudonosios armijos užnugaryje (dok. Nr. 1.8).^{*} Rugsėjo 6 d. jis rašė, kad „CK vadovybė nėra atsikračiusi buržuazinių nacionalistinių tendencijų, todėl daugeliu atvejų CK trukdo įgyvendinti priemones, turinčias labai svarbią politinę reikšmę“.⁸ Panašios nuomonės buvo ir SSRS NKVD-NKGB įgaliotinis Lietuvoje gen. I. Tkačenka, 1945 m. liepos 12 d. informavęs LKP(b) CK ir Kremliaus vadovybę apie LKP CK aparato blogai organizuotą laiško Stalinui pasirašymo kampaniją (dok. Nr. 11.3).^{*}

Norėdami išiteikti atvykėliams, bijodami jų ar iš idėjinių paskatų dauguma lietuvių komunistų neretai demonstravo nihilistinį požiūrį į savo tautą, tradicijas, bendrąsias tautos vertybes, elgėsi veidmainiškai. Jie pritarė antihumaniškoms priemonėms, nukreiptoms prieš tėvynainius (trėmimams, teroro akcijoms ir politinėms represijoms). Dalyvavimas stalinizmo nusikaltimuose jiems tapo gyvenimo norma, dėl to komunistai neįjautė jokių sąžinės skrupulų. Vėliau nė vienas iš jų dėl savo nusikalstamos veiklos neapgalvestavo, daugelis jų tik kaltino laiką, kuriuo gyveno, – stalininę epochą.

Pokario metais LKP(b), SSRS okupacinio režimo įrankis, daugumos Lietuvos visuomenės buvo vertinama kaip lietuvių tautai svetima ir priešiška organizacija. Komunisto vardas beveik visada buvo siejamas su lietuvių tautos siekių išdavimu, todėl komu-

^{*} **Dok. Nr. 1.8.** 1944 m. liepos 15 d. LKP(b) CK organizacinio instruktorių skyriaus vedėjo D. Šupikovo aiškinamasis raštas VKP(b) CK organizacinio instruktorių skyriaus vedėjui Šambergui. LYA. F.3377. Ap.58. B.854. L.1–2.

^{*} **Dok. Nr. 11.3.** 1945 m. liepos 11 d. SSRS NKVD-NKGB įgaliotinio Lietuvoje I. Tkačenkos pranešimas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui ir LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl nepatenkinamo LKP(b) CK aparato darbo organizuojant laiško J. Stalinui pasirašymo kampaniją. LYA. F.1771. Ap.8. B.179. L.110–112.

nistai, pakliuvę į partizanų rankas, dažniausiai buvo sušaudomi vietoje. Tiesa, buvo ir lietuvių komunistų, ypač inteligentų, kurie bandė šiek tiek švelninti stalininių jėgų puolimą, padėjo artimiesiems, gelbėjo pažištamus, bet tai retos išimtys (SSRS Paruošų liaudies komisariato įgaliotinis Lietuvoje K. Banys stengėsi daugiau atstovauti Lietuvos ūkiniams interesams (dok. Nr.1.9* ir dok. Nr. 1.10*). LSSR LKT pirmininko pavaduotojas ir Plano komisijos pirmininkas J. Vaišnoras palaikė ryšius su partizanaujančiu ar besislapstančiu broliu Baliu, dėl to net buvo kalintas 1945–1955 m. (dok. Nr.1.11)*. LSSR LKT pirmininko pavaduotojas M. Gregorauskas palaikė ryšius su represuoto A. Geneičio artimaisiais (dok. Nr.1.12)*. Pasak tardomo J. Vaišnorą, M. Gregorauskas nepritarė „antsovietinių elementų išvežimui“, nes tai – „visų atsakingų lietuvių darbuotojų gėda“. Finansų ministro A. Drobnio liudijimu, Gregorauskas pareiškė: „Sovietai užtraukė mums gėdą prieš lietuvių tautą“ (dok. Nr. 1.56)*. LSSR AT Prezidiumo pirmininkas J. Paleckis buvo prieš atvirą Lietuvos rusinimą, inteligentijos politinį persekiojimą ir masines represijas (dok. Nr. 1.13*, dok. Nr. 1.36*). LSSR žemdirbystės liaudies komisaras J. Laurinaitis kritikavo varganą Lietuvos valstiečių padėtį (dok. Nr. 1.14)*. Šiurkščiam Lietuvos rusinimui taip pat nepritarė kiti sovietinės valdžios atstovai: J. Bulavas, V. Vazalinskas, M. Mickis ir kt. Vis dėlto, išskyrus J. Vaišnorą, 1944–1946 m. jie nepatyrė represijų. Vieni jų buvo perkelti į žemesnes pareigas, kiti – į mokslo, švietimo ar kultūros sritį. Nauja LSSR vadovaujančių lietuvių komunistų kritikos ir šalinimo iš pareigų banga prasidėjo 1950 m. ir tęsėsi iki Stalino mirties (plačiau apie tai skyrelyje „LKP(b) ir represinių struktūrų santykiai“).

1.2. Lietuvos komunistų „auklėjimas“ ir kontrolė 1944–1946 metais

Iš LKP(b) Maskva pirmisiais pokario metais reikalavo spartinti sovietinimo tempus ir griežtinti sovietų valdžios prieš represavimo politiką. Siekdama įbauginti Lietuvos komunistus, ypač lietuvius, VKP(b) CK 1944–1946 m. priėmė tris nutarimus: 1944 m. spalio 30 d. – „Dėl Lietuvos SSR partinės organizacijos darbo trūkumų ir uždavinių politinio darbo srityje“, 1945 m. rugpjūčio 15 d. – „Dėl Lietuvos SSR partinės organizacijos partinio politinio darbo trūkumų ir klaidų“ ir 1946 m. spalio 5 d. – „Dėl Lietuvos KP(b) CK darbo“. Juose buvo griežtai kritikuojama LKP(b) vadovybė dėl nepakankamų veiksmų prieš „buržuazinius nacionalistus“, reikalaujama greitai likviduoti ginkluotą pogrindį – „banditizmą“, partines, sovietines, ūkines ir kitas įstaigas apvalyti nuo „politiškai nepatikimų elementų“ ir „nacionalistų“, aktyviau kovoti su „buožėmis“, „privačiasavininkiška psichologija“, „buržuazine ir nacionalistine ideologija“. Kaip šie nutarimai įgyvendinami, kontroliavo VKP(b) CK Lietuvos biuras ir LKP(b) CK vadovybė. Iš jų 1944–1953 m. išsirutuliojo LKP(b) CK biuro ir LKP(b) CK plenumų nutarimai ir rezoliucijos, kurie sudarė prielaidas šiurkš-

* **Dok. Nr. 1.9.** 1945 m. rugsėjo 12 d. l. e. LSSR NKGB komisaro pareigas gen. mjr. D. Jefimovo pažyma LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui apie Paruošų liaudies komisariato įgaliotinį K. Banį. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.64–67.

* **Dok. Nr. 1.10.** 1945 m. spalio 19 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl Kazio Banio, Aleksandro, nepartinio elgesio“. LYA. F.1771. Ap.8. B.116. L.11.

* **Dok. Nr. 1.11. Dokumentai:** 1945 m. spalio 19 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Juozo Vaišnorą, Tomo, byla“. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.40; ten pat. B.116. L.10–11. 1945 m. rugsėjo 29 d. SSRS NKVD-NKGB įgaliotinio Lietuvai I. Tkačenkos raštas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui ir Juozo Vaišnorą laišką motinai. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.41–42.

* **Dok. Nr. 1.12.** 1945 m. spalio 31 d. SSRS NKVD-NKGB įgaliotinio Lietuvoje I. Tkačenkos pranešimas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko pav. F. Kovaliovui ir LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui apie LSSR MT pirmininko pav. M. Gregorausko politinį netinkamumą eiti dabartines pareigas. LYA. F.K-1. Ap.10. B.23. L.106.

* **Dok. Nr. 1.56.** 1946 m. rugpjūčio 2 d. LSSR MGB 2-ojo skyriaus viršininko I. Počkajaus pažyma apie LSSR MT pavaduotoją Marijoną Gregorauską. LYA. F.K-1. Ap.10. B.102. L.185–187.

* **Dok. Nr. 1.13.** 1951 m. sausio 5 d. LKP(b) CK biuro nutarimas, smerkiantis LSSR AT Prezidiumo pirmininką J. Paleckį, LSSR AT Prezidiumo sekretorių S. Pupeikį ir kt. už ryšius su „antsovietine masonų organizacija“. LYA. F.1771. Ap.190. B.8. L.84.

* **Dok. Nr. 1.36.** Ištrauka iš 1950 m. lapkričio 16 d. LKP(b) CK I sekretoriaus A. Sniečkaus kalbos LKP(b) CK VIII plenumo. LYA. F.1771. Ap.90. B.21. L.61.

* **Dok. Nr. 1.14.** 1945 m. rugsėjo 1 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl Jono Laurinaičio nepartinio elgesio“. LYA. F.1771. Ap.8. B.100. L.47.

tiems žmogaus teisių pažeidimams, nusikaltimams žmonijai ir genocido nusikaltimams. Šiuose dokumentuose atkreipiamas dėmesys į įvairias sovietų valdžiai priešiškas žmonių grupes ir sluoksnius: „socialiai svetimus elementus“, „buržuazinius nacionalistus“, „buožes“, „reakcingąją dvasininkiją“, „liaudies priešus“ ir pan. Šiems žmonėms nutarimuose numatyta taikyti represines priemones arba jie buvo įtraukti į politiška nepatikimų žmonių sąrašus.

Patikrinti, kaip vykdomi VKP(b) CK nutarimai, į Lietuvą buvo siunčiamos įvairios komisijos, inspekcinės brigados. Viena iš tokių – VKP(b) CK V. Žavoronkovo vadovaujama inspekcinė brigada, 1946 m. birželio mėn. atvykusi į Lietuvą, buvo pasirengusi nušalinti A. Sniečkų ir kitus LKP(b) vadovus (tam pritarė V. Ščerbakovas, I. Tkačėnka, D. Šupikovas). Tačiau, užtarus V. Molotovui ir M. Suslovui, A. Sniečkus išliko. „Už nuolaidžiavimą nacionalizmui“ buvo nušalinta Kauno miesto vadovybė (J. Grigalavičius, F. Krasťinis ir kt.).⁹ Tokios baudimo, arba stalininio komunistų „auklėjimo“, priemonės padėjo VKP(b) CK visiškai kontroliuoti LKP(b) vadovybę ir ją nukreipti sau norima linkme.

Lietuvos komunistai dėjo visas pastangas, kad pateisintų Maskvos lūkesčius. Kartu su represinėmis karinėmis struktūromis LKP (b) įtvirtino Lietuvoje komunistinį režimą, vykdė visuomenėje prievartos ir valstybinio teroro politiką, sukūrė įtarumo, nepasitikėjimo ir baimės atmosferą, dalyvavo ir organizavo trėmimus, kadru valymus, siekė vadovauti kovai su rezistencija (ne visai pavyko, nes tai buvo SSRS represinių struktūrų prerogatyva), pritarė rusinimui ir tautinės kultūros niokojimui.

Nors ginkluotas pasipriešinimas sovietų valdžiai vyko iki pat 1953 m., tačiau VKP(b) CK nuo 1946 m. pabaigos iki 1953 m. pradžios daugiau specialiai nesvarstė LKP(b) darbo. Tai rodė, kad Kremlių tenkino Lietuvos komunistų pastangos paversti Lietuvą sovietine respublika. 1945 m. LKP(b) CK rugpjūčio plenumo M. Suslovas po įprastinės lietuvių komunistų kritikos konstatavo, kad „drg. Sniečkus, Gedvilas, Paleckis ir kiti suprato VKP(b) CK kritiką, pripažįsta savo darbo klaidas ir trūkumus“ (dok. Nr. 2.4. L. 185).*

Tiesa, 1952 m. pabaigoje–1953 m. pradžioje Sovietų Sąjungoje bręstant naujam Stalino inspiruotam masiniam kadru valymui, LKP pakliuvo į SSKP CK akiratį. 1953 m. vasario 16 d. laikraštyje „Pravda“ buvo atkreiptas dėmesys, kad kai kuriose LKP organizacijose parenkant kadrus ignoruojamos darbuotojų politinės savybės. Atsižvelgdamas į šią kritiką, 1953 m. vasario 25 d. LKP CK priėmė nutarimą „Dėl politinio budrumo stokos parenkant kadrus kai kuriuose Lietuvos KP organuose“ ir pripažino, kad laikraštyje paskelbta kritika yra teisinga. Biuras pažymėjo, kad per 1952 m. dėl politinių motyvų buvo represuoti 65 kolūkių vadovaujantys darbuotojai (dok. Nr. 1.15).*

Stengiantis sustiprinti VKP(b) CK nurodymų realizavimo kontrolę, nuo 1944 m. gruodžio mėn. beveik visose LKP(b) grandyse partijos komitetų antraisiais sekretoriais turėjo būti skiriami VKP(b) CK atsiųsti ne lietuvių tautybės žmonės. 1952 m. sausio 1 d. LKP(b) miestų ir rajonų pirmaisiais sekretoriais dirbo 82,8 proc. lietuvių (tai atitiko Lietuvos demografinę sudėtį), o antraisiais – 2 proc.¹⁰ LKP(b) CK antrieji sekretoriai nuo 1944 m. buvo A. Isačėnka (1944–1946), A. Trofimovas (1946–1952), V. Aronovas (1952–1953). Jie turėjo prižiūrėti pirmojo sekretoriaus darbą, stebėti kontroliuojamoje teritorijoje bendrą politinę padėtį, formuoti kadru politiką. Rusiškoji antrųjų sekretorių institucija visose LKP(b) grandyse buvo viena iš ryškesnių VKP(b) CK politinės kontrolės ir vietos komunistų priežiūros ypatybių pokario Lietuvoje.

* **Dok. Nr. 2.4.** Ištrauka iš VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos, pasakytos 1945 m. rugpjūčio mėn. LKP CK plenumo. LYA. F.1771. Ap.8. B. 14. L.185.

* **Dok. Nr. 1.15.** 1953 m. vasario 25 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl politinio budrumo stokos parenkant kadrus kai kuriuose Lietuvos KP organuose“. LYA. F.1771. Ap.131. B.238. L.9–10.

1. 3. Partinė nomenklatūra ir kadru valymai

Kartu su visa sovietine politine sistema Lietuvoje buvo įdiegta stalininė kadru politika – partinės nomenklatūros formavimo praktika, padėjusi komunistų partijai per trumpą laiką išplėsti ir sustiprinti savo įtaką visoms valstybinėms, ūkinėms, kultūros ir kitoms įstaigoms. Nomenklatūrai priklausantys žmonės, dažniausiai LSSR partinių ir sovietinių administracinių įstaigų vadovaujantys darbuotojai, sudarė privilegijuotą Lietuvos valdininkų sluoksnį, kurio sudėtį neviešai reguliavo VKP(b) ir LKP(b) vadovaujamosios struktūros. Skiriant nomenklatūrinius darbuotojus buvo laikomasi „stalininio kadru parinkimo principo“ – svarbiausia neleisti, kad į postus patektų „priešiškų klasių“ atstovų ir politiškai nepatikimų asmenų. Partinė nomenklatūra, arba SSRS „valdančioji klasė“, buvo neatskiriama komunistinės totalitarinės valstybės dalis.

Kadru politika, grindžiama darbuotojų „politinių ir dalykinių“ savybių patikimumu, buvo antidemokratinio, antitautinio, diskriminacinio ir nusikalstamo (jeigu darbuotojai dėl politinio nepasitikėjimo būdavo įkalinami) pobūdžio. Nomenklatūrininkai partijos komitetuose buvo skiriami į pareigas ar šalinami iš jų slapta, visuomenei nieko nežinant. Nebuvo jokio konkurso. Žmogus, gavęs nomenklatūrinį postą, buvo priverstas vykdyti visus partijos nurodymus. Pokario metais beveik pusė nomenklatūrinių darbuotojų buvo ne lietuvių tautybės asmenys, daugiausia rusakalbiai, atsiųsti VKP(b) CK. 1951 m. sausio 1 d. iš 2 577 LKP(b) CK nomenklatūrai priklausiusių vadovaujančių darbuotojų lietuvių buvo 1 398, apie 54 proc. (dok. Nr. 1.16).^{*} Suformuota partinė nomenklatūra kartu su represinėmis struktūromis tapo svarbiausia sovietinio režimo atrama Lietuvoje.

Nomenklatūra turėjo hierarchinę, iki mažiausių smulkmenų apgalvotą kadru sistemą. Aukščiausios LSSR pareigybės (1952 m. jų buvo 275 – LKP(b) CK ir kitų struktūrų sekretoriai, AT Prezidiumo, Ministrų Tarybos, komjaunimo, profsajungų aukščiausieji vadovai) buvo VKP(b) CK prerogatyva. LKP(b) CK nomenklatūrai priklausė apie 2 tūkst. vadovaujančių LSSR darbuotojų. Savo nomenklatūrą taip pat turėjo sričių (1952 m. 4,9 tūkst. pareigybių), miestų ir rajonų partijos komitetai (1952 m. – 35,1 tūkst. nomenklatūrinių pareigybių): visų vietinių įstaigų, organizacijų, įmonių vadovai, mokyklų direktoriai ir kt. (dok. Nr. 1.17).^{*} Iš viso Lietuvoje 1952 m. buvo daugiau kaip 42 tūkst. nomenklatūrinių pareigybių.¹¹ Nomenklatūros sistemos veikimą kontroliavo ir ją kuravo LKP(b) CK kadru skyrius (vadovai M. Junčas-Kučinskas, D. Šupikovas, E. Ozarskis ir kt.).

1950 m. lapkričio 1 d. LKP(b) CK biuras patvirtino naują struktūrą. CK sudarė 8 skyriai, kurie apėmė visas LSSR administracijos kuruojamas sritis: 1. partinių, profsajungos ir komjaunimo organų, 2. propagandos ir agitacijos, 3. žemės ūkio, 4. administracinių organų, 5. planavimo, finansų ir prekybos, 6. mašinų gamybos, 7. lengvosios pramonės, 8. transporto (dok. Nr. 1.18. L. 14).^{*} Šiems skyriams priklausė aukščiausių LSSR administracijos pareigūnų grupė (2 451 žmogus). Kai kurių LKP CK nomenklatūrinių grupių sudėtis kito: tai priklausė nuo politinės padėties Lietuvoje. Sutriuškinus didžiąją ginkluotojo pasipriešinimo jėgų dalį, Administracinių organų skyriaus nomenklatūrinių darbuotojų skaičius 1950 m. sumažėjo nuo 400 iki 247, o Propagandos ir agitacijos skyriui pavaldžių vadovaujančių funkcionierių padaugėjo nuo 253 iki 374. Pagal savo veiklos kompetenciją šie skyriai buvo aukštesni už ministerijas ir jų padalinius. Visos valstybinės, ūkinės ar kooperatinės įstaigos ir organizacijos turėdavo gauti LKP(b) CK

^{*} Dok. Nr. 1.16. 1951 m. sausio 1 d. LSSR vadovaujančių nomenklatūrinių darbuotojų suvestinė. LYA. F.1771. Ap.130. B.67. L.33.

^{*} Dok. Nr. 1.17. 1952 m. sausio 1 d. LKP(b) CK kadru skyriaus pažyma apie nomenklatūrines pareigybes Lietuvoje. LYA. F.1771. Ap.130. B.124. L.4.

^{*} Dok. Nr. 1.18. L.14. Ištrauka iš 1950 m. sausio 1 d. LKP(b) CK biuro nutarimo, patvirtinančio LKP(b) CK aparato skyrius ir nomenklatūrinius etatų sąrašus. LYA. F.1771. Ap. 90. B.121. L.14.

kuruojamojo skyriaus sutikimą sprendžiant vieną ar kitą klausimą, išskyrus administracinio skyriaus kuruojamą MGB ministeriją, kuri dėl savo veiklos slaptumo agentūrinės, operatyvines ir karines operacijas planuodavo savarankiškai ir buvo tiesiogiai atskaitinga SSRS MGB, o Lietuvoje tik A. Sniečkui, M. Suslovui, V. Ščerbakovui, LKP(b) CK antrajam sekretoriui, retsykiausiai – M. Gedvilui, V. Niunkai. Daugiausia MGB vadovai siūsdavo į LKP(b) CK specialius pranešimus, pažymas, kitą informaciją apie jau atliktą darbą.

1946 m. kovo 14 d. nutarimu LKP(b) CK biuras nustatė nomenklatūrinių darbuotojų tvirtinimo tvarką. Pateikiant tvirtinamo darbuotojo kandidatūrą, turėjo būti partijos komiteto ar įstaigos nutarimas dėl priėmimo į darbą, kadru apskaitos lapas su nuotrauka, ranka rašyta autobiografija ir išsami politinės veiklos bei darbo charakteristika.

1946 m. spalio 5 d. VKP(b) CK nutarimu LKP(b) CK biuro nomenklatūros sąrašai buvo pateikti tvirtinti Maskvai. Pagal nustatytą tvarką kandidatus į nomenklatūrinius postus pateikdavo visų žinybų vadovai ar pavaduotojai kadru reikalams, suderinę su suinteresuotais miestų ir apskričių partijos komitetais, kurie LKP(b) CK turėjo dar ir informuoti apie darbuotojų privalumus ir trūkumus. 1946 m. lapkričio 15 d. LKP(b) CK biuras suformavo įskaitinę rezervinę nomenklatūrą, kuri rengė nomenklatūrinių kadru pamainą¹².

Nomenklatūrai priklausantys žmonės, t.y. vadovujančių darbuotojų sluoksniš, turėjo nemažai privilegijų: jie greitai gaudavo gerus butus, didesnius atlyginimus (papildomai – įvairias pinigines priemokas, kurios būdavo net 2–3 kartus didesnės už atlyginimą), turėjo tarnybines mašinas, gaudavo deficitinių pramonės ir maisto prekių, geriau maitindavosi specialiose valgyklose ir kt. Iki 1948 m. aukščiausiojo lygio nomenklatūrininkai naudojami nemokamų maisto produktų ir pramonės prekių („prodlimito“) įsigijimo teise (dok. Nr. 1.19).^{*} 1947 gruodžio 27 d. ši tvarka buvo pakeista (dok. Nr. 1.20* ir Nr. 1.21*). Svarbiausioms LSSR administracijos pareigybėms buvo nustatyti dideli atlyginimai: LKP(b) CK pirmasis sekretorius, LSSR MT ir LSSR AT Prezidiumo pirmininkai gaudavo per mėnesį 6 000 rb, ministrai – 5 000–4250 rb, LKP(b) miestų ir apskričių sekretoriai – 2 800 rb, CK darbuotojai – ne mažiau kaip 2 000 rb algos (1950 m. vidutinė alga buvo apie 540 rb).¹³

Nomenklatūros formavimo procesą lydėjo šiurkštūs žmogaus teisių pažeidimai. VKP(b) CK ir LKP(b) CK organizavo masines vadovujančių darbuotojų ir specialistų (tarnautojų), daugiausia lietuvių, šalinimo iš darbo dėl politinių motyvų kampanijas. Šie žmonės neteisėtai buvo atleidžiami iš pareigų, specialiai trukdoma jiems įsidarbinti kitur, suimami, tardomi ir neretai įkalinami. Politiniai sprendimai dėl „nepatikimų kadru valymo“ buvo priimti 1944–1946 m. VKP(b) CK nutarimuose dėl nepatenkinamo LKP(b) darbo ir LKP(b) CK plenumų rezoliucijose (1944 m. IV, 1945 m. V–VII, 1946 m. X–XI) bei LKP(b) CK biuro nutarimuose.

1945 m. rugpjūčio 23 d. LKP(b) CK VII plenumo M. Suslovas paskelbė šūkį: „Išvalyti sovietinį-ūkinį aparatą nuo priešišku ir abejotinu elementu“.¹⁴ 1944 m. gruodžio 30 d. LKP(b) CK IV plenumo rezoliucija skelbė: „CK ir respublikos partinės organizacijos buvo pakančios tiems vadovaujantiems darbuotojams, kurie nacionalistų ir jų ideologijos atžvilgiu elgėsi susitaikėliškai, [...] priešai išiskverbė į sovietinį aparatą ir pradėjo ardomąją veiklą“ (dok. Nr. 1.22).^{*} 1945 m. rugpjūčio 24 d. LKP(b) CK VII plenumas nutarė „imtis

* **Dok. Nr. 1.19.** 1945 m. spalio 26 d. LSSR LKT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl 1945 m. IV ketvirčio papildomo maitinimo limitų patvirtinimo Lietuvos SSR sovietiniam-partiniam ir rajoniniam aktyvui“. LYA. F.1771. Ap.8. B.121. L.18–19, 21.

* **Dok. Nr. 1.20.** 1947 m. gruodžio 27 d. LSSR MT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl galiojančios socialinio-buitinio aptarnavimo fondo naudojimo tvarkos panaikinimo ir aprūpinimo pinigais skyrimo vadovaujantiems sovietiniams ir partiniams darbuotojams“. LYA. F.1771. Ap.190. B.5. L.190, 191, 195, 196.

* **Dok. Nr.1.21.** 1948 m. vasario 24 d. LSSR MT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl laikino aprūpinimo pinigais dydžio nustatymo vadovaujantiems partiniams ir sovietiniams darbuotojams“. LYA. F.1771. Ap. 190. B.6. L.14–15.

* **Dok. Nr.1.22.** Ištrauka iš 1944 m. gruodžio 30 d. LKP(b) CK IV plenumo rezoliucijos. LYA. F.1771. Ap.7. B.9. L.5.

priemonių išvalyti valstybinį, kooperatinį ir ūkinį aparatą nuo ten prasiskverbusių lietuviškų-vokiškų nacionalistų“ (dok. Nr. 1.23).^{*} 1946 m. lapkričio 24 d. LKP(b) CK XI plenumo rezoliucija vėl kartojo: „Lietuvos KP(b) CK, apskričių ir miestų komitetai iki šio laiko dar neišvalė valstybinio ir kooperatinio aparato nuo buržuazinių nacionalistų ir kitų antisovietinių elementų“ (dok. Nr. 1.24).^{*}

Po šių plenumų prasidėdavo kadru valymo kampanijos. Visų lygių partijos komitetai priimdavo analogiškus nutarimus ir pradėdavo veikti. LKP(b) CK sudarydavo specialias CK įgaliotinių grupes, kurios vietose tikrindavo visus darbuotojus, daugiausia tarnautojus. Kadru valymui vadovavo LKP(b) CK biuras, o organizavo CK kadru, kuriam vadovavo M. Kučinskas (dok. Nr. 1.25),^{*} ir organizacinis instruktorių (vadovas D. Šupikovas) skyriai. Iš pradžių trūko specialistų, ir valymas vyko vangiai, todėl LKP(b) CK biuras priėmė dešimtis nutarimų, kuriuose buvo griežtai kritikuojami partijos komitetai, ministerijų vadovai ir kt. 1945 m. kovo 9 d. Biuro nutarime, kurį rengė M. Suslovas, jo pavaduotojas F. Kovaliovas, LKP(b) CK antrasis sekretorius A. Isačenka, A. Sniečkus, LKP(b) CK sekretorius K. Preikšas, M. Gedvilas, M. Kučinskas ir D. Šupikovas buvo įpareigoti „parengti konkretų priemonių planą ir organizuoti sovietinio bei ūkinio aparato valymą nuo svetimų ir nepatikimų žmonių, įtraukiant į darbą visus LKP(b) CK skyrius, taip pat NKGB, NKVD ir Valstybės kontrolės liaudies komisariatą“ (dok. Nr. 1.26).^{*} Planas buvo parengtas (dok. Nr. 1.27).^{*}

LKP(b) CK biuras 1945 m. rugpjūčio 17 d. priėmė nutarimą „Dėl valsčių ir apylinkių vykdomųjų komitetų darbo pagerinimo ir jų stiprinimo kadrais“, kuriuo įpareigojo apskričių partijos ir vykdomųjų komitetų vadovus imtis ryžtingų priemonių ir „išvalyti valsčių vykdomųjų komitetų ir apylinkių tarybų aparatus nuo liaudies priešų, nacionalistinių-bužinių ir kitų antisovietinių elementų“ (dok. Nr. 1.28).^{*} 1945 m. spalio 3 d. naujas LSSR LKT ir LKP(b) CK nutarimas dėl komisariatų ir vyriausiųjų valdybų prie LSSR LKT taip pat numatė išvalyti aparatą nuo „svetimų ir politiškai nepatikimų elementų“ (dok. Nr. 1.29).^{*} Vėliau buvo prieita prie konkrečių komisariatų ir kitų valdžios struktūrų. Pavyzdžiui, 1945 m. spalio mėn. Biuras svarstė Maisto pramonės komisariato kadru valymo klausimus (dok. Nr. 1.30).^{*} Kaip vykdomi LKP(b) CK biuro nutarimai apskrityse ir valsčiuose, ataskaitose pranešdavo vietos partijos komitetų sekretoriai ar CK įgaliotiniai. Antai 1946 m. gegužės 4 d. LKP(b) CK atsakingasis organizatorius Zolinas pranešė, kad Tauragės apskrityje pašalinti 86 nomenklatūriniai darbuotojai, iš kurių 12 įkalinti (dok. Nr. 1.31).^{*}

^{*} **Dok. Nr. 1.23.** Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 24 d. LKP(b) CK VII plenumo nutarimo. LYA. F.1771. Ap.8. B.12. L.8.

^{*} **Dok. Nr. 1.24.** Ištrauka iš 1946 m. lapkričio 24 d. LKP(b) CK XI plenumo nutarimo. LYA. F.1771. Ap.9. B.15. L.5.

^{*} **Dok. Nr. 1.25.** 1944 m. lapkričio 9 d. LKP(b) CK kadru sekretoriaus M. Kučinsko raštas LKP(b) apskričių komitetų sekretoriams dėl tarybinių ūkių ir MTS vadovaujančių darbuotojų patikimumo ir tinkamumo eiti pareigas. LYA. F.1771. Ap.7. B.81. L.37.

^{*} **Dok. Nr. 1.26.** 1945 m. kovo 9 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl nepatenkinamo darbo su kadrais vykdant VKP(b) CK nutarimą „Dėl Lietuvos SSR partinės organizacijos partinio politinio darbo trūkumų ir klaidų“. LYA. F.1771. Ap.8. B.49. L.100–101.

^{*} **Dok. Nr. 1.27.** 1945 m. kovo mėn. LKP(b) CK kadru skyriaus darbo planas dėl Lietuvos partinio-sovietinio aparato kadru. LYA. F.1771. Ap.8. B.265. L.1.

^{*} **Dok. Nr. 1.28.** Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 17 d. LKP(b) CK biuro nutarimo „Dėl valsčių ir apylinkių vykdomųjų komitetų darbo pagerinimo ir jų stiprinimo kadrais“. LYA. F.1771. Ap.8. B.92. L.13.

^{*} **Dok. Nr. 1.29.** 1945 m. spalio 3 d. LSSR LKT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl komisariatų ir vyr. valdybų prie LSSR LKT išvalymo nuo svetimų ir politiškai nepatikimų elementų vykdant Lietuvos KP(b) CK VII plenumo nutarimą“. LYA. F.1771. Ap.8. B.112. L.24–25.

^{*} **Dok. Nr. 1.30.** 1945 m. spalio mėn. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl LKP(b) CK V ir VII plenumų nutarimų vykdymo valant aparatą nuo svetimų ir politiškai nepatikimų elementų ir dėl darbo su kadrais Maisto pramonės komisariato sistemoje“. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.110–113.

^{*} **Dok. Nr. 1.31.** 1946 m. gegužės 4 d. LKP(b) CK atsakingojo organizatoriaus Zolino ataskaita LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui „Dėl Tauragės, Pagėgių ir Šilutės apskričių sovietinio ir ūkinio aparato valymo“. LYA. F.1771. Ap.9. B.241. L.30.

1945 m. vasario 25 d. M. Kučinskas ataskaitoje Maskvai rašė, kad sovietinis „aparatas buvo stiprinimas daugiausia ne keičiant vakansines pareigas, o šalinant priešiškus ir politiškai nepatikimus elementus ir į jų vietą iškeliant patikrintus ir gabius darbuotojus“. Jis nurodė, kad, negalutiniais duomenimis, iki 1945 m. spalio 15 d. iš „valstybinio aparato buvo išvyti“ 6 127 žmonės, iš jų dėl politinių priežasčių 4 045, suimta 757 (dok. Nr. 1.32).*

Apginti teisme savo darbo teises ir patį save nuo politinio persekiojimo buvo neįmanoma, nes teisėjai taip pat buvo nomenklatūros sąrašuose ir vykdė vietos partijos komiteto valią. 1945 m. iš įvairių įstaigų buvo atleisti 7 128 darbuotojai, iš jų dėl politinių priežasčių daugiau kaip 4 tūkst., 1946 m. buvo atleista atitinkamai 6 639 ir 2 535 žmonės.¹⁵ „Paskutiniu metu pas mus išaiškinta dar nemažai žmonių, kuriuos reikia izoliuoti, – kalbėjo Gamybinės kooperacijos valdybos viršininkas N. Kaluginas 1945 m. LKP(b) CK V plenumė. – Apie šiuos žmones aš pranešiau valstybės saugumo organams, konkrečiai mums paskirtam drg. Ščerbakovui. Praėjo pusantro mėnesio, tačiau jokių priemonių nesiimama, kad būtų izoliuoti tie žmonės, kurių vieta ne laisvėje, o kalėjime“.¹⁶ Tai tipiška to meto vadovaujančių komunistų kalba. Būta ir lietuvių komunistų nusiskundimų šia politika. Lietuviais, net ir lojaliais sovietų valdžiai, ne visada buvo pasitikima. „Po ministerijų valymo į buvusias vietas lietuvių nepriiminėjo, o apsidraudimui buvo kviečiami iš kitur“, – kalbėjo LSSRS MT pirmininkas M. Gedvilas 1946 m. LKP(b) CK XI plenumė.¹⁷

Represinių struktūrų duomenimis, per visus pokario metus (1944–1953) buvo suimti 6 267 tarnautojai, nors daugiausia areštuota buvo kadru valymo metu: 1945–1947 m. – 5 190 žmonių (dok. Nr. 1.33).*

Nors sovietinė konstitucija skelbė tautų ir rasių lygybę, tačiau stalinizmo metais Lietuvoje sovietų valdžiai nepatikimiausi buvo lietuviai, ypač valstiečiai ir inteligentai, po to – vokiečiai, žydai. Nors to buvo stengiamasi atvirai nedemonstruoti, tačiau Maskva daugiausia rėmėsi atvykusiais iš SSRS ir fanatiškai nusiteikusiais lietuviais komunistais. Pastarųjų buvo nedaug, todėl LKP(b) CK prašė Kremliaus formuoti valdžios aparatą iš VKP(b) CK patvirtintų valdžios funkcionierių. Antai 1945 m. vasario 6 d. LKP(b) CK biuras nutarė prašyti VKP(b) CK atsiųsti iš SSRS į Lietuvą 105 darbuotojus, nes „artimiausiu metu iš vietinių gyventojų neįmanoma sukomplektuoti respublikos partinio ir sovietinio aparato“ (dok. Nr. 1.34).* Nuo 1944 m. liepos iki 1945 m. balandžio 1 d. Maskva atsiuntė 8 482 darbuotojus, iš kurių 6 116 atvyko į Lietuvą pirmą kartą (dok. Nr. 7.8).* (Plačiau apie tai skyrelyje „Rusinimas“.) Žinoma, per visus 1944–1953 metus valdžia stengėsi patraukti į savo pusę kuo daugiau lietuvių iš mažiau išsilavinusių ar be jokio išsilavinimo – kaimo varguomenės ir darbininkijos – sluoksnių, tiesiog liumpenus, suformuoti iš jų sau ištikimą vietos gyventojų socialinę grupę – nomenklatūrą.

Partinė nomenklatūra palaikė artimus ryšius su sovietinės armijos kariais. A. Sniečkus buvo nuolat kviečiamas stebėti karinių pratybų, tarpininkaudavo apdovanojant aukšto rango karininkus, padėjo juos aprūpinti butais ir kt. Su kariais būdavo bendraujama ir neformalioje aplinkoje: medžioklėje, restoranuose ir kavinėse. Tai dar labiau stiprino sovietinio Lietuvos elito – lietuvių ir atsiųstųjų tarpusavio santykius. Pavyzdžiui, 1951 m.

* **Dok. Nr. 1.32.** Ištrauka iš 1946 m. vasario 25 d. LKP(b) CK kadru sekretoriaus M. Junčo-Kučinsko ataskaitos VKP(b) CK kadru valdybos atsakingajam organizatoriui Romanovičiui apie 1945 m. LKP(b) CK darbą su kadrais. LYA. F.1771. Ap.8. B.266. L.16–18.

* **Dok. Nr. 1.33.** 1953 m. gegužės 7 d. l. e. LSSR MVD I spec. skyriaus viršininko pareigas pplk. M. Jefimovo ir 2-ojo poskyrio viršininko mjr. M. Vasevo pažyma apie 1944–1953 m. areštuotus inteligentus ir tarnautojus. LYA. F.K-1. Ap.6. B.161. L.59.

* **Dok. Nr. 1.34.** 1945 m. vasario 6 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl Lietuvos SSR partinio ir sovietinio aparato sukomplektavimo“. LYA. F.1771. Ap.8. B.35. L.6.

* **Dok. Nr. 7.8.** LKP(b) CK kadru skyriaus pažyma apie 1944–1945 04 01 atvykusius į Lietuvą iš SSRS darbuotojus. LYA. F.1771. Ap.8. B.272. L.1.

kovo 30 d. Kauno „Tulpės“ kavinėje po darbo iki 2 val. nakties kartu šventė Kauno iguolos karininkai ir miesto partijos ir vykdomojo komiteto vadovai (dok. Nr. 1. 55).*

Faktiškai 1946 m. pabaigoje nomenklatūros formavimosi Lietuvoje procesas, paremtas VKP(b) CK ir LKP(b) CK nutarimais, buvo užbaigtas. Kai kuriuos vėlesnių metų nomenklatūros pakeitimus lėmė administracinės reformos ar politinės permainos. Be komunistų partijos žinios savarankiškai įsidarbinti bet kurioje įstaigoje ar organizacijoje tapo neįmanoma. LKP(b) CK su visais savo struktūriniais padaliniais kontroliavo visą kadro paskirstymą, priverstinį ar savanorišką jų atleidimą iš darbo, kadro planavimą.

1.4. LKP(b) CK biuro veikla

1919 m. RKP(b) VII suvažiavime sukurti Politinis ir Organizacinis biurai tapo svarbiausiomis Sovietų Sąjungos politinės valdžios struktūromis. Vėliau stiprėjant centralizacijos tendencijoms, visi šalies valdymo reikalai atsidūrė VKP(b) CK Politinio biuro ir respublikinių partinių biurų rankose. Po karo LKP(b) CK biuras tapo svarbiausia LSSR okupacinės administracijos partine institucija, nors 1944–1947 m. svarbiausiais politiniais klausimais jį pakeitė VKP(b) CK Lietuvos biuras, vadovaujamas M. Suslovo ir V. Ščerbakovo. Pastarieji ir kiti VKP(b) CK atstovai, nuolatos dalyvaudami Biuro posėdžiuose, pakreipdavo jo darbą Maskvai reikalinga kryptimi.

LKP(b) CK biuras nebuvo savarankiška politinė institucija. Pagrindinė jo funkcija buvo organizuoti darbą, kad visi VKP(b) CK politiniai nurodymai (nutarimai) būtų praktiškai įgyvendinti. Biuro posėdžiuose priimti nutarimai buvo direktyviniai visoms LSSR partinėms ir valstybinėms struktūroms. Tačiau daugiausia dėmesio LKP(b) CK skyrė jai visų pavaldžių partinių struktūrų darbui. Beveik visuose Biuro posėdžiuose buvo nagrinėjami kokio nors partijos komiteto veiklos rezultatai, kontroliuojama, kad nebūtų savaip interpretuojami Biuro nurodymai. Pavyzdžiui, 1945 m. pradžioje LKP(b) Zarasų apskrities partinė organizacija, užuot konfiskavusi visą „liaudies priešų“ turtą, nusprendė jiems palikti po 5 ha žemės. 1945 m. vasario 16 d. Biuras atšaukė šį sprendimą (dok. Nr. 1.35).*

1947 m. pavasarį, panaikinus VKP(b) CK Lietuvos biurą, išaugo LKP(b) CK biuro politinis vaidmuo toliau sovietinant Lietuvą ir represuojant jos žmones. Dėl to pakito LKP(b) CK biuro sudėtis. 1945 m. tarp 11 Biuro narių iš SSRS atsiųstų buvo du (D. Šupikovas ir A. Isačenko), o 1949 m. iš 13 Biuro narių 5 buvo VKP(b) CK atsiųsti žmonės. Jie turėjo realią valdžią: valstybės saugumo ministras (N. Gorlinskis, vėliau P. Kapralovas, P. Kondakovas) vadovavo kovai su ginkluotu pogrindžiu ir trėmimams, LKP(b) CK antrasis sekretorius A. Trofimovas (vėliau A. Aronovas) kontroliavo A. Sniečkaus veiklą ir bendrą politinę padėtį Lietuvoje, LSSR MT pirmininko pirmasis pavaduotojas V. Pisarevas „globojo“ M. Gedvilą ir prižiūrėjo ekonomiką, LKP(b) CK kadro sekretorius D. Šupikovas vadovavo kadro, jų rusinimo politikai, LKP(b) Vilniaus miesto komiteto pirmasis sekretorius A. Čistiakovas „rūpinosi“ sostinės gyvenimu. Svarbias funkcijas atliko kiti rusakalbiai (N. Gusevas, A. Moskvinovas, kandidatas į Biuro narius A. Anuškinas).

Biure buvo daug stalinistinių pažiūrų lietuvių komunistų: A. Sniečkus, V. Niunka, K. Preikšas, J. Bartašiūnas (pastarasis lietuviškai kalbėti nemokėjo), F. Bieliauskas, K. Liaudis, A. Raguotis, M. Šumauskas, kandidatai į Biuro narius G. Zimasas, B. Baranauskas ir kt. Šiek tiek nuosaikesnės linijos laikėsi J. Paleckis ir M. Gedvilas, nors jie tiesiogiai organizavo represijas ir jose dalyvavo (J. Paleckio dalyvavimas represijose paaiškinamas tuo, jog, kaip Biuro narys, jis pritarė atitinkamiems nutarimams).

* **Dok. Nr. 1.55.** 1951 m. liepos 31 d. LSSR prokuroro G. Bacharovo raštas LKP(b) CK II sekretoriui A. Trofimovui. LYA. F.1771. Ap.108. B.21. L.187.

* **Dok. Nr. 1.35.** 1945 m. vasario 16 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl Zarasų apskrities partinės organizacijos neteisingo nutarimo sprendžiant liaudies priešų ūkių klausimą“. LYA. F.1771. Ap.8. B.40. L.92.

Biuro nariai buvo ypač nepakantūs kitaminčiams. Net užuominas apie Lietuvos socialinio ar kultūrinio gyvenimo specifiką, praeitį (istoriją) jie vertino kaip „buržuazinio nacionalizmo“ apraiškas. Šiems žmonėms tenka didžiausia (kartu ir visai VKP(b) CK vadovybei) politinė atsakomybė ir kaltė dėl sovietinės okupacijos padarinių ir prievartinio Lietuvos sovietinimo, įvykdytų antitautinių ir antihumaniškų genocido akcijų. Toliau LKP(b) vadovų poziciją lėmė ne tik fanatiškas tikėjimas Stalinu ir komunizmu, bet ir tai, jog be Rusijos globos jie nematė lietuvių tautos egzistavimo perspektyvos. Toks nihilistinis požiūris į savo tautą, jos nepriklausomybę, valstybingumą, kultūrą ir istoriją buvo būdingas daugeliui pokario lietuvių komunistų.

Pokario metais LKP(b) CK biure pasitaikydavo, kad nuomonės nesutapdavo. Asmeninių požiūrių, nepritarimą oficialiajai partijai „linijai“ kai kuriais principiniais Lietuvos gyvenimo klausimais (vadinamųjų vidutinių valstiečių trėmimo, lietuvių specialistų panaudojimo, rusinimo, tautinės kultūros griovimo, inteligentijos persekiojimo, prievartinės kolektyvizacijos, Vilniaus krašto polonizacijos ir kt.) reiškė J. Paleckis, o nuo 1950 m. – M. Gedvilas. 1950 m. LKP(b) CK plenumo A. Sniečkus faktiškai atsiribojo nuo jų: **„Šie žmonės niekadoms nemato partinių organizacijų didelio didvyriško darbo, o kuria tik prievartos ir teisėtumo pažeidimų paveikslą, ypač kolūkinės statybos srityje“** (paryškinta autoriaus – V.T.). Pabrėžtina, kad net pats A. Sniečkus pripažino, jog partija taiko prievartą ir vykdo nusikaltimus, t.y. „prievartos ir teisėtumo pažeidimus“ (dok. Nr. 1.36).*

1.5. LKP(b) CK pirmasis sekretorius Antanas Sniečkus

Antanas Sniečkus – stalininės epochos žmogus, sovietinės santvarkos Lietuvoje kūrėjas, svarbiausias sovietų kolaborantas. Įtikėjęs komunizmo idealais ir bolševikų partijos išauklėtas žmogus, jis visą gyvenimą liko ištikimas marksistinio dogmatizmo, paklusnumo, nepakantumo priešingai nuomonei tradicijoms. Visais pokario metais A. Sniečkus buvo VKP(b) CK politinės veiklos įrankis, ištikimas Maskvos vietininkas Lietuvoje. Kaip tik su jo vardu sietinas prievartinis Lietuvos sovietinimas ir rusinimas, kovos su tautiniu pagrindžiu organizavimas, masiniai nekaltų žmonių trėmimai, įkalinimai, kitaminčių ir Katalikų bažnyčios persekiojimas, tautinės kultūros žlugdymas.

Politinės (partinės) karjeros metais A. Sniečkus išsiugdė sovietiniam politikui būdingas savybes: atsargumą, lojalumą ir paklusnumą. Nepretenduojantis į aukštesnius partinius postus Maskvoje, niekadoms nekeliantis jokių revizionistinių klausimų, nuosekliai įgyvendinantis bet kurios politinės pakraipos partijos vadovybės nurodymus, pasižymintis kuklumu ir draugiškumu, A. Sniečkus daugeliui Kremliaus vadovų kėlė simpatiją. Išsilaikyti daug metų valdžioje jam taip pat padėjo pareigingumas, administratoriaus savybės, valingas būdas, griežtumas, puiki atmintis ir ryžtingumas. Turėdamas gerą politinę nuovoką, jis visada laiku sugebėdavo persiorientuoti, pakreipti įvykius sau palankia linkme. Tai patvirtino stalininis laikotarpis Lietuvoje. Kada lietuvių tautai iškilo fizinio egzistavimo grėsmė, A. Sniečkus ne tik kad nesipriešino šiam procesui, bet atvirksčiai – palaikė ir net skatino partinių ir represinių struktūrų vykdomas genocido akcijas, visada rėmė „liaudies priešų“ ar „socialiai svetimų“ asmenų represavimo politiką. Tai liudija jo pranešimai partiniuose pasitarimuose bei asmeniniai parašai, sankcionuojantys represinės politikos praktiką įvairių žmonių ar socialinių grupių atžvilgiu. Sniečkus skatino partizanų teismų viešuosius procesus. Už ryžtingą ir nuoseklų VKP(b) politinio kurso vykdymą 1944–1953 m. Lietuvoje A. Sniečkus buvo apdovanotas 6 ordinais.

* Dok. Nr. 1.36. Ištrauka iš 1950 m. lapkričio 16 d. LKP(b) CK I sekretoriaus A. Sniečkaus kalbos LKP(b) CK VIII plenumo. LYA. F.1771. Ap.90. B.21. L.61.

Po Stalino mirties, atsižvelgdamas į politinę konjunktūrą, A. Sniečkus keitėsi, netgi su tam tikromis išlygomis pradėjo paisyti Lietuvos ūkinių, socialinių ir kultūrinių interesų, tačiau jis visada buvo ištikimas bolševizmo tradicijoms. Visą laiką jis buvo negailestingas tautiniam pagrindžiui, disidentams ar kitaip mastantiems žmonėms. Jo „dėka“ dauguma tremtinių buvo vėliausiai paleisti iš tremties vietų (1958 m.) ir ilgai negalėjo sugrįžti ar visai nesugrįžo į tėvynę. Iki pat gyvenimo pabaigos jis liko ištikimas Maskvai, draudė bet kokias politines iniciatyvas, slopino visuomenėje kylančias priešiškas valdančiajam režimui nuotaikas. Vadovaudamasis VKP(b)-SSKP direktyvomis ir laiku reaguodamas į besikeičiančią situaciją Sovietų Sąjungoje, A. Sniečkus ir jo aplinka visada stengėsi kontroliuoti politinius procesus. Tai padėjo jam ilgus metus išlikti LSSR administracijos vadovu (1940–1974).

1.6. LKP(b) ir represinių struktūrų santykiai

Sovietų Sąjungoje viena iš svarbiausių sovietinio režimo atramų buvo ne kariuomenė ar teisingumo sistema, bet represinės struktūros (NKVD-MVD, NKGB-MGB, prokuratūra, specialieji teismai). Jų valdymas ir partinis vadovavimas buvo labai svarbi komunistinio režimo ar komunistų partijos politinio egzistavimo sąlyga. Pokario Lietuvoje šios struktūros, vykdydamos VKP(b) CK Politinio biuro ir SSRS centrinių represinių žinybų misiją, įgijo didelę politinę įtaką, nes nuo jų veiklos, t. y. kasdieninės kovos su lietuvių tautos pasipriešinimu, faktiškai priklausė sovietų valdžios ir konkrečiai komunistų partijos egzistavimas Lietuvoje. Atsižvelgdama į tai, LSSR valdžia rūpinosi represinių struktūrų vadovaujančių darbuotojų buitimi, skirstė jiems butus ir kitas nomenklatūrines privilegijas. Iškilus problemoms, LKP(b) CK ir asmeniškai A. Sniečkus Lietuvoje tapdavo paskutine instancija, kuri sprendavo materialinio aprūpinimo klausimus. Pavyzdžiui, 1945 m. rugsėjo 29 d. gen. I. Tkačenka prašė A. Sniečką tarpininkauti skiriant butus Vilniuje 105 NKVD ir 80 NKGB darbuotojų bei karininkų. I. Tkačenka išpėjo, jog jeigu šis prašymas nebus teigiamai išspręstas, šie žmonės bus gražinti į SSRS: „Kokių tai gali turėti pasekmių mūsų Komisariatams, Jūs žinote...“ (dok. Nr. 1.37).*

Kaip ir visoje stalininėje SSRS, represinės struktūros formaliai (plačiaja prasme) buvo pavaldžios partijai – VKP(b). Lietuvoje LKP(b) CK tvirtindavo vadovaujančių darbuotojų nomenklatūrą, pavyzdžiui, 1950 m. lapkričio 1 d. LKP(b) CK biuras patvirtino LSSR MGB 42 ir LSSR MVD 24 skyrių viršininkus ir jų pavaduotojus (dok. Nr. 1.18. L. 35, 37),* kai kuriems pareigūnams skirdavo partines nuobaudas, kartu su jų vadovais svarstydavo Lietuvos gyventojų trėmimo, kovos su ginkluotu pagrindžiu ir kitų akcijų planus, nutarimus, direktyvas. A. Sniečkus, M. Gedvilas, LKP(b) CK antrieji sekretoriai asmeniškai (visiškai slaptai) buvo informuojami apie jų veiklos planus ir rezultatus, tačiau faktiškai LKP(b) šioms struktūroms administraciškai nevadovavo. LSSR NKVD (MVD) ir LSSR NKGB (MGB) tiesiogiai priklausė SSRS centrinėms žinyboms Maskvoje, o 1944–1947 m. dar ir VKP(b) CK Lietuvos biurui. Kai kurie archyviniai dokumentai rodo, kad LKP(b) vadovybė bandė tiesiogiai vadovauti represinių struktūrų vadovams (jie buvo LKP(b) CK biuro arba LKP(b) CK nariai). Antai 1946 m. vasario mėn. LKP(b) CK biuras nutarė pasiūsti į Marijampolės apskritį pagrindžio pasipriešinimui nuslopinti LSSR NKVD

* **Dok. Nr. 1.37.** 1945 m. rugsėjo 29 d. SSRS NKVD-NKGB įgaliojotinio Lietuvoje gen. ltn. I. Tkačenkos raštas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl NKVD-NKGB darbuotojų ir karininkų aprūpinimo butais Vilniuje. LYA. F.1771. Ap.8. B.179. L.113.

* **Dok. Nr. 1.18.** Ištrauka iš 1950 m. lapkričio 1 d. LKP(b) CK biuro nutarimo dėl represinių struktūrų darbuotojų nomenklatūrinių etatų. LYA. F.1771. Ap.90. B.121. L.35, 37.

komisaro pavaduotoją gen. P. Kapralovą (dok. Nr. 1.38*). Tačiau faktiškai LKP(b) neturėjo politinės galios pajungti sau visą represinį aparatą. Nors LKP(b) CK biuras priėmė daug antipartizaninio pobūdžio dokumentų, tačiau LKP(b) vadovavimas represinėms struktūroms buvo daugiau partinio-ideologinio pobūdžio. LKP(b) CK biuro nutarimai ir LKP(b) CK plenumų rezoliucijos įpareigojo represines struktūras vykdyti bendrą sovietinio režimo stiprinimo ir valstybinio teroro politiką, tačiau kaip tai bus daroma, buvo jau ne LKP(b) CK kompetencija. LKP(b) faktiškai negalėjo kontroliuoti jų veiklos. Dažniausiai karinės operacijos prieš partizanus būdavo planuojamos, tiesiogiai derinamos ir įvykdomos tik pritarus Maskvos centrinėms žinyboms.

Apie šių struktūrų autonomiškumą Lietuvoje 1953 m. LKP CK VI plenumė kalbėjo LSSR MVD ministro pavaduotojas L. Martavičius: „Iki šio laiko dėl operatyvinio darbo ir pagal galiojančią nuostatą MVD organai (1953 m. Vidaus reikalų ir Valstybės saugumo ministerijos buvo sujungtos į vieną – MVD) visada atsiskaitydavo tiesiogiai SSRS MVD, ir nebuvo tokios tvarkos, jog visi į Maskvą siunčiami dokumentai būtų derinami su Lietuvos SSR partiniais organais“ (dok. Nr. 1.39).*

Analogiškai santykiai susiklostė tarp vietos partinių ir represinių struktūrų. Pavyzdžiui, 1948 m. gruodžio 6 d. LKP(b) Kėdainių apskrities komitetas pripažino, kad valsčių partinės organizacijos nekontroliuoja valsčių saugumo organų, o dauguma jų viršininkų „užėmė nusikalstamą antipartinę poziciją, [...] MGB valsčių skyrių viršininkai atitrūko nuo partinės organizacijos ir dažniausiai save laiko nepavaldžiais partijos valsčiaus komitetui ir nėra jo vadovaujami“ (dok. Nr. 1.40).*

1947 m. LKP(b) CK XV plenumė LKP(b) Kretingos apskrities komiteto pirmasis sekretorius V. Maksimavičius pareikalavo Mosėdžio valsčiaus MGB poskyrio viršininką Rudakovą ir keletą strybų už nusikalstamą veiklą (žmonių mušimą, plėšimus ir girtavimą) patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Pasak V. Maksimavičiaus, jų veikla – „tai dar blogiau nei banditizmas“. Kai apskrities biuro posėdyje buvo tariamasi, ar informuoti visas partines organizacijas apie Rudakovo elgesį, apskrities MGB skyriaus viršininkas bandė apginti savo pavaldinį: „Žinote, to daryti negalima, nes tai kompromituoja MGB organus“ (dok. Nr. 1.60*). Ypač įtempti 1945–1946 m. buvo Alytaus ir Marijampolės apskričių partijos komitetų ir NKVD skyrių santykiai.

Sovietinėje politinėje sistemoje komunistų partija, kaip vadovaujama politinė jėga, buvo nekritikuotina. Tačiau jos žemesniuosius padalinius respublikose, remiantis Lietuvos patirtimi, pavaldus Maskvai valstybės saugumas galėjo kritiškai vertinti – tiek LKP(b) vadovus, tiek eilinius narius. Pokario metais tarp LKP(b) ir NKVD-NKGB-MGB nuolat vyko intensyvi polemika dėl metodų ir priemonių, kaip susovietinti Lietuvą ir palaužti rezistenciją. Šios institucijos nuolat pasikeisdavo kritikuojamais raštais, kuriuose partiečiai ir saugumiečiai vieni kitus kaltindavo „socialistinio ar revoliucinio teisėtumo pažeidimais“, nuolaidžiavimu „liaudies priešams“, girtavimu, plėšimais, žudynėmis ir pan. Antai 1945 m. lapkričio 16 d. LSSR NKGB komisaras D. Jefimovas rašte M. Suslovui, A. Sniečkui ir M. Gedvilui nurodė, kad Panevėžio ir Biržų apskrityse partinės-sovietinės organizacijos paže-

---

* **Dok. Nr. 1.38.** 1946 m. vasario 20 d. LKP(b) CK biuro nutarimo „Dėl MGB ir MVD vadovavimo Marijampolės apskrityje likviduojant buržuazini-nacionalistinių pagrindį ir jo ginkluotas gaujas“. LYA. F.1771. Ap.190. B.5. L.12.

* **Dok. Nr. 1.39.** Ištrauka iš LSSR MVD ministro pav. L. Martavičiaus kalbos 1953 m. LKP CK liepos plenumė. LYA. F.1771. Ap.131. B.189. L.115.

* **Dok. Nr.1.40.** 1948 m. gruodžio 6 d. LKP(b) Kėdainių apskrities komiteto biuro nutarimas „Dėl MGB apskrities ir valsčių skyrių darbo kovojant su banditizmu Kėdainių apskrityje“. LYA. F.749. Ap.749-8. B.1. L.92–93.

* **Dok. Nr. 1.60.** Ištrauka iš 1947 m. lapkričio 27 d. LKP(b) Kretingos apskrities komiteto pirmojo sekretoriaus V. Maksimavičiaus kalbos LKP(b) CK XV plenumė. LYA. F.1771. Ap.10. B.36. L.59.

džia „revoliucinį teisėtumą“ (dok. Nr. 1.5*). 1945 m. lapkričio 17 d. D. Jefimovas kritikavo Marijampolės, Vilkaviškio, Šakių ir Lazdijų apskričių vietos partinės-sovietinės administracijos vadovybę, lapkričio 21-ąją – Vilniaus, Alytaus, Trakų, lapkričio 29-ąją – Klaipėdos, Kretingos, Tauragės, Pagėgių apskričių vadovus.¹⁸ „Faktai rodo, – rašė D. Jefimovas, – kad politinis darbas su didele gyventojų dalimi nedirbamas...“ Kai kurie sovietiniai ir partiniai darbuotojai „nuolat girtauja, plėšikauja ir nepadoriai elgiasi („tvoriat različnyje besčinstva“) ir taip griaua partinių-sovietinių organų autoritetą“, kritikavo Šakių apskrities partijos komiteto pirmąją sekretorę T. Jančaitę ir apskrities vykdomojo komiteto pirmininką J. Oleką (dok. Nr. 1.42).* Partinių organizacijų darbu taip pat buvo nepatenkinti ir kariniai prokurorai (pvz., dok. Nr. 1.41).*

Kai kurių apskričių saugumiečiai atsisakydavo dalyvauti komunistų suorganizuotose represijose arba joms tiesiog nepritardavo. 1945 m. sausio mėn. Šakių apskrityje vietos valdžios nurodymu buvo konfiskuojamas ne tik suimtų, bet ir esančių laisvėje gyventojų turtas. Žmonėms per 24 val. buvo nurodyta palikti savo namus. Utenos apskrities NKGB skyriaus darbuotojai atsisakė dalyvauti konfiskuojamojo turto komisijose. Partijos komitetas saugumiečius apkaltino „minkštakūniškumu ir susitaikėliškumu“ (dok. Nr. 1.43).*

Represinių struktūrų vadovai, žemesniųjų padalinių viršininkai neretai tiesiog atvirai ignoruodavo partinius komitetus, ne visada su komunistais pasidalydavo operatyvine apie pagrindį surinkta informacija arba saugumo sumetimais slėpdavo planus apie rengiamas akcijas, elgėsi akiplėšiškai. Pripažindamas tik Kremliaus vadų autoritetą, ypač įžūliai su vietos partiečiais elgėsi SSRS NKVD-NKGB įgaliotinis Lietuvoje I. Tkačenka (dok. Nr. 1.44).* Tarp saugumiečių sklido kalbos, kad užsitęsios ginkluotos kovos su pagrindžiu viena iš priežasčių yra ta, kad LKP vadovybė pakankamai tolerantiška „nacionalistams“, o kai kurie lietuviai komunistai patys nacionalistiškai nusiteikę, pavyzdžiui, J. Paleckis, LSSR AT Prezidiumo aparato darbuotojai (dok. Nr. 1.45).*

Pirmaisiais pokario metais Maskva nebuvo visiškai patenkinta lietuvių tautybės LKP(b) nariais. Nors išdavysčių nebuvo, išskyrus J. Vaišnoro ryšius su partizanaujančiu broliu, tačiau lietuviai tada dar nerodė tokio paklusnumo, kokio norėjo atsiųstieji komunistai, vietos NKVD-NKGB atstovai bei M. Suslovo vadovaujamas VKP(b) CK Lietuvos biuras. Be to, buvo įtariama, kad žemutinėse LKP(b) grandyse lietuviai komunistai, ypač tie, kurie buvo pasilikę Lietuvoje vokiečių okupacijos metais (iki 1950 m. tokių išaiškinta 1400),¹⁹ gali būti politiškai nepatikimi. Nors komunistų partijos narių patikimumas turėjo būti jos pačios reikalas, tačiau šituo užsiėmė valstybės saugumas. Vykdydamas SSRS NKGB komisaro pavaduotojo B. Kobulovo įsakymą, 1945 m. liepos mėn. LSSR NKVD-NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininkas P. Kapralovas pavaldiems Utenos, Ukmergės, Švenčionių, Zarasų NKVD-NKGB skyrių viršininkams nurodė ne vėliau kaip iki 1945 m. liepos 19 dienos

* **Dok. Nr. 1.5.** 1945 m. lapkričio 16 d. l.e. LSSR NKGB komisaro pareigas D. Jefimovo aiškinamasis raštas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui, LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui, LSSR LKT pirmininkui M. Gedvilui ir LSSR NKGB sekretariatui „Dėl sovietinio teisėtumo pažeidimų vykdant grūdų paruošas Panevėžio ir Biržų apskrityse“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.23. L.1401–41.

* **Dok. Nr. 1.42.** Ištraukos iš 1945 m. lapkričio 17 d. l.e. LSSR NKGB komisaro pareigas gen. mjr. D. Jefimovo pranešimo VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui, LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui, LSSR MT pirmininkui M. Gedvilui ir LSSR NKGB sekretariatui „Dėl politinio-masinio darbo trūkumų bei sovietinių ir ūkinių organizacijų užterštumo politiškai nepatikimais elementais Marijampolės, Vilkaviškio, Šakių ir Lazdijų apskrityse“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.23. L.142–147.

* **Dok. Nr. 1.41.** 1947 m. gegužės 12 d. Lietuvos pasienio apygardos MVD kariuomenės karinio tribunolo pirmininko pplk. Tulsio pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl karių įvykdytų nusikaltimų. LYA. F.1771. Ap.10. B.293. L.43.

* **Dok. Nr. 1.43.** 1945 m. sausio 27 d. LSSR NKGB komisaro A. Guzevičiaus spec. pranešimas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui „Dėl kai kurių LKP(b) apskričių partijos ir vykdomųjų komitetų vadovaujančių darbuotojų neteisėtų veiksmų“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.12. L.40.

* **Dok. Nr. 1.44.** 1944 m. gruodžio 23 d. LKP(b) Vilniaus apskrities komiteto sekretoriaus N. Fedorenkos skundas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui „Dėl NKVD valstybės saugumo komisaro drg. Tkačenkos neteisėtų veiksmų“. LYA. F.425. Ap.425. B.18. L.14.

* **Dok. Nr. 1.45.** 1950 m. lapkričio 27 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui „Dėl LSSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo darbuotojus Svičiulį ir Veržbavičių kompromituojančių duomenų“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62. L.133.

pabaigos skubiai per pasiuntinius pristatyti medžiagą apie apskričių ir valsčių partinių, sovietinių bei kitų įvairių įstaigų ir organizacijų „užterštumą antisovietiniais ir kitais politinio pasitikėjimo neturinčiais darbuotojais“ (dok. Nr. 1.46).* Tokie nurodymai turėjo būti nusiųsti ir kitų operatyvinių sektorių viršininkams. B. Kobulovas buvo ir prieš partinio-sovietinio aktyvo apginklavimą. 1945 m. LKP(b) CK rugpjūčio plenumo jis sakė: „Kas dėl apylinkių sovietinio-partinio aktyvo apginklavimo, aš galvoju, šiam reikalui dabar suteikti platų užmojį yra netikslinga. [...] Jūs patys esate kai kurios mūsų žemiausios aktyvo grandies išdavikų išaiškinimo liudininkai. Išdavikams mes negalime duoti ginklų“. A. Sniečkus buvo priešingos nuomonės: „Toks požiūris turi būti atmestas“.²⁰ Vėliau jam pavyko apginkluoti „aktyvą“.

Žinoma, nereikia pervertinti LKP(b) ir represinių struktūrų santykių. Jos, valdomos iš Maskvos, dirbo tą patį lietuvių tautai pragaištingą darbą. Nesutarimai tarp jų taip pat kildavo dėl valdžios viršenybės ir asmeninių ambicijų (pvz., nekokie buvo A. Sniečkaus ir MGB vadų D. Jefimovo, P. Kapralovo, I. Tkačenkos santykiai).

Per visą pokario laikotarpį LKP(b) siekė pati tiesiogiai vadovauti ginkluoto pogrindžio sutriuškinimui, o represines struktūras (ypač Valstybės saugumo ministeriją) pajungti savo valiai. 1945 m. LKP(b) CK VII plenumo A. Sniečkus atkreipė dėmesį į tai, kad partinės organizacijos nevadovauja rezistencijos slopinimui, o dirba tik „politmasinį“ darbą. Jo manymu, partinės organizacijos apskrityse turi pačios organizuoti ir operatyviai vadovauti kovai su „buržuaziniais nacionalistais“. Jis taip pat akcentavo, kad daugelis partinių organizacijų nedalyvauja tremiant partizanų šeimas.²¹ LKP(b) CK biuras ir apskričių komitetai priėmė nemažai įvairių nutarimų, kuriuose buvo kritikuojamas represinių struktūrų darbas daugiausia dėl šiurkščių „socialistinio teisėtumo“ pažeidimų (beginklų, nekaltų žmonių areštų, žudynių, plėšimų, girtavimo ir pan.) ir dėl nusišalinimo nuo aktyvios kovos su partizanais. Tačiau labiausiai buvo piktinamasi, kad saugumiečiai neklauso partijos. A. Sniečkus ir M. Suslovas gaudavo įvairių žmonių, taip pat tų pačių komunistų, skundų dėl nežaboto enkavedistų ar saugumiečių elgesio, pavyzdžiui, Tauragės apskrityje (dok. Nr.1.47).* Tokių dokumentų yra daug. Be to, stalinizmo metais saugumiečiai be vietos partijos komitetų žinios galėjo suimti jiems neįtikusius žmones. Netgi A. Sniečkus gaudavo pranešimų, kad vienas ar kitas Lietuvoje žinomas asmuo jau duoda parodymus MGB rūsiuose.

1946 m. LKP(b)CK XI plenumo A. Sniečkus smarkiai kritikavo represinių struktūrų kovą su pogrindžiu. Jis teigė, kad MVD ir MGB veikia lėtai ir neoperatyviai, jų darbuotojai nedrausmingi. A. Sniečkus nepabijėjo juos apkaltinti bailumu, pabrėžė, kad nėra „planingos puolamosios kovos“, kad dažniausiai jie tik ginasi ir kovoja „tik po teroristinių aktų“.²² 1947 m. sausio 10 d. LKP(b) CK XII plenumo A. Sniečkus pažymėjo, kad šių organų sistemoje sklinda kalbos, jog lietuviai nepalaiko jų kovos su partizanais. Pavyzdžiui, apie tai prasitarė Kauno apskrities MVD skyriaus viršininkas plk. M. Galickis. „Tai labai žalinga teorija“, – kalbėjo A. Sniečkus.²³ (1947 m. rugsėjo mėn. plk. M. Galickis buvo išsiųstas iš Lietuvos – V.T.) 1950 m. sausio 24 d. LKP(b) CK VI plenumo A. Sniečkus dėl „sovietinio teisėtumo pažeidimų“ atvirai kritikavo LSSR MGB ministrą P. Kapralovą ir nurodė, kad komunistų partija vadovauja viskam: „Dėl kiekvieno sovietinio teisėtumo pažeidimo MGB organai turi atsakyti partiniams organams taip, kaip partijos narys, sovietinis pilietis, dėl sovietinio teisėtumo pažeidimo atsako atitinkamiems organams. Ir čia nuolaidų negali būti“.²⁴ Tai nebūdinga to meto kalba. Apie partijos vaidmenį santykiuose su saugumo vadais buvo stengiamasi nutylėti.

* **Dok. Nr. 1.46.** 1945 m. liepos mėn. LSSR NKVD-NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko gen. mjr. P. Kapralovo skubus pranešimas Utenos, Ukmergės, Švenčionių ir Zarazų apskričių NKVD-NKGB skyrių viršininkams dėl partinių, sovietinių ir kitų organizacijų užterštumo antisovietiniais elementais. LYA. F.K-1. Ap.18. B.39. L.75.

* **Dok. Nr. 1.47.** 1946 m. birželio 28 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl revoliucinio teisėtumo faktų pažeidimo Tauragės apskrityje“. LYA. F.1771. Ap.190. B.4. L.78.

Faktiškai inicijuojant ir vykdant represijas Lietuvoje egzistavo LKP(b) ir valstybės saugumo politinė konkurencija.

Komunistinis režimas buvo amoralus ir tuo, jog slapta buvo sekami ne tik eiliniai piliečiai, bet ir savi aukšti valdžios pareigūnai – idėjiniai komunistai, kolaborantai. Apie juos slapta buvo renkama kompromituojanti medžiaga, fabrikuojamos bylos, prireikus turima informacija panaudojama prieš juos. Pagrindiniai „įkalčiai“ buvo ankstesnis jų priklausymas „buržuazinėms“ partijoms (liaudininkų, socialdemokratų), visuomeninėms organizacijoms (Šaulių sąjungai, sporto draugijoms ir pan.), giminių ryšiai su pogrindžiu, ankstesnis gyvenimas „buožių“ ūkiuose, kritiškas Lietuvos rusinimo politikos bei sovietinės tikrovės vertinimas ir pan.

Amžininkų liudijimu (A. Štomas²⁵ ir kt.), 6-ojo dešimtmečio pradžioje A. Sniečkui ir jo aplinkai iškilo grėsmė netekti valdžios – Lietuvoje buvo ruošiamasi naujai valymų kampanijai. Tą patvirtina archyviniai dokumentai. Saugumiečių dėmesys kryo į aukščiausius LSSR administracijos pareigūnus, nors jie ir buvo perėję griežtas nomenklatūros tvirtinimo procedūras. Tokiai Lietuvos LSSR MGB veiklai Maskva neprieštaravo.

1950 m. liepos 28 d. LSSR MGB ministras P. Kapralovas nusiuntė LKP(b) CK antrajam sekretoriui A. Trofimovui (A. Sniečkus, matyt, atostogavo) slaptą raštą „Dėl Lietuvos SSR ministerijų ir Mokslų akademijos kai kurių vadovaujančių darbuotojų užterštumo“, kuriame buvo pateiktas 32 politiška nepatikimų žmonių sąrašas. Dėl politinio nepatikimumo nepasitikėjimas buvo pareikštas 5 ministrams, 7 ministrų pavaduotojams ir kt. Tarp šių žmonių buvo A. Sniečkaus bendražygiai, idėjiniai komunistai (A. Drobnys, M. Meškauskienė, J. Blieka, A. Knyva, taip pat mokslinių institucijų vadovai – J. Balčikonis, K. Daukšas, V. Girdzijauskas ir kt.). „Manau, kad būtų tikslinga dėl kiekvieno asmeniškai spręsti, ar palikti eiti šias ar kitas pareigas“, – rašė P. Kapralovas. (dok. Nr. 1.48).*

1950 m. spalio 24 d. P. Kapralovas LKP(b) CK sekretoriui V. Niunkai atsiuntė Vilniaus ir Klaipėdos sričių švietimo įstaigų darbuotojų (mokyklų direktoriai ir kt.) 36 nepatikimų žmonių sąrašą.²⁶ 1950 m. gruodžio mėn. „už kenkėjišką veiklą“ suimtas Respublikinio pedagoginio kabineto direktorius Albinas Iešmanta (dok. Nr. 1.49).* 1950 m. lapkričio mėn. P. Kapralovas nusiuntė pranešimą į Maskvą, kad, remdamasis LSSR MGB informacija, LKP(b) CK biuras atleido iš pareigų ir pašalino iš partijos LSSR prekybos ministrą (neva todėl, kad šis buvo „profašistinės Šaulių sąjungos narys“) Adolfą Ivaškevičių (dok. Nr. 1.50).* 1951 m. sausio 9 d. politinis nepasitikėjimas buvo pareikštas teisingumo ministrui Jurgiui Bliakai²⁷ (dok. Nr. 1.51),* o vasario 17 d. – buvusiam LSSR švietimo ministrui (1943–1948), tuometiniam LSSR mokslų akademijos viceprezidentui Juozui Žiugždai.²⁸ Jis buvo kaltinamas tuo, jog jo nurodymu Lietuvos mokyklose rusų kalbos mokymui buvo skiriama mažiau laiko nei kitose respublikose (dok. Nr. 1.52).* 1951 m. vasario mėn. P. Kapralovas pranešė į Maskvą, kad ruošiamasi suimti LSSR statybos ministro pavaduotoją Stanislovą Strielčiūną (vėliau suėmė – V.T.) – „nacionalistiškai nusiteikęs, šmeižė rusų tautą, kolektyvizaciją“ ir kt. (dok. Nr. 1.53).* 1951 m. spalio 29 d.

***Dok. Nr. 1.48.** 1950 m. liepos 28 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK II sekretoriui A. Trofimovui „Dėl Lietuvos SSR ministerijų ir Mokslų akademijos vadovaujančių darbuotojų užterštumo“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62.L.99–115.

***Dok. Nr. 1.49.** 1951 m. vasario 6 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK II sekretoriui A. Trofimovui dėl Respublikinio pedagoginio kabineto direktoriaus A. Iešmantos arešto. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62. L.233.

***Dok. Nr. 1.50.** 1950 m. lapkričio 21 d. LSSR MGB ministro P. Kapralovo pranešimas SSRS MGB ministrui V. Abakumovui. LYA.F. K-1. Ap.10. B.99. L.117.

***Dok. Nr. 1.51.** 1951 m. sausio 9 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui „Dėl Lietuvos SSR teisingumo ministro J. Bliikos“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62. L.158–160.

***Dok. Nr. 1.52.** 1950 m. vasario 6 d. LSSR MGB ministro pav. A. Leonovo spec. pranešimas SSRS MGB 5-osios valdybos viršininkui plk. A. Volkovui dėl politinio nepasitikėjimo LSSR mokslų akademijos viceprezidentu J. Žiugžda. LYA. F.K-1. Ap.10. B.100. L.235–237.

***Dok. Nr. 1.53.** 1951 m. vasario 6 d. LSSR MGB ministro P. Kapralovo spec. pranešimas SSRS MGB 5-osios valdybos viršininkui plk. A. Volkovui dėl LSSR statybos ministro pav. S. Strielčiūno. LYA. F.K-1. Ap.10. B.100. L.188–190.

politinio nepatikimumo šešėlis krito ant poetų Eduardo Mieželaičio, Kosto Kubilinsko (partizanų išdaviko) ir rašytojo Alekso Baltrūno. P. Kapralovas pasiūlė A. Sniečkui laikinai neišleisti jų kūrybinėn komandiruotėn į Maskvą (dok. Nr. 1.54).*

1952 m. balandžio mėn. P. Kapralovas (spėjama, kaip V. Abakumovo statytinis) buvo perkeltas į žemesnes pareigas – paskirtas į Primorės MGB valdybą (Rusijos Tolimuose Rytuose). 1950–1951 m. Sovietų Sąjungoje buvo ruošiamasi, o kai kur ir jau vyko komunistų partijos ir valstybės saugumo vadovujančių darbuotojų valymas (SSRS MGB vadovų, Leningrado, Gruzijos partiečių represavimo bylos). Tad teigti, kad LKP(b) ir MGB santykiai buvo geri, nėra pagrindo, nors represinių struktūrų vadovų veiklą kovojant su pasipriešiniu LKP vadovybė vertino labai palankiai. 1956 m. spalio 27 d. A. Sniečkus apie P. Kapralovą SSRS MVD ministrui I. Serovui rašė: „Nepaisant kai kurių drg. Kapralovo ankstesniojo darbo trūkumų, jis dėl savo veiklos Lietuvoje nusipelnė didesnio dėmesio ir pagarbos“.²⁹

Naujuoju LSSR MGB ministru tapo gen. Piotras Kondakovas. Jis faktiškai galutinai nuslopino partizaninį karą, toliau tęsė politinio budrumo politiką, nors dideliu išūlumu nepasižymėjo. Bene paskutinis iš LSSR administracijos aukštų pareigūnų, pakliuvęs į MGB akiratį, buvo LSSR MT reikalų valdytojas Danielius Petryla. 1953 m. balandžio 10 d. LSSR MGB-MVD ministras P. Kondakovas pranešė A. Sniečkui, kad įtariamasis, buvęs „plečkaitininkas“, ir M. Gregorauskas po karo buvo priešiška nusiteikę prieš VKP(b) ir nepatenkinti sovietų valdžios Lietuvoje vykdoma politika.³⁰

Be to, ir A. Sniečkus domėjosi savo pavaldinių bei žymių Lietuvos žmonių politiniu patikimumu. 1953 m. sausio 5 d. jis paprašė P. Kondakovo informacijos apie buvusius socialdemokratų akademikus Antaną Purėną, Vytautą Girdzijauską, Juozą Žiuždą, dr. Dzidą Budrį, Matą Sabakonį ir Joną Sabaliauską. P. Kondakovas atsakė, kad akademikai „nusiteikę nacionalistiškai“, o J. Sabaliauskas ir D. Budrys „šiuo metu yra slaptieji bendradarbiai“ (dok. Nr. 1.57. L. 141).*

Represiniuose organuose lietuvių dirbo itin mažai, nes jais buvo nepasitikima. 1947 m. birželio mėn. LSSR MGB dirbo 342 lietuviai (dok. Nr. 1.41. A.*). 1948 m. iš 456 LSSR vidaus reikalų ir valstybės saugumo vadovujančių darbuotojų, priklausančių LKP(b) CK nomenklatūrai, tik 36 buvo lietuviai (7,7 proc.). Ypač mažai vietos gyventojų priklausė žemiausiajai grandžiai: 1948 m. iš 299 valsčių skyrių viršininkų tik 18 buvo lietuviai.³¹ B. Kobulovas 1945 m. rugpjūčio 24 d. LKP(b) CK VII plenumo Lietuvos komunistams aiškino, kad lietuviai negali dirbti saugumo organuose, nes nėra tam pasiruošę.³² Apskritai represinių struktūrų darbuotojai į vietinius komunistus žvelgė iš aukšto, laikė juos nepatyrusiais „socializmo kūrėjais“, užsikrėtusiais „buržuaziniu nacionalizmu“ ir pan. 1944–1953 m. į LSSR MVD-MGB buvo atsiųsta apie 10 tūkst. rusakalbių darbuotojų.³³

LKP(b) vadovybė skyrė daug jėgų, kad būtų supriešinta Lietuvos visuomenė. Politiniais tikslais mėginta sudaryti „klasių kovos“ regimybę ir stengtasi parodyti, kad politinė ir ginkluota konfrontacija vyksta tarp pačių Lietuvos gyventojų. A. Sniečkus visą pokarį ragino Maskvą kurti įvairias lietuviškas ginkluotas ir represines struktūras, sulietuvinti vidaus reikalų ir valstybės saugumo aparatą. Kovai su partizanais norėta suformuoti gerai ginkluotus ir mechanizuotus karinius dalinius. Įsteigti sribų („liaudies gynėjų“) būriai, apginkluotas partinis-sovietinis aktyvas, tačiau toliau nebuvo nueita. VKP(b) CK neleido steigti lietuviškų represinių karinių junginių. Netgi buvo likviduotos lietuviškosios 16-oji ir 50-oji šaulių divizijos. Ši problema labai tiksliai atskleidė okupacinio režimo veidą bei beviltiškas vietos kolaborantų pastangas atstovauti tautai. Okupantai nepasitikėjo

* **Dok. Nr. 1.54.** 1951 m. spalio 29 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl E. Mieželaičio, K. Kubilinsko ir A. Baltrūno politinio nepatikimumo. LYA. F.K-1. Ap.10. B.135. L.92–93.

* **Dok. Nr. 1.57.** 1953 m. kovo 24 d. LSSR MGB ministro P. Kondakovo pažyma asmeniškai LKP CK I sekretoriui A. Sniečkui apie asmenis, apie kuriuos MGB turi kompromituojančios informacijos. LYA. F.K-1. Ap.10. B.151. L.135–141.

Dok. Nr. 1.41. A. 1947 m. birželio 20 d. LSSR MGB ministro D. Jefimovo pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl lietuvių skaičiaus LSSR valstybės saugumo ministerijoje. LYA. F. 1771. Ap.10. B.279. L.30.

vietos gyventojais (nes matė akivaizdų ir stiprų pasipriešinimą), o šie nepalaikė okupacinės administracijos. Maskva siekė išspręsti ginkluoto pasipriešinimo problemą tik karine jėga, veikiant karinėms-represinėms struktūroms, ištikimiems lietuviams palikdama tik komunistinio režimo įforminimo funkciją.

1.7. Kolaboravimas

Plačiąja prasme kolaborantai – žmonės, kurie padeda (talkina) okupantui užimti šalį, įtvirtinti ir išlaikyti joje savo valdžią. Kolaboruoti galima įvairiai – su ginklu rankoje, pasitelkus rašytojo plunksną ar dailininko teptuką.³⁴ Tačiau siauresne prasme – tai žmonės, gavę iš okupantų valdžios įgaliojimus. Tradiciškai kolaborantais laikomi buvusios nepriklausomos šalies piliečiai, dažniausiai dėl politinių ir ideologinių įsitikinimų išdavę Tėvynę, jos nepriklausomybę ir ėmę savanoriškai bendradarbiauti su okupantais. Tad kolaborantas – okupantų talkininkas, Tėvynės išdavikas, okupacinės ar marionetinės valdžios (administracijos) pareigūnas, valdininkas ar tarnautojas, vykdamas jos nurodymus (politiką) ir verčiantis savo piliečius (tėvynainius) paklusti okupantų valiai. Vieni kolaborantai, einantys vadovaujamas pareigas, turėjo valdžios administracinius įgaliojimus ir parašo teisę. Kitiems, turintiems pareigūno statusą (pavyzdžiui, sribams, milicininkams), buvo suteikti įgaliojimai versti žmones (ir taikant fizinę prievartą) vykdyti aukštesniųjų nurodymus.

Prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai, taip masiškai nebuvo kolaboruojama kaip prieš karą. Žmonės, gerai prisimindami 1940–1941 m. represijas, buvo priblokšti pirmųjų pokario metų Sovietų Sąjungos vykdomos valstybinio teroro politikos. Šviesuomenė, daugiausia inteligentai, vengė bendradarbiauti su okupacine valdžia ir tikėjosi Vakarų paramos. Sovietų valdžiai talkino daugiausia kairiųjų pažiūrų veikėjai, dar 1940 m. padėję įtvirtinti komunistinį režimą, o karo metais išvykę į Rusiją. Tokių žinomų, talentingų Lietuvos žmonių buvo nedaug, daugiausia literatai, mokslininkai, kitų intelektualių profesijų atstovai – Petras Cvirka, Antanas Venclova, Kostas Korsakas, Juozas Žiugžda, Juozas Baltušis, Teofilis Tilvytis, Juozas Jurginis ir kt. Dauguma inteligentų tylėjo, nors ir nekonfrontavo su valdžia. Komunistų partija juos vadino „tyleniais“. Jiems buvo daromas nuolatinis politinis spaudimas. Neatsitiktinai stalininis politinių represijų smaigalys pirmiausia nukrypo į išsilavinusius žmones ir tuo metu nekontroliuojamus ūkininkus (iki kolektyvizacijos). Komunistinė valdžia, sudarydama valdžios aparatą iš „darbo žmonių“, stengėsi į savo pusę patraukti menkai išsilavinusią visuomenės dalį – darbininkus, silpnesnius ūkininkus, varguomenę, karo nualintus ir apskritai mažiau sąmoningus Lietuvos gyventojus.

Okupacinės administracijos centrinėse ir vietos valdžios struktūrose (išskyrus represines) nomenklatūrinės vadovaujamas pareigas daugeliu atvejų ėjo ne okupantai, o buvę Lietuvos piliečiai, dažniausiai komunistai, kurie dėl ideologinių įsitikinimų, politinių interesų, karjeros ar savanaudiškų tikslų rėmė Sovietų Sąjungą. Lietuvių kolaborantai buvo prieš nepriklausomą Lietuvos valstybę ir už vieningą bei nedalomą Sovietų Sąjungą. Politine prasme jie Lietuvos ateities nematė be amžinų ryšių su Rusija. LKP(b) CK pirmasis sekretorius A. Sniečkus, LSSR LKT (MT) pirmininkas M. Gedvilas, LSSR AT Prezidiumo pirmininkas J. Paleckis, LSSR NKGB komisaras A. Guzevičius, LKP(b) CK sekretoriai V. Niunka, K. Preikšas ir daugelis kitų tapo svarbiausiais Maskvos politinių ir ideologinių direktyvų vykdytojais, represijų organizatoriais. Jie gynė ne Lietuvos, o SSRS, t.y. okupantų, interesus, todėl jų veiklą galima vertinti kaip bendradarbiavimą, talkininkavimą arba kolaboravimą.

1944–1953 m. LKP(b) vadovai lietuviai pasirašydavo dokumentus, kurie įpareigojo žemesniuosius pavaldinius represuoti kovojančius už tautos laisvę ir kitaip mąstančius,

priklausančius „socialiai priešiškiems sluoksniams“ žmones – „buožes“, dvasininkiją, buvusius nepriklausomos Lietuvos politikus, valstybės vadovus, tarnautojus ir kt. Pavyzdžiui, A. Sniečkus, M. Gedvilas, K. Preikšas pasirašė dokumentus, kurie įpareigojo pavaldinius organizuoti gyventojų trėmimus ir konfiskuoti jų turtą. Sovietiniai kolaborantai nesipriešino rusinimui, stengėsi naikinti viską, kas priminė nepriklausomą Lietuvą. LKP(b) propagandiniais tikslais skelbė, kad kaip tik jie yra tikrieji Lietuvos, t.y. socialistinės tėvynės, patriotai, kad jų kova su „banditais“, „buožėmis“, „buržuaziniais nacionalistais“ yra teisinga. Tačiau kolaboravo ne tik aukšti, bet ir žemesnieji pareigūnai. Pavyzdžiui, 1944 m. rudenį daugelio apskričių ir valsčių partijos ir vykdomųjų komitetų vadovai kreipėsi į LKP(b) CK, prašydami išstremti partizanų šeimas, o jų turtą konfiskuoti.³⁵ Šie kolaborantai geriausiai žinojo konkrečių žmonių gyvenimą, jų nuotakas bei pažiūras. Ne visi, tačiau nemažai jų, rengė tremtinių sąrašus, padėjo greičiau likviduoti rezistenciją, vykdė dvasinį bei ekonominį terorą. Prie kolaborantų priskirtini sribai, ginkluoti partiniai ir sovietiniai aktyvistai, represinių struktūrų darbuotojai bei kiti asmenys, kurie tiesiogiai prisidėjo prie komunistų partijos vykdomų nusikaltimų tautai ir žmoniškumui. Tada, vykstant visuotiniam tautos pasipriešinimui ir ginkluotai kovai, buvo aišku, kas yra kas. Ne tik aukšti LSSR valdžios struktūrų vadovai lietuviai, bet ir eiliniai komunistai, sribai, įvairūs pareigūnai (ir nepartiniai) dėl bendradarbiavimo su okupacine valdžia buvo tautos smerkiami ir partizanų žudomi. Vis dėlto pagrindinė teisinė, politinė ir moralinė atsakomybė už kolaboravimą tenka aukščiausiems sovietinės administracijos pareigūnams, kurie, tiesiogiai bendradarbiaudami su okupantų vadovybe Maskvoje ir jų vietininkais Lietuvoje, numatydamo konkrečius būdus jų nurodymams ir direktyvoms įgyvendinti.

Ginkluotas pasipriešinimas buvo palaužtas. Žmonės neteko vilties sulaukti Vakarų pagalbos, todėl ilgalaikės sovietinės okupacijos sąlygomis atvirai smerkti už kolaboravimą nustota. Po Stalino mirties sušvelnėjus politiniam režimui, sovietinės valdžios ir komunistų partijos struktūrose daugėjo lietuvių, linkusių prisitaikyti prie sovietinio režimo daugiau ne tiek dėl idėjinių, kiek dėl karjeristinių ir pragmatinių motyvų. Terorui sumažėjus, atsirado galimybė rinktis mirtį (įkalinimą) ar konformizmą (prisitaikymą). Retas tesirinko mirtį, paplito konformizmas.³⁶

Ilgai trukusios sovietinės okupacijos sąlygomis daugumai žmonių teko naudotis okupacinės valdžios institucijomis ir dirbti jose, atlikti savo profesines pareigas (savo darbą dirbo mokytojai, gydytojai, darbininkai, kolūkiečiai ir t.t.). Totalitarinėje valstybėje konfrontavimas su valdžia reiškė kankinio kelią, o pasiryžti tokiam gyvenimui tik nedaugelis galėjo. Svarbiausiais lietuvių kolaborantais galima laikyti tuos, kurie turėjo valdžios įgaliojimus administruoti Lietuvos gyventojus ir politiškai buvo atsakingi už Kremliaus nurodymų vykdymą bei savo veiksmais padarė žalos visai Lietuvai, lietuvių tautai ar konkreitiems asmenims (LKP CK ir LSSR Ministrų Tarybos nariai, politiškai svarbių žinybų vadovai – KGB, Glavlito, prokuratūros, Aukščiausiojo teismo, RKRT ir kai kurie kiti pareigūnai).

Literatūra ir šaltiniai

Literature and Sources

1. Zalepūga Z. LKP vadovavimas tarybinių organų atkūrimui ir veiklai respublikoje 1944–1951 m. Ist. m. kand. dr. disert. Vilniaus universitetas. 1975. L. 91.
2. Lietuvos Komunistų partija skaičiais. 1918–1975. Vilnius, 1976. P. 67, 120 – 121 (toliau – LKP skaičiais).
3. LKP skaičiais. P.116.
4. Lietuvos partizanų kovos ir jų slopinimas MVD-MGB dokumentuose 1944–1953 metais. Kaunas, 1996. P. 165 (toliau– Lietuvos partizanų kovos).
5. Lietuvos komunistų partijos istorijos apybraiža. T.3. Vilnius, 1985. P. 222 (toliau – LKP istorijos apybraiža).
6. 1945 m. liepos 28 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalba LKP(b) CK VI plenumė // LYA. F.1771. Ap.8. B.10. L.304.
7. LKP istorijos apybraiža. P. 231
8. Kašauskienė V. Siekiai ir galimybės // Tiesa, 1989 02 09.
9. Grigalavičius J. Kai Lietuvoje šeimininkavo stalinistai. Vilnius, 1991. P.43.
10. Atamukas S. Lietuvos KP veikla vykdant TSKP kadru politiką (1940–1975 m.). Ist. m. dr. disertacija. Vilniaus universitetas. 1977. Lentelė Nr. 29 (toliau – Atamukas S. Lietuvos KP veikla).
11. Truska L. Lietuva 1938–1953 m. Kaunas, 1995. P. 136.
12. Antanaitis K. Lietuviškoji partinė nomenklatūra. Kaunas 1998. P. 12–13.
13. Lietuvos TSR ekonomika ir kultūra. Vilnius, 1977. P.185
14. 1945 m. rugpjūčio 23 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalba LKP(b) CK VII plenumė / / LYA. F.1771. Ap.8. B.14. L.26.
15. Atamukas S. Lietuvos KP veikla. L.171–174.
16. 1945 m. balandžio 10 d. Gamybinės kooperacijos valdybos viršininko N. Kalugino kalba LKP(b) CK V plenumė // LYA. F.1771. Ap.8. B.3. L.198.
17. LYA. F.1771. Ap.1771 .B.171. L.153–154.
18. 1945 m. lapkričio mėn. LSSR NKGB komisaro D. Jefimovo ataskaita M. Suslovui, A. Sniečkui, M. Gedvilui ir LSSR NKGB sekretoriui // LYA. F.K-1. Ap.10. B.23. L.142–185.
19. LKP istorijos apybraiža. P. 235.
20. LYA. F.1771. Ap.8. B.14. L.154, 170.
21. LYA. F.1771. Ap.8. B.14. L.170.
22. LYA. F.1771. Ap.1771. B.167. L.48–49.
23. LYA F.1771. Ap.1771. B.332. L.210.
24. LYA. F.1771. Ap.90. B.4. L.371.
25. Ženklys T. (Štromas A.). Su Sniečkaus mirtimi pasibaigusi Lietuvos gyvenimo epocha // Gimtasis kraštas, 1990, Nr. 37–39.
26. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62. L.118, 133.
27. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62. L.158.
28. LYA. F.K-1. Ap.10. B.100. L.235–237.
29. LYA. F.1771. Ap.193. B.13. L.4.
30. LYA. F.K-1. Ap.10. B.155. L.127–130.
31. Atamukas S. Lietuvos KP veikla. Lentelė Nr.27; Sniečkaus pranešimas LKP(b) CK XVIII plenumė. LYA. F.1771. Ap.11. B.21. L.218.
32. LYA. F.1771. Ap.8. B.14. L.153.
33. Truska L., Anušauskas A., Petravičiūtė I. Sovietinis saugumas Lietuvoje 1940–1953 metais. Vilnius, 1999. P. 78.
34. Truska L. Gyvenimas yra įvairesnis nei juoda ir balta // Lietuvos rytas, 2002 04 05.
35. Truska L. Lietuva 1938-1953 m. Kaunas, 1995. P.147.
36. Misiūnas R., Taagepera R. Baltijos valstybės: priklausomybės metai 1940/1980. Vilnius, 1992. P. 134 (toliau – Baltijos valstybės).

2. VKP(b) CK Lietuvos biuras*

VKP(b) CK Lietuvos biuras – SSRS politinė struktūra Lietuvoje, aukščiausia okupacinės sovietinės administracijos institucija (1944–1947 m.).** Įsteigtas VKP(b) CK nutarimu 1944 m. lapkričio 11 d., pirmasis posėdis įvyko tų pačių metų gruodžio 21 d. (dok. Nr. 2.1).* Biuro pirmininko pareigas ėjo M. Suslovas (1944–1946) ir V. Ščerbakovas (1946–1947). Pagrindiniai nariai: valstybės saugumo komisarai generolai I. Tkačenka ir D. Rodionovas – SSRS NKVD-NKGB įgalotiniai Lietuvos SSR (atsakingi už represinių struktūrų veiklą), F. Kovaliovas ir V. Pisarevas (atsakingi už ekonomiką). Biuras turėjo savo sekretoriata, kitas struktūras. Už atskiras veiklos sritis buvo atsakingi A. Černyšovas, F. Budagovskis, V. Suchininas, S. Ogurcovas, E. Teterovas, S. Kočetkovas, V. Potapovas, E. Belokrynkinas, N. Kopytovas, J. Brazul, I. Švedovas ir kt. Į Biurą nuolatniais nariais iš vietos kolaborantų buvo įtraukti LKP(b) CK pirmasis sekretorius A. Sniečkus ir LSSR LKT pirmininkas M. Gedvilas. Per šiuos asmenis Biuras galėjo tiesiogiai vadovauti LSSR administracijai ir ją kontroliuoti. Analogiški biurai buvo įsteigti Estijoje, Latvijoje ir Moldavijoje, t. y. tuose kraštuose, kuriuos SSRS 1940 m. okupavo ir aneksavo.

Pagrindiniai Biuro tikslai buvo kuo greičiau susovietinti Lietuvą, integruoti ją į SSRS, įtvirtinti komunistinį režimą, palaužti Lietuvos gyventojų pasipriešinimą ir įgyvendinti stalininę kadru politiką. Lietuvos komunistams 1944 m. gruodžio 30 d. LKP(b) CK IV plenumo M. Suslovas paaiškino, kad tokie biurai buvo „kuriami visose jaunose sovietinėse respublikose – Vidurinėje Azijoje, Kaukaze“, o vienas svarbiausių šios politikos tikslų – „išauginti vietos nacionalinius kadrus“. Kadangi jų beveik nėra, anot M. Suslovo, „tam tikro kadru skaičiaus iš kitų sovietinių respublikų atsiuntimas yra broliškos paramos jaunai Lietuvos sovietinei respublikai išraiška“ (dok. Nr. 2.2).*

VKP(b) CK Lietuvos biuro rankose buvo sutelkta reali politinė valdžia. Be jo žinios ir išankstinio aprobavimo Lietuvoje negalėjo savarankiškai veikti nė viena okupacinės administracijos institucija. Biuro nariai dalyvaudavo LKP(b) CK biuro (dok. Nr. 2.3)*, LKP(b) CK plenumo (dok. Nr. 2.4)* ir LSSR LKT (MT) posėdžiuose, kur jų pareikštos mintys turėjo direktyvinį pobūdį. Biuras buvo pavaldus ir atskaitingas tik VKP(b) CK. Faktiškai jis turėjo neribotus įgaliojimus, kišosi į visas gyvenimo sritis, net į smulkius ūkinius reikalus (pvz., 1945 m. Biuras sustabdė LSSR LKT sprendimą dėl druskos paskirstymo Lietuvos gyventojams),¹ galėjo kritiškai vertinti LKP(b) vadovų darbą. Pavyzdžiui, M. Suslovas viešai demonstravo savo valdžią A. Sniečkui, M. Gedvilui ir J. Paleckiui (dok. Nr. 2.5).* Ypač aktyvus buvo tipišką to meto stalinistas gen. I. Tkačenka, kurio požiūriu, Lietuvos sovietinimas vyko per lėtai. Tam trukdė ne tik pogrindis, bet ir lietuvių komunistų pasyvus bei nuosaikus elgesys su „klasiniiais priešais“. Jis nuolat reikalavo stiprinti politinį budrumą. Net menkiausi lietuvių pareigūnų giminiški ryšiai su „priešiškais elementais“ ar nukrypimai nuo oficialių nuostatų kėlė jam didelį įtarimą. Antai 1945 m.

****Pastaba.** VKP(b) CK Lietuvos biuro į lietuvių kalbą išverstų dokumentų nuorašų ištraukos iš istoriko Henriko Šadžiaus mokslinio straipsnio „VKP(b) CK Lietuvos biuro veikla organizuojant tautinio pasipriešinimo slopinimą“ // Lietuvos istorijos metraštis 1997 metais. Vilnius, 1998.

* **Dok. Nr. 2.1.** 1944 m. gruodžio 21 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro posėdžio 1-asis protokolas. Rusijos naujausiosios istorijos dokumentų saugojimo ir tyrimo centras (toliau – RNIDSTC). F.597. Ap.1. B.1. L.1–5.

* **Dok. Nr. 2.2.** Ištrauka iš VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos 1944 m. gruodžio 30 d. LKP(b) CK IV plenumo. LYA. F.1771. Ap.7. B.11. L.194–195.

* **Dok. Nr.2.3** Ištrauka iš 1945 m. liepos 6 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos LKP(b) CK biuro posėdyje. LYA. F.1771. Ap.8. B.79. L.7.

* **Dok. Nr. 2.4.** 1945 m. gruodžio 6 d. LKP(b) CK VIII plenumo dalyvių sąrašas. VKP(b) CK Lietuvos biurui atstovavo 11 žmonių. LYA. F.1771. Ap.8. B.20. L.1.

Dok. Nr. 2.5. Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 24 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos VII plenumo. LYA. F.1771. Ap.8. B.14. L.185.

lapkričio 12 d. jis pranešė A. Sniečkui apie politiškai netinkamą LKP(b) CK atstovo V. Girdžiaus kalbą Biržuose (dok. Nr. 2.6)*. Tokių Biuro veiklos pavyzdžių yra daug.

VKP(b) CK Lietuvos pirmininkas M. Suslovas atvyko į Lietuvą 1944 m. gruodžio mėn. Faktiškai jis tapo LSSR administratoriumi. Savo raštus svarbiais klausimais sovietų valdžios institucijų vadovai adresuodavo ne A. Sniečkui, o M. Suslovui ar V. Ščerbakovui, arba A. Sniečkaus pavardė būdavo įrašyta antra.

M. Suslovui vadovaujant vyko pirmieji pokario gyventojų trėmimai, partizanų ir beginklių žmonių žudynės, kitos represinės akcijos. Prieš kiekvieną didesnę komunistų partijos organizuojamą politinę kampaniją ar represinę akciją jis, be Biuro posėdžių, rengdavo vadinamuosius „pasitarimus pas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininką“, tuo pabrėždamas savo vadovaujamą vaidmenį. Kaip politikas, M. Suslovas buvo klastingas, bet atsargus, veikdavo nuosekliai ir ryžtingai. Būdamas bolševikinių įsitikinimų, jis visais būdais kovojo su kitaminčiais, buvo prievartos ir represijų šalininkas, nepripažino kompromisų. Viešajame gyvenime buvo oficialus, griežtas, bet korektiškas.

Biuras buvo pagrindinis iniciatorius rengiant svarbiausius to meto politinius dokumentus, tokius kaip: „Į Lietuvos tautą“ (1945 02 10), „Su šaknimis išsausime pikčiausius lietuvių tautos priešus – lietuviškai vokiškuosius nacionalistus“ (1945 05 25) ir kt. Šiuos dokumentų projektus redaguodavo ir vizuodavo pats M. Suslovas, jų turinys ir pateikimo visuomenei formos būdavo aptariamose Biuro posėdžiuose.

M. Suslovas ne visada pasitikėdavo vietos komunistais, net lojaliais sovietiniam režimui žmonėmis, organizuodavo lietuvių tautybės kadru valymus, buvo vienas aktyviausių Lietuvos rusinimo iniciatorių. 1944 m. gruodžio 27 d. LKP(b) CK IV plenumo jis kaltino LKP(b) vadovybę dėl jos neva nuosaikaus požiūrio į „buržuazinius“ lietuvių specialistus („Lietuvos KP(b) CK nė karto nesvarstė kurio nors darbuotojo elgesio, savo darbe reiškiančio buržuazines nacionalistines pažiūras...“) ². Biuro iniciatyva 1944–1946 m. vyko intensyvūs kadru valymai. M. Suslovas, M. Šumausko žodžiais tariant, „vadovas ir auklėtojas“, ir V. Ščerbakovas su lietuviams komunistais elgėsi kaip su mokiniais (dok. Nr. 2.7)*. M. Suslovo ir kitų radikaliai nusiteikusių komunistų dėka surusėjusi LKP(b) greitai tapo stalininio tipo partine organizacija. M. Suslovo žodžiai apie vietinių kadru skaičiaus didinimą valdžios struktūrose virto priešingu reiškiniu. Biuro egzistavimo metais centrinės valdžios administracijos įstaigose vadovaujamas pareigas ėję lietuviai sudarė pusę arba mažiau kaip pusę visų darbuotojų. 1947 m. LKP(b) lietuvių buvo tik 18 proc.

Svarbiausias Biuro uždavinys buvo likviduoti rezistenciją. M. Suslovas reguliariai informuodavo J. Staliną ir L. Beriją apie represinių struktūrų atliktą darbą kovojant su „lietuviškai vokiškaisiais nacionalistais“, apie politinę padėtį ir nuolat siūlė plėsti represijas ir stiprinti NKVD-NKGB struktūras. Kiti Biuro nariai LSSR represiniams, partiniams ar sovietiniams organams rengė įvairias instrukcijas ar direktyvas. Pavyzdžiui, 1945 m. sausio 29 d. D. Rodionovo parengtoje instrukcijoje NKVD ir NKGB apskričių skyrių viršininkams pabrėžiama, kad partizanų sutriuškinimas priklauso nuo agentūrinio darbo ir kariuomenės tinkamo panaudojimo.³

Per savo veiklos metus Biuras priėmė nemažai antipartisaninio pobūdžio nutarimų, kurie tapo svarbiausiais direktyviniais dokumentais slopinant pasipriešinimą ir organizuojant pirmuosius pokario trėmimus. 1945 m. gegužės 24 d. Biuras priėmė garsųjį nutarimą „Dėl buržuazinių nacionalistinių gaujų veiklos suaktyvėjimo ir kovos su jomis stiprinimo“. Dokumente nurodyta „pačiais glausčiausiais terminais išaiškinti ir likviduoti pagrindines nacionalistines organizacijas“. Tam reikėsią pasiųsti į Lietuvą NKVD ir NKGB darbuotojus valsčių skyrių viršininkų pareigoms eiti, padidinti NKVD kariuomenę, iš-

* Dok. Nr. 2.6. 1945 m. lapkričio 12 d. SSRS NKVD-NKGB įgaliotinio Lietuvoje gen. ltn. I. Tkačenkos raštas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl mjr. V. Girdžiaus politiškai netinkamo pranešimo. LYA. F.1771. Ap.8. B.179. L. 135.

* Dok. Nr. 2.7. Ištrauka iš 1945 m. LKP(b) CK rugpjūčio plenumo medžiagos. LYA. F.1771. Ap.8. B.14. L.58–59, 185.

tremti iš kiekvienos apskrities po 50–60 partizanų šeimų, rengti atvirus parodomuosius partizanų teismus ir kt. (dok. Nr. 2.8).*

1945 m. rugsėjo 17 d. nutarime „Dėl VKP(b) CK 1945 m. rugpjūčio 15 d. nutarimo dalies, liečiančios lietuviškai vokiškojo nacionalistinio pagrindžio ir jo ginkluotų gaujų likvidavimą“, ir 1945 m. spalio 15 d. nutarime „Dėl politinės padėties respublikoje“ Biuras kritikavo partines organizacijas ir nurodė sunaikinti partizanus Rokiškio, Utenos, Kėdainių, Ukmergės, Marijampolės, Raseinių, Švenčionių, Joniškio ir Panevėžio apskrityse, „ryžtingai atsikratyti nusiramino ir geraširdiškumo nuotaikų“, apginkluoti partinį aktyvą ir kt. (dok. Nr. 2.9* ir dok. Nr. 2.10*). 1945 m. spalio 17 d. Biuras uždraudė apskrityse vietos valdžiai savavališkai nusavinti partizanų šeimų ūkius. Buvo numatyta jų turtą konfiskuoti būsimų masinių trėmimų metu. I. Tkačenka patikslino, kad ūkius paimti valstybės žinion jis leis, jeigu bus suimti visi suaugę šeimų nariai. 1945 m. liepos mėn. M. Suslovas pranešime Stalinui rašė apie 30 899 ūkių visišką ar dalinį konfiskavimą.⁴

Biuras nuolat skatino plėsti represinių struktūrų aparatą. 1945 m. lapkričio 10 d. buvo svarstytas klausimas „Dėl papildomo Lietuvos SSR NKVD ir NKGB valsčių skyrių sudarymo ir stiprinimo“. Nutarime prašyta VKP(b) CK įsteigti NKVD skyrius visuose 320 valsčių, šiems skyriams ir NKVD operatyviniams punktam komplektuoti atsiųsti iš SSRS centrinių ir rytinių sričių per VKP(b) CK kadru valdybą 470 geriausių NKVD ir NKGB operatyvinių darbuotojų (dok. Nr. 2.11).* Per keletą metų (1944–1945, iki 1946 m. sausio mėn.) LSSR NKVD darbuotojų padaugėjo nuo 2 184 iki 9 957.⁵

M. Suslovas stengėsi pabrėžti Biuro reikalingumą Lietuvai. 1945 m. birželio 20 d. jis išsiuntė išsamią 36 lapų ataskaitą Stalinui apie Biuro 1944–1945 metais nuveiktą darbą. M. Suslovas akcentavo, kad būtent Biuro veiklos laikotarpiu Lietuvoje buvo suimti 22 554 žmonės, nužudyta 6 514 partizanų, pradėtos tremti partizanų šeimos (dok. Nr. 2.12).* Remiantis naujausiais istorikų duomenimis, 1944–1946 m., aktyviausiu Biuro veiklos laikotarpiu, NKVD (MVD) kariuomenė Lietuvoje per 25 488 karines baudžiamąsias operacijas nužudė ar mūšiuose nukovė 14 409⁶ (LSSR MGB duomenimis, nužudė 14 356, suėmė 39 235) asmenis (dok. Nr. 4.2)*, ištrėmė 9 214 žmonių.⁷

Biuras prižiūrėjo teismų darbą. Siekdamas įbauginti visuomenę, Biuras ragino organizuoti parodomuosius partizanų teismų procesus (dok. Nr. 2.13* ir Nr. 2.14*). Asmeniškai M. Suslovui, o vėliau V. Ščerbakovui buvo siunčiamos ataskaitos apie NKVD karinių tribunolų, LSSR Aukščiausiojo Teismo, NKVD Ypatingojo pasitarimo paskelbtus nuosprendžius rezistencijos dalyviams ar žydšaudžiams. Vien NKVD kariniai tribunolai nuo 1944 iki 1946 m. birželio 1 d. pagal RFSSR baudžiamojo kodekso 58 straipsnį nuteisė 8 265 žmones (dok. Nr. 4.5). Vien tik 1945 m. 468 buvo paskirta mirties bausmė, 1 157 – katorgos darbai ir kt.⁸ Paskutinėje savo ataskaitoje G. Malenkovui 1946 m. sausio 30 d. M. Suslovas rašė, kad rezultatais nėra visiškai patenkintas. Jo nuomone, „atsižvelgiant į po-

* **Dok. Nr. 2.8.** Ištraukos iš 1945 m. gegužės 24 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl buržuazinių nacionalistinių gaujų suaktyvėjimo ir kovos su jomis priemonių stiprinimo“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.100.

* **Dok. Nr. 2.9.** Ištraukos iš 1945 m. rugsėjo 17 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl VKP(b) CK 1945 m. rugpjūčio 15 d. nutarimo dalies, liečiančios lietuviškai vokiškojo nacionalistinio pagrindžio ir jo ginkluotų gaujų likvidavimą“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.137–139.

* **Dok. Nr. 2.10.** Ištraukos iš 1945 m. spalio 15 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl politinės padėties respublikoje“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.140.

* **Dok.Nr.2.11.** Ištrauka iš 1945 m. lapkričio 10 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl papildomų Lietuvos SSR NKVD ir NKGB valsčių skyrių sudarymo ir stiprinimo“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.142.

* **Dok. Nr. 2.12.** Ištraukos iš 1945 m. birželio 20 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo ataskaitos J. Stalinui apie Biuro 1944–1945 m. nuveiktą darbą (36 p.). RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.2. L.18–21.

* **Dok. Nr. 4.2.** 1952 m. gruodžio mėn. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kondakovo pažyma „Apie Lietuvos SSR MGB organų darbo rezultatus kovojant su nacionalistiniu pagrindžiu ir jo gaujomis“. LYA. F. K-1. Ap.3. B.407. L.264–265.

* **Dok. Nr. 2.13.** 1945 m. liepos 24 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimas „Dėl viešųjų teismų procesų organizavimo“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.135–136.

litinę padėtį, šios baudžiamosios politikos [...] anaipol negalima laikyti griežta – greičiau atvirksčiai. [...] Atsižvelgiant į politinę padėtį respublikoje, visą laiką reikėjo imtis griežtu, iš jų ir kraštutinių, priemonių“.⁹ Sprendžiant iš šio rašto, galima daryti išvadą, jog M. Suslovas gerai suvokė Biuro nusikalstamą vaidmenį, kuris prievarta, žiauriomis priemonėmis stengėsi įtvirtinti sovietų valdžią Lietuvoje.

Atšaukus M. Suslovą į Maskvą, Biuro pirmininku tapo V. Ščerbakovas. Tai buvo ambicingas garbėtroška, tipiškas to meto stalininės nomenklatūros atstovas. Jausdamasis svarbiausiu Maskvos vietininku Lietuvoje, neretai čia elgėsi kaip nuosavų valdų šeiminkas. Dėl vienvaldiškumo tendencijų ir šiurkštaus administravimo buvo nepopuliarus net tarp vietos komunistų, ignoravo kai kuriuos LKP(b) CK ir LSSR vyriausybės priimtus nutarimus (dok. Nr. 2.15).^{*} V. Ščerbakovas visur ieškojo „liaudies priešų“, „nacionalistų“, ypač menkino lietuvių inteligentiją, tautinę kultūrą, buvo vienas svarbiausių rusinimo iniciatorių, didelis rusakalbių atvykėlių gynėjas.

1946 m. liepos mėn. LKP(b) CK plenumo V. Ščerbakovas ir kiti prezidiumo nariai klausė Kauno miesto partijos komiteto pirmojo sekretoriaus J. Grigalavičiaus, kodėl iš konferencijos dalyvių sarašų buvo išbraukti rusai. J. Grigalavičius teisinosi: „Rusus mes kvietėme (į konferenciją – V. T.). Visi mūsų partorgai, išskyrus 1–3, yra rusai [...], bet mes priimdavome lietuvius, nes rusai nemoka lietuvių kalbos, ir dėl to jiems sunku dirbti su masėmis. Aš manau, kad padariau didelę politinę klaidą“ (dok. Nr. 2.16).^{*} Tačiau, palyginti su jo pirmtaku M. Suslovu, V. Ščerbakovo įtaka Lietuvos politiniams procesams buvo daug menkesnė. Jis neturėjo svarios paramos Maskvoje, retsykais konfliktuodavo su represinių struktūrų vadovais, kurie dėl savo autonomiškumo nenorėjo visiškai paklusti Lietuvos partinėms struktūroms.

1946 m. gegužės mėn. V. Ščerbakovas rašte VKP(b) CK sekretoriui A. Ždanovui skundėsi „prastu MGB ir MVD darbu“. Jis pripažino jų daromus nusikaltimus: „MVD ir MGB nevykdo puolamosios kovos, neturi geros agentūros [...] Girtavimas, plėšikavimas, chuliganiški išpuoliai, revoliucinio teisėtumo pažeidimai (neteisėti areštai, suimtųjų mušimas ir t. t.) [...] tapo dažnu reiškiniu [...] Neveiklumas ir baimė slepiami neteisėtais areštais [...]“. V. Ščerbakovui rūpėjo iki 1946 m. pavasario likviduoti pagrindį, todėl, matydamas, jog planas žlunga, jis kaltino MGB ir MVD.¹⁰

Apie saugumiečių ir kitų valdžios atstovų nusikalstamą veiklą jis gaudavo informacijos iš partinių organizacijų ir savo pavaldinių. Antai 1947 m. kovo 4 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro narys F. Budagovskis pranešė V. Ščerbakovui apie „socialistinio teisėtumo pažeidimų“ daugėjimo tendenciją Lietuvoje 1947 m. pavasarį: „Yra daug nekaltų piliečių žudynių, neteisėtų areštų, sumušimų ir prievartos faktų“ (dok. Nr. 2.17).^{*} Tokio pobūdžio dokumentų, kuriuose okupacinių valdžios struktūrų vadovai piktinosi į viešumą iškilusiais pareigūnų padarytais nusikaltimais, Lietuvos ypatingajame archyve yra daug.

V. Ščerbakovo vadovavimo metais vyko tolesnis Lietuvos sovietinimas, kovos su partizanais, trėmimai, kadru valymai (1946 m. iš įvairių įstaigų buvo atleisti 6 639 žmonės, iš jų 2 535 dėl politinių motyvų).¹¹ V. Ščerbakovo vadovaujama LSSR administracija pradėjo plačią valstiečių ekonominio puolimo kampaniją: buvo didinami mokesčiai, valstybinių prievolių normos, tęsėsi „išbuožinimo“ vėjus. 1947 m. LSSR vadovybė, vykdy-

^{*} **Dok. Nr. 2.14.** Ištrauka iš VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos 1945 m. liepos 28 d. LKP(b) CK VI plenumo. LYA. F.1771. Ap.8. B.9. L.291.

^{*} **Dok. Nr. 2.15.** Ištrauka iš VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko V. Ščerbakovo kalbos 1946 m. liepos 9 d. LKP(b) CK plenumo. LYA. F.1771. Ap.9. B.13. L.56.

^{*} **Dok. Nr. 2.16.** Ištrauka iš LKP(b) Kauno miesto partijos komiteto I sekretoriaus J. Grigalavičiaus kalbos 1946 m. liepos 10 d. LKP(b) CK X plenumo. LYA. F.1771. Ap.9. B.13. L.147.

^{*} **Dok. Nr. 2.17.** 1947 m. kovo 4 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nario F. Budagovskio pažyma „Dėl socialistinio teisėtumo pažeidimų Lietuvos SSR“ VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui V. Ščerbakovui. LYA. F.1771. Ap.190. B.5. L.26–36.

dama Biuro nurodymus, uždraudė LSSR Konstitucijos leidžiamą smulkiają privačią prekybą ir verslą (1945 m. liepos mėn. privataus kapitalo dalis pramonėje sudarė 10, prekyboje – 31 proc.).¹²

1947 m. kovo 24 d. VKP(b) CK nutarimu VKP(b) CK Lietuvos biuras buvo paleistas. Dauguma jo narių išvyko iš Lietuvos. V. Ščerbakovas tapo VKP(b) Kaliningrado srities komiteto pirmuoju sekretoriumi. V. Pisarevas buvo paskirtas LSSR MT pirminko pirmuoju pavaduotoju.¹³

1947 m. Baltijos šalyse ir Moldavijoje VKP(b) CK biurų tikrosios likvidavimo priežastys nėra žinomos. Galima teigti, kad 1944–1947 m. šiuose kraštuose buvo įtvirtinta ir jau veikė sovietinė politinė sistema, tad šios partinės struktūros tapo nereikalingos.

Literatūra ir šaltiniai

1. LYA. F. 1771. Ap. 8. B. 14. L. 20.
2. LYA. F. 1771. Ap. 7. B. 11. L. 172.
3. Šadžius H. VKP(b) CK Lietuvos biuro veikla organizuojant tautinio pasipriešinimo slopinimą // Lietuvos istorijos metraštis 1997 metais. Vilnius, 1998. P. 252–253 (toliau – Šadžius H.).
4. Anušauskas A. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940–1958 metais. Vilnius, 1996. P. 255 (toliau – Anušauskas A.).
5. Šadžius H. P. 259.
6. Anušauskas A. P. 279.
7. Grunskis E. Lietuvos gyventojų trėmimai 1940–1941, 1945–1953 metais. Vilnius, 1996. P. 189.
8. Anušauskas A. P. 353–354. // RNIDSTC. F.597. AP.1. B.17. L. 113; B.24. L. 8.
9. Šadžius H. P. 266.
10. Anušauskas A. P. 275.
11. Atamukas S. Lietuvos KP veikla vykdant SSKP kadru politiką 1940–1975 m. (daktaro disertacija). Vilniaus universitetas. L. 171–175.
12. Lietuvos komunistų partijos istorijos apybraiža. T. 3. Vilnius, 1985. P. 218.
13. Tininis V. Grėsmingas Maskvos įrankis // Politika. 1990. Nr. 22–24.

3. Komjaunimas

Lietuvos Lenino komunistinė jaunimo sąjunga (LLKJS) – Visasąjunginės LKJS sudedamoji dalis, SSRS politinė struktūra, komunistų partijos pagalbininkė ir jos rezervas. LLKJS buvo įkurta 1919 m.

1944–1953 m. LLKJS pagrindiniai tikslai buvo padėti LKP(b) sovietinti Lietuvos jaunimą ir kovoti su pagrindžiu bei parengti būsimų komunistų rezervą.

1944 m. vasarą kartu su sovietine kariuomene atvyko komjaunimo iniciatyvinės grupės, kurios ėmėsi atkurti savo politines struktūras. Jų pagrindą sudarė iš SSRS grįžę komjaunimo darbuotojai, sovietiniai partizanai, demobilizuoti kariai ir iš Maskvos atsiųsti VLKJS rusakalbiai kadrai, kurie buvo skiriami į atsakingas pareigas LLKJS aparate. Iki 1945 m. balandžio jų atvyko 1 439.¹ Jie privalėjo užtikrinti LLKJS veiklos integravimą į VLKJS sistemą ir kontroliuoti, kad Lietuvos komjaunimas nenukryptų nuo VKP(b) politinio kurso.

1944 m. spalio 5 d. LKP(b) CK biuras priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos LKJS CK darbo“, kuriame buvo skatinama sparčiau plėsti komjaunimo organizacijas.² 1944 m. buvo atkurti LLKJS CK, miestų ir apskričių komitetų skyriai, atitinkantys pagrindines komjaunimo veiklos kryptis: agitacijos ir propagandos, kadru, valstiečių jaunimo, kariniai-fizkultūriniai, mokyklų. Kur nebuvo komjaunimo organizacijų, buvo skiriami komsorgai (1945 m. valsčiuose jų buvo 235), administraciškai steigiami komjaunimo valsčių komitetai. Vėliau vykstant prievartinei kolektyvizacijai imta kurti kolūkių komjaunimo organizacijas, nors tai sunkiai sekėsi. Apskritai komjaunimo organizacijos buvo kuriamos dirbtinai, LKP(b) CK ir LLKJS CK nutarimais, jos neturėjo jokio gyvo, tiesioginio ryšio su vietos jaunimu.

Lietuvos komjaunimas dubliavo daugelį VLKJS CK ir LKP(b) CK nutarimų, rėmė visas politines kampanijas. Pavyzdžiui, 1949 m. LLKJS CK sausio plenumas pritarė kolektyvizacijai, ragino kurti komjaunuoliškus kolūkius. 1952 m. LLKJS CK rugsėjo plenumas svarstė darbo su kadrais klausimus „vykdant Lietuvos KP(b) CK XIII plenumo nutarimus“ ir t. t.

Kaip ir LKP(b), LLKJS Lietuvoje pirmaisiais pokario metais buvo negausi ir nepopuliari organizacija (1945 m. sausio 1 d. jai priklausė 3 806 nariai). Lietuvos jaunimas smerkė komjaunuolius už jų dalyvavimą represijose ir už kitaip mažančių žmonių persekiojimą, tautinių vertybių niekinimą, laikė šią organizaciją svetima Lietuvai. Labiausiai ją ignoravo studentija ir mokytojai: 1944–1945 m. į komjaunimą įstojo 1 studentas, 1946 m. – 46; 1948 m. iš 4 tūkst. komjaunuoliško amžiaus mokytojų tik 180 buvo VLKJS nariai.³ Jaunimo nenoras stoti į komjaunimą buvo viena iš pasyvaus pasipriešinimo sovietiniam režimui formų.

Siekdama turėti patikimų kadru rezervą partijos ir valdžios struktūrose, LKP(b) vadovybė reikalavo gausinti LLKJS gretas. Kartu LKP(b) siekė sustiprinti politinę komjaunimo įtaką Lietuvos jaunimui. 1945 m. vasario mėn. A. Sniečkus, kalbėdamas komjaunimo aktyvo susirinkime, pažymėjo, jog komjaunuolių skaičiaus didinimas turi būti svarbiausias komjaunimo organizacijų uždavinys. LLKJS CK pirmasis sekretorius A. Raguotis 1946 m. LKP(b) CK lapkričio plenumo pranešė, jog iš 424 tūkst. komjaunuoliško amžiaus Lietuvos jaunuolių tik 5,7 tūkst. „susiejo savo gyvenimą su komjaunimu“. Tuo metu gimnazijose ir progimnazijose iš 13,5 tūkst. moksleivių tik 1,4 tūkst., o aukštosiose ir specialiosiose vidurinėse mokyklose vos 352 buvo LLKJS nariai, ir tie patys dažniausiai nelietuviai. Kauno universitete 1947 m. iš 2 tūkst. studentų tik 13 buvo komjaunuoliai.⁴

Komjaunimo struktūros ėmėsi įvairių neteisėtų priemonių komjaunuolių skaičiui padidinti. Pavyzdžiui, Kauno apskrities komjaunimo organizacija 1948 m. stengėsi pagausinti savo gretas verbuodama, naudodama administracines priemones ir prievartą (dok. Nr.3.2).^{*} 1951 m. lapkričio 3 d. LSSR MGB ministras P. Kapralovas nusiuntė A. Sniečkui

^{*} Dok. Nr. 3.2. Ištrauka iš 1948 m. balandžio 1 d. LLKJS CK biuro nutarimo „Dėl šiurkščių pažeidimų priimančių VLKJS narius Kauno apskrities komjaunimo organizacijoje“. LYA. F.4421. Ap.1. B. 76. L.158.

rašta, kuriame pateikė daug pavyzdžių, kaip jaunuoliai verčiami stoti į komjaunimą (dok. Nr.3.3).^{*} 1951 m. LLKJS VI suvažiavime buvo pareikalauta padidinti komjaunuolių skaičių švietimo sistemoje. VLKJS CK sekretorius A. Šelepinas (būsimasis SSRS KGB vadas) nurodė „užbaigti šį nenormalų ir gėdingą Lietuvai reikalą“, piktinosi, kad net 349 mokyklose nėra komjaunimo organizacijų, o 630-yje neįkurtos pionierių organizacijos. Jis palygino Armėnijos besimokančiųjų komjaunuolių skaičių, kuris sudarė 90 proc., su Lietuvos – 23 proc.⁵ Nuolat spaudžiama Maskvos ir LKP(b) CK, Lietuvos komjaunimo organizacija 1953 m. padidino narių skaičių iki 100 tūkst. (1953 m. sausio 1 d. – 99 094). LLKJS tapo tipiška Sovietų Sąjungos politinė struktūra ir Maskvos imperinės politikos įrankiu Lietuvoje.

LLKJS buvo pusiau rusiška organizacija. 1946 m. lietuviai komjaunuoliai sudarė 51 proc., 1948 m. – 49 proc. visų jos narių. Nuo 1950 m. lietuvių skaičius dėl prievartinio komjaunimo organizacijų narių skaičiaus didinimo mokyklose ėmė augti ir 1953 m. pasiekė 63 proc.⁶ Kai kuriose komjaunimo organizacijose (Vilniaus apskrityje, mieste) nebuvo nė vieno darbuotojo, mokančio lietuviškai. LLKJS CK nomenklatūrai priklausantys darbuotojai lietuviai 1947 m. sudarė 41 proc., iš jų LLKJS CK darbuotojai (vadovybė) – 41 proc., miestų komitetų sekretoriai – 13 proc.⁷

VLKJS CK ir LLKJS CK nutarimuose nuolatos buvo akcentuojama pagarbos rusų tautai ugdymo svarba. 1945 m. gegužės 18 d. VLKJS CK biuro nutarime „Dėl Lietuvos LKJS CK darbo“ įpareigojo komjaunimo organizacijas sukurti būrelius rusų kalbai studijuoti, o rusams – mokytis lietuvių kalbos.⁸ Pastarosios beveik niekas nesimokė, todėl tapo privaloma mokėti rusų kalbą. Dauguma komjaunimo renginių (plenumai, aktyvo pasitarimai ir pan.) vyko rusų kalba, todėl atitinkamai buvo tvarkomi ir dokumentai.

Esant visuotinio nepasitikėjimo aplinkai, 1945–1947 m. lietuviai komjaunimo darbuotojai neretai buvo kaltinami „nacionalistinėmis klaidomis“, „klasinio budrumo pradimu“, atleidžiami iš pareigų. 1945–1946 m. Maskva VLKJS CK nutarimais ir nuolatinėmis inspekcijomis siekė įbauginti lietuviškąją LLKJS CK vadovybės dalį, kad ji besąlygiškai vykdytų visus nurodymus, ypač dėl komjaunimo kadru. Komjaunimo vadovaujantys darbuotojai turėjo būti ištikimi ir paklusnūs komunistų partijos pagalbininkai. 1945 m. gegužės 18 d. VLKJS CK biuro nutarime „Dėl Lietuvos LKJS CK darbo“ buvo kartojami to meto tradiciniai kaltinimai: „prastai kovojama su lietuvių buržuaziais nacionalistais, nepakankamai aiškinama jaunimui, kad nacionalistai yra didžiausi lietuvių tautos priešai“ ir pan. (dok. Nr.3.4*). Visi kaltinimai 1945 m. rugpjūčio 26 d. buvo apsvarstyti respublikiniame komjaunimo aktyvo susirinkime. Rezoliucija skelbė, jog „komjaunimo organizacijos sistemingai neauklėja jaunimo SSRS tautų draugystės ir pagarbos didžiajai rusų tautai dvasia, nediegia meilės jausmo lietuvių liaudies išvaduotojais Raudonajai armijai“ (dok. Nr. 3.5*).

Dėl rusinimo problemų konfliktai kildavo ir tarp vadovaujančių komjaunimo darbuotojų lietuvių. Antai 1945 m. spalio 30 d. LLKJS CK apskaitos ir statistikos sektoriaus vedėjas J. Smilgevičius skundėsi LLKJS CK biurui, kad „mokyklų skyriaus vedėjo pavaduotoja drg. Velmontaitė [...] pareiškė, jog „vyksta CK rusifikacija“. Aš jai pasakiau, kad ji neteisi ir pacitavau ištrauką iš Majakovskio eilėraščio: „Aš rusų kalbą išmokčiau vien dėl to, jog ja kalbėjo Leninas.“ Drg. Velmontaitė metė man repliką: „Tu rusų palaižūnas“. J. Smilge-

* **Dok. Nr. 3.3.** 1951 m. lapkričio 3 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl prievartos taikymo stojantiems į komjaunimą. LYA. F.K-1. Ap.10. B.135. L.236–240.

***Dok. Nr.3.4.** Išrašas iš 1945 m. gegužės 18 d. LLKJS CK biuro nutarimo „Dėl Lietuvos LKJS CK darbo“. LYA. F.4421. Ap.1. B.20. L.41.

* **Dok. Nr. 3.5.** Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 26 d. Lietuvos SSR respublikinio komjaunimo aktyvo susirinkimo. LYA. F.4421. Ap.1. B.16. L.70.

vičius prašė imtis „atitinkamų priemonių“ (dok. Nr. 3.11*). Spalio 31 d. LLKJS CK biuras „už atgyvenusių, vietinių nacionalistinių nuotaių skleidimą“ E. Velmontaitę atleido iš pareigų (dok. Nr. 3.12*).

1945 m. vasaros pabaigoje prasidėjo VLKJS CK organizuotos inspekcijos. 1945 m. rugpjūčio 30 d. M. Suslovo iniciatyva iš pareigų buvo atleistas LLKJS CK antrasis sekretorius M. Kenevičius (1959 m. nusišovė). Jo vietą užėmė Archangelsko srities VLKJS komiteto pirmasis sekretorius N. Kulakovas – tipiškas to meto stalinistas. Jis CK aparate sudarė savo informatorių grupę, palaikė glaudžius ryšius su D. Šupikovu ir V. Ščerbakovu. Užsitikrinęs jų paramą, ėmėsi komjaunimo „kadru valymo“ (daugiausia buvo iš pareigų atleista ir net areštuota Kauno komjaunimo organizacijoje). LLKJS CK vadovybėje susidarė dvi grupuotės: N. Kulakovo ir LLKJS CK pirmojo sekretoriaus Jono Macevičiaus (buvęs sovietinis partizanas, vėliau – akademikas). 1946 m. gegužės 18 d. LLKJS III suvažiavime balsuojant už būsimus CK narius, iš 430 delegatų prieš N. Kulakovą balsavo 84.⁹

1946 m. vasarą kartu su VKP(b) CK V. Žavoronkovo vadovaujama inspekcija (tikrino LKP(b) CK darbą) į Vilnių atvyko VLKJS CK grupė, vadovaujama Aleksandrovos. Patikrinimo rezultatus 1946 m. rugpjūčio 26 d. Maskvoje apsvarstė VLKJS CK biuras ir priėmė nutarimą „Dėl LLKJS CK biuro darbo“, kurį 1946 m. spalio 1 d. Vilniuje svarstė LLKJS CK II plenumas. Priimtame nutarime buvo konstatuotos LLKJS vadovybės klaidos: vykdė neteisingą kadru politiką, ideologiškai neauklėjo jaunimo ir, svarbiausia, „Lietuvos LKJS CK biuras nesiėmė būtinų priemonių komjaunimo ir jaunimo aktyvumui kovojant su buržuaziniais nacionalistais – mūsų partijos priešais, sovietinės santvarkos priešais – didinti“. Plenumas iš pareigų ir CK narių pašalino J. Macevičių, E. Mieželaitį, M. Martinaitį, J. Buivydą. Išpėtas buvo ir N. Kulakovas, kuris laiku „neinformavo VLKJS CK apie neteisingus drg. Macevičiaus darbo metodus“ (dok. Nr.3.6*). Naujuoju LLKJS CK pirmuoju sekretoriumi buvo paskirtas ypač radikalių pažiūrų Antanas Raguotis (jo devizas: „Jei priešas nepasiduoda, jį reikia sunaikinti“).

Naujasis sekretorius daug „priešų“ rado mokymo įstaigose, švietimo darbuotojus kaltino apolitiškumu, Vakarų mėgdžiojimu ir pan.¹⁰ Pavyzdžiui, 1947 m. lapkričio 27 d. LKP(b) CK XV plenumė jis užsipuolė Žemės ūkio akademijos pedagogus, studentus ir rektorių M. Mickį. Anot jo, Akademija „užteršta buožiniais ir nacionalistiniais elementais“, paskaitose apeinami kolektyvizacijos klausimai ir kt. Iš 800 studentų tik 8 buvo komjaunuoliai (dok. Nr. 3.1*). Laikydamasis naujo kurso, neva dėl silpnos kovos su nacionalizmu ir politinių klaidų, 1947 m. jis pakeitė nemažai apskričių komjaunimo darbuotojų, o komjaunimo komitetų antraisiais sekretoriais daugiausia paskyrė atvykusius rusakalbius. Po šių Lietuvos komjaunimo organizacijos vidinių pertvarų vėliau didesnių politinių pretenzijų LLKJS vadovybei Maskva neturėjo (nebent prikišdavo lėtą komjaunuolių skaičiaus augimą).

1948 m. LKP(b) CK XVIII plenumė LSSR MGB ministras D. Jefimovas pripažino, kad tautinio pagrindžio didžiausią dalį sudaro jaunimas iki 25 metų.¹¹ Todėl vienas svarbiausių LLKJS uždavinių buvo įbauginti Lietuvos jaunimą, kad jis nedalyvautų pagrindžio veikloje, ir dalį jo net įtraukti į kovą su partizanais.

Komjaunuoliai kartu su komunistais ir represinių struktūrų darbuotojais tapo daugelio nusikaltimų bendrininkais. Komjaunimas besąlygiškai vykdė visus komunistų par-

* **Dok. Nr. 3.11.** 1945 m. spalio 30 d. LLKJS CK apskaitos ir statistikos sektoriaus vedėjo J. Smilgevičiaus skundas LLKJS CK biurui dėl E. Velmontaitės antirusišku nuotaių. LYA. F. 4421. Ap.1. B.16. L.124 a.

* **Dok. Nr. 3.12.** 1945 m. spalio 31 d. LLKJS CK biuro nutarimas „Dėl drg. E. J. Velmontaitės“. LYA. F.4421. Ap.1. B.16. L.119.

* **Dok. Nr. 3.6.** 1946 m. spalio 1 d. LLKJS CK II plenumo protokolas. LYA. F.4421. Ap.1. B.27. L.1–3.

* **Dok. Nr. 3.1.** Ištrauka iš 1947 m. lapkričio 27 d. LLKJS CK I sekretoriaus A. Raguočio kalbos LKP(b) CK XV plenumė. LYA. F. 1771. Ap.10. B36. L.229–230.

1949 m. liepos 5 d. LLKJS CK biuras, remdamasis 1949 m. birželio 6 d. LKP(b) CK biuro antipartizaniniu nutarimu, priėmė dar vieną kovai su pogrindžiu organizuoti skirtą dokumentą – nutarimą „Dėl Lietuvos SSR komjaunimo organizacijos dalyvavimo kovojant su nacionalistinio pogrindžio ir ginkluotųjų gaujų likučiais kuriantis kolūkiams respublikoje“ (dok. Nr. 3.9*). Čia pabrėžiama didelė komjaunimo paramos partinėms organizacijoms ir MGB kovojant su partizanais reikšmė. Nutarimas įpareigojo komjaunimo struktūras toliau teikti pagalbą MGB ir kurti ginkluotas grupes kolūkiuose, tarybiniuose ūkiuose, MTS ir apylinkių administracijose. Nutarta per vieną mėnesį papildyti visus sribų būrius komjaunuoliais, jų kovotojų kandidatūras tvirtinti apskričių komjaunimo komitetuose, o politinių vadovų – apskričių partijos komitetuose.¹⁴

Komjaunuoliai dalyvavo visose komunistų partijos organizuotose prievartinėse ūkinėse ir politinėse kampanijose: valstiečių skolų valstybei „išmušinėjimo“, privalomųjų valstybės paskolų (obligacijų) išsigijimo, kolūkių steigimo ir kt. Kartu su sribais ir kitais „aktyvo“ atstovais jie reidų į kaimą metu grasindami reikalavo iš gyventojų vykdyti visus sovietų valdžios nurodymus.

Kaimas aktyviai dalyvavo pasipriešinime, todėl LKP(b) ir LLKJS labai stengėsi išplėsti valstiečių jaunimo kontrolę. 1947 m. birželio mėn. iš 21 034 VLKJS narių tik 1 335 (6,5 proc.) buvo valstiečiai. 1947 m. birželio 10 d. LKP(b) CK biuras priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos komjaunimo organizacijų darbo su valstiečių jaunimu“, kurį birželio 13–14 d. apsvartė LLKJS CK plenumas (dok. Nr.3.10)*. Remiantis klasiniais visuomenės skirstymo principais, kaimo jaunimas buvo padalytas į tris dalis: varguomenę ir samdinius, vidutinių valstiečių sluoksnį ir buožes. Tokiu skirstymu buvo siekiama dirbtinai supriešinti jaunimą.

Jaunimo dvasinio gyvenimo ideologizavimas buvo paremtas suvulgarinta materialistine pasaulėžiūra ir marksizmo-leninizmo ideologija. Komjaunimo ideologinė veikla buvo siejama su socialinės ir politinės įtampos didinimu Lietuvoje. Tai ne tik lengvino sovietinimo procesą, bet ir padėjo komunistų partijai vykdyti represijas. Įvairių politinių kampanijų (rinkimų, laiškų pasirašymo, stachanovininkų judėjimo ir pan.), sovietinių švenčių metu ar po trėmimų buvo rengiami prievartiniai mitingai sovietų valdžiai paremti. Juose idėjiniai komjaunuoliai, apakinti jaunatviško maksimalizmo, niekino tautos laisvės siekius ir ragino imtis dar griežtesnių priemonių, ypač prieš dvasininkus, vadinamuosius „buožes“, tautiškai nusiteikusius mokytojus. Vietos komjaunimo organizacijos rengė jaunimo susirinkimus, kurių metu aiškino SSRS politinės sistemos „privalumus“, liaupsino komunistinę santvarką ir komunistų partiją. Moksleiviai ir studentai buvo verčiami studijuoti SSRS konstituciją, VKP(b) ir VLKJS istoriją, sovietinių rinkimų nuostatus ir pan. Ypač daug rūpesčių partinėms ir komjaunimo organizacijoms kėlė besimokančio jaunimo ideologinis apdorojimas. Moksleiviai ir studentai tapo kone aktyviausiais pasipriešinimo okupacijai dalyviais, todėl mokyklos buvo ypač stebimos.

* **Dok. Nr. 3.9.** Ištrauka iš 1949 m. birželio 6 d. LLKJS CK biuro nutarimo „Dėl Lietuvos SSR komjaunimo organizacijos dalyvavimo kovojant su nacionalistinio pogrindžio ir ginkluotųjų gaujų likučiais kuriantis kolūkiams respublikoje“. LYA. F.1771. Ap.190. B.7. L.29.

* **Dok. Nr. 3.10.** Ištrauka iš 1947 m. birželio 13–14 d. LLKJS CK IV plenumo, svarščiusio LKP(b) CK biuro nutarimą „Dėl Lietuvos komjaunimo organizacijų darbo su valstiečių jaunimu“. LYA. F.4421. Ap.1. B.44. L.2–5.

Literatūra ir šaltiniai

1. Bagušauskas J. Lietuvos jaunimo pasipriešinimas sovietiniam režimui ir jo slopinimas. Vilnius, 1999. P. 250 (toliau – Bagušauskas J.).
2. 1944 m. spalio 5 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl Lietuvos LKJS darbo“. LYA. F.1771. Ap.7. B.46. L.70–72
3. Bagušauskas J. P. 260, 252, 256.
4. Truska L. Lietuva 1938–1953 metais. Vilnius, 1995. P. 152.
5. LYA. F. 4421. Ap. 8. B. 2. L. 138–142.
6. LKP apybraiža. T. 3. P. 551.
7. Bagušauskas J. P. 282.
8. LYA. F. 4421. Ap.1. B. 20. L. 44.
9. LYA. F. 4421. Ap. 15. B. 1. L. 179–180.
10. Tininis V. Sovietinė Lietuva ir jos veikėjai. Vilnius, 1994. P. 238–240.
11. LYA. F. 1771. Ap. 51. B. 21. L. 91.
12. Tarybų Lietuvos enciklopedija. T. 2. Vilnius, 1986. P. 528.
13. Starkauskas J. Stribai. Vilnius, 2001. P. 139.
14. LYA. F. 4421. Ap. 6. B.12. L. 64–70.

Išvados

1944 m. prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai (reokupacijai) Lietuvoje buvo įtvirtintas komunistinis režimas. Svarbiausia ir vienintele oficialia politine struktūra bei politinio režimo ramsčiu vėl tapo Visasąjunginė komunistų partija (bolševikų). Jos sudedamoji dalis – Lietuvos komunistų partija (bolševikų) – buvo teritorinė VKP(b) organizacija ir atliko svarbiausias okupacinės administracijos valdžios funkcijas.

Be LKP (b), pokario metais Lietuvoje veikė dar kitos SSRS politinės struktūros: VKP(b) CK Lietuvos biuras ir Lietuvos Lenino komunistinė jaunimo sąjunga (komjaunimas). Šios organizacijos aktyviai prisidėjo prie sovietinimo, kovojo su rezistencija, dalyvavo represijose ir genocido akcijose.

1. Lietuvos komunistų partija (bolševikų)

1. Lietuvos komunistų partija (bolševikų) – svarbiausioji politinė struktūra, įgyvendinusi nusikalstamą stalininę politiką Lietuvoje 1944–1953 m. Ji Lietuvos visuomenės buvo vertinama kaip lietuvių tautai svetima ir priešiška organizacija, neturinti jokio autoriteto ir politinės galios be SSRS karinių ir represinių struktūrų išlaikyti valdžią. Komunisto vardas dažniausiai buvo siejamas su lietuvių tautos siekių išdavimu, todėl komunistai, pakliuvę į partizanų rankas, dažnai buvo sušaudomi vietoje. Daugelis LKP(b) narių buvo menkai išsilavinę. Bendrųjų krikščioniškųjų visuomenės dorovinių ir moralinių vertybių ignoravimas ir net jų niekinimas turėjo įtakos komunistų amoraliam elgesiui ir pasireiškiant beprasmiam žiaurumui.

2. LKP(b) lietuviai sudarė mažumą (1947 m. – 18 proc., 1953 m. – 38 proc.). Rusų kalba vykdavo beveik visi partiniai renginiai, buvo tvarkoma raštvedyba, didžioji dalis partinės literatūros. LKP(b) buvo Lietuvos rusinimo šerdis.

3. Pagrindinė LKP(b) funkcija buvo besąlygiškas VKP(b) CK, VKP(b) CK Politinio biuro ir J. Stalino direktyvų įgyvendinimas. Į LKP(b) siūlymus buvo atsižvelgiama tais atvejais, jeigu jie atitikdavo Kremliaus interesus: siekiant išstremti partizanų šeimas, iš SSRS atsiųsti specialistų ir pan. Svarbiausi LKP(b) uždaviniai ir tikslai buvo Lietuvos sovietinimas ir komunistinio režimo įtvirtinimas visose visuomenės gyvenimo sferose, kovos su tautiniu pagrindžiu organizavimas ir jo likvidavimas, stalininės kadru politikos vykdymas.

4. Pagrindinis partinių struktūrų uždavinys buvo kasdieninė „liaudies ar klasinių priešų“ paieška ir jų represavimo organizavimas. Galima išskirti 4 žmonių kategorijas, ar socialines grupes, kurios tapo VKP(b)-LKP(b) represijų politikos aukomis Lietuvoje: 1. partizanai ir pogrindžio organizacijų nariai, jų rėmėjai („buržuaziniai nacionalistai“), 2. ūkininkai („buožės“), 3. įstaigų tarnautojai, mokytojai, inteligentai, buvę nepriklausomos Lietuvos politikai, tarnautojai, kariai ir kiti pareigūnai („politiškai ir socialiai nepatikimi, kontrevoliuciniai elementai“), 4. katalikų dvasininkai („reakcingoji katalikų dvasininkija“). Visi šie žmonės buvo suiminėjami, įkalinami, tremiami ir žudomi. Tai buvo didžiausioji ir svarbiausioji LKP(b) nusikalstamos veiklos sritis. Kitose sferose (pvz., organizuojant prievartinius rinkimus, vykdamas rusinimo, dvasinės prievartos, karingojo ateizmo, tikinčiųjų ir Bažnyčios persekiojimo, tendencingo teisingumo, antisemitizmo politiką ir kt.) LKP(b) veiklai buvo būdingi žmonių politinio diskriminavimo požymiai, taip pat nusikalstamo pobūdžio.

5. Visa komunistų partijos politika įtvirtinant sovietinį režimą Lietuvoje buvo vykdoma visai slaptai. Nuo visuomenės buvo slepiamos ne tik planuojamos represijos ar teroro akcijos, bet ir sprendžiami elementarūs kasdieninio gyvenimo klausimai. Buvo stebimas ne tik viešas, bet ir privatus žmogaus gyvenimas.

6. Remiama represinių struktūrų, LKP (b) per trumpą laiką (1944–1945 m.) įsitvirtino Lietuvos centruose. Sunkiau sekėsi išplėsti savo valdžios tinklą kaime. Čia atsiųsti partorgai tapdavo aukščiausia vietos politine valdžia. Jie buvo vietos represijų iniciato-

riai ir organizatoriai, pasižymėjo brutaliu elgesiu, antihumaniškais veiksmais ir amoraliu gyvenimo būdu. 1948 m. juos pakeitė partinių organizacijų sekretoriai.

7. Iš LKP(b) Maskva pirmaisiais pokario metais reikalavo spartinti sovietizaciją ir griežtinti represavimo politiką. Siekdama įbauginti Lietuvos komunistus, ypač lietuvius, VKP(b) CK 1944–1946 m. priėmė tris nutarimus, kuriuose griežtai kritikavo LKP(b) dėl nepakankamų veiksmų sovietietinant Lietuvą. Iš jų 1944–1953 m. išsirutuliojo LKP(b) CK biuro ir LKP(b) CK plenumų nutarimai ir rezoliucijos, kuriuose apstu šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų.

8. Patikrinti, kaip vykdomi VKP(b) CK nutarimai, į Lietuvą buvo siunčiamos įvairios komisijos, inspekcinės brigados, kurios buvo negailestingos ir patiems komunistams: už neefektyvų darbą ir uolumo trūkumą vieni buvo atleidžiami iš pareigų, kiti perkelti į žemesnes pareigas. Tai padėjo VKP(b) CK visiškai kontroliuoti LKP(b) vadovybę ir ją nukreipti sau norima linkme. Lietuvos komunistai dėjo visas pastangas, kad pateisintų Maskvos lūkesčius. Todėl represinių priemonių prieš vadovaujančius komunistus lietuvius iš esmės nebuvo imtasi.

9. Stengiantis sustiprinti VKP(b) CK nurodymų įgyvendinimo kontrolę, nuo 1944 m. pabaigos beveik visose LKP(b) grandyse partijos komitetų antraisiais sekretoriais buvo skiriami ne lietuvių tautybės žmonės (1952 m. šias pareigas ėjo 2 proc. lietuvių). Jie prižiūrėjo pirmųjų sekretorių lietuvių darbą, stebėjo kontroliuojamoje teritorijoje bendrą politinę padėtį, formavo kadru politiką. Antrųjų sekretorių institucija buvo viena iš ryškesnių VKP(b) CK politinės kontrolės ir vietos komunistų priežiūros ypatybių pokario Lietuvoje.

10. Kartu su visa sovietine politine sistema Lietuvoje buvo įdiegta stalininė kadru politika – partinės nomenklatūros formavimo praktika, padėjusi komunistų partijai per trumpą laiką išplėsti ir sustiprinti savo kontrolę visoms valstybinėms, ūkinėms, kultūros ir kitoms įstaigoms. Nomenklatūrai priklausantys žmonės, LSSR partinių ir sovietinių administracinių įstaigų vadovaujantys darbuotojai bei specialistai, sudarė privilegijuotą Lietuvos valdininkų sluoksnį, kurio sudėtį neviešai reguliavo VKP(b) CK ir LKP(b) CK. 1946 m. galutinai suformuota partinė nomenklatūra kartu su represinėmis struktūromis tapo svarbiausia sovietinio režimo atrama Lietuvoje. Iš viso Lietuvoje 1952 m. buvo daugiau kaip 42 tūkst. nomenklatūrinių pareigybių. Pusė nomenklatūrinių buvo ne lietuviai, daugiausia rusakalbiai ar surusėję įvairių SSRS tautybių žmonės, atsiųsti VKP(b) CK.

Kadru politika, grindžiama darbuotojų „politinių ir dalykinių“ savybių patikimumu, buvo antidemokratinio, antitautinio, diskriminacinio ir nusikalstamo (jeigu darbuotojai dėl politinio nepasitikėjimo būdavo įkalinami) pobūdžio. Nomenklatūrininkai partijos komitetuose buvo skiriami į pareigas ar šalinami iš jų slapta, visuomenei nieko nežinant. Žmogus, gavęs nomenklatūrinį postą, buvo priverstas vykdyti visus partijos nurodymus.

11. Nomenklatūros formavimo procesą lydėjo šiurkštūs žmogaus teisių pažeidimai. VKP(b) CK ir LKP(b) CK organizavo masines, daugiausia lietuvių, šalinimo iš darbo dėl politinių motyvų kampanijas. Šie žmonės buvo atleidžiami iš pareigų, specialiai trukdoma jiems įsidarbinti kitur, suimami, tardomi ir neretai įkalinami. 1945 m. iš įvairių įstaigų buvo atleisti 7 128 darbuotojai, iš jų dėl politinių priežasčių daugiau kaip 4 tūkst., 1946 m. buvo atleista atitinkamai 6 639 ir 2 535 žmonės. Represinių struktūrų duomenimis, per visus pokario metus (1944–1953) buvo suimti 6 267 tarnautojai, nors daugiausia areštuota buvo kadru valymo metu: 1945–1947 m. – 5 190 žmonių.

Apginti teisme savo darbo teises ir patį save nuo politinio persekiojimo buvo neįmanoma, nes teisėjai taip pat buvo nomenklatūros sąrašuose ir vykdė vietos partijos komiteto valią.

12. Svarbiausia LKP(b) CK aparato struktūra buvo LKP(b) CK biuras, kuris sprendė

ne tik represinio pobūdžio (pvz., kaip sutriuškinti rezistenciją ar ištremti žmones), bet ir daugelį LSSR administracijos ūkinių, socialinių ir kt. klausimų. Biure buvo nemažai stalinistinių pažiūrų lietuvių komunistų: A. Sniečkus, V. Niunka, K. Preikšas, G. Zimanas, J. Bartašiūnas. Šiek tiek nuosaikesnės linijos laikėsi J. Paleckis ir M. Gedvilas. Biuro nariai buvo ypač nepakantūs kitaminčiams. Ypač radikalių pažiūrų buvo atvykusieji iš SSRS: LKP(b) CK antrieji sekretoriai, valstybės saugumo ministrai, ilgametis LSSR MT pirmininko pirmasis pavaduotojas V. Pisarevas ir kt. Nors politiniai sprendimai buvo priimami Maskvoje, tačiau jų vykdytojams – Biuro nariams – tenka visa politinė atsakomybė dėl sovietinės okupacijos padarinių pokario Lietuvoje.

13. LKP(b) CK pirmasis sekretorius Antanas Sniečkus – komunistinės santvarkos kūrėjas, svarbiausias lietuvių kolaborantas, ištikimas Maskvos vietininkas Lietuvoje. Įtikėjęs komunizmo idealais ir bolševikų partijos išauklėtas žmogus, jis visą gyvenimą liko ištikimas marksistinio dogmatizmo, paklusnumo, nepakantumo priešingai nuomonei tradicijoms. 1944–1953 m. su jo vardu sietinas prievartinis Lietuvos sovietinimas ir rusinimas, kovos su tautiniu pagrindžiu organizavimas, masiniai nekaltų žmonių trėmimai, įkalinimai, kitaminčių ir Katalikų bažnyčios persekiojimas, tautinės kultūros žlugdymas. Tai liudija jo pranešimai partiniuose pasitarimuose bei asmeniniai parašai, sankcionuojantys represinės politikos įgyvendinimą. Už paklusnumą ir nuoseklų VKP(b) CK politinio kurso vykdymą pokario metais jis buvo apdovanotas 6 ordinais. Po Stalino mirties A. Sniečkus, atsižvelgdamas į politinę konjunktūrą, keitėsi, netgi su tam tikromis išlygomis pradėjo paisyti Lietuvos interesų, tačiau jis visada buvo ištikimas bolševizmo tradicijoms.

14. SSRS viena iš svarbiausių komunistinio režimo atramų buvo represinės struktūros (NKVD-MVD, NKGB-MGB, prokuratūra, specialieji teismai). Pokario Lietuvoje šios struktūros, vykdydamos VKP(b) CK ir SSRS centrinių represinių žinybų misiją, įgijo didelę politinę įtaką, nes nuo jų veiklos, t.y. kasdieninės kovos su lietuvių tautos pasipriešinimu, faktiškai priklausė sovietų valdžios ir konkrečiai komunistų partijos egzistavimas Lietuvoje.

Kaip ir visoje stalininėje SSRS, represinės struktūros formaliai buvo pavaldžios partijai – VKP(b), tačiau Lietuvoje LKP(b) faktiškai šioms institucijoms administraciškai nevadovavo. LKP(b) CK neturėjo politinės galios pajungti sau visą represinį aparatą, nors per visą pokario laikotarpį to siekė. Visos šios struktūros tiesiogiai priklausė centrinėms žinyboms Maskvoje. Jose beveik nebuvo lietuvių, nes jais buvo nepasitikima. LKP(b) vadovybė dėjo pastangų išplėsti savo įtaką ir sulietuvinti šias institucijas, sukurti karinius-represinius lietuviškus dalinius, tačiau Maskva siekė išspręsti ginkluoto pasipriešinimo problemą vien savo karine-represine galia, paklusniems lietuviams palikdama tik komunistinio režimo įforminimo funkciją. Nors LKP(b) CK biuras priėmė daug anti-partizaninių nutarimų, tačiau LKP(b) vadovavimas represinėms struktūroms buvo daugiau partinio-ideologinio pobūdžio.

15. LKP(b) CK biuro ir CK plenumų nutarimai įpareigojo represines struktūras vykdyti bendrą sovietinio režimo stiprinimo ir valstybinio teroro politiką. Tačiau visais pokario metais tarp LKP(b) ir saugumiečių vyko polemika dėl priemonių ir metodų, kaip greičiau susovietinti Lietuvą ir palaužti pasipriešinimą. Abi šios institucijos nuolat pasikeisdavo kritikuojančiais raštais, kuriuose partiečiai ir saugumiečiai vieni kitus kaltindavo įvairiais „pažeidimais“, nuolaidžiavimu „liaudies priešams“, girtavimu, plėšimais, žudynėmis ir pan. Represinių struktūrų vadovai neretai tiesiog atvirai ignoruodavo partinius komitetus, ne visada su komunistais pasidalydavo operatyvine informacija apie pagrindį ar rengiamas represines akcijas, elgėsi akiplėšiškai. Tarp saugumiečių sklido kalbos, kad užsitęsios kovos su pagrindžiu viena iš priežasčių yra ta, kad LKP(b) vadovybė pakankamai tolerantiška „nacionalistams“, o kai kurie lietuviai komunistai patys nacionalistiškai nusiteikę (pvz., J. Paleckis, LSSR AT Prezidiumo aparato darbuotojai). Antra vertus, LKP(b) vadovai visas nesėkmes slopinant pasipriešinimą suversdavo represinėms

struktūroms, kaltino jas šiurkščiais „socialistinio teisėtumo“ pažeidimais (beginklių, nekaltų žmonių areštais, žudynėmis, plėšimais, girtavimu ir pan.) ir nusišalinimu nuo aktyvios kovos su partizanais. Labiausiai buvo piktinamasi, kad saugumiečiai npaklūsta partijai.

Faktiškai inicijuojant ir vykdant represijas Lietuvoje egzistavo LKP(b) ir valstybės saugumo politinė konkurencija.

Vis dėlto LKP(b) ir represinių struktūrų nesutarimai buvo neesminiai. Visos šios okupacinės administracijos institucijos, valdomos iš Maskvos, dirbo tą patį lietuvių tautai pragaištingą darbą. Nesutarimai tarp jų taip pat kildavo dėl valdžios viršenybės ir asmeninių ambicijų (nekokie buvo A. Sniečkaus ir D. Jefimovo, P. Kapralovo, I. Tkačenkos santykiai).

16. Komunistinis režimas buvo amoralus ir tuo, jog slapta buvo sekami ne tik eiliniai piliečiai, bet ir savi aukšti valdžios pareigūnai – idėjiniai komunistai, kolaborantai. Apie juos slapta MGB pareigūnai rinko kompromituojančią medžiagą, fabrikavo bylas. Didžiausia politinio nepasitikėjimo kampanija vyko 1950–1953 m.

17. 1944 m. LSSR okupacinės administracijos centrinėse ir vietos valdžios institucijose į vadovaujamas pareigas buvo paskirti ne okupantai, bet buvę Lietuvos piliečiai, dažniausiai komunistai, kurie dėl ideologinių įsitikinimų, karjeristinių ar savanaudiškų interesų rėmė Sovietų Sąjungą. Jie savanoriškai bendradarbiavo su okupantais, turėjo valdžios administracinius įgaliojimus versti savo tėvynainius paklusti Maskvos nurodymams. Tuo metu lietuvių komunistai buvo prieš nepriklausomą Lietuvą ir už vieningą bei nedalomą Sovietų Sąjungą. A. Sniečkus, M. Gedvilas, J. Paleckis, A. Guzevičius, V. Niunka, K. Preikšas ir daugelis kitų žymių komunistų tapo svarbiausiais Maskvos politinių ir ideologinių direktyvų vykdytojais, represijų organizatoriais. Jie gynė ne Lietuvos, o SSRS, t.y. okupantų, interesus, todėl jų veikla vertinama kaip nusikalstamas bendradarbiavimas, talkininkavimas arba kolaboravimas.

2. VKP(b) CK Lietuvos biuras

1. VKP(b) CK Lietuvos biuras (1944 11 11–1947 03 24) – SSRS politinė struktūra Lietuvoje, aukščiausia okupacinės sovietinės administracijos institucija, kurios rankose pirmaisiais pokario metais buvo sutelkta reali politinė valdžia. Jis turėjo neribotus įgaliojimus ir buvo atskaitingas tik VKP(b) CK. Biuro pirmininkai buvo M. Suslovas ir V. Ščerbakovas, o nuo Lietuvos administracijos į Biurą nuolatinais nariais buvo įtraukti LKP(b) CK pirmasis sekretorius A. Sniečkus ir LSSR LKT pirmininkas M. Gedvilas. Per šiuos lietuvių kolaborantus Biuras galėjo tiesiogiai vadovauti LSSR administracijai ir ją kontroliuoti.

2. Per visą savo veiklos laikotarpį Biuras, kaip VKP(b) CK struktūrinis padalinys, siekė kuo greičiau susovietinti Lietuvą. Svarbiausi to meto Lietuvos gyvenimą reglamentuojantys dokumentai pirmiausia buvo aprobuojami Biuro. Su M. Suslovu ir kitais Biuro nariais buvo derinami visi svarbiausi klausimai, todėl Biurui, kaip ir LKP(b) CK, tenka visa politinė atsakomybė už visas veikas, susijusias su politinėmis represijomis, nekaltų žmonių žudynėmis bei kitomis genocido akcijomis.

3. Vienas pagrindinių Biuro uždavinių buvo palaužti lietuvių tautos pasipriešinimą, iš Lietuvos gyventojų sąmonės ištrinti laisvės ir nepriklausomybės siekį. Nuo 1944 iki 1947 m. pavasario kovai su pogrindžiu tiesiogiai vadovavo VKP(b) CK Lietuvos biuras. LKP(b) atliko organizacines ir iš dalies vykdomąsias funkcijas. Kaip tik Biuro vadovavimo metais pokario Lietuvoje vidutiniškai per metus buvo daugiausia suimama, įkalinama ir nužudoma žmonių. 1944–1946 m. NKVD (MVD) kariuomenė nužudė ar mūšiuose nukovė 14 409 ir suėmė 39 235 Lietuvos gyventojus, išstremta 9 214 žmonių (masiniai trėmimai vyko vėliau).

4. Biuras buvo politinis-idėjinis represijų organizatorius, kuris nuolat skatino plėsti represinių struktūrų aparatą, inspiravo viešuosius karinių tribunolų rengiamus parti-

zanų teismų procesus ir kadru valymus, sankcionavo pirmuosius pokario trėmimus, prižiūrėjo prievartinius rinkimus į SSRS AT ir LSSR AT ir prievartinę vyrų mobilizaciją į Raudonąją armiją, buvo Lietuvos rusinimo iniciatorius. Biuras reikalavo iš partinių ir represinių struktūrų vadovų kovoti su ginkluotu pogrindžiu griežtai ir ne-gailestingai.

5. Biurui nepavyko nuslopinti tautinio pasipriešinimo, tačiau 1947 m. Lietuvoje jau veikė, remiama ginkluotos jėgos, sovietinė politinė sistema. Sovietinimo procesas tęsėsi toliau.

3. Komjaunimas

1. Lietuvos Lenino komunistinė jaunimo sąjunga (LLKJS) – sudedamoji VLKJS dalis, SSRS politinė struktūra, komunistų partijos pagalbininkė ir jos rezervas. 1944–1953 m. LLKJS pagrindiniai tikslai buvo padėti LKP(b) sovietinti Lietuvos jaunimą, kovoti su pogrindžiu ir parengti būsimą Lietuvos komunistų rezervą.

2. Lietuvos jaunimas smerkė komjaunuolius už jų dalyvavimą represijose ir už kitaip mąstančių žmonių persekiojimą, tautinių vertybių niekinimą, laikė šią organizaciją svetima Lietuvai. Labiausiai komjaunimą ignoravo studentija ir mokytojai. Jaunimo nenoras stoti į komjaunimą buvo viena iš pasyvaus pasipriešinimo sovietiniam režimui formų.

3. Maskva ir LKP(b) vadovybė reikalavo gausinti LLKJS gretas. Komjaunimo organizacijos ėmėsi įvairių neteisėtų priemonių (verbavimo, administravimo, šantažo, prievartos) komjaunuolių skaičiui padidinti. 1953 m. komjaunuolių skaičius išaugo iki 100 tūkst. Žinoma, buvo komjaunuolių, kurie stoji į šią organizaciją dėl idėjinių sumetimų.

4. LLKJS buvo pusiau rusiška organizacija. 1946 m. lietuvių buvo 51 proc., 1948 m. – 49 proc., 1953 m. – 63 proc. Rusų kalba vykdavo dauguma komjaunimo renginių, buvo rengiami beveik visi dokumentai ir tvarkoma raštvedyba.

5. Komjaunimas besąlygiškai vykdė visus LKP(b) nurodymus ir dalyvavo visose pokario prievartinėse ūkinėse ir politinėse kampanijose, represijose ir teroro akcijose. Komjaunuoliai dalyvavo partizanų naikinimo operacijose, sudarė nemažą sribų ir partinio-sovietinio aktyvo dalį, buvo gyventojų trėmimo vykdytojų gretose, šnipinėjo ir skundė partinėms organizacijoms „liaudies priešus“ įstaigose ir organizacijose, buvo aktyvūs ekonominio teroro prieš valstiečius vykdytojai ir kolūkinės santvarkos kūrėjai. Kartu su sribais ir kitais „aktyvo“ atstovais jie reiduose į kaimą grasinimais reikalavė iš gyventojų vykdyti visus sovietų valdžios nurodymus.

6. LKP(b) CK savo nutarimuose vertė visus vyrus komjaunuolius dalyvauti ginkluotoje kovoje su pogrindžiu. Komjaunuolių vertimą stoti į ginkluotas grupes ir dalyvauti kovose su partizanais galima vertinti kaip nusikalstamą veiklą. Dauguma lietuvių į komjaunimą buvo įrašyti prievarta ar naudojant moralinį ir psichologinį spaudimą, todėl nemažai jų buvo prieš savo valią įtraukti į sribų ar ginkluoto partinio-sovietinio aktyvo grupes. Taip LKP(b) CK ir LLKJS CK pavyko supriešinti dalį Lietuvos jaunimo ir įpainioti jį į brolių žudišką kovą.

7. Maskva ne visados pasitikėjo LLKJS vadovybe. 1945–1947 m. lietuviai komjaunimo darbuotojai buvo kaltinami „nacionalistinėmis klaidomis“, „klasinio budrumo praradimu“ ir pan. Maskva VLKJS CK nutarimais ir nuolatinėmis inspekcijomis siekė įbauginti lietuviškąją LLKJS CK dalį, kad ji besąlygiškai vykdytų visus nurodymus. 1946 m. iš pareigų pašalino Lietuvos komjaunimo vadovą J. Macevičių ir artimiausius jo bendražygius. Naujuoju LLKJS CK pirmuoju sekretoriumi tapo radikalių pažiūrų A. Raguotis.

**Lietuvos komunistų partijos (bolševikų) Centro komiteto biuro nariai – svarbiausieji
politinių represijų 1944–1953 metais organizatoriai ir vykdytojai***

Liaudis Kazimieras
(1944–1960)
LKP(b) CK sekretorius 1944–1947 m. ir 1953 m., LSSR MT pirmininko pavaduotojas 1947–1950 m., LKP(b) Klaipėdos srities komiteto I sekretorius 1950–1953 m.

Moskvinov Anatolij
(1950–1952)
LKP(b) CK sekretorius 1950–1952 m.

Niunka Vladas
(1944–1961)
LSSR LKT (MT) pirmininko pavaduotojas 1944–1948 m., LKP(b) CK sekretorius 1948–1961 m.

Ozarskis Eduardas
(1946–1950)
LKP(b) CK sekretorius 1946–1950 m., LKP(b) Kauno srities komiteto I sekretorius 1950–1953 m.

Paleckis Justas
(1949–1967)
LSSR AT Prezidiumo pirmininkas 1940–1967 m.

Pisarev Vasilij
(1949–1953)
VKP(b) CK Lietuvos biuro narys 1944–1946 m., LSSR MT pirmininko pirmasis pavaduotojas 1946–1953 m.

Preikšas Kazys
(1940–1954)
LKP(b) CK sekretorius 1940–1948 m., LSSR MT pirmininko pavaduotojas 1948–1960 m.

Ragutis Antanas
(1952–1953), kandidatas į LKP(b) CK biuro narius 1949–1952 m.
LLKJS CK I sekretorius 1946–1952 m.

Sniečkus Antanas
(1940–1974)
LKP(b) CK I sekretorius 1936–1974 m.

Šumauskas Motiejus
(1949–1952)
LSSR LKT (MT) pirmininko pavaduotojas 1944–1950 m., LKP(b) Šiaulių srities komiteto I sekretorius 1950–1953 m.

Šupikov Danijil
(1940–1952)
LKP(b) CK sekretorius 1947–1950 m., LKP(b) Vilniaus srities komiteto sekretorius 1950–1952 m.

Trofimov Aleksandr
(1946–1952)
LKP(b) CK II sekretorius 1946–1952 m.

* Pusjuodžiu šriftu nurodyti pareigūno narystės Biure metai.

Acronyms and Abbreviations

Ap. – inventory (inv.)
 B. – file (f.)
 CARC – the Council of the Affairs of Religious Cults
 CK – the Central Committee
 Col. – colonel
 comsorg – the Secretary of the Komsomol Organization
 doc. – document
 f. – file
 F. – the stocks (stk.)
 Gen. – general
 Glavlit – the Central Directorate on Literature and Publishing Houses
 inv. – inventory
 KGB – the Committee of State Security
 L. – page (p.)
 LYA – the special Lithuanian Archives (SLA)
 LYCLL – the Lenin Young Communist League of Lithuania(the Komsomol of Lithuania)
 LYCLU – the Lenin Young Communist League of the Union (the Komsomol)
 LKP(b) – the Communist Party of Lithuania (the Bolsheviks)
 LSSR – the Soviet Socialist Republic of Lithuania
 Lt. – lieutenant
 Lt. Col. – lieutenant colonel
 LTSR – the Soviet Socialist Republic of Lithuania
 Maj. – major
 Maj. Gen. – major general
 MGB – the Ministry of State Security
 MVD – the Ministry of Internal Affairs
 NKGB – the People’s Commissariat of State Security
 NKVD – the People’s Commissariat of Internal Affairs
 p. – page
 partorg – the Secretary of the Party Organization
 SLA – the Special Lithuanian Archives
 SRCNHR – the Storage and Research Center of the Documents of the Newest History of Russia
 SSKP – the Communist Party of the Soviet Union
 SSRS – the Union of Soviet Socialist Republics
 stk. – the stocks
 VKP(b) – the Communist Party of the Soviet Union (the Bolsheviks)

Introduction*

With the second Soviet occupation (reoccupation) in 1944, Lithuania was forcefully incorporated into the Soviet Union by initially employing the Red Army that was fighting against Hitler's troops and later, by using the repressive military units of the NKVD. The latter established their garrisons throughout the whole of Lithuania, particularly in rural areas, to defend and safeguard the bodies of the Soviet power. They also suppressed the armed resistance of the Lithuanian nation by far more numerous military forces. In 1944, neither in Lithuania nor abroad was there a real and legitimate political power (except several diplomatic missions) to represent the independent Lithuania. Therefore, there was no need for Moscow to resort to insidious political plots as in 1940. Moreover, after WWII, the international community and the most powerful democratic states of the Western world did not oppose the policy carried out by the SSSR in the Baltic States except for their general political reprimands.

The criminal totalitarian nature of the communist state led to terror and repressions that followed the Soviet regime in Lithuania. The overall policy of the SSRS, in regard to Lithuania, was criminal and executed by force in everything: its aims and objectives, its contents and character, and its ways and means of implementation. From the very beginning, the occupation regime resorted to terror, repressions, execution of war crimes, and the genocide of the Lithuanian nation seeking to keep Lithuania within the Soviet Union by force. Though there were attempts to justify these actions on the Bolshevik theories of "the intensifying class struggle" and "the proletarian dictatorship", they were of clearly anti-Lithuanian nature. (Lithuanians made up even 96 per cent of all the deportees and 93 per cent of all the imprisoned people).¹ In fact, people were punished for being Lithuanians and seeking to have an independent state. Force became a common daily follower of the Soviet regime and came to an end only in 1991 with the collapse of the communist system in the Soviet Union.

After the war, a single-party political system of the totalitarian state was rapidly reestablished. It had previously existed in the SSRS as early as in 1940–1941. It included political and state bodies trying to forcefully establish a communist society in Lithuania. Within a short period of time, Lithuania was to become an inseparable part of the SSRS. To establish their power, the communists instituted a totalitarian regime. Its main objectives were to politicize the society, impart their ideology to it, control all areas of social life and create a social support for the communist regime. To achieve this, political, ideological and repressive measures were used.

Political and state bodies of the Soviet Union in Lithuania (the occupation administration included citizens of the SSRS and local collaborationists) were eradicating everything pertaining to the independent Lithuania – national awareness, traditions and spiritual values, were destroying its social structure and economic system (mainly in the countryside), were exterminating the most politically active and intelligent part of the nation. The Lithuanian nation put up resistance to it; therefore, in 1944–1953, the Soviet Union continued the repressive policy that it had started before the war and which manifested itself in different forms of state terror and organized genocide. The status of the republic of the Soviet Union devoid of any attributes of independence was again imposed on Lithuania.

Formally, the structure of the Soviet power consisted of the state legislative, executive and judicial branches. However, under the conditions of the totalitarian regime, this

---

* Literature page 18–20.

principle of the division of powers was fictitious: the Communist Party enjoyed absolute power, imposing its will on all state and social institutions. The supreme body of the SSRS state power in Lithuania – the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR, that according to the Constitution had to be the most important institution of the political power (Article 2 of the Constitution of 1940 of the LSSR stated that “Soviets of the representatives of the working people make up the political base of the Lithuanian SSR”), did not execute any political activity. The Supreme Soviet of the LSSR – “the supreme body of the state power of the Lithuanian SSR” (Article 20), “elected by the citizens of the Lithuanian SSR for four years” (Article 21) and “the only legislative body of the Lithuanian SSR” (Article 23), only duplicated the orders of the Supreme Soviet of the SSRS and formally approved annual budgets. Consequently, the local Soviets of the representatives of the working people did not carry out any political activity and had no political power, though Article 3 of the Constitution of the LSSR stated that all power in the LSSR belonged to the town and country working people “represented by the Soviets of the working people”.² Broadly speaking, the policy of the Communist Party was carried out by the Supreme Soviet of the LSSR, local Soviets, the Council of People’s Commissars of the LSSR, and local executive committees.

The most important political power of the Soviet Union was the Communist Party – the only political body of the SSRS that illegally and forcibly came to power as early as 1917. Its political status was legalized by the Constitution of the SSRS which also determined the structure of the totalitarian state, which made political competition of several parties impossible. The Communist Party – the Communist Party of the Union (the Bolsheviks) – and its constituent parts – the republican Communist Parties – were based on the principles of strict centralism, unconditional obedience and subordination. Its structure was multilevel: starting with the Political Bureau of the CK of the VKP(b) (the institution of the highest power of the SSRS) and finishing with local party groups (organizations) consisting of several communists. The party consisted of republican parties, in fact, territorial communist organizations that were unconditionally subordinated to the Center – the Central Committee of the VKP(b), the Political Bureau of the CK of the VKP(b) and personally to J. Stalin. However, there was no Russian Communist Party in the Soviet Union. It was not necessary for the Kremlin – the Russian VKP(b) had to cover the whole of the SSRS.

In Lithuania, the only political body of the this type, the core of the Soviet political system and the nucleus of the occupation regime was officially called the Communist Party of Lithuania (the Bolsheviks) – (LKP(b)). It was a territorial organization of the VKP(b) having the status of a regional organization. During the post-war period, the LKP(b) was neither a national organization nor a political party in the strict sense of the word due to the structure of its organization and dependence on the CK of the VKP(b). It was the most important institution of the occupation administration that controlled and directed the activities of all state and social bodies.

Apart from the party organization of the VKP(b), there also existed some other political bodies of the SSRS in the post-war Lithuania: the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) and the Lenin Young Communist League of Lithuania (the Komsomol). These organizations actively contributed to the Sovietization of Lithuania, fought against the resistance, organized repressions and the genocide and participated in their execution.

Communist terror in Lithuania was executed by the repressive agencies – the NKVD (MVD) and the NKGB (MGB). These institutions formally belonged to the executive power of Lithuania, to the group of Union-Republican Commissariats (Ministries), but, in fact, they functioned as subunits of the corresponding People’s Commissariats of the SSRS and were directly subordinated to Moscow. The institutions for the execution and super-

vision of laws, that is the Prosecutor's Office and special courts, that sanctioned numerous actions of repressions and genocide, operated in a similar way. On the other hand, the heads of the repressive bodies of the LSSR held high posts at the top of the Lithuanian Party: J. Bartašiūnas, A. Guzevičius, D. Jefimov, N. Gorlinskij, P. Kapralov, P. Kondakov were members of the Bureau of the CK of the LKP(b). All their criminal acts were performed in the name of the Communist Party and followed the idea of establishing communism.

In all institutions of the Soviet power, including the party organization of Lithuanian communists, working citizens of the former independent Lithuania became collaborationists – the invaders' helpers making their countrymen to obey the invaders and carry out their will. Being better familiar with the country and its population, they suggested their own means and ways to Sovietize Lithuania and break down the armed resistance. To ground their collaboration, they despised the independence of Lithuania, tried to justify the extermination of the Lithuanian nation and attempted to involve wider layers of the Lithuanian society into collaboration with the invaders.

The aim of this study, based mostly on archival documents, is to disclose the role of the political bodies of the Soviet Union in Lithuania, that is the LKP(b), the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b), the Lenin Young Communist League of Lithuania, and collaborationists in committing crimes in 1944–1953, to analyze the functions of these bodies, the relationship among them, their main goals and objectives, to demonstrate the extent and depth of their activity, to define the concept of the collaborationist, the authority and functions assigned to him/her by those in power, and, according to the possibilities, to reveal the backstage activities of the Soviet power.

The study focuses on the political aspect of the Sovietization of Lithuania. Therefore, the economic policy of the Communist Party in Lithuania, which was also of obvious criminal nature because of the economic terror of the countryside, the back-breaking state taxes and forced product deliveries, various kinds of forced labour, "the dispossession of the kulaks", forced collectivization, annihilation of the remains of the private sector in industry and trade, etc. has not been analyzed.

Historiography

In Lithuanian and foreign historiography much attention is paid to the research of the criminal activities of the political bodies of the Soviet Union. Authors have analyzed the structure of this state, functions of the elements of its system, the evolution of its political bodies and their activities in the SSRS and Lithuania after WWII.

Foreign Literature

Researchers of foreign countries have conducted a through study of the political doctrine and practice of communism.* The greatest attention has been paid to the brutality of the Soviet regime and crimes committed by the Communist Party: violations of human rights and freedoms, political repressions, political discrimination of various social layers and nations, terror, genocide (massacres and deportations of nations), spiritual pressure, Russianization, and anti-Semitism. Having compared the political doctrines of the Russian Communists and the German National-Socialists and the evolution and the ways of their implementation, foreign researchers observed certain similarities and concluded that the Communist genocide is akin to the National-Socialist racial genocide. In

---

* In this section, the author seeks to review the historiography related to Lithuania only.

Lithuania as well as in other states occupied by the SSRS, the genocide was primarily directed against their own nations³. The Communist Party of the Union (the Bolsheviks) and its local bodies organized the execution system and carried out the political command of the genocide as well as other crimes in the Soviet Union and the states annexed by it.

The prevailing concept in foreign historiography is that the Soviet Union illegally occupied Lithuania for the second time (1944-1945), because it violated the main principle of the Atlantic Charter of 1941: "to reestablish sovereign rights and independence of the nations that have been deprived of them by force". However, the USA and other Western states did not make major claims to the Soviet Union, even though they did not acknowledge the legality of the incorporation of the Baltic States into the SSRS. A special memorandum adopted by the State Department of the USA in 1944 and the Yalta Conference in 1945 did not insist on granting independence to the Baltic States⁴. The SSRS took advantage of this and established here its political system which was uniform to all the states incorporated into the SSRS. Lithuania had to be Sovietized for the second time; therefore, the political bodies of the Soviet Union were assigned the following additional objectives: to liquidate the resistance, "cleanse" the society of "socially adverse elements", instill the communist ideology and reorganize the economy in accordance with communist principles.

Yet, political exile forces did not comply with the concession policy of Western countries. Documents and factual materials illustrating the cruelties of the Soviet occupation were being collected. Attempts were made for the first time in 1953 in the USA to publicly disclose the crimes committed by the communist regime. The committee established by the Congress and headed by Ch.J.Kersten analyzed the occupation of the Baltic States by the Soviet Union and attributed it to international crimes⁵.

In the historiography of Lithuanian emigrants, a particular attention was paid to the armed resistance of the Lithuanian nation, the force policy of the SSRS in Lithuania and the evaluation of its demographic damage⁶. These studies state that, having reoccupied Lithuania, the SSRS established a uniform Soviet political system within it and in 1944 transferred the LSSR puppet administration from Moscow to Lithuania where it set up local power bodies within a short period of time. The administration of the LSSR was under the command of the CK of the VKP(b) and the central agencies of the SSRS. The Communist Party of Lithuania acted as an intermediary and organized the implementation of the decisions taken by the CK of the VKP(b), though it did not have the right of making political decisions itself. The invaders sent their Russian-speaking representatives to oversee the Soviet power bodies in Lithuania and established the system of "shadow personalities". The newly formed politically reliable command apparatus of the LSSR was employed for the implementation of Sovietization, Russianization and genocide policy. J.Brazaitis, A.Damušis, K.Girnius, R.Misiūnas and others, having a unanimous opinion in regard to the criminal and collaborative role of the LKP(b) leaders, emphasize that even the leaders themselves were not trusted. The historian K.Girnius claims that "neither the key personnel of the Lithuanian Communist Party nor the local cadre played a decisive role in the most important issues. Decisions were made by the Kremlin"⁷. In the opinion of V.Daugirdaitė-Sruogienė, Lithuania, as well as the other republics of the SSRS, "was allowed only certain cultural autonomy"⁸. Thus, all responsibility for terror and repressions fell to the SSRS and local collaborationists.

In order to implement its criminal policy, the VKP(b) made use of the republican body – the Communist Party of Lithuania. Its functionaries were attributed to the category of collaborationists. Historians have discussed the composition of the LKP(b). They pointed out that many people in the LKP(b) were not Lithuanians. The overall post-

war policy of the invaders, political, economic, social, cultural and other kinds of reorganization effected by the Soviet power in Lithuania were of criminal nature and were more radical than those carried out in 1940-1941. The genocide of the Lithuanian nation planned by the authorities of the VKP(b), but organized and executed by the LKP(b) and the LSSR administration subordinated to it in conjunction with the central administration was the gravest crime of the occupation regime.

The shortcoming of all research by exile historians is the lack of original archival material. Many of their publications are based on remembrances of the people that lived in emigration and on facts of Soviet historiography. Writing about the political bodies of the Soviet Union, they neither made an analysis of the activities of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) nor sufficiently disclosed the role of the Komsomol – the LKP(b) satellite – in committing crimes. They also failed to discuss the relationship between the LKP(b) and the repressive bodies, etc.

Modern Lithuanian Historiography

During the last decade, on the basis of rich original historical sources, new Lithuanian and foreign scientific historical and memoir literature, historians have analyzed various aspects of the role of the political bodies of the Soviet Union, primarily the LKP(b), in carrying out the genocide of the Lithuanian nation and other crimes of the occupation regime.

All authors unanimously acknowledge that in 1944 the second Soviet occupation (reoccupation) started in Lithuania. Within a short period of time, the political system of the SSRS, with the Communist Party at the head, was reestablished. The Communist Party of Lithuania, a constituent part of the VKP(b), was the highest institution of the occupation administration of the LSSR, except in 1944-1947, when the course of the Sovietization of Lithuania and the activities of the LKP(b) itself were supervised by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b). The LKP(b) managed to stay in power only due to the support of the military and repressive bodies of the SSRS.

The Lithuanian nation did not acknowledge the Soviet occupation and opposed it in all possible ways. The Communist Party organized the suppression of the resistance by employing criminal methods (massacres, imprisonments, deportations, confiscation of property). Most Lithuanian citizens supported the resistance fighters; therefore, the repressions by the Soviet power became massive in character and were directed not only against those thinking differently, but against the Lithuanian nation itself. Almost half a million people became victims of the communist genocide and Soviet terror and experienced one or another form of extortion.

In 1988, attempts were made for the first time to historically evaluate the past of the LKP. The historians L.Truska, G.Rudis, V.Kašauskienė, Č.Bauža and others started seeking answers to many questions that were forbidden during the occupation (regarding post-war resistance, deportations, extermination activities, demographic changes, etc.). In 1989, by the commission of the CK of the LKP, a group of authors published a set of articles called "Thoughts about the Path of the Communist Party of Lithuania"⁹. Historians wrote about the anti-national activities of the LKP and post-war repressions of the Soviet regime quite openly and boldly (V.Kašauskienė – about the deportations, V.Pšibilskis – about the devastation of culture), but they did not emphasize the crimes of the LKP against the nation and humanity. They blamed this on the repressive bodies of the SSRS, the CK of the VKP(b) and the imperial policy of the SSRS.

In 1990, on the basis of known historical facts of that period and the newest archival documents, a group of historians (J.Bagušauskas, Č.Bauža, D.Blažytė, V.Kašauskienė, V.Kancevičius, V.Pšibilskis, V.Tininis, R.Zizas, the Chairman R. Gudaitis) prepared a 48-page historical reference document called "The Idea and Practice of Communism in

Lithuania". The historians came to the conclusion that "the policy of the Stalinist genocide, terror and repressions, where members of the Communist Party were playing a minor or major role in it" was being executed in the post-war Lithuania. The LKP authorities refused to admit that the LKP itself was a criminal organization during the post-war period and did not agree with the conclusions of the historians. The document was not published. The LKP made no public evaluation of its past and admitted only some political errors and crimes committed by certain communists.

Later research by historians only once more confirmed that the Communist Party, secretly from the society, planned and executed crimes against humanism, their own nation and statehood. In 2000, documentary proofs and witnesses' evidence of communism crimes in Lithuania were submitted to the Anti-Communist Congress and the Vilnius International Public Tribunal. The Ruling of the Tribunal did not avoid a questionable generalization stating that communist regime "annihilated the genetic fund of the Lithuanian nation".^{9a} So far, there is no special study on the role of the VKP(b) and the LKP(b) in executing crimes in Lithuania. Historians have given the widest coverage to the activities of the Communist Party in different publications dealing with specific historical topics.

A. Anušauskas¹⁰, E. Grunskis¹¹, L. Truska¹² and others analyzed the interaction of the LKP(b) and the repressive bodies in organizing and executing the genocide of the Lithuanian nation. The historians disclosed the aims of the repressive policy of the occupation regime and the reasons and purposes for terror and mass deportations, emphasized the communist doctrine statements, on which the extermination policy of the Lithuanian nation was ideologically based, investigated the activities of party and Soviet power and command institutions as well as repressive bodies in committing crimes and also analyzed the policy of the LKP(b) cadre in training employees (Lithuanians) for repressive bodies. A. Anušauskas drew an important conclusion that the function of the Soviet state to suppress the so-called resistance of the overthrown classes and the official communist ideology, first of all the class struggle theory, was a cover for seeking to exterminate part of the nation. As many as 332,000 of Lithuanian people were imprisoned and deported and 26,500 were murdered¹³. The lawyer Z. Šličytė evaluated the criminal policy of the Soviet regime from the legal point of view and defined the role of the LKP(b) and the repressive bodies in organizing and executing the genocide¹⁴.

The activities of the Lithuanian Communist Party during the post-war period were analyzed by L. Truska¹⁵ and V. Tininis¹⁶ in review-type textbooks on history. In 2001, a collective monograph "The Restoration of the Sovereignty of Lithuania in 1988-1991"¹⁷ was published. Almost a quarter of the book is devoted to the period of the Soviet occupation. The study emphasizes the idea of the continuity of the Lithuanian state and the immorality of the communist policy. The structure of the LKP and the character of its activities were dealt with in the study "The Lithuanian Soviet Nomenclature"¹⁸ by K. Antanaitis.

The role of the Communist Party in committing crimes against the members of the resistance movement as well as civilians was analyzed by L. Truska¹⁹, N. Gaškaite²⁰, K. Kasparas²¹ and others. In 1999, a collection of articles "The Destruction of Lithuania and the National Struggle in 1940-1998" was published. J. Starkauskas wrote about the attempts of the Communist Party to form armed extermination platoons in Lithuania and about the military activities of the repressive bodies during the post-war period. He was also the first in Lithuania to do research on the special party-repressive bodies – "the threes", "the fours" and "the fives"²⁴. A thorough analysis of Soviet and modern historiography of extermination battalions was performed by E. Grunskis²⁵.

Historians were also interested in other SSRS political bodies that operated in Lithuania after the war. The activities of the subunit of the CK of the VKP(b) – the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) – were mostly analyzed by H. Šadžius²⁶ as well as by E. Grunskis²⁷ and V. Tininis²⁸. The historian J. Bagušauskas carried out research on the post-war activities of the Lithuanian Komsomol that was seeking to Sovietize young people,

to control their political and spiritual lives and to involve them into the criminal policy of the occupation regime²⁹.

During the last decade, dozens of articles on different post-war history topics appeared in periodicals and scientific continual publications. They analyze the activities of the Communist Party and the Komsomol in Sovietizing Lithuania and organizing struggle against those thinking differently by using criminal means. The historians A.Streikus³⁰ and R.Laukaitytė³¹ did research on the opposition between the communist power and the Catholic Church, M.Pocius³² wrote about the forced campaign for signing the letter to J.Stalin organized by the CK of the LKP(b) in 1945, D.Blažytė³³ – on the Soviet campaign against musicians of Lithuania, S.Atamukas and L.Tatarūnas³⁴ discussed the VKP(b) policy of anti-Semitism in the Soviet Union, V.Pšibilskis³⁵ and S.Gečas³⁶ researched the culture-destroying policy executed by communists, L.Truska³⁷ – the activities of the CK of the LKP(b) and the Glavlit, V.Kašauskienė³⁸ – the terrorization of teachers and students by the Soviet power, etc.

In 2002, the long awaited monograph by S.Vaitiekus called “Tuskulėnai: Executioners and their Victims (1944-1947)”³⁹ was published. The author paid much attention to the activities of special courts, including military tribunals, which maintained close relations with the CK of the LKP(b).

Soviet Historiography

Under the conditions of the totalitarian regime, the Communist Party was concerned with that treatment of history that had to form a favourable public opinion about the leading and infallible role of the Communist Party in establishing communism and about the exceptional and altruistic mission of the Soviet Union, especially of the Russian nation, in Lithuania. For that purpose, special state-maintained “scientific” institutions functioned. These included the Institute of the Party History at the CK of the LKP, the Division of Socialism of the Institute of History at the Academy of Sciences of the LSSR, the Departments of Social Sciences (of the History of the SSKP, Marxism-Leninism, Scientific Communism) at all higher educational institutions of Lithuania, and Vilnius Higher Party School. Also, the special “scientific” journal called “The Issues of the LKP History” was published. Teachers and scientific research workers of these institutions published dozens of monographs, textbooks, collective and single-author works, collections of statistical data, and tendentially selected archival documents. Attempts were made to prove the positiveness of the socialist regime (“the socialist system”). On the basis of “A Short Course in the History of the VKP(b)” tradition, Soviet authors kept totally silent about the occupation and annexation of Lithuania, the genocide of the Lithuanian nation and other crimes of the occupation regime. Such interpretations of the Stalinist Soviet history, the open apologetics for the policy of the Communist Party and the state of the SSRS dominated until the very beginning of M.Gorbachov’s perestroika (in the Soviet Union – until 1985, in Lithuania – until the spring of 1988). Academic publications of this type considerably increased in the 80s and the beginning of the 90s⁴⁰.

In order to ideologically disguise the second occupation of Lithuania and its tragic consequences, the so-called concepts of “the establishment of the foundations of socialism” and “the class struggle” were formed in the historiography of the LSSR. Having completed the forced collectivization and having nearly destroyed the main partisan forces, in 1951, the Soviet power declared that the foundations of socialism were established in Lithuania. Soviet historians were trying to prove that the Lithuanian nation favourably accepted the social and economic reorganizations, especially collectivization, executed by the Communist Party. Only a small part of the society – “the bourgeois nationalists, kulaks and reactionary Catholic clergy” – opposed them. Because of that, “the class strug-

gle" began in the post-war Lithuania, with the death-toll of 25,000 lives. Hundreds of thousands of other Soviet genocide victims were not mentioned.

Taking into consideration the dominant position of the Communist Party in the state and society, historians paid the greatest attention to the analysis of the party organization activities of the Lithuanian communists. One of the most significant works about the post-war LKP(b) is the collective monograph "An Essay on the History of the Communist Party of Lithuania", Volume 3 of which was published in 1985. The book was supposed to become the main guideline for all researchers of the newest Lithuanian history. The book falsely states that "the LKP(b) linked the establishment of the Soviet power primarily with the expansion of the Soviet democracy and the involvement of vast masses of working people in the management of state affairs"⁴¹. The same opinion was shared by authors of other publications who emphasized "the wise economic and national policy" not only of the LKP(b), but also of the VKP(b) in the post-war Lithuania⁴². E.Treinienė's book that deals with the issues of the LKP(b) organizational evolution and the change in social and national composition of communists⁴³ should be singled out from the works of many historians who wrote about the post-war Communist Party.

A particularly large number of publications were devoted to the so-called policy of "the proletarian internationalism" pursued by the Communist Party. In spite of the obvious facts of the deprivation of rights and Russianization of Lithuania, attempts were made to prove that "Soviet Lithuania prospered in the family of Soviet republics". K.Navickas, J.Paleckis, K.Strumskis, G.Zimanas dealt with these issues⁴⁴. In order to emphasize the fact that the LKP represented the interests of Lithuania, Soviet historians were always trying to find examples of the alleged independence of the LKP(b). In their articles of 1991 about the post-war period, M.Burokevičius and J.Jermalavičius tried not only to justify the anti-human, anti-national and criminal activity of the LKP(b), but also to find some aspects of the independent political activity, though even they admitted that "under the conditions of the personality cult, the CK of the VKP(b) did not always take the interests of the republic into consideration"⁴⁵. The idea of the independence of the LKP(b) was most often associated with the personality of A.Sniečkus.

S.Atamukas wrote about the party nomenclature⁴⁶. People belonging to the nomenclature held commanding posts, had privileges; therefore, during the Soviet period the research of this subject was not encouraged. Trying to avoid the term "nomenclature", the notion "party cadre" was used in official letters and documents. Works by S.Atamukas are of a lasting value due to the abundant and valuable statistical and factual materials.

The Soviet system of law and order served the communist regime. Researchers of the history of the Soviet law⁴⁷ maintained that institutions of justice (courts, the Prosecutor's Office) significantly contributed to the establishment of the socialist system in Lithuania, emphasized the validity and necessity of the functioning of legal acts and the whole system of the Stalinist law and order, tried to prove that the socialist legality was possible only under the command of the Communist Party, etc. From the standpoint of R.Stanislovaitytis, such policy of the Soviet power was "an objective necessity" and was being implemented in three ways: military, economic and political-judicial⁴⁸. It was also pointed out in a few sentences that there had been violations of the socialist legality in the post-war Lithuania (too severe penalties imposed by courts, "middle peasantry" persecuted alongside "the kulaks", etc). All these violations were presented as individual cases, thus trying to conceal the criminal role of the Communist Party and deny the mass violation of human rights and freedoms, the genocide policy of the Lithuanian nation. In general, this subject (deportations, illicit arrests, massacres) was evaded or simply hushed up. Whenever a necessity to explain the reasons for the genocide and the anti-humane activities of the repressive bodies used to arise, the wording that these were "individual facts of the

violation of the socialist legality" was used or it was claimed that the actions of the bodies of Internal Affairs and State Security were incited by the terror from "bourgeois nationalists and kulaks". The above-mentioned Volume 3 of "An Essay on the History of the LKP" states that "working peasantry and collective farmers supported the liquidation of the kulaks as a class and temporary displacement of the family members of the armed underground beyond the boundaries of the republic. [...] The extraordinary measures taken by the party and Soviet power against the kulaks had a positive influence on the political and productive activity of the working peasantry"⁴⁹. However, the number of the deported was not indicated. According to the historian A. Augustas, "bourgeois nationalists provoked the Stalinist repressions in Lithuania"⁵⁰. In 1988, J. Jermalavičius wrote in the "Tiesa" that the purpose of the deportations was "to undermine the social basis of the bourgeois terror". He insisted that "the innocent people who suffered made up an insignificant part of the displaced". The role of A. Sniečkus and other Lithuanian communists in committing these crimes was hushed up⁵¹.

Soviet historiography not only kept silent about the role of the Communist Party in organizing mass deportations, but in the published collections of documents (series "The Facts Accuse") tried to represent the resistance as "the class struggle" and show the cruelty of the partisans by tendentiously selected documents. The most famous studies analyzing "the class struggle" was a dissertation by A. Augustas⁵² and a monograph by A. Rakūnas⁵³. The authors, following the official interpretation, called the partisans "bandits" and those who were not involved in the unarmed resistance or supported partisans – "misled" people. They tried to depreciate the significance of the resistance as much as possible and show it as a phenomenon of "banditism". Historians made no analysis of the anti-partisan documents by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) and the Bureau of the CK of the LKP(b), which made party and repressive bodies responsible for organizing and carrying out not only the suppression policy of the partisan resistance, but also the repressive policy of the civilian population (because of their top secrecy or in order not to discredit the Soviet power, they could not comment on them – V.T.).

Nothing was said about the punitive anti-partisan actions by the troops of the NKVD-NKGB or MVD-MGB, either. The above-mentioned dissertation by the lawyer R. Stanislovaitis, demonstrating a close relationships between military, administrative and punitive legal measures and the liquidation of the traditional economic conditions of the peasantry, should be considered exceptional. It is, most probably, the only work published in the Soviet period which deals with the annihilation of partisans by military units and mentions the fact that deportations (as a "suppressive" measure) were carried out. According to R. Stanislovaitis, all power bodies in Lithuania were associated with such actions – beginning with the lowest (local executive committees that attributed peasants farms to those of "the kulaks") and finishing with the highest – the CK of the LKP, the Council of People's Commissars (the Council of Ministers of the LSSR), the NKVD(MVD)-NKGB (MGB) of the LSSR, under the adopted acts, decisions, orders or directives of which the function of "suppression" was carried out⁵⁴. Apparently, due to such openness, the dissertation by R. Stanislovaitis was not published⁵⁵.

Soviet historiography paid a particular attention to the aides of repressive bodies and combat units of the Communist Party – extermination battalions (exterminators, who were called "the defenders of the people" by the Soviets) and to the armed groups of party-Soviet activists. This topic was touched upon in nearly all publications about the post-war period. The Soviets aimed to prove to the society and, in particular to the younger generation, that there was no opposition of any kind to the Soviet occupation, but a class struggle was going on among Lithuanians themselves – supporters of the Soviet power ("working" peasants, workers) and "bourgeois-nationalists" (kulaks, land owners, capitalists).

During the post-war period, Lithuanian culture and intelligentsia badly suffered

from the brutal communist regime. Soviet historiography tried to circumvent this topic or belittle the spiritual oppression (spiritual genocide) executed by communists as much as possible. M. Burokevičius and A. Bendžius wrote about the post-war intelligentsia, the activity of cultural, educational, scientific institutions and creative organizations under the conditions of “the cultural revolution”. In 1982, the collective monograph “The Culture of the Soviet Lithuania” and other books were published⁵⁶. On the basis of Bolshevik dogmas, the authors claimed that, due to the agitation and propaganda of the LKP, Lithuanian intelligentsia took “the path of the establishment of socialism” and after short hesitations supported all reorganizations executed by those in power, though archival documents pointed to the opposite. The historians “turned a blind eye” to the consequences of the Russianization of Lithuania, devastation of national culture, political persecution of the intelligentsia, ideological blackmail and direct repressive actions.

After the war, particularly on the eve of Stalin’s demise, anti-Semitic tendencies grew stronger and stronger. In Soviet historiography this problem was not analyzed at all.

The Soviet regime had a painful impact on Lithuanian believers and the Catholic Church, a very important force of spiritual, moral and national self-expression of the society of that time. The attitude of the Communist Party towards religion had always been negative and this predetermined the atheistic and anti-religious nature of the published literature. It is abundant, though works by J. Aničas, J. Mačiulis, J. Jermalavičius, specially prepared collections of documents discrediting the Church, might be singled out⁵⁷. In all their books and articles, the authors despised the Church, tried to ground the need for the repression against the clergy, though no data was given on how many churches were closed and priests imprisoned or deported – the society was to have no knowledge of this. The role of the Communist Party and the Komsomol in taking repressive actions against the Church was made secret.

The tragic state of the population in the post-war Lithuania depended not only on the central Communist Party, repressive and other departments in Moscow, but also on the Lithuanian leaders of the LSSR – collaborationists, on the radicalism of their ideological beliefs and personal qualities. In the Soviet time, little was written about party officials of Lithuania. This topic was not encouraged, and those that did write limited themselves to biographical data and facts of allegedly positive political activity of these people. Among these works, the collection of biographies “Lithuanian Revolutionaries” by the historian R. Šarmaitis should be mentioned⁵⁸. The author described the most famous communist officials of the Soviet Lithuania following a single-colour pattern – at first, all communists fought against Smetona’s “fascist” regime, in 1940, they were the organizers of the “socialist revolution” in Lithuania, in the post-war period – active creators of socialism. Certainly, no mention was ever made that these officials organized repressions and committed crimes against humanism.

In the works of Soviet historians any directive from Moscow was presented to the society of Lithuania as a friendly support and assistance of the Soviet Union. Writing about the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) that functioned in Lithuania in 1944-1947, they claimed that the Bureau helped the LKP(b) because this support was not only greatly necessary, but also indispensable. The historian Z. Zalepūga wrote that the reason was that “the primary party organizations were young, not yet sufficiently strong and numerous, whereas the tasks assigned to them were particularly important and complex.”⁵⁹ However, the activity of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) was not specifically investigated.

Researches on the history of the Komsomol were of great importance in Soviet historiography. In 1955-1990, 15 doctoral theses were defended, and dozens of articles were written on this subject in Lithuania (the journal “Problems of the History of the LKP” alone published 21 articles).⁶⁰ These works tried to prove that young people approved of the communist ideology and the Soviet power; they also justified the execution of terror

and repressions and emphasized the loyalty of the Komsomol to the Communist Party. O.Pakėnienė, A.Lukoševičienė, K.Volchkova-Barzdaitienė and others wrote mostly on the issues of the history of the post-war Komsomol⁶¹. A few books of collective works were published: "The Komsomol of Lithuania", "50 years of the Komsomol of Lithuania", "The Komsomol of Lithuania in Figures. 1919-1979"⁶², etc.

Quite a few researchers of the Soviet history wrote on different problems of the political evolution of the post-war period, in the analysis of which the activity of political bodies of the Soviet Union in Lithuania was touched upon. All works stressed the positive leading role of the VKP(b) and the LKP(b). The authors maintained that "only with the altruistic help of other republics of the SSRS" Lithuania managed to overcome all difficulties of the post-war period. One of the major historians of the post-war period was H.Šadžius. In his numerous publications, from the standpoint of the Soviet apologetics, the author analyzed the "conceptual" problems of "the transitional period from capitalism to socialism": its stages, peculiarities, processes, historiography, the development of the "social-class" structure, etc.⁶³

Sources

The primary documentary sources for the investigation of the crimes of political bodies of the Soviet Union are in the archives of Lithuania and the Russian Federation. In Lithuania, the most documentary materials on the Communist Party and the Komsomol have been accumulated in the Special Lithuanian Archives (Central) and its branch – the Division of the LKP Documents. Documents concerning the activity of central and primary organizations are stored here (documents of the CK of the LKP in Stock 1771, documents related to A.Sniečkus in Stock 16895, those of the Komsomol in Stock 4421, etc.). The LKP documents are a very significant primary source which helps to reveal the role of the Communist Party of Lithuania in organizing and carrying out the crimes of the communist regime.

The most informative are protocols of the congresses of the LKP(b), the plenums and Bureau sittings of the CK of the LKP(b), directives of the CK of the LKP(b), notes by the divisions of the CK of the LKP(b), accounts of the correspondence with the CK of the VKP(b) and administrative institutions of the LSSR and other documents which reflect the activity of the Communist Party. Letters, directives and other documents by the CK of the VKP(b), the Council of People's Commissars (the Council of Ministers) of the SSRS, the Prosecutor's Office of the SSRS and other central agencies, sent to the Central Committee of the LKP(b), disclose the objectives and tasks of the criminal policy planned by Moscow in Lithuania. The documents indicate that the CK of the LKP(b) played the role of the intermediary and organizer: it immediately forwarded the directions from Moscow to its lower bodies requiring timely accounting and later reported the generalized results to the CK of the VKP(b).

The LKP documents testify to the fact that this organization unconditionally obeyed all Moscow requirements, was a loyal aide of the occupants, a consistent organizer and executor of the criminal policy. The decisions by the Bureau of the CK of the LKP(b) make it evident that the party organization of the Lithuanian communists consistently implemented the political decisions by the Kremlin concerning the genocide of the Lithuanian nation, organized the suppression of the resistance and deportations of the population, gave political command to them and carried out other crimes.

The stocks of criminal intelligence (1st Division) and operational cases from the depositories of the archival documents of the former KGB, now the Special Lithuanian Archive (Central), are of a particular value. The stocks of operational cases (K-I, inventories 3,10 and others) hold the accounts by different divisions of the NKVD-NKGB, the

MGB, units of the interior troops and operational sectors which were prepared and sent not only to the heads of the corresponding agencies in Lithuania and Moscow, but also to the most important leaders of the CK of the LKP(b) – A.Sniečkus, M.Gedvilas, J.Paleckis, V.Niunka, the Second Secretaries of the CK of the LKP(b) and also to the Chairmen of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M.Suslov and V.Shcherbakov.

It has been established by Lithuanian historians that quite a few documents (the data on killed, deported, imprisoned, convicted, arrested, politically persecuted and other people) are inaccurate and there is a fairly large number of cases of forged or doctored facts. Therefore, summary tables abound in increased or decreased figures. Yet, these documents were meant for Lithuanian agencies for secret internal use, having made absolutely sure that they would never be accessible to the public. Though there are some statistical inaccuracies in them, they best disclose the course of the implementation and the consequences of the criminal policy common to both the Communist Party and the repressive bodies. Their language is most often natural, frequently cynical, without ideological embellishments that abound in the LKP documents. For instance, top secret documents of the State Security openly specify the numbers of imprisoned, killed or deported people, describe the operational activity of security agents, spying on famous people of Lithuania, collecting compromising material on high-ranking officials of the LSSR administration and other aspects of the activity of MGB employees. Taking this into consideration, the language of the historical texts in the commentaries of the documents tried to follow the language of the published documents and, only in case of necessity, generalizations, analyses and facts presented by historians were used. Materials in facsimile are published so that the documents prepared by the Soviet officials themselves would today unmask crimes planned and executed by them and disclose gross violations of human rights and freedoms.

In 1994, when some of the stocks of the State of the Russian Federation were made public, the Lithuanian historians A.Anušauskas⁶⁴, M.Pocius⁶⁵, H.Šadžius⁶⁶ and others made use of them. On the basis of these archives, they not only revealed some new historical facts, but also provided readers with copies of these documents translated into the Lithuanian language. This proved very useful in preparing this publication, particularly the part about the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b), all documents of which were taken to Moscow in 1947. Besides, during the last decade, quite a few collections of documents which throw light on various aspects of the activity of the political bodies of the Soviet Union in Lithuania have been published.

Having examined thousands of archival sources (including the published ones), the necessary documents or their extracts for this publication were selected not in their chronological order, but in direct connection with various aspects of the topic under investigation. In the facsimile annexes, 260 documents are presented (except several decisions by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) translated into Lithuanian by the historian H. Šadžius), 80 per cent of which were published for the first time.

The most characteristic documents that to the greatest extent disclose the crimes of the Soviet occupation and communist regime in Lithuania were selected for this publication. Certainly, due to the limited space of the publication, thousands of other equally important documents were not included into these volumes. The aim of the publication was to throw more light not only on the secret activity of the Communist Party in organizing the suppression of the underground resistance, deportation of the population, persecution of the Church and the intelligentsia, cleansing of the cadre and Russianization, but also to show the anti-humane nature of the totalitarian state itself, when the creators of this very communist system or people loyal to the power could find themselves in the ranks of “the enemies”.

Memoirs

An important source for the investigation of communist crimes are reminiscences of people that have survived the post-war period, particularly of those who opposed the compulsion bearing arms or in other ways, who experienced the horror of camps and prisons of the SSRS. This literature largely describes the fighting of partisans with the Army and local collaborationists, deportations and imprisonments, shows the extent of the support of the population to the underground and the treacherous criminal activity of communists and their sympathizers. Among the printed publications, perhaps the most valuable ones are by the famous partisan commanders – J.Lukša⁶⁸ and A.Ramanauskas⁶⁹, written shortly after the mentioned events. No less important are testimonies by other resistance fighters⁷⁰, reminiscences about deportations and mass imprisonments⁷¹.

Reminiscences of resistance fighters and deported people disclose the true picture of the crimes of the Stalinist regime, however they can tell little about the actions of terror and repressions planned by the political bodies of the SSRS. Such reminiscences are nearly non-existent because functionaries of the Soviet power consciously concealed their past, and those that executed lower-ranking crimes – exterminators, party activists – knew about the hatred of the nation and, therefore, did not make much effort to remember the post-war period. With the assistance of the journalist A.Čalnaris, only two books⁷² and a collection⁷³ have been published. Former exterminators mostly talk about the battles won against the partisans, make mention of their service in shock-troops, disguised as partisans⁷⁴.

During the revival period, reminiscences of the famous former party functionaries – the First Secretary of Kaunas city Committee of LKP(b) J.Grigalavičius⁷⁵ and the First Secretary of the CK of the LYCLL J.Macevičius were published⁷⁶. They described the contradictions that existed then between the local communists and the newcomers. Having been removed from their posts by radical communist forces, they accused the SSRS but not the administrative authorities of the Lithuanian SSR of the political dictate. Reminiscences by A.Štromas, an adopted son of A.Sniečkus, about the First Secretary of the CK of the LKP are fairly objective. He claimed that during the post-war period A.Sniečkus did his best to obliterate the opposition and “class enemies”⁷⁷.

Structure

The publication consists of two parts, but because of the great extent of the documents and their commentaries, they are published in three volumes. The first part that consists of three chapters, analyzes the political bodies of the Soviet Union that operated in Lithuania in 1944-1953 (the LKP(b), the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) and the LYCLL). The second part (chapters 4-13) deals with the activity of these bodies and their role in establishing the communist regime and executing crimes. A document indicated in the commentaries can be found by the number of the corresponding chapter. Documents that cover several topics are presented in the chapter which is more important in regard to the topicality. The publication includes such documents as decisions, directives, accounts, reports, complaints, statistical summaries, notes, plans, extracts from speeches, etc.

Each document has an editorial heading (at the bottom of the page) and its legend in Lithuanian and English.

The editorial heading indicates the number of the document, the date of its preparation, the author, the addressee and the title. The code of the document (the name of the archives, numbers of the stock, file and page) is briefly indicated in the legend of the document.

In the English text, Lithuanian names, surnames and first names are written using the letters of the Lithuanian alphabet, whereas Slavic surnames – using those of the English language.

POLITICAL BODIES OF THE SOVIET UNION IN LITHUANIA

1. The Communist Party of Lithuania (the Bolsheviks)*

1.1. The LKP(b) – the Executor of the Stalinist Criminal Policy in Lithuania

With the beginning of the second Soviet occupation (reoccupation), the Communist Party of the Union (the Bolsheviks) again became the most important and the only official political body and the pillar of the political regime in Lithuania. Its constituent part – the Communist Party of Lithuania (established in 1918) – was a territorial organization of the VKP(b). In 1945, it had 3,536 and in 1953 – 36,178 members. The LKP(b) performed the most important functions of the occupation administrative power.

The number of communists was especially small in rural areas. To strengthen its positions there, the CK of the LKP(b) sent communists and members of the Komsomol for permanent work to the country. However, in places where there was lack of civilian communists, party organizations were formed of the employees of the NKVD-NKGB (doc. No.1.1*). In 1945, as many as 40 per cent of its members worked in repressive bodies.¹ At that time, the LKP(b) consisted mainly of people that came from the SSRS or local Russian-speaking population: in 1947, it comprised 18 per cent, in 1953 – 38 per cent of Lithuanians.² Lithuanians in the LKP(b) had the rights of “a national minority”: almost all party functions, documents, major part of party literature and office-work were in Russian. In 1944–1953, the LKP(b) was the core of Russianization of Lithuania.

During the initial period of the establishment of the Soviet regime, many members of the LKP(b) had poor education (in 1945, 300 communists out of 3,536 had higher education, whereas 1,344 had primary education). Later, the level of education increased, but in 1953, those having higher education made 6.3 per cent of all communists and those having primary education – 35 per cent.³ Poor education, disregard of the general Christian and moral values of the society and even contempt for them had an impact on the immoral behaviour of communists and manifestation of their senseless cruelty. A large number of documents prove that communists and newcomers in general, mainly personnel of military or repressive bodies, tended to drink heavily and lacked elementary culture of behaviour (doc. No.1.2*, doc. No.1.3*). Other documents published in this book also testify to the immoral behaviour of the officials in power (doc. No.1.59, 1.60, 2.17, etc.).

The whole actual policy of the Communist Party in establishing the Soviet regime in Lithuania was carried out in total secrecy. Not only planned repressions or actions of terror, but also elementary everyday matters were kept secret from the society. Decisions adopted by all levels of party committees were made secret; ordinary members of the party could not know about them. The adopted documents were given the code “Secret” or “Top secret”, and those that were most discrediting to the LKP(b) went to “The Special

---

* Literature and Sources page 43.

* **Doc. No. 1.1.** The decision of 23 July 1945 by the Bureau of the CK of the LKP (b) *On Reinforcement of the Country by the Party, Komsomol and Soviet Cadre*. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 83. p. 18–19.

* **Doc. No. 1.2.** An explanatory letter of 2 February 1945 by the instructor Jacko of the Instructor Organizational Division of the CK of the LKP(b) to the Head of the Instructor Organizational Division of the CK of the LKP (b) D. Shupikov. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 265. p. 30.

* **Doc. No. 1.3.** A letter of 21 June 1951 by the Head of the Secretariat of the MGB of the LSSR N. Jermakov to all the Heads of Divisions of the MGB of the LSSR. SLA. stk. K-1. inv. 3. f. 390. p. 16.

File". All these decisions by party committees would become a state secret. On the other hand, owing to the repressive bodies and their secret activity, the authorities of the Communist Party were aware of the true attitude of the majority of the population. Not only public, but also private life of people was under scrutiny. Every month, the NKGB-MGB of the LSSR used to send accounts on the censored letters of the civilian population and military personnel to the administrative authorities of the LSSR; apart from military correspondence, approximately half a million of them would be examined, e.g. in June of 1945 – 458,064 letters (doc. No.1.4*).

The whole Lithuania, forcibly separated from the civilized world, led a closed way of life which was controlled by the Communist Party. The communist power resorted to different segregation measures to prevent Lithuanian people from freely leaving or fleeing abroad, from communicating with friends or relatives living there, from listening to foreign radio stations, etc. The right to freely choose the place of residence was also restricted, and a strict order of its registration and passport control was introduced. In this way, the communist regime controlled public and private life of each person.

For propaganda purposes, the Communist Party declared that only due to the Soviet power Lithuania regained its historical territories – Vilnius and the region of Klaipėda. Nonetheless, during the Stalinist period, the policy of Russianization was carried out in Vilnius and Klaipėda; therefore, from the demographic point of view, these cities remained non-Lithuanian. In fact, Vilnius was still a Slavic city as it had been before (Lithuanians constituted a third of the population). At that time, not only tens of thousands of Russian-speaking people, but also quite a few Lithuanians moved to the scarcely populated Klaipėda (in 1950, Lithuanians made up 40 per cent). The latter seemed unreliable to the Soviet power. A strict passport control was introduced in the residential territories along the Baltic coastline, but this was not done in Klaipėda. On 19 September 1951, the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus addressed the Secretary of the CK of the VKP(b) G.Malenkov requesting him to give Klaipėda the status of the "regime" city of the first category, because "due to the unrestricted order of the registration of people, Klaipėda has become contaminated with counter-revolutionary elements, criminals [...]; facts of planning to flee and fleeing abroad have been registered" (doc. No.1.58*). In 1956, A.Sniečkus managed to prove that Kaunas also needed the status of "a regime area".**

The LKP(b) did not have any authority or political power to maintain its command in the society without the support of the NKVD troops. On 6 November 1945, the Head of Vilnius Operations Sector of the NKVD-NKGB Col. I.Rudyka informed the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS in Lithuania I.Tkachenko and the Commissar of the NKVD of the LSSR J.Bartašiūnas that "in their anti-Soviet activity, Lithuanian nationalists totally ignore the authority of local party and Soviet bodies among the local population. Their proclamations straightforwardly state that as soon as the NKVD troops withdraw, they will again become masters of the situation in rural districts".⁴

---

* **Doc. No. 1.4.** An extract from the report of 31 July 1945 on the monthly results of censorship in Lithuania (for June 1945) by the Deputy Commissar of the NKGB of the LSSR Col. A. Kolotushkin and the Head of Section "V" Lt. Col. M. Makarov to the Head of Section "V" of the NKGB of the SSRS Maj. Gen. Smorodinskij. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 22. p. 159–166.

* **Doc. No. 1.58.** A letter of 19 September 1951 by the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus to the Secretary of the CK of the VKP(b) G. Malenkov in regard to giving Klaipėda the status of a "regime" city. SLA. stk. 1771. inv. 1771-108. f. 2. p. 8.

** In general, during the years of Stalinism, foreigners were forbidden from visiting Lithuania. Specially selected groups were first allowed to come to Vilnius in 1959. The rest of the Lithuanian territory was a closed zone. The restrictions were mitigated in 1987, with more freedom in visiting Kaunas, Trakai, Druskininkai and Rumšiškės. A new tourist route was designed by the "inturist" travel agency covering Kaunas, Klaipėda and Palanga.

The main function of the LKP(b) was unconditional implementation of the directives of the CK of the VKP(b), the Politburo of the CK of the VKP(b) and J.Stalin, whereas its key aims and objectives were Sovietization of Lithuania and full establishment of the communist regime, organization of fighting against the national underground and execution of the Stalinist policy of the cadre. To serve this purpose, there was a strictly centralized and closed structure of the Communist Party of Lithuania: the apparatus of the Central Committee of the LKP(b) and the Bureau of the CK of the LKP(b) – the highest standing administrative institutions of the LSSR – and their local bodies: party committees of cities, their districts, counties (in 1950-1953 – regions), which were headed by 6-9-person-strong bureaus, party committees of rural districts, party organizations at work places, partorgs.

The main task of these party bodies was daily search for “people’s or class enemies” and organization of their repressions. Those who became victims of the repressive policy of the VKP(b)-LKP(b) in Lithuania can be divided into 4 categories or social groups: 1. partisans, members of underground organizations and their supporters (“bourgeois-nationalists”); 2. farmers (the “kulaks”); 3. office employees, teachers, the intelligentsia, former politicians, employees, military personnel and other officials of the independent Lithuania (“politically and socially unreliable, counter-revolutionary elements”); 4. Catholic clergymen (“the reactionary Catholic clergy”). All these people were placed under arrest, imprisoned, deported or killed. This was the most important area of the criminal activity of the LKP(b). In other areas (e.g. in organizing forced elections, in executing the policy of Russification, spiritual pressure, militant atheism, persecution of believers and the Church, tendentious justice, anti-Semitism, etc.), the activity of the LKP(b) was characterized by political discrimination of people and was also of criminal nature.

In 1944-1945, that is in a fairly short time, the LKP(b), though not numerous but supported and safeguarded by repressive bodies, expanded its party network in major Lithuania centers – big cities, county- and rural district towns and townships. More than 90 per cent of communists were appointed to work in party and Soviet bodies, 1,600 of them undertook the command of enterprises and organizations.⁵ Such distribution of communists allowed the LKP(b) to command the most important agencies and organizations of Lithuania. But in rural areas this process did not have much success. There were almost no communists or supporters of the Soviet system here; therefore, the CK of the LKP(b) sent party organizers – partorgs – to the country. They would become the highest local political power. In 1945, there were 308 (320 positions) partorgs or secretaries of party organizations. According to M.Suslov, “partorgs of rural districts are party eyes in the country” (the 6th Plenum of the CK of the LKP(b), 1945).⁶ As far as it is possible to judge from archival documents and people’s reminiscences, they, like the exterminators, left perhaps the most oppressive impression, because they were the initiators and organizers of local repressions, notorious for their brutal behaviour, anti-humane actions and immoral way of life. For instance, in the autumn of 1945, the partorg of Šeduva rural district Grinčavičius(?) imprisoned 40 peasants for two weeks for grain deliveries that were out of the set timeframe (doc. No.1.5*). On 1 December 1944, the Bureau of the CK of the LKP(b) stated that partorgs of rural districts in Panevėžys county mostly fulfil functions

---

* **Doc. No. 1.5.** The explanatory letter of 16 November 1945 by the Acting Commissar of the NKGB of the LSSR D. Jefimov to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP (b) M.Suslov, the First Secretary of the LKP (b) A. Sniečkus, the Chairman of the Council of People’s Commissars of the LSSR M. Gedvilas and the Secretariat of the NKGB of the LSSR *On the Violations of Soviet Justice in Grain Deliveries in the Counties of Panevėžys and Biržai*. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 23. p. 140-141.

of administrative (repressive – V.T.) bodies (doc. No.1.6*). On 7 February 1947, in a letter to A.Sniečkus and V.Shcherbakov, the Prosecutor of the LSSR D.Salin requested them “to condemn and forbid the existing practice when partorgs of rural districts and some representatives of party organizations personally deprive people of their property and carry out searches, thus replacing the corresponding executive bodies” (doc. No.1.7. p. 46*). Later, at the Plenum of the CK of the LKP(b) (27 November 1947), this prosecutor provided more examples of crimes committed in the country by the officials of the Soviet power (doc. No. 1.59*).

On 29 March 1947, the CK of the VKP(b) adopted the decision to establish committees of rural districts of the LKP(b). With the establishment of party organizations, partorgs were replaced by secretaries of party organizations or committees. These lower-level party bodies (on 1 January 1949, there were 209 committees numbering 4,443 communists)⁷ alongside executive committees and repressive bodies became the stronghold of the communist regime – the institutions of local occupation power. Being well aware of the frame of mind of the population, party committees of rural districts (volcoms) became much more than an important source of information for repressive bodies. “Volcoms” actively participated in all actions of violence and terror, were their initiators, particularly regarding deportations of partisan families and confiscation of their property.

By the scanty remaining archival documents it is possible to conclude that there were mixed party-repressive bodies, “the threes” (“troiki”) and “the fives” (“piatiorki”) intended for fighting against the armed underground. They were headed by the secretaries of party committees of counties (more about that in the section “Suppression of the Resistance against the Soviet Occupation”).

The relations between the LKP(b) and central party organs in Moscow were one-sided – decisions of the CK of the VKP(b) were to be unconditionally carried out and not to be discussed. Recommendations by the LKP(b) would be taken into consideration only in those cases when they coincided with the interests of the Kremlin (e.g. requests by the CK of the LKP(b) to deport partisan families, send specialists from the SSRS, etc.). Similar relations were established in the structure of the LKP(b) itself: county or city party committees, having the role of the intermediary or supervisor, would send the instructions of the CK as directives to the committees of counties or city districts which the latter would pass on to primary party organizations and partorgs. Their responsibility was only to carry out the given instructions, but not to comment on them. However, if local party committees requested stricter repressive policy (e.g. to deport partisan families from a county or rural district), the authorities of the CK of the LKP(b) would take measures to help their subordinates. Primary party organizations had no political independence and could make no influence on higher party bodies. Such internal activity of the Communist Party was based on the principle of the so-called “democratic centralism”, i.e. total obedience.

Vicegerents of the CK of the VKP(b) not only supervised Lithuanian communists, but also kept control over them; in many cases, local officials or party functionaries were replaced by Russian-speaking or a more radical people sent to the country (e.g. in 1944,

---

* **Doc. No. 1.6.** An extract from the resolution of 1 December 1944 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Activity of the Primary Party Organizations and Work of Partorgs of the Rural Districts in Panevėžys County*. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 64. p. 64.

* **Doc. No. 1.7.** The letter of 7 February 1947 by the Prosecutor LSSR D. Salin to the First Secretary of the CK of the LKP (b) A.Sniečkus and the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) V. Shcherbakov *On the Violations of Socialist Justice in the Lithuanian SSR*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 5. p. 37–46.

* **Doc. No. 1.59.** An extract from the speech of 27 November 1947 by the Prosecutor of the LSSR D. Salin at the 15th Plenum of the CK of the LKP(b). SLA. stk. 1771. inv. 10. f. 36. p. 80–81.

the Second Secretary of the CK of the LKP(b) Lithuanian V.Niunka was replaced by the Secretary of the VKP(b) Committee of Moscow Region A.Isachenko; in 1945, after the dismissal of the Commissar of the NKGB of the LSSR A.Guzevičius, the post was taken by D.Jefimov).

The first months of 1944 in the territory of Lithuania occupied by the Red Army showed that the Kremlin was seeking to still widen the scope of repressions. Vicegerents of the CK of the VKP(b) even started threatening the authorities of the CK of the LKP(b) in regard to the allegedly infirm and reconciliatory attitude towards “nationalists”. In his reports to the CK of the VKP(b) on 15 July 1944, the Head of the Organizational Division of the CK of the LKP(b) D.Shupikov (in the war period he was A.Sniečkus’s deputy) expressed his dissatisfaction with the activity of all Lithuanian leaders of the LKP(b), because they “were categorically against the simultaneous mobilization of the population of Lithuania” in the rear of the Red Army (doc. No.1.8*). On 6 September, he wrote that “the authorities of the CK have not yet got rid of bourgeois - nationalistic tendencies, therefore, in many cases, hinder the implementation of measures which are of utmost political importance”⁸. The Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS in Lithuania Gen. I.Tkachenko was of similar opinion; on 12 July 1945, he informed the CK of the LKP(b) and the authorities of the Kremlin on the badly organized campaign by the CK of the LKP for signing the letter to Stalin (doc. No.11.3).

Trying to integrate themselves with the newcomers, being afraid of them or having ideological stimuli, the majority of Lithuanian communists often demonstrated their nihilistic attitude towards their nation, traditions, common national values and behaved hypocritically. They approved of the anti-human measures directed against their countrymen (deportations, actions of terror and political repressions). Taking part in the execution of Stalinist crimes became the norm of their life and they had no pricks of conscience about this. Later, none of them expressed regret at their criminal activity; many of them laid the blame for it on the period they lived in – the Stalinist epoch.

During the post-war period, the LKP(b), a tool of the occupation regime of the SSRS, was considered by the majority of the Lithuanian population as an organization alien and hostile to the Lithuanian nation. The name of the communist was largely associated with the betrayal of aspirations of the Lithuanian nation; therefore, communists were most often shot dead on the spot when captured by partisans. True, there were Lithuanian communists, particularly among the intelligentsia, who made attempts to slightly mitigate the assault of the Stalinist forces, helped their families, saved acquaintances, though these were but rare exceptions. The Commissioner of the People’s Commissariat for Deliveries of the SSRS in Lithuania K.Banys tended to better represent economic interests of Lithuania (doc. No.1.9* and doc. No.1.10*). The Deputy Chairman of the Council of People’s Commissars and the Chairman of the Planning Commission J.Vaišnoras kept in touch with his brother Balys, who was a partisan and in hiding, and was even accused of that in 1945-1955 (doc. No.1.11*). The Deputy Chairman of the Council of People’s

---

* **Doc. No. 1.8.** An explanatory letter of 15 July 1944 by the Head of the Instructor Organizational Division of the CK of the LKP(b) D. Shupikov to the Head of the Instructor Organizational Division of the CK of the VKP(b) Shamberg. SLA. stk. 3377. inv. 58. f. 854. p. 1–2.

* **Doc. No. 1.9.** A note of 12 September 1945 by the Acting Commissar of the NKGB of the LSSR Maj. Gen. D. Jefimov to the First Secretary of the CK of the LKP (b) A.Sniečkus regarding the Commissioner of the People’s Commissariat for Deliveries K. Banys. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 118. p. 64–67.

* **Doc. No. 1.10.** The decision of 19 October 1945 by the CK of the LKP(b) *On the Improper Behaviour of the Party Member Kazys Banys, patronymic Aleksandras*. SLA. stk. 1771. inv.8. f.116. p. 11.

* **Doc. No. 1.11.** The documents: The decision of 19 October 1945 by the CK of the LKP (b) *The Case of Juozas Vaišnoras, patronymic Tomas*. SLA. stk. 1771, inv. 8. f. 118. p. 40; *ibid.* f. 116. p. 10–11. A letter of 29 September 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS for Lithuania I. Tkachenko to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus and a letter by Juozas Vaišnoras to his mother. SLA. stk 1771. Inv.8. f.118. p.41–42.

Commissars M.Gregorauskas had contacts with the family of the repressed A.Geneitis (doc. No.1.12*). As J.Vaišnoras said under interrogation, M.Gregorauskas did not approve of “the deportation of anti-Soviet elements”, because that was “the shame of all Lithuanian executive personnel”. According to the Minister of Finance A.Drobnyš, Gregorauskas stated: “The Soviets brought shame on us in the face of the Lithuanian nation” (doc. No.1.56*). The Chairman of the Presidium of the Supreme Council J.Paleckis was against the open Russianization of Lithuania, political persecution of the intelligentsia and mass repressions (doc. No.1.13* , doc. No.1.36*). The People’s Commissar for Agriculture of the LSSR J.Laurinaitis criticized the poor situation of Lithuanian peasantry (doc. No.1.14*). The brutal Russianization of Lithuania found no approval among other representatives of the Soviet authorities: J.Bulavas, V.Vazalinskas, M.Mickis, etc. However, with the exception of J.Vaišnoras, they did not suffer any repressions in 1944-1946. Some of them were demoted, others were transferred to the fields of science, education or culture. A new wave of criticizing and dismissing the leading Lithuanian communists in Lithuania started in 1950 and continued until the demise of Stalin (more about that in the section “The Relationship between the LKP(b) and Repressive Bodies”).

1.2. “Education” and Control of Lithuanian Communists in 1944-1946

During the first post-war years, Moscow demanded that Lithuania accelerate the tempo of Sovietization and make the policy of repressing enemies of the Soviet power stricter. In order to intimidate communists of Lithuania, especially Lithuanians, in 1944-1946, the CK of the VKP(b) adopted three decisions: “On the Drawbacks in the Work of the Party Organization of the Lithuanian SSR and Tasks in the Field of Political Work” of 30 October 1944, “On the Drawbacks and Faults in the Party-Political Work of the Party Organization of the Lithuanian SSR” of 15 August 1945 and “On the Work of the CK of the Lithuanian KP(b)” of 5 October 1946. They severely criticized the authorities of the LKP(b) for inadequate actions against “bourgeois nationalists”, demanded to speedily liquidate the armed underground – “banditism”, to cleanse party, Soviet, economic and other institutions of “politically unreliable elements” and “nationalists”, to more actively fight against “kulaks”, “private-property psychology”, “bourgeois and nationalistic ideology”. The Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) and the authorities of the CK of the LKP(b) controlled the implementation of these decisions. In 1944-1953, they developed into decisions and resolutions by the Bureau of the CK of the LKP(b) and plenums of the CK of the LKP(b), which led to gross violations of human rights, crimes against

---

* **Doc. No. 1.12.** The report of 31 October 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS for Lithuania I. Tkachenko to the Deputy Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) F.Kovaliov and the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus regarding the political impropriety of the Deputy Chairman of the Council of Ministers of the LSSR M. Gregorauskas to hold the current position. SLA. stk. 1771. inv. 10. f. 23. p. 106.

* **Doc. No. 1.56.** A note of 2 August 1946 by the Head of the 2nd Department of the MGB of the LSSR I. Pochkaj about the Deputy Chairman of the Council of Ministers of the LSSR Marijonas Gregorauskas. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 102. p.185–187.

* **Doc. No. 1.13.** The decision of the CK of the LKP(b) of 5 January 1951 condemning the Chairman of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR J. Paleckis, the Secretary of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR S. Pupeikis and others for relations with “the anti-Soviet masonic organization”. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 8. p. 84.

* **Doc. No. 1.36.** An extract from the speech by the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus at the 8th Plenum of the CK of the LKP(b) on 16 November 1950. SLA. stk.1771. inv. 90. f. 21. p. 61.

* **Doc. No. 1.14.** The decision of 1 September 1945 by the Bureau of the CK of the LKP (b) *On the Improper Behaviour of the Party Member Jonas Laurinaitis*. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 100. p. 47.

humanity and genocide. These documents focused attention on different groups of people and layers hostile to the Soviet power: “socially alien elements”, “bourgeois nationalists”, “kulaks”, “reactionary clergy”, “people’s enemies”, etc. In the decisions, repressive measures were designed against these people, or they were included in the lists of politically unreliable persons.

Various commissions and inspection brigades were sent to Lithuania to control the implementation of the decisions of the CK of the VKP(b). One of them was an inspection brigade headed by V.Zhavoronkov from the CK of the VKP(b) that came to Lithuania in June 1946 ready to dismiss A.Sniečkus and other leaders of the LKP(b) (V.Shcherbakov, I.Tkachenko, D.Shupikov approved of it). However, after the intercession of V.Molotov and M.Suslov for A.Sniečkus, the latter maintained his post. The authorities of Kaunas city (J.Grigalavičius, F.Krastinis, etc.) were dismissed “for making concessions for nationalism”⁹. Such punitive measures – or the Stalinist “education” of communists – helped the CK of the VKP(b) totally control the authorities of the LKP(b) and channel them in the desired direction.

Communists of Lithuania made a lot of effort to justify Moscow’s expectations. Together with repressive military bodies, the LKP(b) established the communist regime in Lithuania, pursued the policy of violence and state terror in the society, created the atmosphere of suspiciousness, distrust and fear, organized deportations and cleansing of the cadre and took part in executing them, tried to command the fighting against the resistance (their attempts were not altogether successful because this was the prerogative of the repressive bodies of the SSRS), approved of Russianization and devastation of the national culture.

Although the armed resistance against the Soviet power continued as long as 1953, in the period between the end of 1946 and the beginning of 1953, the work of the LKP(b) was no more specially discussed by the CK of the VKP(b). This indicated that the Kremlin was satisfied with the efforts of communists of Lithuania in turning Lithuania into a Soviet republic. At the August Plenum of the CK of the LKP(b) in 1945, after the usual criticism of Lithuanian communists, M.Suslov stated that “comrades Sniečkus, Gedvilas, Paleckis and others have perceived the criticism by the CK of the VKP(b) and admit the faults and drawbacks in their work” (doc. No.2.4 p.185*).

Nonetheless, between the end of 1952 and the beginning of 1953, when the new mass cleansing of the cadre incited by Stalin was about to break out in the Soviet Union, the LKP got into the focus of attention of the CK of the SSKP. On 16 February 1953, the newspaper “Pravda” pointed out that in selecting personnel in some organizations of the LKP, political qualities of employees were ignored. Taking this criticism into account, on 25 February 1953, the CK of the LKP(b) adopted the decision “On Deficiency of Political Vigilance in Selecting the Cadre for Certain Bodies of the Communist Party of Lithuania” and admitted the criticism published in the newspaper. The Bureau stated that in 1952, due to political motives, 65 executive employees of kolkhozes were repressed (doc. No.1.15*).

Seeking to increase the control of the implementation of the instructions by the CK of the VKP(b), beginning with December of 1944, almost at all levels of the LKP(b) non-Lithuanians sent by the CK of the VKP(b) had to be assigned as second secretaries of party committees. By 1 January 1952, 82.8 per cent of Lithuanians held the posts of first secretaries of

---

* **Doc. No. 2.4.** The list of the participants of the 8th Plenum of the CK of the LKP(b) on 6 December 1945. The Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) was represented by 11 persons. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 20. p. 1.

* **Doc. No. 1.15.** The decision of 25 February 1953 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On Deficiency in Political Vigilance in Selecting the Cadre for Certain Bodies of the Communist Party of Lithuania*. SLA. stk. 1771. inv. 131. f. 238. p. 9–10.

city and district committees of the LKP(b) (this corresponded with the demographic composition of Lithuania), whereas 2 per cent were second secretaries¹⁰. Beginning with 1944, second secretaries of the CK of the LKP(b) were A.Isachenko (1944 – 1946), A.Trofimov (1946 – 1952), V.Aronov (1952 – 1953). Their responsibility was to supervise the work of the First Secretary, observe the overall political situation over the territory under their control, shape the policy of the cadre. The Russian institution of second secretaries at all levels of the LKP(b) was one of the distinctive features of the political control and supervision of the local communists by the CK of the VKP(b) in the post-war Lithuania.

1.3. The Party Nomenclature and Cleansing of the Cadre

Alongside the entire Soviet political system, the Stalinist policy of the cadre – the practice of forming party nomenclature – was established in Lithuania, which in a short period of time enabled the Communist Party to expand and reinforce its influence on all state, economic, cultural and other institutions. Persons belonging to the nomenclature, most often the leading personnel of party and Soviet administrative institutions of the LSSR, made up a privileged layer of the officials of Lithuania, the composition of which was covertly controlled by the commanding bodies of the VKP(b) and the LKP(b). In assigning nomenclature officials, “the Stalinist principle in selecting the cadre” was observed; it was essential that representatives of “adversary classes” and politically unreliable persons be prevented from getting the posts. The party nomenclature, or “the leading class” of the SSRS, was an inseparable part of the communist totalitarian state.

The policy of the cadre based on the reliability of “political and professional” qualities of employees was by its nature anti-democratic, anti-national, discriminatory and criminal (if employees were imprisoned as a result of political distrust). Those belonging to the nomenclature in party committees were assigned to posts or dismissed from them secretly, the society being completely unaware of that. There was no competition. Having received a nomenclature post, a person was forced to carry out all party instructions. In the post-war period, nearly half of the nomenclature personnel were non-Lithuanians, mainly Russian-speaking persons, sent by the CK of the VKP(b). By 1 January 1951, Lithuanians made up 1,398, i.e. approximately 54 per cent, out of 2,577 leading personnel belonging to the nomenclature of the CK of the LKP(b) (doc. No.1.16*). The formed party nomenclature together with the repressive bodies became the main pillar of the Soviet regime in Lithuania.

The nomenclature had an elaborate hierarchical system. The highest positions in the LSSR (in 1952, there were 275 of them: secretaries of the CK of the LKP(b) and other bodies, heads and leaders of the Presidium of the Supreme Soviet, the Council of Ministers, the Komsomol, trade unions) were the prerogative of the CK of the VKP(b). Approximately 2,000 leading personnel of the LSSR belonged to the nomenclature of the CK of the LKP(b). Party committees of regions and party committees of cities and districts also had their own nomenclature; in 1952, it was 4,900 and 35,100 respectively. It comprised heads of local institutions, organizations and enterprises, school directors, etc. (doc. No.1.17*). In 1952, the sum total of nomenclature positions in Lithuania exceeded 42,000¹¹. The func-

---

* **Doc. No. 1.16.** The summary table of 1 January 1951 of the commanding nomenclature of the LSSR. SLA. stk. 1771. inv. 130. f. 67. p. 33.

* **Doc. No. 1.17.** A note of 1 January 1952 by the Personnel Department of the CK of the LKP(b) about the positions of the nomenclature in Lithuania. SLA. stk. 1771. inv. 130. f. 124. p. 4.

tioning of the nomenclature system was controlled and supervised by the Personnel Division of the CK of the LKP(b) (heads M.Junčas-Kučinskas, D.Shupikov, E.Ozarskij, etc.).

On 1 November 1950, a new structure was approved by the Bureau of the CK of the LKP(b). The CK consisted of 8 divisions which encompassed all fields that were under the supervision of the administration of the LSSR: 1. party, trade union and Komsomol bodies; 2. propaganda and agitation; 3. agriculture; 4. administrative bodies; 5. planning, finance and trade; 6. machine building; 7. light industry; 8. transport (doc. No.1.18. p.14*). A group of the highest officials of the administration of the LSSR (2,451 persons) belonged to these divisions. The composition of some nomenclature groups of the CK of the LKP varied: it depended on the political situation in Lithuania. After the annihilation of the major part of the armed resistance, the number of the nomenclature personnel of the Division of Administrative Bodies in 1950 decreased from 400 to 247, whereas the number of the leading functionaries subordinate to the Division of Propaganda and Agitation increased from 253 to 374. According to the competence of their activity, these divisions were higher than ministries and their subdivisions. All state, economic and cooperative institutions and organizations had to obtain the consent of the division supervised by the CK of the LKP(b) in settling one or another issue, with the exception of the MGB supervised by the Administrative Division. Due to the secrecy of its activity, this ministry planned intelligence, operational and military operations independently and was directly accountable to the MGB of the SSRS, and in Lithuania – only to A.Sniečkus, M.Suslov, V.Shcherbakov, the Second Secretary of the CK of the LKP(b), occasionally to M.Gedvilas, V.Niunka. Most often, the authorities of the MGB would send special reports, notes and other information about the accomplished work to the CK of the LKP(b).

By the decision of 14 March 1946, the Bureau of the CK of the LKP(b) determined the order of the approval of nomenclature employees. When the candidature of an employee was submitted for approval, there had to be a decision by the party committee or institution about the candidate's acceptance for work, personnel registration form with a photograph, hand-written autobiography and explicit reference on political activity and work¹².

Following the decision of 5 October 1946 by the CK of the VKP(b), nomenclature lists of the CK Bureau of the LKP(b) were submitted to Moscow for approval. According to the set order, candidates for nomenclature posts were submitted by all agency heads or deputy heads for personnel after having been coordinated with the city and county party committees concerned, that in their turn, had to inform the CK of the LKP(b) about the strengths and weaknesses of the employees. On 15 November 1946, the Bureau of the CK of the LKP(b) formed a registered reserve nomenclature that trained a change of the nomenclature cadre.

People belonging to the nomenclature, that is, the layer of the leading employees, had quite a few privileges: they were speedily provided with good accommodation, fatter salaries (additionally, they received various bonuses that used to be 2-3 times larger than the salary), had service cars, were supplied with deficiency goods and foodstuffs, had meals in special canteens, etc. Until 1948, the nomenclature of the highest level enjoyed the right to get manufactured products and foodstuffs free of charge (the "prodlimit" right) (doc. No.1.19*). On 27 December 1947, this order was changed (doc. No.1.20* and

---

* **Doc. No. 1.18.** An extract from the decision of 1 November 1950 by the Bureau of the CK of the LKP(b) approving the divisions and lists of nomenclature positions of the apparatus of the CK of the LKP(b). SLA. stk. 1771. inv. 90. f. 121. p. 2, 6, 14, 34–37.

* **Doc. No. 1.19.** The decision of 26 October 1945 by the Council of People's Commissars of the LSSR and the CK of the LKP(b) *On the Approval of Additional Limits of Food for the Most Active Soviet-Party and Regional Personnel for the 4th Quarter of 1945*. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 121. p. 18–19, 21.

* **Doc. No. 1.20.** The decision of 27 December 1947 by the Council of Ministers of the LSSR and the CK of the LKP (b) *On the Revocation of the Existing Order of Using the Social Consumer Service Fund and Allocation of Allowances for the Commanding Soviet and Party Personnel*. SLA. stk. 1771, inv. 190. f. 5. p. 190, 191, 195, 196.

No.1.21*). The most important administrative positions in the LSSR were assigned fat salaries: the First Secretary of the CK of the LKP(b), the Chairmen of the Council of Ministers of the LSSR and the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR received 6,000 roubles per month, ministers – 5,000-4,250 roubles, city and county secretaries of the LKP(b) – 2,800 roubles, employees of the CK not less than 2,000 roubles (in 1950, the average salary was about 540 roubles.)¹³.

The nomenclature formation process was followed by gross violations of human rights. The CK of the VKP(b) and the CK of the LKP(b) organized mass campaigns of dismissal from work for political reasons against the leading personnel and specialists (office employees), mostly Lithuanians. These people were illegally dismissed from their posts, prevented from getting other employment, arrested, interrogated and frequently imprisoned. Political decisions in reference to “the cleansing of the unreliable cadre” were entered in the decisions by the CK of the VKP(b) in 1944-1946, regarding the inadequate work of the LKP(b) in the resolutions of plenums of the CK of the LKP(b) (4th in 1944, 5th – 7th in 1945, 10th – 11th in 1946) and in the decision by the CK Bureau of the LKP(b).

On 23 August 1945, at the 7th Plenum of the CK of the LKP(b), M.Suslov declared the slogan: “To cleanse the Soviet-economic apparatus of hostile and questionable elements”¹⁴. The resolution of the 4th Plenum of the CK of the LKP(b) on 30 December 1944 stated that “the CK and republican party organizations were tolerant towards those leading employees whose behaviour was conciliatory towards nationalists and their ideology, [...] enemies penetrated the Soviet apparatus and started their destructive activity” (doc. No.1.22*). The 7th Plenum of the CK of the LKP(b) on 24 August 1945 decided “to take measures to cleanse the state, cooperative and economic apparatus of Lithuanian-German nationalists that have penetrated it” (doc. No.1.23*). The resolution of the 11th Plenum of the CK of the LKP(b) on 24 November 1946 reiterated: “The CK of the KP(b) of Lithuania, county and city committees have not yet cleansed the state and cooperative apparatus of bourgeois nationalists and other anti-Soviet elements” (doc. No.1.24*).

After these plenums, campaigns for cleansing the cadre would start. All-level party committees took similar decisions and began to execute them. The CK of the LKP(b) formed special CK groups of authorized people who locally checked all employees, mostly office personnel. The Bureau of the CK of the LKP(b) commanded the cleansing of the cadre, whereas the Personnel Department of the CK headed by M. Junčas-Kučinskas (doc. No.1.25*) and the Instructor Organizational Division of the CK (headed by D.Shupikov) organized the process itself. At first, due to the scarcity of specialists, the cleansing was slack; therefore, the Bureau of the CK of the LKP(b) adopted tens of decisions that severely criticized party committees, Heads of ministries, etc. The Bureau decision of 9 March 1945 prepared by M.Suslov, his deputy F.Kovaliov, the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A.Isachenko, A.Sniečkus, the Secretary of the CK of the LKP(b) K.Preikšas, M.Gedvilas obligated M.Kučinskas and D.Shupikov “to prepare a specific plan of actions and organize cleansing of the Soviet and economic apparatus of alien and unreliable people,

* **Doc. No. 1.21.** The decision of 24 February 1948 by the Council of Ministers of the LSSR and the CK of the LKP (b) *On the Temporary Establishment of the Amount of the Allowances for the Commanding Party and Soviet Personnel*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 6. p. 14–15.

* **Doc. No. 1.22.** An extract from the resolution by the 4th Plenum of the CK of the LKP (b) on 30 December 1944. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 9. p. 5.

** **Doc. No. 1.23.** An extract from the decision by the 7th Plenum of the CK of the LKP(b) on 24 August 1945. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 12. p. 8.

* **Doc. No. 1.24.** An extract from the decision by the 11th Plenum of the CK of the LKP (b) on 24 November 1946. SLA. stk. 1771. inv. 9. f. 15. p. 5.

* **Doc. No. 1.25.** The letter of 9 November 1944 by the Personnel Secretary of the CK of the LKP(b) M. Kučinskas to the Secretaries of County Committees of the LKP(b) in reference to the reliability of the commanding personnel of sovkhoses and machine- and- tractor depots and their suitability to hold the positions. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 81. p. 37.

including into the work all divisions of the CK of the LKP(b), also the NKGB, NKVD and the People's Commissariat of the State Control" (doc. No.1.26*). The plan was prepared (doc. No.1.27*).

On 17 August 1945, the Bureau of the CK of the LKP(b) adopted the decision "On the Improvement of Work of the Executive Committees of Rural Districts and their Subdivisions and their Reinforcement with Cadre" that obligated the heads of party and executive committees at county level to take urgent measures and "cleanse the apparatuses of county executive committees and Soviets of the divisions of rural districts of people's enemies, nationalist-kulak and other anti-Soviet elements" (doc. No.1.28*). On 3 October 1945, a new decision by the Council of People's Commissars of the LSSR and the CK of the LKP(b) in reference to the Commissariats and Central Directorates at the Council of People's Commissars of the LSSR also provided for cleansing the apparatus of "alien and politically unreliable elements" (doc. No.1.29*). Later, this came down to concrete commissariats and other bodies of power. For instance, in October 1945, the Bureau considered the issues regarding cleansing of the cadre at the Commissariat of Food Industry (doc. No.1.30*). Secretaries of local party committees or people authorized by the CK supplied information in their reports on the execution of the decisions by the Bureau of the CK of the LKP(b) in counties and rural districts. For instance, on 4 May 1946, the managing organizer of the CK of the LKP(b) Zolin reported that in the county of Tauragė, 86 nomenclature personnel were dismissed and 12 of them were imprisoned (doc. No.1.31*).

On 25 February 1945, in his report to Moscow, M.Kučinskas wrote that the Soviet "apparatus was reinforced not by mostly changing vacant positions, but by dismissing hostile or politically unreliable elements and substituting them by investigated and talented personnel." He pointed out that according to inconclusive data, by 15 October 1945, 6,127 people "have been driven away from the state apparatus", 4,045 of them for political considerations and 757 due to arrests (doc. No.1.32*).

At court it was impossible to defend one's work rights and oneself from political persecution, because judges were also in the nomenclature lists and carried out the will of the local party committee. In 1945, 7,128 employees from various institutions were dismissed; more than 4,000 of them for political considerations; in 1946 – 6,639 and 2,535 people were dismissed respectively¹⁵. "We have recently found out that there are quite a few people that must be isolated", said the Head of the Directorate of Production Cooperation N.Kalugin at the 5th Plenum of the CK of the LKP(b) in 1945. "I have informed

---

* **Doc. No. 1.26.** The decision of 9 March 1945 by the Bureau of CK of the LKP(b) *On the Unsatisfactory Work with the Personnel in Executing the Decision by the CK of the VKP(b) On the Drawbacks and Faults in the Party-Political Work of the Party Organization* of the Lithuanian SSR. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 49. p. 100–101.

* **Doc. No. 1.27.** The work plan of March 1945 of the Personnel Department of the CK of the LKP(b) in reference to the party-Soviet cadre of Lithuania. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 265. p 1.

* **Doc. No. 1.28.** An extract from the decision of 17 August 1945 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Improvement of the Activities of the Executive Committees of Rural Districts and Regions and their Reinforcement by New Cadre*. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 92. p. 13.

* **Doc. No. 1.29.** The decision of 3 October 1945 by the Council of People's Commissars of the LSSR and the CK of the LKP(b) *On Cleansing Commissariats and Central Administrations at the Council of Commissars of the LSSR of Alien and Politically Unreliable Elements in Executing the Decision of the 7th Plenum of the CK of the Lithuanian KP(b)*. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 112. p. 24–25.

* **Doc. No. 1.30.** The decision of October 1945 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On Executing the Decisions of the 5th and 7th Plenums of the CK of the LKP(b) in Cleansing the Cadre of Alien and Politically Unreliable Elements and Working with Personnel within the System of the Commissariat of Food Industry*. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 118. p. 110–113.

* **Doc. No. 1.31.** The report of 4 May 1946 by the Managing Organizer of the CK of the LKP(b) Zolin to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus *On Cleansing the Soviet and Economic Cadre in Tauragė, Pagėgiai and Šilutė Counties*. SLA. stk.1771. inv. 9. f. 241. p. 30.

* **Doc. No. 1.32.** An extract from the report of 25 February 1946 by the Personnel Secretary of the CK of the LKP(b) M. Junčas-Kučinskas to the Managing Organizer of the Cadre Administration of the CK of the VKP(b) Romanovich about the work of the CK of the LKP(b) with personnel in 1945. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 266. p. 16–18.

State Security bodies of these people, namely, comrade Shcherbakov who has been assigned to us. A month and a half have elapsed, yet no measures have been taken to isolate these people, the right place for whom is prison and not freedom”¹⁶. This speech is typical of communists in command at that time. Lithuanian communists sometimes also complained about this policy. Lithuanians, even those loyal to the Soviet power, were not always trusted. “After the cleansing of ministries, Lithuanians were not appointed to the vacant posts, and to ensure a guarantee, people from other places were invited”, said the Chairman of the Council of Ministers of the LSSR M. Gedvilas at the 11th Plenum of the CK of the LKP(b) in 1946¹⁷.

According to the data of repressive bodies, 6,267 office personnel were arrested during the entire post-war period (1944-1953), though most of them were arrested during the cleansing of the cadre in 1945-1947, i.e. – 5,190 people (doc. No.1.33*).

Although the Soviet Constitution proclaimed the equality of nations and races, during the years of Stalinism, Lithuanians were the least reliable in Lithuania for the Soviet power, particularly peasantry and the intelligentsia, then Germans and Jews followed. Though attempts were made not to demonstrate that openly, Moscow mostly relied on those that had come from the SSRS and the fanatically disposed Lithuanian communists. The latter were not numerous; therefore, the CK of the LKP(b) requested Moscow to form the power apparatus from commanding functionaries approved by the CK of the VKP(b). For instance, on 6 February 1945, the Bureau of the CK of the LKP(b) decided to request the CK of the VKP(b) to send 105 employees to Lithuania from the SSRS, because “in the nearest future it is impossible to staff the republican party and Soviet apparatus from the local population” (doc. No.1.34*). From July 1944 to 1 April 1945, Moscow sent 8,482 employees, 6,116 of which came to Lithuania for the first time (doc. No.7.8). (More about it in the section “Russianization”). Certainly, during the whole period of 1944-1953, the authorities tried to attract to their side as many Lithuanians as it was possible from those with little or no education – poor villagers and workers, actually, the degraded elements of the society, and to form a loyal social group of the local population – the nomenclature.

The Party nomenclature maintained close relations with military personnel of the Soviet Army. A.Sniečkus was often invited to observe military exercises, was an intermediary in awarding high-ranking officers, assisted in providing them with accommodation, etc. Communication with military personnel also went on in informal environment – at hunting, in restaurants and cafes. This made the inter-relationship of the Soviet elite of Lithuania – Lithuanians and those that had been sent here – still stronger. For instance, on 30 March 1951, in Kaunas, at the café “Tulpė”, festivities of the officers from Kaunas garrison and the heads of the Party and Executive Committee started after working hours and continued until 2 o’clock in the morning (doc. No. 1.55*).

In fact, at the end of 1946, the process of the formation of the nomenclature in Lithuania, which was based on the decisions of the CK of the VKP(b) and the CK of the LKP(b), was completed. Some changes in the nomenclature during the later years were determined by administrative reforms or political transformations. It became impossible to independently get a job in any state institution or organization without the knowledge of the Communist Party. The CK of the LKP(b) with all its structural divisions controlled the whole distribution and planning of the cadre and their compulsory or voluntary dismissal from work.

---

* **Doc. No. 1.33.** A note of 7 May 1953 by the Acting Chief of the 1st Special Division of the MVD of the LSSR Lt. Col. M. Jefimov and the Head of the 2nd Subdivision Maj. M. Vasev on the arrested intelligentsia and office employees in 1944–1953. SLA. stk. K-1. inv. 6. f. 161. p. 59.

* **Doc. No. 1.34.** The decision of 6 February 1945 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Formation of the Party and Soviet Cadre of the Lithuanian SSR*. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 35. p. 6.

* **Doc. No. 1.55.** A letter of 31 July 1951 by the Prosecutor of the LSSR G. Bakharov to the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A. Trofimov. SLA. stk. 1771. inv. 108. f. 21. p. 187.

1.4. The Activity of the CK Bureau of the LKP(b)

The Political and Organizational Bureaus established at the 7th Congress of the Russian Communist Party (the Bolsheviks) in 1919, became the most important bodies of the political power in the Soviet Union. Later, with the strengthening of tendencies towards centralization, all affairs for ruling the country got in the hands of the Politburo of the CK of the VKP(b) and the republican party bureaus. After the war, the CK Bureau of the LKP(b) became the most important party institution of the occupation administration in the LSSR, though in 1944-1947, in reference to the most important political issues, it was substituted by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) headed by M.Suslov and V.Shcherbakov. The latter and other representatives of the CK of the VKP(b) by continually participating in the sittings of the Bureau channelled its work in the direction that suited Moscow.

The CK Bureau of the LKP(b) was not an independent political institution. Its main function was to organize the work so that all political directives (decisions) of the CK of the VKP(b) would be actually implemented. The decisions taken at the sittings of the Bureau served as directives for all party and state bodies of the LSSR. However, the CK of the LKP(b) paid the greatest attention to the work of all party bodies subordinated to it. At nearly all sittings of the Bureau, the results of the activity of a certain party committee were analyzed, controls were set on how the directives of the Bureau should be interpreted. For instance, at the beginning of 1945, party organizations of the LKP(b) of Zarasai county decided to leave "people's enemies" 5 hectares of land each rather than confiscate all their property. On 16 February 1945, the Bureau cancelled this decision (doc. No.1.35*).

In the spring of 1947, having abolished the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b), the political role of the CK Bureau of the LKP(b) in further Sovietizing Lithuania and repressing its people, became more significant. Because of that, the composition of the CK Bureau of the LKP(b) changed. In 1945, among the 11 members of the Bureau, only 2 had been sent from the SSRS (D.Shupikov and A.Isachenko), whereas in 1949, 5 of 13 Bureau members were people sent by the CK of the VKP(b). They had the actual power: the Minister of State Security (N.Gorlinskij, later – P.Kapralov, P.Kondakov) commanded the fighting against the armed underground and deportations, the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A.Trofimov (later – A.Aronov) controlled the activity of A.Sniečkus and the general political situation in Lithuania, the First Deputy Chairman of the Council of Ministers of the LSSR V.Pisarev "was guardian" to M.Gedvilas and superintended economy, the Secretary for the Personnel of the CK of the LKP(b) D.Shupikov headed the policy in reference to the personnel and their Russianization, the First Secretary of the Committee of the LKP(b) of the city of Vilnius "took care" of life in the capital. Other Russian-speaking persons (N.Gusev, A.Moskvinov, a candidate to the members of the Bureau A.Anushkin) also executed important functions.

The Bureau had many Lithuanian communists with Stalinist views: A.Sniečkus, V.Niunka, K.Preikšas, J.Bartašiūnas (the latter could not speak Lithuanian), F.Bieliauskas, K.Liaudis, A.Raguotis, M.Šumauskas, candidates to the members of the Bureau G.Zimanas, B.Baranauskas and others. J.Paleckis and M.Gedvilas were moderate in their views, though they directly organized repressions and participated in them (J.Paleckis' participation in the repressions can be explained by the fact that, being a member of the Bureau, he approved of corresponding decisions).

---

* **Doc. No. 1.35.** The decision of 16 February 1945 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Incorrect Decision by the Party Organization of Zarasai County in Resolving the Issue in Regard to the Farms of People's Enemies.* SLA. stk.1771. inv. 8.f. 40.p. 92.

Members of the Bureau were particularly intolerant of those thinking differently. Even allusions to the specific character of social and cultural life or the past (history) of Lithuania were considered by them as manifestations of “bourgeois nationalism”. The greatest political responsibility and the guilt for the consequences of the Soviet occupation, forced Russianization of Lithuania and anti-national and anti-humane actions of the genocide rest with these people (alongside all the authorities of the CK of the VKP(b)). Such position of the leaders of the LKP(b) was determined not only by the fanatical belief in Stalin and communism, but also by the fact that they did not see any prospects of the existence of the Lithuanian nation without the guardianship of Russia. Such nihilistic standpoint towards the Lithuanian nation, its independence, statehood, culture and history was characteristic of many post-war Lithuanian communists.

During the post-war period, opinions in the CK Bureau of the LKP(b) sometimes did not coincide. Personal attitude, disagreement with the official party “line” regarding some fundamental issues of life in Lithuania (deportation of the so-called middle-class peasants, employment of Lithuanian specialists, Russianization, destruction of the national culture, persecution of the intelligentsia, forced collectivization, turning Vilnius region into a Polish territory, etc.) were expressed by J.Paleckis and, from 1950, by M.Gedvilas. At the Plenum of the CK of the LKP(b) in 1950, A.Sniečkus actually dissociated himself from them: **“These people never see the great heroic work of party organizations, but only create the picture of compulsion and violations of justice, particularly in the area of the establishment of collective farms”** (bold print by the author – V.T.). It must be pointed out that even A.Sniečkus himself admitted that the Party used force and carried out crimes, i.e. “violence and violations of justice” (doc. No.1.36*).

1.5. The First Secretary of the CK of the LKP(b) Antanas Sniečkus

Antanas Sniečkus (1903–1974) was a person of the Stalinist epoch, the creator of the Soviet system in Lithuania, the most important soviet collaborationist. Brought up by the Bolshevik Party and having come to believe the ideals of communism, he remained loyal to the traditions of Marxist dogmatism, obedience, intolerance of the opposite opinion throughout the whole of his life. During the entire post-war period, A.Sniečkus was a tool of the political activity of the CK of the VKP(b), a loyal vicegerent of Moscow in Lithuania. It was his name that the forced Sovietization and Russianization of Lithuania, organization of fighting against the national underground, mass deportations of innocent people, imprisonments, persecution of those thinking differently and the Catholic Church, destruction of the national culture are associated with.

During his political (party) career, A.Sniečkus developed qualities typical of a Soviet politician: prudence, loyalty and obedience. Most Kremlin leaders took a liking to A.Sniečkus, because he did not seek higher party posts in Moscow, never posed any revisionist questions, consistently implemented any directives by the party command, notwithstanding their political trend, was modest and friendly. His diligence, qualities of an administrator, strong-willed character, strictness, perfect memory and determination also helped him persevere in power for many years. Having good political awareness, he always managed to change his orientation in time and channel events in the

---

* **Doc. No. 1.36.** An extract from the speech by the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus at the 8th Plenum of the CK of the LKP(b) on 16 November 1950. SLA. stk.1771. inv. 90. f. 21. p. 61.

direction favourable for himself. This was confirmed by the Stalinist period in Lithuania. When the threat to the physical existence of the Lithuanian nation occurred, A.Sniečkus did not only oppose this process, but on the contrary, supported and even encouraged genocide actions executed by party and repressive bodies, always backed the repression policy towards “people’s enemies” or “socially alien” persons. His reports at party conferences and his personal signatures sanctioning the practice of repression policy towards various people or social groups testify to that. A.Sniečkus encouraged public court trials of partisans. A.Sniečkus was awarded 6 orders for the resolute and consistent implementation of the political policy of the VKP(b) in Lithuania in 1944-1953.

After the demise of Stalin, taking into consideration the political conjuncture, A.Sniečkus began to change; he even started to pay heed, with certain reservations, to the economic, social and cultural interests of Lithuania; however, he was always faithful to the traditions of Bolshevism. Throughout the whole period, he was merciless to the national underground, dissidents or those thinking differently. “Thanks” to him, most deportees were released from the places of their deportation at the latest time (1958) and could not return to the Motherland for a long time or did not at all. To the end of his life he remained loyal to Moscow, forbade any political initiatives, suppressed public attitudes which were hostile to the ruling regime. Following the directives of the VKP(b)-SSKP and giving timely response to the changing situation in the Soviet Union, A.Sniečkus and his entourage had always attempted to control political processes. This helped him remain the head of the administration of the LSSR for a long period (1940-1974).

1.6. The Relationship between the LKP(b) and the Repressive Bodies

One of the most important pillars of the Soviet regime in the Soviet Union was not the Army or the system of justice, but the repressive bodies (the NKVD-MVD, the NKVD-MGB, the Prosecutor’s Office and special courts). Their ruling and party leadership constituted a very important condition for the political existence of the communist regime or the Communist Party. In the post-war Lithuania, by executing the mission of the Political Bureau of the CK of the VKP(b) and central repressive agencies of the SSRS these bodies, acquired a great political influence, because the existence of the Soviet power and the Communist Party in Lithuania actually depended on their activity, that is, on their daily fighting against the resistance of the Lithuanian nation. Taking this into consideration, the authorities of the LSSR took care of the living conditions of the leading employees of repressive bodies, provided them with accommodation and granted them other nomenclature privileges. If problems arose, the CK of the LKP(b) and personally A.Sniečkus, became the last institution in Lithuania to settle the issues of material support. For instance, on 29 September 1945, Gen. I.Tkachenko requested A.Sniečkus to mediate in providing apartments for 105 NKVD and 80 NKGB employees and officers. I.Tkachenko warned that these people would be returned to the SSRS unless the request was granted: “You know what consequences this might have on our Commissariats...” (doc. No. 1. 37*).

---

* **Doc. No. 1.37.** The letter of 29 September 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS in Lithuania Lt. Gen. I. Tkachenko to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus in reference to providing accommodation for the personnel and officers of the NKVD-NKGB in Vilnius. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 179. p. 113.

As in the whole Stalinist SSRS, repressive bodies were formally (in the broad sense) subordinate to the party – the VKP(b). In Lithuania, the CK of the LKP(b) approved the nomenclature of the leading personnel; for instance, on 1 November 1950, the CK Bureau of the LKP(b) approved 42 heads of divisions and their deputies for the MGB of the LSSR and 24 for the MVD of the LSSR (doc. No. 1.18. p. 35, 37); it also imposed party penalties on some officials, alongside their superiors discussed plans of the deportation of the Lithuanian population, fighting against the armed underground and other actions, decisions and directives. A.Sniečkus, M.Gedvilas and second secretaries of the CK of the LKP(b) were personally informed (top secretly) of the plans and results of their activity; however, the LKP(b) actually did not command these bodies administratively. The NKVD (MVD) of the LSSR and the NKVD (MGB) of the LSSR belonged directly to the central agencies of the SSRS in Moscow and, in 1944-1947, also to the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b). Some archival documents indicate that the authorities of the LKP(b) attempted to directly command the heads of repressive bodies (they were members of the CK Bureau of the LKP(b) or the CK of the LKP(b)). For instance, in January 1946, the CK Bureau decided to send the Deputy Commissar of the NKVD of the LSSR Gen. P.Kapralov to the county of Marijampolė in order to suppress the underground resistance (doc. No. 1.38*). However, the LKP(b) actually had no political power to subject the whole repressive apparatus to itself. Though the CK Bureau of the LKP(b) adopted many documents of anti-partisan nature, its supervision of repressive bodies was more of party-ideological character. Decisions by the CK Bureau of the LKP(b) and resolutions by the plenums of CK of the LKP(b) obligated repressive bodies to execute common policy towards reinforcing the Soviet regime and state terror, but the means for carrying that out were beyond the competence of the CK of the LKP(b). In fact, the LKP(b) could not control their activity. Most often, military operations against partisans would be planned, coordinated and carried out only with the approval of the central agencies in Moscow.

The Deputy Minister of the MVD of the LSSR L.Martavičius spoke about the autonomy of these bodies in Lithuania at the 6th Plenum of the CK of the LKP in 1953: “Until the present time, according to the standing regulation, the MVD bodies (in 1953, the Ministries of Internal Affairs and State Security were combined into one – MVD) have always accounted for their operational work directly to the MVD of the SSRS, and there has been no practice requiring to coordinate all documents sent to Moscow with party bodies of the Lithuanian SSR”. (doc. No. 1. 39*).

Similar relations found expression between local party and repressive bodies. For instance, on 6 December 1948, the LKP(b) Committee of Kėdainiai county admitted that county party organizations did not control county security bodies while most of their heads “have adopted criminal anti-party attitude, [...] the heads of the divisions of rural districts of the MGB have alienated themselves from the Party organization and consider themselves independent of the Party Committees of rural districts and their supervision” (doc. No. 1. 40*).

---

* **Doc. No. 1.38.** The decision of 20 February 1946 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the MGB and the MVD Command in the County of Marijampolė in the Liquidation of the Bourgeois-Nationalistic Underground and its Armed Bands*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 5. p. 12.

* **Doc. No. 1.39.** An extract from the speech by the Deputy Minister of the MVD of the LSSR L. Martavičius at the July Plenum of 1953 of the CK of the LKP(b). SLA. stk.1771. inv. 131. f. 189. p. 115.

* **Doc. No.1.40.** The decision of 6 December 1948 by the Bureau of the CK of the LKP(b) of Kėdainiai County *On the Work of the Divisions of the MGB in Counties and Rural Districts in Fighting against Banditism in the County of Kėdainiai*. SLA. stk. 749. inv. 749-8. f. 1. p. 92–93.

At the 15th Plenum of the CK of the LKP(b) in 1947, the First Secretary of Kretinga County Committee of the LKP(b) V. Maksimavičius demanded to take legal actions against the Head of the Subdivision of the MGB in Mosėdis county Rudakov and several exterminators for their criminal activity (beating of people, plundering and drinking). According to V. Maksimavičius, their activity was “much worse than banditism”. When at the sitting of the County Bureau the issue arose whether to inform all party organizations of Rudakov’s conduct, the Head of the MGB division tried to defend his subordinate: “You know, you cannot do that because it compromises MGB bodies” (doc. No. 1. 60*). In 1945-1946, the relations between party committees and NKVD divisions in Alytus and Marijampolė counties were particularly strained.

In the Soviet political system, the Communist Party as the leading political power, was beyond criticism. However, based on the experience of Lithuania, its lower subdivisions in the republic, both the authorities of the LKP(b) and its ordinary members, could be critically assessed by the State Security subordinated to Moscow. During the post-war period, there was constant intensive polemics between the LKP(b) and the NKVD-NKGB-MGB in reference to methods and means used to Sovietize Lithuania and break the resistance. These institutions used to constantly exchange letters of criticism in which party and security members accused each other of “violations of the socialist or revolutionary law”, concessions to “people’s enemies”, drinking, plundering, killings, etc. For instance, on 16 November 1945, the Commissar of the NKGB of the LSSR D. Jefimov in his letter to M. Suslov, A. Sniečkus and M. Gedvilas pointed out that party-Soviet organizations in Panevėžys and Biržai counties violated “the revolutionary law” (doc. No. 1.5). On 17 November 1945, D. Jefimov criticized the authorities of the local party-Soviet administration of Vilkaviškis, Šakiai and Lazdijai counties, on 21 November – the heads of Vilnius, Alytus and Trakai counties, on 29 November – those of Klaipėda, Kretinga, Tauragė, Pagėgiai.¹⁸ “The facts indicate”, wrote D. Jefimov, “that political work with the major part of the population is not carried out ...” Some Soviet and party personnel “keep constantly drinking, plundering and behaving indecently (“tvoriat različnyje besčinstva”), thus disrupting the authority of party-Soviet bodies” (doc. No. 1.42*). Military prosecutors were dissatisfied with the work of party organizations, too (doc. No. 1.41*).

State Security personnel of some counties refused to participate in repressions organized by communists or simply disapproved of them. In January 1945, in the county of Šakiai, under the direction of local authorities, the property not only of the arrested persons, but also of those in freedom was confiscated. People were told to leave their homes in 24 hours. The personnel of the NKGB division of Utena county refused to participate in the commissions for confiscation of property. The Party Committee accused State Security personnel of being “spineless and conciliatory”(doc. No.1.43*).

---

* **Doc. No. 1.60.** An extract from the speech by the First Secretary of the Committee of the LKP(b) of Kretinga county V. Maksimavičius at the 15th Plenum of the CK of the LKP(b) on 27 November 1947. SLA. stk. 1771. inv. 10. f. 36. p. 59.

* **Doc. No. 1.41.** The report of 12 May 1947 by the Chairman of the Military Tribunal of the MVD troops of the Lithuanian border region Lt. Col. Tulskij to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus about the crimes committed by military personnel. SLA. stk. 1771. inv. 10. f. 293. p. 43.

* **Doc. No. 1.42.** Extracts from the report of 17 November 1945 by the Acting Commissar of the NKGB of the LSSR Maj. Gen. D. Jefimov to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov, the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus, the Chairman of the Council of Ministers of the LSSR M. Gedvilas and the Secretariat of the NKVD of the LSSR *On the Drawbacks in Political Mass Activities and Contamination of Soviet and Economic Organizations by Politically Unreliable Elements in the Counties of Marijampolė, Vilkaviškis, Šakiai and Lazdijai*. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 23. p. 142–147.

* **Doc. No. 1.43.** The special report of 27 January 1945 by the Commissar of the NKVD of the LSSR A. Guzevičius to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov *On Illegal Actions of the Commanding Personnel of the Party and Executive Committees of the LKP(b) in Some Counties*. SLA. .stk. K-1. inv. 10. f. 12. p. 40.

Commanders of repressive bodies and heads of lower subdivisions often simply openly ignored party committees, did not always share the operational information about the underground with communists or, for security reasons, concealed plans about the actions under way and behaved insolently. Acknowledging only the authority of the Kremlin leaders, the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS in Lithuania I. Tkachenko was particularly insolent with the local party members (doc. No. 1.44*). Some talk spread among State Security personnel that one of the reasons of the prolonged armed fighting against the underground was that the authorities of the LKP were rather tolerant towards “nationalists”, and some Lithuanian communists themselves shared nationalistic tendencies, for example, J. Paleckis and the apparatus personnel of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR (doc. No. 1.45*).

During the first post-war years, Moscow was not completely satisfied with LKP(b) members of the Lithuanian nationality. Though there were no cases of treason, with the exception of J. Vaišnoras' contacts with his partisan brother, Lithuanians did not yet demonstrate the type of obedience that was expected by the communists sent to Lithuania, local representatives of the NKVD-NKGB as well as the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) headed by M. Suslov. There also lingered a suspicion that Lithuanian communists at lower levels of the LKP(b), particularly those that had stayed in Lithuania during the years of the German occupation (by 1950, 1,400 such persons were disclosed)¹⁹, were politically unreliable. Though the reliability of the members of the Communist Party had to be the concern of the party itself, the State Security took this over. On July 1945, following the order by the Deputy Commissar of the NKGB of the SSRS B. Kobulov, the Head of Utena Operational Sector of the NKVD-NKGB of the LSSR P. Kapralov commanded the heads of the divisions of the NKVD-NKGB subordinate to him in Utena, Ukmergė, Švenčionys and Zarasai to urgently submit, via messengers and not later than by the evening of 19 July 1945, material on “the contamination with anti-Soviet and other politically unreliable personnel” of party, Soviet and various other institutions and organizations in counties and rural districts (doc. No. 1.46*). Such instructions had to be sent to the heads of other operational sectors. B. Kobulov was also against the arming of party-Soviet activists. In 1945, at the August Plenum of the CK of the LKP(b) he said: “As to the arming of Soviet-party activists in parts of rural districts, I think, this matter should not be given a wide scope now [...] You yourselves are witnesses to the disclosure of traitors in some lowest sections of activists. We cannot give arms to traitors”. A. Sniečkus was of the opposite opinion: “Such attitude should be rejected”.²⁰ Later, he managed to arm “the activists”.

Certainly, the relations between the LKP(b) and the repressive bodies should not overestimated. They, commanded from Moscow, did the same work disastrous to the Lithuanian nation. Disagreements between them would arise as to who was superior and due to personal ambitions (e.g. the relations between A. Sniečkus and the MGB leaders D. Jefimov, P. Kapralov, I. Tkachenko were rather poor).

Throughout the post-war period, the LKP(b) strove to directly lead the destruction of the armed underground and subject repressive bodies (particularly the Ministry of

* **Doc. No. 1.44.** The complaint of 23 December 1944 by the Secretary of the Committee of the LKP(b) of Vilnius County N. Fedorenko to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov *On the Incorrect Actions of the Commissar of State Security of the NKVD Comrade Tkachenko*. SLA. stk. 425. inv. 425. f. 18. p. 14.

* **Doc. No. 1.45.** The special report of 27 November 1950 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus *On the Compromising Information Regarding the Employees of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR Svičiulis and Veržbavičius*. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 62. p. 133.

* **Doc. No. 1.46.** An urgent report of July 1945 by the Head of the Operations Department of Utena of the NKVD-NKGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the Heads of the Divisions of the Counties of Utena, Ukmergė, Švenčionys and Zarasai in regard to the contamination of party, Soviet and other organizations by anti-Soviet elements. SLA. stk. K-1. inv. 18. f. 39. p. 75.

State Security) to its own will. In 1945, at the 7th Plenum of the CK of the LKP(b), A.Sniečkus called attention to the fact that party organizations did not lead the suppression of the resistance, but performed only “political mass” work. In his opinion, county party organizations had themselves to organize and operationally lead fighting against “bourgeois nationalists”. He also emphasized that many party organizations did not participate in the deportations of partisan families.²¹ The CK Bureau of the LKP(b) and county committees adopted quite a few decisions that criticized the work of repressive bodies mostly because of gross violations of “socialist justice” (arrests of unarmed innocent people, killings, plundering, drinking, etc.) and keeping aloof from actively fighting with partisans. But the greatest indignation was caused by the fact that State Security personnel refused to obey the party. A.Sniečkus and M.Suslov used to get complaints from various people, including communists themselves, about the unbridled behaviour of NKVD or NKGB personnel, for instance, in the county of Tauragė (doc. No. 1.47*). Such documents abound. Besides, in the Stalinist years, State Security personnel could arrest people that displeased them without the knowledge of local party committees. Even A.Sniečkus received reports stating that one or another well-known person in Lithuania was already under interrogation in the basements of the MGB.

In 1946, at the 11th Plenum of the CK of the LKP(b), A.Sniečkus severely criticized the fighting of the repressive bodies against the underground. He claimed that the MVD and the MGB operated slowly and ineffectively, their personnel lacked discipline. A.Sniečkus was not afraid to accuse them of cowardice, emphasized the absence of “planned offensive fighting”, stated that they resorted to defence and fight “only after terrorist acts.”²² On 10 January 1947, at the 12th Plenum of the CK of the LKP(b), A.Sniečkus pointed out that some talk was spreading within the system of these bodies that Lithuanians did not support their fighting against partisans. For instance, the Head of the MVD division of Kaunas county Col. M.Galickij let this information slip. “It is a very harmful theory”, said A.Sniečkus.²³ (In September 1947, M.Galickij was sent out from Lithuania – V.T.). On 24 January 1950, at the 6th Plenum of the CK of the LKP(b), A.Sniečkus openly criticized the Minister of the MGB of the LSSR P.Kapralov for “violations of the Soviet justice” and pointed out that the Communist Party commanded everything: “MGB bodies must account to the party bodies for each violation of the Soviet justice the way a party member, a Soviet citizen, accounts to corresponding bodies for violations of Soviet justice. There should be no concessions here”²⁴. The speech is not characteristic of that time. Attempts were made not to speak about the role of the party in relations with the authorities of the State Security.

In fact, in initiating and executing repressions in Lithuania there existed political competition between the LKP(b) and the State Security.

The communist regime was immoral because not only ordinary citizens, but also friendly high-ranking officials in power – ideological communists, collaborationists – were secretly spied upon. Compromising material about them was secretly collected, cases were forged and the information available was used against them when the necessity arose. The main “evidence” was their former membership of “bourgeois” parties (People’s, Social-Democrats) or public organizations (the Riflemen’s Union, Sports associations, etc.), their relatives’ contacts with the underground, prior living in “kulak” farmsteads, critical evaluation of the policy of Russianization and Soviet reality in Lithuania, etc.

According to contemporaries of A.Sniečkus (A.Štromas²⁵ and others), at the beginning of the 60s, he and his entourage faced the threat of losing power – a new cleaning campaign was under way in Lithuania. Archival documents testify to that. The attention of State Security personnel was focused on the highest officials of the administration of

---

* **Doc. No. 1.47.** The decision of 28 June 1946 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Facts of the Violations of Revolutionary Justice in the County of Tauragė*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 4. p. 78.

the LSSR, even though they had undergone strict procedures of the approval of the nomenclature. Moscow did not oppose this activity of the MGB of the Lithuanian SSR.

On 28 July 1950, the Minister of the MGB of the LSSR P. Kapralov sent the secret letter to the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A. Trofimov (supposedly, A. Sniečkus was on holiday) "On the Contamination of the Commanding Personnel of the Ministries and the Academy of Sciences of the LSSR", which included a list of 32 politically unreliable persons. Distrust for political unreliability was entered against 5 ministers, 7 deputy ministers and others. These people included A. Sniečkus' associates, ideological communists (A. Drobnyš, M. Meškauskienė, J. Blieka, A. Knyva, also the heads of scientific institutions J. Balčikonis, K. Daukšas, V. Girdzijauskas and others). "I think it expedient to discuss each person in regard to his suitability to fill in this or that position", wrote P. Kapralov. (doc. No. 1.48*).

On 24 October 1950, P. Kapralov sent a list of 36 unreliable people from the personnel of educational institutions (school directors, etc.) of Vilnius and Klaipėda counties to the Secretary of the CK of the LKP(b) V. Niunka.²⁶ In December 1950, the Director of the Republican Pedagogical Office Albinas Iešmanta was arrested "for the activities of sabotage" (doc. No. 1.49).^{*} In November 1950, A. Kapralov sent a report to Moscow that, based on the information by the MGB of the LSSR, the CK Bureau of the LKP(b) dismissed from the position and expelled from the party the Minister of Trade of the LSSR Adolfas Ivaškevičius (allegedly for being "a member of the pro-fascist Riflemen's Union") (doc. No. 1.50*). On 9 January 1951, political distrust was entered against the Minister of Justice Jurgis Blieka²⁷ (doc. No. 1.51*), and on February 17 – against the former Minister of Education (1943-1948) and to the then Vice-President of the Academy of Sciences of the LSSR Juozas Žiugžda.²⁸ He was accused of giving instructions to allot less time to teaching the Russian language at schools in Lithuania than in other republics (doc. No. 1.52*). In February 1951, P. Kapralov reported to Moscow on the planned arrest of the Deputy Minister of Building of the LSSR Stanislovas Strielčiūnas (later he was arrested – V.T.) because he "has nationalistic attitude, slanders the Russian nation, collectivization", etc. (doc. No. 1.53*). On 29 October 1951, political distrust cast its shadow on the poets Eduardas Mieželaitis, Kostas Kubilinskas (a traitor of partisans) and the writer Aleksas Baltrūnas. P. Kapralov recommended that A. Sniečkus temporarily forbid them from going on a creative trip to Moscow (doc. No. 1.54*).

** **Doc. No. 1.48.** The special report of 28 July 1950 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A. Trofimov *On the Contamination of the Commanding Personnel of the Ministries and the Academy of Sciences of the Lithuanian SSR*. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 62.p. 99–115.

Doc. No. 1.49. A special report of 6 February 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A. Trofimov in regard to the arrest of the Director of the Republican Pedagogical Office A. Iešmanta. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 62.p. 233.

* **Doc. No. 1.50.** A report of 21 November 1950 by the Minister of the MGB of the LSSR P. Kapralov to the Minister of the MGB of the SSRS V. Abakumov in regard to the Minister of Trade of the LSSR A. Ivaškevičius. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 99. p. 117.

* **Doc. No. 1.51.** The special report of 9 January 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus *On the Minister of Justice of the Lithuanian SSR J. Blieka*. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 62. p. 158–160.

* **Doc. No. 1.52.** A special report of 6 February 1950 by the Deputy Minister of the MGB of the LSSR A. Leonov to the Head of the 5th Directorate of the MGB Col. A. Volkov in regard to the political distrust concerning the Vice-President of the Academy of Science of the LSSR J. Žiugžda. SLA. stk. K-1. Inv. 10. f. 100. p. 235–237.

* **Doc. No. 1.53.** A special report of 6 February 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR P. Kapralov to the Head of the 5th Directorate of the MGB Col. A. Volkov in regard to the Deputy Minister of Building of the LSSR S. Strielčiūnas. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 100. p. 188–190.

* **Doc. No. 1.54.** A special report of 29 October 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus in regard to the political distrust concerning E. Mieželaitis, K. Kubilinskas and A. Baltrūnas. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 135. p. 92–93.

In April 1952, P.Kapralov (probably, V.Abakumov's protégé) was demoted and transferred to the MGB Directorate in Primorje (the Far East of Russia). In 1950-1951, in the Soviet Union the preparation for the cleansing of the Communist Party and the leading personnel of the State Security was going on, while in some places it was already being carried out (cases on the repression of the heads of the MGB of the SSRS, party members of Leningrad, Georgia). Thus, there is no reason to state that the relations between the LKP(b) and the MGB were good, although the work of the heads of repressive bodies in fighting against the resistance was very favourably estimated by the authorities of the LKP. On 27 October 1956, A.Sniečkus wrote to the Minister of the MVD of the SSRS I.Serov about P.Kapralov: "Regardless of some drawbacks in the earlier work of comrade Kapralov, he has deserved more consideration and respect for his activity in Lithuania".²⁹

Gen. Piotr Kondakov became the new Minister of the MGB of the LSSR. In fact, he completely suppressed the partisan war, continued the policy of political vigilance, though he was not a strong supporter of drastic measures. Probably, the last of the high officials of the administration of the LSSR to get into the focus of the MGB attention was the Manager of the affairs of the Council of Ministers of the LSSR Danielius Petryla. On 10 April 1953, the Minister of the MGB-MVD of the LSSR P.Kondakov informed A.Sniečkus that after the war the suspected person, a former "member of Plečkaitis' group", and M.Gregorauskas were adversely disposed towards the VKP(b) and discontented with the policy pursued by the Soviet power in Lithuania.³⁰

Besides, A.Sniečkus, too, was interested in the political reliability of his subordinates and famous people of Lithuania. On 5 January 1953, he asked P.Kondakov for information on the former socialdemocrats academicians Antanas Purėnas, Vytautas Girdzius, Juozas Žiugžda, dr. Dzidas Budrys, Matas Sabakonis and Jonas Sabaliauskas. P.Kondakov replied that the academicians were "nationalistically disposed" and J.Sabaliauskas and D.Budrys "now are secret collaborators" (doc. No. 1.57 p. 141*).

In June 1947, 342 Lithuanians worked in the MGB of the LSSR (doc. No. 1.41.A.)* The number of Lithuanians in repressive bodies was particularly small because they were not trusted. In 1948, there were only 36 Lithuanians (7.7 per cent) from 456 leading personnel of the Internal Affairs and State Security institutions of the LSSR belonging to the nomenclature of the CK of the LKP(b). A particularly small number of the local population belonged to the lowest level: in 1948, from 299 heads of the divisions of rural districts, only 18 were Lithuanians.³¹ At the 7th Plenum of the CK of the LKP(b) on 24 August 1945, B.Kobulov explained to the communists of Lithuania that Lithuanians could not work in State Security bodies because they were not ready for that.³² In general, the personnel of repressive bodies looked down on local communists, considered them to be inexperienced "creators of socialism", infected with "bourgeois nationalism", etc. In 1944-1953, about 10,000 Russianspeaking employees were sent to the MVD-MGB of the LSSR.³³

The authorities of the LKP(b) made a lot of effort to cause enmity among the population of Lithuania. For political purposes, they made attempts to create an impression of "class struggle" and tried to demonstrate that political and armed confrontation was going on among the Lithuanian population itself. During the entire post-war period, A.Sniečkus urged Moscow to form different Lithuanian armed and repressive bodies, make the apparatus of the Internal Affairs and State Security more Lithuanian. Well-armed and mechanized military units were planned to be formed for fighting against partisans. Groups of exterminators ("people's defenders") were established, party-Soviet activists were armed, but nothing else was done. The CK of the VKP(b) did not allow to form Lithuanian repressive military units. Moreover, the Lithuanian 16th and 50th Riflemen Divisions we-

* **Doc. No. 1.57.** A note of 24 March 1953 by the Minister of the MGB of the LSSR P. Kondakov personally to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus in regard to the persons on whom the MGB has compromising information. SLA. stk. K-1. inv.10. f. 151. p. 135-141.

Dok. No. 1.41.A. The report of 20 June 1947 by the Minister of the MGB of the LSSR D. Jefimov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus about the number of Lithuanians in the Ministry of State Security of the LSSR. SLA. stk.1771. inv.10. f.279. P.30.

re disbanded. This problem clearly revealed the actual face of the occupation regime and the hopeless efforts of local collaborationists to represent the nation. The occupants did not trust the local population (because they could see the obvious and strong resistance), whereas the latter did not support the occupation administration. Moscow was seeking to resolve the problem of the armed resistance only by means of military force in conjunction with military-repressive bodies, leaving loyal to them Lithuanians only the function of making the communist regime legitimate.

1.7. Collaborationism

In the broad sense, collaborationists are people who help invaders occupy a country and establish and maintain their power in it. Collaboration can be different – with a weapon in hand or with the help of a writer's quill or a painter's brush.³⁴ But in the narrower sense, these are people who have been authorized by the occupation power. Traditionally, citizens of a former independent state who, mostly for their political and ideological beliefs have betrayed their Motherland and its independence and started voluntary cooperation with the invaders, are considered to be collaborationists. Thus, a collaborationist is an aide to invaders, a traitor of his Motherland, an official, functionary or employee of the occupation or puppet power (administration), who executes its instructions (policy) and enforces the citizens of his country (his countrymen) to obey the will of the invaders. Some collaborationists who held leading posts had the administrative authorization and the right to sign documents. Others, with the status of an official (e. g. exterminators, militiamen), were empowered to coerce people (also, by applying physical force) into carrying out the instructions of their superiors.

When the second Soviet occupation began, collaboration did not involve as many people as before the war. Well remembering the repressions of 1940-1941, people were shocked by the state terror policy executed by the Soviet Union during the first post-war years. Educated people, mainly the intelligentsia, avoided cooperation with occupation authorities and hoped for the support from the West. Aides to the Soviet power were mainly those with leftist views, who, as early as 1940, contributed to the establishment of the communist regime and left for Russia during the war. Such famous and talented people in Lithuania were not numerous; they were, in most cases, writers, scientists and other intellectuals: Petras Cvirka, Antanas Venclova, Kostas Korsakas, Juozas Žiugžda, Juozas Baltušis, Teofilis Tilvytis, Juozas Jurginis, etc. The majority of intellectuals kept silent and did not oppose the authorities. The Communist Party called them "the silent ones". They were under constant political pressure. It was not by accident that the spearhead of the Stalinist political repressions was, in the first place, directed towards educated people and farmers who were not then under control (before the collectivization). Forming its command apparatus from "the working people", the communist authorities tried to gain the support of that part of the society that had poor education – workers, less well-off farmers, the poor, those emaciated by the war and, in general, less reasonable people of Lithuania.

In central and local power bodies of the occupation administration (with the exception of the repressive ones), in many cases, the leading nomenclature positions were held not by invaders, but former citizens of Lithuania, mainly communists who, because of their ideological beliefs, political interests, career or egotistic purposes supported the Soviet Union. Lithuanian collaborationists were against the independent state of Lithuania and for the united and indivisible Soviet Union. In the political sense, they did not see the future of Lithuania without its everlasting ties with Russia. The First Secretary of the CK

of the LKP(b) A.Sniečkus, the Chairman of the Council of People's Commissars (the Council of Ministers) of the LSSR M.Gedvilas, the Chairman of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR J.Paleckis, the Commissar of the NKGB of the LSSR A.Guzevičius, the Secretaries of the CK of the LKP(b) K.Niunka, K.Preikšas and many others became the leading executors of political and ideological directives from Moscow and organizers of repressions. They defended not the interests of Lithuania, but those of the SSRS, i.e. of the invaders; therefore, their activity can be considered as cooperation, assistance or collaborationism.

In 1944-1953, the leaders of the LKP(b) signed documents which obligated their subordinates to take repressions against those fighting for the freedom of the nation and thinking differently, those belonging to "socially hostile layers" – "the kulaks", the clergy, former politicians, heads of the state and employees of the independent Lithuania. For example, A.Sniečkus, M.Gedvilas, K.Preikšas signed documents obligating their subordinates to organize deportations of the population and confiscate their property. Soviet collaborationists did not oppose Russianization and were seeking to destroy everything that reminded them of the independent Lithuania. For propaganda purposes, the LKP(b) used to declare that they were the true patriots of Lithuania, i.e. their socialist Motherland, and their fighting against "bandits" and "bourgeois nationalists" was fair. However, not only high-ranking, but also lower officials collaborated. For example, in the autumn of 1944, heads of many party and executive committees of counties and rural districts addressed the CK of the LKP(b) requesting to deport partisan families and confiscate their property.³⁵ These collaborationists were well aware of the life of concrete people, their moods and attitudes. Not all of them, though quite a few, prepared lists of people to be deported, aided in faster liquidating the resistance, executed spiritual and economic terror. Exterminators, armed party and Soviet activists, personnel of repressive bodies and others who directly contributed to the execution of crimes against the nation and humanity carried out by the Communist Party should be attributed to collaborationists. At the time of the total national resistance and armed fighting, it was clear who was who. Because of their collaboration with the occupation authorities, not only high-ranking Lithuanian leaders of the power bodies of the LSSR, but also ordinary communists, exterminators, various officials (including non-party people) were condemned by the nation and killed by partisans. Yet, the main legal, political and moral responsibility for the collaborationism falls to the highest officials of the Soviet administration who, in direct cooperation with the authorities of the invaders in Moscow and their vicegerents in Lithuania, provided specific ways for the implementation of their instructions and directives.

The armed resistance was broken down. People lost their hope to receive help from the West. Therefore, under the conditions of the long-lasting Soviet occupation, the collaborationism was no more openly condemned. After the demise of Stalin, with the mitigation of the political regime, the number of Lithuanians tending to adjust to the Soviet regime, for career and pragmatic rather than for reasons ideological, started increasing in the bodies of the Soviet power and the Communist Party. The underground continued existing even after 1953, dissidents appeared; however, with the lessening of terror, two options emerged: to choose between death (imprisonment) and conformism (adjustment). Very few chose death; conformism prevailed.³⁶

Under the conditions of the long-lasting Soviet occupation, the majority of the population had to deal with the institutions of the occupation power and work in them, fulfill their professional duties (teachers, doctors, workers, collective-farmers, etc.). Confrontation with the authorities in the totalitarian state meant to be a martyr, and only few were resolute enough to choose this way. The main Lithuanian collaborationists may be considered those who were authorized by the power to administer the population of

Lithuania and were politically responsible for the execution of Kremlin directives and who, by their actions, made harm to the whole Lithuania, Lithuanian nation and concrete persons. They were members of the CK of the LKP(b) and the Council of Ministers of the LSSR, the heads of politically important agencies – the KGB, the Glavlit, the Council of The Affairs of Religious Cults, the Prosecutor's Office, the Supreme Court – and some other officials.

2. The Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b)*

The Lithuanian Bureau of the CK of the VPK(b), a political body of the SSRS in Lithuania, was the highest institution of the Soviet occupation administration (1944-1947)**. It was established by the decision of the CK of the VKP(b) on 11 November 1944; the first sitting took place on 21 December the same year (doc.No. 2.1*). The position of the Chairman of the Bureau was taken by M.Suslov (1944-1946) and V.Shcherbakov (1946-1947). The main members were the Commissars of the State Security – the Commissioners of the NKVD-NKGB of the SSRS in the Lithuanian SSR Gen. I.Tkachenko and Gen. D.Radionov (responsible for the activity of the repressive bodies), as well as F.Kovaliov and V.Pisarev (responsible for economy). The Bureau had its own Secretariat and other bodies. A.Chernyshov, F.Budagovskij, V.Sukhinin, S.Ogurcov, E.Teterev, S.Kochetkov, V.Potapov, E.Belokrinkin, N.Kopitov, J.Brazul, I.Shvedov and others were responsible for specific activity areas. From local collaborators, the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus and the Chairman of the Council of People's Commissars of the LSSR M.Gedvilas, were included in the Bureau as permanent members. Through these persons, the Bureau could directly command and control the administration of the LSSR. Similar bureaus were established in Estonia, Latvia and Moldavia, that is, the countries which were occupied and annexed by the SSRS in 1940.

The main objectives of the Bureau were to Sovietize Lithuania as soon as possible, integrate it into the SSRS, establish the communist regime here, break down the resistance of the population of Lithuania to the occupation and implement the Stalinist policy of the cadre. On 30 December 1944, at the 4th Plenum of the CK of the LKP(b) M.Suslov explained that such bureaus “were being established in all young Soviet republics – in the Central Asia, the Caucasus”, and one of the most important aims of this policy was “to develop local national cadre”. Since there were practically no cadre, according to M.Suslov, “the sending of a certain number of cadre from other Soviet republics is the demonstration of brotherly support for the young Soviet republic of Lithuania” (doc.No. 2.2.*).

The actual political power was concentrated in the hands of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b). Without its knowledge or preliminary approbation, not a single institution of the occupation administration in Lithuania could function independently. Members of the Bureau participated in the sittings of the CK Bureau of the LKP(b) (doc.No. 2.3*), plenums of the CK of the LKP(b) (doc.No. 2.4*) and the Council of Peop-

---

* **Literature and Sources page 48.**

****Note.** Extracts from the copies of the documents of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) translated into Lithuanian and included into the scientific article by the historian Henrikas Šadžius “The Activity of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) in Organizing the Suppression of the National Resistance” // *The Annals of the History of Lithuania in 1997*, Vilnius, 1988.

* **Doc. No. 2.1.** The 1st protocol of the meeting of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) of 21 December 1944. The Storage and Research Center of the Documents of the Newest History of Russia (further – SRCDNHR). stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 1–5.

* **Doc. No. 2.2.** An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov at the 4th Plenum of the CK of the LKP(b) on 30 December 1944. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 11. p. 194–195.

* **Doc. No. 2.3.** An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov delivered at the meeting of the Bureau of the CK of the LKP(b) on 6 July 1945. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 79. p.

* **Doc. No. 2.4.** The list of the participants of the 8th Plenum of the CK of the LKP(b) on 6 December 1945. The Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) was represented by 11 persons. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 20. p. 1.

le's Commissars (the Council of Ministers) of the LSSR, where thoughts stated by them were, in fact, directives. The Bureau was subordinate and responsible only to the CK of the VKP(b). Actually, it had unlimited authority, interfered in all spheres of life, even in small day-by-day matters (e.g. in 1945, the Bureau suspended the decision of the Council of People's Commissars of the LSSR on the distribution of salt to the population of Lithuania)¹, it could critically assess the work of the LKP(b) leaders. For instance, M.Suslov publicly demonstrated his power over A.Sniečkus, M.Gedvilas and J.Paleckis (doc.No. 2.5*). Particularly active was a typical Stalinist of that time Gen. I.Tkachenko, in whose opinion, Sovietization of Lithuania was too slow. Not only the underground, but also the passive and moderate behaviour of Lithuanian communists with "class enemies" hindered that. He continually demanded to reinforce political vigilance. Even the slightest kindred relations of Lithuanian officials with "hostile elements" or deviations from official regulations made him greatly suspicious. For instance, on 12 November 1945, he reported to A.Sniečkus on the politically improper speech delivered by the representative of the CK of the LKP(b) V.Girdžius in Biržai (doc.No. 2.6*). Examples of such activity by the Bureau abound.

The Chairman of the CK of the VKP(b) for Lithuania M.Suslov came here in December 1944. In fact, he became the administrator of the LSSR. Heads of the institutions of Soviet power addressed their letters on important issues not to A.Sniečkus, but to M.Suslov or V.Shcherbakov, or A.Sniečkus' name stood second on the documents.

Under the command of M.Suslov, the first post-war deportations, killings of partisans and defenceless people and other repression actions took place. Before each major political campaign or repression action organized by the Communist Party, apart from Bureau sittings, he would organize the so-called "conferences at the Chairman,s of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b)", thus emphasizing his leading role. As a politician, M.Suslov was insidious but cautious, acted consistently and resolutely. Nursing Bolshevik beliefs, he fought with those thinking differently in all ways, was a supporter of violence and repression, did not acknowledge compromises. In public life, he was official, strict, but correct.

The Bureau was the main initiator in preparing political documents of that time, such as "Addressing the Lithuanian Nation" (10 February 1945), "We will Uproot Lithuanian-German Nationalists, the Most Vicious Enemies of the Lithuanian Nation" (25 May 1945) and others. M.Suslov himself edited the drafts of these documents and visaed them; their contents and forms of their presentation to the public used to be discussed at the sittings of the Bureau.

M.Suslov did not always trust local communists, even people loyal to the Soviet regime, organized cleansings of the Lithuanian cadre and was one of the most active initiators of Russianization of Lithuania. On 27 December 1944, at the 4th Plenum of the CK of the LKP(b), he accused the authorities of the LKP(b) of their allegedly reasonable attitude towards "bourgeois" Lithuanian specialists ("The CK of the KP(b) of Lithuania has never discussed the behaviour of any employee that expressed bourgeois nationalistic views in his work...")². In 1944-1946, on the initiative of the Bureau, an intensive cleansing of the cadre was going on. M.Suslov, "the leader and educator", to quote M.Šumauskas, and V.Shcherbakov treated Lithuanian communists like school children (doc. No. 2.7*). Due to M.Suslov and other radical communists, the Russianized LKP(b) soon became a Stalinist party organization. M.Suslov's words about the increasing number of local cadre in

* **Doc. No. 2.5.** An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M.Suslov at the 7th Plenum of the CK of the LKP(b) on 24 August 1945. SLA. stk. 1771. inv.8. f. 14. p. 185.

* **Doc. No. 2.6.** A letter of 12 November 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS in Lithuania Lt. Gen. I. Tkachenko to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus in reference to the politically incorrect report by Maj. V. Girdžius. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 179. p. 135.

* **Doc. No. 2.7.** An extract from the materials of the August Plenum of 1945 of the CK of the LKP(b). SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 14. p. 58-59, 185.

power bodies turned into the opposite phenomenon. During the operation of the Bureau, Lithuanians in leading positions made up half or less than half of all the personnel in the administration institutions of the central power. In 1947, Lithuanians made up only 18 per cent of the LKP(b).

The most important task of the Bureau was to liquidate the resistance. M.Suslov regularly informed J.Stalin and L.Berija of the work performed by the repressive bodies in fighting against "Lithuanian-German nationalists", the political situation and continuously suggested that repressions be expanded and the NKVD-NKGB bodies reinforced. Other members of the Bureau prepared various instructions or directives for the repressive, party or Soviet bodies of the LSSR. For instance, the instruction of 29 January 1945 by D.Radionov to the heads of county divisions of the NKVD and NKGB pointed out that destruction of partisans depends on the intelligence work and suitable employment of the Army.³

During the years of its operation, the Bureau adopted quite a few anti-partisan decisions that became important documents-directives in suppressing the resistance and organizing the first post-war deportations. On 24 May 1945, the Bureau adopted the famous decision "On the Intensification of the Activity of Bourgeois Nationalistic Bands and the Reinforcement of Fighting Against them". The document orders "to disclose and liquidate the main nationalistic organizations in the shortest time possible". For that purpose, it was necessary to send NKVD and NKGB personnel to Lithuania to fill the positions of the heads of rural district divisions, to increase the number of the NKVD troops, to deport 50-60 partisan families from each county, to organize open demonstrations of partisan trials, etc. (doc.No. 2.8*).

In the decision of 17 September 1945 "On the Part of the Decision of 15 August 1945 by the CK of the VKP(b) Regarding the Lithuanian-German Nationalistic Underground and the Liquidation of its Armed Bands" and in the decision of 15 October 1945 "On the Political Situation in the Republic", the Bureau criticized party organizations and ordered them to annihilate partisans in the counties of Rokiškis, Utena, Kėdainiai, Ukmergė, Marijampolė, Raseiniai, Švenčionys, Joniškis and Panevėžys, "resolutely get rid of complacency and kind-heartedness", to arm party activists, etc. (doc.No. 2.9* and doc.No. 2.10*). On 17 October 1945, the Bureau forbade the county local authorities self-willed expropriation of the farms of partisan families. Plans were made to confiscate their property during the future mass deportations. I.Tkachenko specified that he would allow the expropriation of these farms if all adult members of the families were arrested. In his report to Stalin in July 1945, M.Suslov wrote about the complete or partial confiscation of 39,899 farms.⁴

The Bureau constantly encouraged the expansion of the apparatus of repressive bodies. On 10 November 1945, the issue "On the Formation and Reinforcement of Additional Rural District Divisions of the NKGB and NKVD of the Lithuanian SSR" was discussed. An entry in the decision requested the CK of the VKP(b) to establish NKVD divisions in all 320 rural districts, to send via the Personnel Directorate of the CK of the VKP(b) 470 best NKVD and NKGB operational personnel from the central and eastern regions of the SSRS in order to staff the aforementioned divisions and operational points of the NKVD (doc.No. 2.11*). During several years (1944-1945, till January 1946) the number of NKVD personnel in the LSSR grew from 2,184 to 9,957.⁵

---

* **Doc. No. 2.8.** Extracts from the decision of 24 May 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Increasing Activities of Bourgeois-Nationalistic Bands and Strengthening of the Measures in Fighting against them.* SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 100.

* **Doc. No. 2.9.** Extracts from the decision of 17 September 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Part of the Decision of 15 August 1945 by the CK of the VKP(b) Regarding the Liquidation of the Lithuanian-German Nationalistic Underground and its Armed Bands.* SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 137-139.

* **Doc. No. 2.10.** Extracts from the decision of 15 October 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Political Situation in the Republic.* SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 140.

* **Doc. No. 2.11.** An extract from the decision of 10 November 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Formation and Reinforcement of Additional Rural District Divisions of the NKVD and NKGB of the Lithuanian SSR.* SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 142.

M.Suslov tried to emphasize the necessity of the Bureau to Lithuania. On 20 June 1945, he sent a very exhaustive 36-page report to Stalin on the work performed by the Bureau in 1944-1945. M.Suslov underlined that it was during the operation of the Bureau that 22,554 persons were arrested, 6,514 partisans killed and partisan families started to be deported (doc.No. 2.12*). According to the most recent data by historians, in 1944-1946, the most active period of the operation of the Bureau, the troops of the NKVD (MVD) in Lithuania murdered or killed in action 14,409⁶ people during 25,488 military punitive operations (according to the data of the MGB of the LSSR, 14,356 people were killed and 39,235 were arrested) (doc. No. 4.2*) and deported 9,214 persons.⁷

The Bureau oversaw the work of courts. Seeking to intimidate the society, the Bureau insisted on organizing demonstration court trials of partisans (doc.No. 2.13* and doc.No. 2.14*). Reports on the verdicts pronounced by the military tribunals of the NKVD, the Supreme Court of the LSSR, the Extraordinary Conference of the NKVD to resistance fighters or killers of Jews were sent personally to M.Suslov and later to V.Shcherbakov. From 1944 till 1 June 1946, the military tribunals of the NKVD alone sentenced 8,268 persons for breaching Article 58 of the Criminal Code of the Soviet Socialist Republic of the Russian Federation (doc. No. 4.5). In 1945, the Military Tribunal sentenced 468 persons to capital punishment, 1,157 – to penal servitude, etc.⁸ On 30 January 1946, in his last report to G.Malenkov, M.Suslov wrote that he was not completely satisfied with the results. In his opinion, “taking into consideration the political situation, this punitive policy [...] cannot be regarded as strict, rather the opposite. [...] Taking into consideration the political situation in the republic, all the time it was necessary to take severe measures, including the extreme ones”.⁹ Judging by this letter, it is possible to make the conclusion that M.Suslov was well aware of the criminal role of the Bureau that tried to establish the Soviet power in Lithuania by compulsion and savage means.

When M.Suslov was recalled to Moscow, V.Shcherbakov became the Chairman of the Bureau. He was a pretentious and ambitious person, a typical representative of the Stalinist nomenclature of that time. Considering himself to be the most important vicegerent of Moscow in Lithuania, he often conducted himself like the ruler of the personal domain. Because of his autocratic tendencies and rough administration, he was unpopular even among local communists, ignored some decisions adopted by the CK of the LKP(b) and the government of the LSSR (doc.No. 2.15*). V.Shcherbakov was looking for “people’s enemies”, and “nationalists” everywhere, particularly belittled the Lithuanian intelligentsia and the national culture, was one of the most important initiators of Russification and a great defender of Russian-speaking newcomers.

In July 1946, at the Plenum of the CK of the LKP(b), V.Shcherbakov and other members of the Presidium asked the First Secretary of the Party Committee of Kaunas city J.Grigalavičius why Russians had been excluded from the lists of the conference participants. J.Grigalavičius made excuses: “We have invited Russians (to the conference – V.T.).

---

* **Doc. No. 2.12.** Extracts from the report of 20 June 1945 by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov to J.Stalin about the work performed by the Bureau in 1944–1945 (36 p.). SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 2. p. 18–21.

* **Doc. No. 4.2.** A note of December 1952 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kondakov *On the Results of the Work of the MGB Bodies of the Lithuanian SSR in Fighting against the Nationalistic Underground and its Bands from 15 July 1944 to 15 December 1952.* SLA. stk. K-1. inv. 3. f. 407. p. 264-265.

* **Doc. No. 2.13.** The decision of 24 July 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Organization of Public Court Trials.* SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 135–136.

* **Doc. No. 2.14.** An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov made at the 6th Plenum of the CK of the LKP(b) on 28 July 1945. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 9. p. 291.

* **Doc. No. 2.15.** An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) V. Shcherbakov at the 10th Plenum of the CK of the LKP(b) on 9 July 1946. SLA. stk. 1771. inv.9. f. 13. p. 56.

All our partorgs, with the exception of one, two or three, are Russians [...], but we used to accept Lithuanians because Russians do not know Lithuanian and, therefore, it is difficult for them to work with masses. I think I have made a gross political error" (doc. No. 2.16*). However, in comparison to his predecessor M.Suslov, V.Shcherbakov's influence on the political processes in Lithuania was much meagerer. He had no weighty support in Moscow, occasionally got into conflicts with the heads of repressive bodies who, because of their autonomous status, did not want to completely obey party bodies of Lithuania.

In May 1946, in a letter to the Secretary of the CK of the VKP(b) A.Zhdanov, V.Shcherbakov complained of "poor work of the MGB and the MVD". He acknowledged the crimes committed by them: "the MVD and the MGB do not carry out offensive fighting, have no good intelligence network [...] Drinking, plundering, hooligan excesses, violations of the revolutionary law (unlawful arrests, beating of the arrested, etc.) [...] have become a norm [...] Inaction and fear are masked by unlawful arrests [...]". V.Shcherbakov was concerned with the liquidation of the underground by the spring of 1946 and, seeing the failure of the plan, he accused the MGB and the MVD.¹⁰

He used to receive information regarding the criminal activity of State Security personnel and other representatives of the power from party organizations and his subordinates. For instance, on 4 March 1947, the member of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) F.Budagovskij reported to V.Shcherbakov on the increasing tendency of "violations of the socialist justice" in the spring of 1947 in Lithuania. "There are lots of facts of killings of innocent people, unlawful arrests, beatings and violence" (doc.No. 2.17*). The Special Lithuanian Archives hold a lot of documents which show that the heads of the occupation power bodies were indignant at the crimes committed by Soviet officials and then made public.

During the years of V.Shcherbakov's command, further Sovietization of Lithuania, fighting against partisans, deportations and cleansing of the cadre continued (in 1946, 6,639 persons were dismissed from various institutions, 2,535 of them for political considerations).¹¹ The administration of the LSSR headed by V.Shcherbakov launched an extensive economic offensive campaign against the peasantry: taxes and norms for forced labour and product deliveries to the state were increased and the campaign of "the dispossession of the kulaks" continued. In 1947, the authorities of the LSSR, executing the directives by the Bureau, forbade small-scale private commerce and trade provided for by the Constitution of the LSSR (in July 1945, the part of the private capital in industry was 10 per cent and in trade – 31 per cent.).¹²

By the decision of the CK of the VKP(b) of 24 March 1947, the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) was disbanded. Most of its members left Lithuania. V.Shcherbakov became the First Secretary of the VKP(b) of Kaliningrad region. V.Pisarev was nominated as the First Deputy Chairman of the Council of Ministers of the LSSR.¹³

The true reasons for disbanding the CK Bureaus of the VKP(b) in the Baltic Countries and Moldavia in 1947 are not known. It can be assumed that in 1944-1947 the Soviet political system was established and it was already functioning in these countries, therefore, these party bodies became unnecessary.

---

* **Doc. No. 2.17.** The note of 4 March 1947 by the member of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) F. Budagovskij to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) V. Shcherbakov *On the Violations of Socialist Justice in the Lithuanian SSR*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 5. p. 26–36.

3. The Komsomol*

The Lenin Young Communist League of Lithuania (the LYCLL) was a constituent part of the LYCL of the Union, a political body of the SSRS, an aide to the Communist Party and its reserve. The LYCLL was established in 1919.

In 1944 – 1953, the principal objectives of the LYCLL were to help the LKP(b) Sovietize the young people of Lithuania and fight against the underground as well as prepare a reserve of the future communists.

In the summer of 1944, alongside the Soviet troops, the Komsomol initiatory groups came and started reestablishing their political bodies. They were comprised mostly of the Komsomol functionaries who had returned from the SSRS, Soviet partisans, demobilized servicemen and Russian-speaking LYCLU cadre sent from Moscow who were appointed to executive positions in the apparatus of the LYCLL. By April 1945, they numbered 1,439.¹ Their responsibility was to guarantee the integration of the activity of LYCLL with the system of the LYCLU and have control over the Komsomol of Lithuania, preventing its deviation from the political course of the VKP(b).

On 5 October 1944, the Bureau of the CK of the LKP(b) adopted the decision “On the Work of the CK of the LYCL of Lithuania”, which encouraged faster expansion of Komsomol organisations.² In 1944, the CK of the LYCLL, the divisions of city and county committees corresponding to the key directions of the Komsomol activity, such as agitation and propaganda, personnel, peasantry youth, military-physical culture and schools, were reestablished. Komsorgs were assigned to places that had no Komsomol organizations (in 1945, in counties they numbered 235), Komsomol county committees were administratively set up. Later, during the forced collectivization, Komsomol organizations started to be established in kolkhozes, though without much success. In general, Komsomol organizations were being established artificially, following the decisions of the CK of the LKP(b) and the CK of the LYCLL and had no natural or direct connection with local young people.

The Komsomol of Lithuania duplicated many decisions of the CK of the LYCLU and the CK of the LKP(b), supported all political campaigns. For example, the January Plenum of the CK of the LYCLL in 1949 approved of the collectivization, urged to create Komsomol kolkhozes. The September Plenum of the CK of the LYCLL in 1952 discussed issues concerning the work with the cadre, “implementing the decisions of the 13th Plenum of the CK of the KP(b) of Lithuania”, etc.

Similarly to the LKP(b), during the first post-war years, the LYCL in Lithuania was an unpopular and not numerous organization (by 1 January 1945, it had 3,806 members). Young people of Lithuania condemned Komsomol members for their participation in the repressions and persecution of those thinking differently, for despising national values, and considered this organization alien to Lithuania. It was students and teachers that ignored it most: in 1944 – 1945, a single student joined the Komsomol, in 1946 – 46; in 1948, from 4,000 Komsomol-age teachers, only 180 were members of the LYCLU.³ The unwillingness of young people to join the Komsomol was one of the ways of the passive resistance against the Soviet regime.

Seeking to have a reliable reserve of the cadre in party and power bodies, the LKP(b) authorities demanded to increase the ranks of the LYCLL. At the same time, the LKP(b) tried to reinforce the political influence of the Komsomol on the young people of Lithuania. In February 1945, speaking at a meeting of the Komsomol activists, A.Sniečkus poin-

---

* Literature and Sources page 54.

ted out that the increase of the number of Komsomol members had to be the most important task of Komsomol organizations. At the November Plenum of the CK of the LKP(b) in 1946, the First Secretary of the CK of the LYCLL A.Raguotis reported that only 5,700 from 424,000 Komsomol-age young people of Lithuania “associated their life with the Komsomol”. At that time, in gymnasiums and junior gymnasiums only 1,400 from 13,500 pupils were members of the LYCLL, whereas at higher and special secondary schools their number scarcely reached 352, and even those were often non-Lithuanians. In 1947, at the University of Kaunas, only 13 from 2,000 students were members of the Komsomol.⁴

In order to increase the number of Komsomol members, the bodies of the Komsomol resorted to different illegal measures. For example, in 1948, the Komsomol organization of Kaunas county tried to enlarge its ranks by recruiting, using administrative measures and compulsion (doc. No. 3.2*). On 3 November 1951, the Minister of the MGB of the LSSR P.Kapralov sent a letter to A.Sniečkus providing numerous examples of how young people were compelled to join the Komsomol (doc. No. 3.3*). At the 6th Congress of LYCLL in 1951, it was demanded to increase the number of Komsomol members in the system of education. The Secretary of the CK of the LYCLU A.Shelepin (the future Chief of the KGB of the SSRS) ordered “to put an end to this abnormal and shameful to Lithuania matter”, expressed his indignation at the fact that as many as 349 schools did not have Komsomol organizations, and 630 schools had no pioneer organizations. He compared the number of students – members of the Komsomol in Armenia and Lithuania, the figures being 90 and 23 per cent respectively⁵. Under constant pressure of Moscow and the CK of the LKP(b), in 1953, the Komsomol organization of Lithuania increased the number of its members up to 100,000 (by 1 January 1953, it was 99,094). The LYCLL became a typical political body of the Soviet Union and a tool of Moscows imperial policy in Lithuania.

The LYCLL was a semi-Russian organization. In 1946, Lithuanian Komsomol members constituted 51 per cent, in 1948 – 49 per cent of all its members. Beginning with 1950, due to the compulsive increase of the number of members of Komsomol organizations at schools, the number of Lithuanians increased, and in 1953 it reached 63 per cent.⁶ Some Komsomol organizations (in the county and city of Vilnius) did not have a single person who could speak Lithuanian. In 1947, Lithuanians belonging to the nomenclature of the CK of the LYCLL made up 41 per cent; the personnel of the CK of the LYCLL (the authorities) had 41 per cent of Lithuanians, whereas secretaries of city committees made up 13 per cent.⁷

The importance of developing respect for the Russian nation was constantly emphasized in the decisions of the CK of the LYCLU and the CK of the LYCLL. In the decision of 18 May 1945 by the CK Bureau of the LYCLU “On the Work of the CK of the LYCL of Lithuania”, Komsomol organizations were obligated to organize clubs for studying the Russian language, whereas Russians had to study Lithuanian.⁸ Almost none studied the latter; therefore, it became compulsory to know Russian. The majority of Komsomol functions (plenums, congresses of activists) were in Russian; therefore, documents were also in the Russian language.

In 1945 – 1947, in the environment of total distrust, Lithuanian Komsomol employees were often blamed for their “nationalistic errors”, “loss of class vigilance”, were dismissed from their positions. In 1945 – 1946, by the decisions of the CK of the LYCLU and

---

* **Doc. No. 3.2.** An extract from the decision of 1 April 1948 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On Gross Violations in Admitting Members into the LYCLU in the Komsomol Organization of Kaunas County*. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 76. p. 158.

* **Doc. No. 3.3.** A report of 3 November 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus in regard to exerting pressure on the applicants for the Komsomol membership. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 135. p. 236–240.

constant inspections, Moscow tried to intimidate the Lithuanian part of the authorities of the CK of the LYCLL to unconditionally follow all instructions, particularly those concerning the cadre of the Komsomol. The leading personnel of the Komsomol had to be loyal and obedient aides to the Communist Party. In the decision of the Bureau of the CK of the LYCLU of 18 May 1945 "On the Work of the CK of the LYCL of Lithuania", accusations typical of that period were reiterated: "The fighting against the Lithuanian bourgeois nationalists is poor, the explanation to the young people that nationalists are the greatest enemies of the Lithuanian nation is not sufficient", etc. (doc.No. 3.4*). All accusations were discussed at the republican conference of Komsomol activists on 26 August 1945. Its resolution stated that "Komsomol organizations do not educate the youth in the spirit of friendship of the SSRS nations and respect for the great Russian nation, do not instill the feeling of love to the Red Army, the liberator of the Lithuanian nation" (doc.No. 3.5* *).

Because of the problems of Russianization, conflicts used to occur among the leading Lithuanian Komsomol personnel. For example, on 30 October 1945, the Head of the Sector of Registration and Statistics of the CK of the LYCLL J.Smilgevičius complained to the CK Bureau of the LYCLL that "the Deputy Head of the School Division comrade Velmontaitė [...] declared that "Russianization of the CK is going on". I told her she was wrong and quoted an extract from a poem by Majakovskij: "I would learn the Russian language for the sole reason that Lenin spoke it". Comrade Velmontaitė retorted: "You Russian sycophant". J.Smilgevičius requested to take "adequate measures" (doc.No. 3.11*). On 31 October, the CK Bureau of the LYCLL dismissed E.Velmontaitė from the position "for propagating outdated, local nationalistic attitudes" (doc.No. 3.12*).

At the end of the summer of 1945, inspections organized by the CK of the LYCLU began. On 30 August 1945, on the initiative of M.Suslov, the Second Secretary of the CK of the LYCLL M.Kenevičius was dismissed from his position (in 1959 he shot himself). His position was taken by the First Secretary of the Committee of the LYCLU of Arkhangelsk region N.Kulakov, a typical Stalinist of that time. He formed a group of informers in the apparatus of the CK and maintained close relations with D.Shupikov and V.Shcherbakov. Having gained their support, he started "the cleansing of the cadre" of the Komsomol (the greatest number of people were dismissed from their positions and even arrested in the Komsomol organization of Kaunas). Two factions were formed within the authorities of the CK of the LYCLL: N.Kulakov's and that of the First Secretary of the CK of the LYCLL Jonas Macevičius (a former Soviet partisan, later – an academician). At the 3rd Congress of the LYCLL on 18 May 1946, in the vote on the future members of the CK, 84 out of 430 delegates were against N.Kulakov.⁹

In the summer of 1946, together with the inspection group from the CK of the VKP(b) headed by V.Zhavoronkov (to inspect the work of the CK of the LKP(b)), a group from the CK of the LYCLU headed by Aleksandrova came to Vilnius. The results of the inspection were discussed by the CK Bureau of the LYCLU on 26 August 1946 in Moscow, and

---

* **Doc. No. 3.4.** The extract from the decision of 18 May 1945 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On the Work of the CK of the Lithuanian LYCL*. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 20. p. 41.

* **Doc. No. 3.5.** An extract from the meeting of the Republican Komsomol activists of the Lithuanian SSR on 26 August 1945. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 16. p. 70.

* **Doc. No. 3.11.** A complaint of 30 October 1945 by the Head of the Accounting and Statistics Sector of the CK of the LYCLL J. Smilgevičius to the Bureau of the CK of the LYCLL in regard to the anti-Russian attitude of E. Velmontaitė. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 16. p. 124 a.

* **Doc. No. 3.12.** The decision of 31 October 1945 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On Comrade E. J. Velmontaitė*. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 16. p. 119.

the decision "On the Work of the CK Bureau of the LYCLL" was adopted which was later discussed in Vilnius by the 2nd Plenum of the LYCLL on 1 October 1946. The adopted decision stated the errors of the leaders of the LYCLL: they pursued incorrect policy of the cadre, did not educate the youth ideologically and, what was most important, "the CK Bureau of the LYCL of Lithuania did not take adequate measures to increase the activity of the Komsomol and young people in fighting against bourgeois nationalists – the enemies of our party, the enemies of the Soviet system". The Plenum dismissed J.Macevičius, E.Mieželaitis, M.Martinaitis, J.Buivydas from their positions and expelled them from the membership of the CK. N.Kulakov was warned, too, for "not timely informing the CK of the LYCLU about the incorrect working methods of comrade Macevičius" (doc.No. 3.6*). Antanas Raguotis, who had extremely radical views, was assigned the new First Secretary of the CK of the LYCLL (his motto was: "If the enemy does not surrender, he must be destroyed").

The new Secretary found many "enemies" in teaching institutions, accused education personnel of indifference to politics, copying the West, etc.¹⁰ For example, at the 15th Plenum of the CK of the LKP(b) on 27 November 1947, he castigated teachers, students and Rector M.Mickis of the Academy of Agriculture. According to him, the Academy was "contaminated with kulak and nationalistic elements", the issues of collectivization were circumvented at lectures, etc. Out of 800 students, only 8 were Komsomol members (doc.No. 3.1*). Following the new policy, allegedly because of inadequate fighting against nationalism and also of political errors, in 1947, he substituted quite a few Komsomol workers in counties and appointed mainly Russian-speaking newcomers as second secretaries of Komsomol committees. After this internal restructuring of the Komsomol organization of Lithuania, Moscow did not have major political demands to the leaders of the LYCLL (only reproved them for the slow increase in the number of Komsomol members).

At the 18th Plenum of the CK of the LKP(b) in 1948, the Minister of the MGB of the LSSR D.Jefimov admitted that young people under the age of 25 constituted the bulk of the national underground.¹¹ Therefore, one of the most important tasks of the LYCLL was to intimidate the youth of Lithuania not to participate in the activity of the underground and even to involve part of it in the struggle against partisans.

Alongside communists and the personnel of repressive bodies, Komsomol members became accomplices of many crimes. The Komsomol unconditionally carried out all instructions of the Communist Party and took part in all post-war compulsive economic and political campaigns, repressions and acts of terror. Komsomol members "distinguished themselves" in the operations of partisan extermination, they made up a considerable part of exterminators and party-Soviet activists, were among those who executed deportations of the population, helped the LKP(b) unmask "people's enemies" in different institutions and organizations, were active pursuers of the policy of economic terror in the country and creators of the kolkhoz system.

In July 1944, the CK of the LKP(b) organized groups of exterminators (doc.No. 4.8*); in 1945, these repressive bodies numbered 1600,¹² in July 1952 – 2,454 members of the Komsomol.¹³ The CK of the LKP(b) constantly insisted that Komsomol members be sent to the teaching institutions of the MGB and the MVD. On 24 July 1945, the CK Bureau of the LKP(b) adopted the decision "On the Reinforcing of the Battalions of Exterminators and the

* **Doc. No. 3.6.** The protocol of the 2nd Plenum of the CK of the LYCLL on 1 October 1946. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 27. p. 1–3.

* **Doc. No. 3.1.** An extract from the speech of 27 November 1947 by the First Secretary of the CK of the LYCLL A. Raguotis at the 15th Plenum of the CK of the LKP(b). SLA. stk. 1771. inv.10. f. 36. p. 229–230.

* **Doc. No. 4.8.** The decision of 24 July 1944 by the CK of the LKP(b) *On the Formation of the Extermination Battalions of the NKVD in the Territory of the Lithuanian Soviet Socialist Republic Liberated from the German Fascist Invaders.* SLA. stk.1771. inv. 7. f. 36. p. 1.

Improvement of the Material Conditions of their Fighters". In the decision much attention was paid to the Komsomol. Clause 3 stated that the inclusion of Komsomol activists of rural districts into groups of exterminators had to be compulsory (doc.No. 3.7*).

The Komsomol organization of Lithuania carried out all decisions of the CK of the LKP(b) that were directed against the armed underground. Taking into consideration the decision of 12 December 1947 by the CK Bureau of the LKP(b) with regard to fighting against the national underground (more about that in the section "Suppression of the Resistance against the Soviet Occupation"), on 16 December 1947, the Bureau of the CK of the LYCLL adopted the decision "On the Reinforcement of the Work of the Komsomol of Lithuania in Fighting against the Bourgeois Nationalistic Underground and its Armed Bands"(doc.No. 3.8*). This document, full of radicalism, obligated all Komsomol organizations "to actively join the fight", "send Komsomol members to the groups of people's defenders", "instill hatred and contempt to people's enemies into Komsomol members and young people", etc. The decision "obligated Komsomol committees and primary Komsomol organizations of counties, cities and rural districts to render maximum assistance to the bodies of the MGB and party organizations in the liquidation of the bourgeois nationalistic underground and its armed bands in the shortest period possible". Paragraph 2 of Clause 2 declared: "All Komsomol members who can bear a weapon must join armed groups". The Bureau made a decision to send 100 Komsomol members to the MGB divisions of rural districts and 150 – to the republican school of the MGB (everyone had to know the Lithuanian language). Clause 9 of the decision also obligated "to be resolute in unmasking the anti-Soviet activity of certain students, pupils and teachers" and expel such persons from teaching institutions. In fact, members of Komsomol gained the right to persecute teachers and lecturers. Komsorgs were particularly ardent in this activity. Party committees were forced even to restrain some of them.

The fact that Komsomol members were compelled to join armed groups and participate in fighting against partisans can be estimated as criminal activity. The majority of Lithuanians were enlisted into the Komsomol under compulsion or applying moral or psychological pressure; therefore, quite a few of them got involved in the groups of exterminators or armed party-Soviet activists against their will. Thus, the CK of the LKB(b) and the CK of the LYCLL succeeded in inciting enmity among part of Lithuanian young people and entangling them into the fratricidal fight. Certainly, there were also Lithuanian Komsomol members who chose this organization for ideological considerations. Similarly to communists, they were convinced in the rightness of their activity while participating in committing Stalinist crimes. However, not all Komsomol members succumbed to the compulsion. There were cases when young people made attempts to evade this murderous obligation. For example, in 1945, having received his call-up papers from the Komsomol Committee of Kaunas city to join a group of exterminators, the Komsomol member V.Aleksotskis tore them up and did not go anywhere. He was expelled from the Komsomol for that (doc.No. 3.13*). No doubt, such act had to damage his future life.

On 5 July 1949, on the basis of an anti-partisan decision of 6 June 1949 by the CK Bureau of the LKP(b), the Bureau of the CK of the LYCLL adopted one more document

---

* **Doc. No. 3.7.** The decision of 24 July 1945 by the Council of People's Commissars of the Lithuanian SSR and the CK of the LKP(b) *On the Reinforcement of the Extermination Battalions and Improvement of the Material Conditions of their Fighters*. SLA. stk. 1771. inv. .8. f. 83. p. 25–27.

* **Doc. No. 3.8.** The decision of 16 December 1947 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On the Reinforcement of the Work of the Lithuanian Komsomol in Fighting against the Bourgeois-Nationalistic Underground and its Armed Bands*. SLA. stk. 4421. inv. 1 f. 53. p. 240–244.

* **Doc. No. 3.13.** The decision of 17 October 1945 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On the Approval of the Decisions by the Bureaus of the Committees of Counties and Cities of the Lithuanian LYCLL in Regard to the Expulsion from the LYCLL Membership*. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 16. p. 108–109.

intended for fighting against the underground, i.e. the decision "On the Participation of the Komsomol Organization of the Lithuanian SSR in Fighting against the Remaining Members of the Nationalistic Underground and its Armed Bands at the Period of Establishing Kolkhozes in the Republic" (doc.No. 3.9*). The great importance of the support of the Komsomol for party organizations and the MGB in fighting against partisans was pointed out. The decision obligated Komsomol bodies to continue rendering their support for the MGB and organizing armed groups in kolkhozes, Soviet farms, machine-and-tractor depots and administrations of parts of rural districts. A decision was made to enlarge all groups of exterminators by Komsomol members within a month after approving their candidacies at Komsomol committees of counties and those of political leaders – at party committees of counties.¹⁴

Members of the Komsomol participated in all compulsive economic and political campaigns organized by the Communist Party: "extortion" of peasants' debts to the state, obtaining compulsory state loans (state bonds), establishing of kolkhozes, etc. During their raids on the countryside, alongside exterminators and other "activists", they threatened people demanding that all instructions of the Soviet power be carried out.

People of the country took an active part in the resistance; therefore, the LKP(b) and the LYCLL made a lot of effort to expand the control over the peasantry youth. In June 1947, out of 21,034 members of the Komsomol, only 1,335 (6.5 per cent) were peasants. On 10 June 1947, the CK Bureau of the LKP(b) adopted the decision "On the Work of Komsomol Organizations of Lithuania with the Peasantry Youth", which was discussed by the Plenum of the CK of the LYCLL on 13–14 June (doc. No. 3.10*). On the basis of the principles of dividing the society into classes, the young people of the country were divided into three parts: the poor ones and the hired labourers, the layer of the middle peasantry and the kulaks. The aim of this division was to artificially incite enmity among the young people.

Ideologization of the spiritual life of the young people was based on the vulgarized materialistic philosophy and the ideology of Marxism-Leninism. The ideological activity of the Komsomol was associated with the mounting social and political tension in Lithuania. This not only facilitated the process of Sovietization, but also helped the Communist Party execute repressions. During different political campaigns (elections, signing of letters, movement of Stakhanov's followers, etc.), Soviet holidays or after deportations, compulsory rallies to support the Soviet power used to be organized. There, ideological Komsomol members, blinded by their youthful maximalism, despised the aspirations for the national freedom and urged to take still stronger measures, particularly against clergymen, the so-called "kulaks", nationally disposed teachers. Local Komsomol organizations used to hold meetings for the youth at which they explained "the advantages" of the political system of the SSRS, eulogized the communist system and the Communist Party. Pupils and students were forced to study the Constitution of the SSRS, the history of the VKP(b) and the LYCLU, the regulations of the Soviet elections, etc. Of particular concern to party and Komsomol organizations was the ideological indoctrination of the studying young people. Pupils and students became practically the most active members of the resistance to the occupation, therefore, schools were under particular surveillance.

---

* **Doc. No. 3.9.** An extract from the decision of 6 June 1949 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On the Participation of the Komsomol Organization of the Lithuanian SSR in Fighting Against the Remaining Members of the Nationalistic Underground and its Armed Bands at the Period of Establishing Kolkhozes in the Republic*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 7. p. 29.

* **Doc. No. 3.10.** An extract from the 4th Plenum of the CK of the LYCLL on 13–14 June 1947 where the decision of the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Work of the Organizations of the Lithuanian Komsomol with the Peasant Youth* was discussed. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 44. p. 2–5.

Conclusions

In 1944, with the beginning of the second Soviet occupation (reoccupation), the communist regime was established in Lithuania. The Communist Party of the Union (the Bolsheviks) again became the most important and the only official body and the pillar of the political regime in Lithuania. Its constituent part – the Communist Party of Lithuania (the Bolsheviks) – was a territorial organization of the VKP(b) and performed the main administrative functions of the occupation power.

During the post-war years, apart from the LKP(b), some other political bodies of the SSRS functioned here: the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) and the Lenin Young Communist League of Lithuania (the Komsomol). These organizations actively contributed to the Sovietization, fought against the resistance, participated in repressions and acts of genocide.

1. The Communist Party of Lithuania (the Bolsheviks)

1. The Communist Party of Lithuania (the Bolsheviks) was the most important political body in the implementation of the criminal Stalinist policy in Lithuania in 1944–1953. It was considered by the Lithuanian society as an organization alien and hostile to the Lithuanian nation, having no authority and political capability to maintain power without the support of the military and repressive bodies of the SSRS. The name of the communist was largely associated with the betrayal of the aspirations of the Lithuanian nation; therefore, communists used to be shot dead on the spot when captured by partisans. Many members of the LKP(b) had poor education. Disregard of the general Christian norms and moral values of the society and even contempt for them had an impact on the immoral behaviour of communists and led to their senseless cruelty.

2. Lithuanians were the minority in the LKP(b) (in 1947, they made up 18 per cent, in 1953–38 per cent). The Russian language was used in clerical work and the greatest part of party literature was in Russian, too. The LKP(b) was the core of Russianization of Lithuania.

3. The main function of the LKP(b) was the unconditional implementation of the directives of the CK of the VKP(b), the CK Politburo of the VKP(b) and J.Stalin. Suggestions by the LKP(b) were taken into account only in those cases when they coincided with the interests of the Kremlin: seeking to deport partisan families, sending specialists from the SSRS, etc. The key tasks and objectives of the LKP(b) were Sovietization of Lithuania and establishment of the communist regime in all spheres of public life, organization of fighting against the national underground and its liquidation, execution of the Stalinist cadre policy.

4. The chief task of party bodies was the day-to-day search for “people’s or class enemies” and the organization of their repression. People or social groups who became the victims of the repressive policy of the VKP(b)–LKP(b) can be classified into the four categories: 1. partisans and members of underground organizations and their supporters (“bourgeois nationalists”); 2. farmers (“the kulaks”); 3. office workers, teachers, the intelligentsia, former politicians, employees, military personnel and other officials of the independent Lithuania (“politically and socially unreliable, counter-revolutionary elements”); 4. Catholic clergymen (“the reactionary Catholic clergy”). All these people were arrested, imprisoned, deported or killed. This was the largest and the most important part of the criminal activity of the LKP(b). In other spheres (e.g. organizing forced elections, pursuing

the policy of Russianization, spiritual pressure, militant atheism, persecution of believers and the Church, tendentious justice, anti-Semitism, etc.), the activity of the LKP(b) manifested the features of political discrimination of people that was also criminal in its character.

5. The whole policy of the Communist Party in establishing the Soviet regime in Lithuania was pursued in total secrecy. Not only the planned repressions or acts of terror, but also elementary everyday issues were kept secret from the society. Both public and private life of the individual was under surveillance.

6. Supported by the repressive bodies, the LKP(b) established itself in the centers of Lithuania within a short period of time (1944–1945). It took some effort to expand its power network in the country. Partorgs who were sent here became the highest local political power. They were the initiators and organizers of local repressions, demonstrated brutal behaviour, anti-humane actions and immoral way of life. In 1948, they were substituted by secretaries of party organizations.

7. In the first post-war years, Moscow demanded that the LKP(b) speed up Sovietization and make the repression policy stricter. In order to intimidate communists of Lithuania, especially Lithuanians, in 1944–1946, the CK of the VKP(b) adopted three decisions in which it severely criticized the LKP(b) for inadequate actions in Sovietizing Lithuania. In 1944–1953, they developed into decisions and resolutions of the CK Bureau of the LKP(b) and plenums of the CK of the LKP(b), which abounded in gross violations of human rights.

8. In order to control the implementation of the decisions of the CK of the VKP(b), different commissions and inspection brigades were sent to Lithuania that were merciless to communists themselves: because of ineffective work and lack of diligence, people were dismissed or demoted. This helped the CK of the VKP(b) totally control the authorities of the LKP(b) and direct them the way they wanted. Communists of Lithuania made all possible efforts to justify the expectations of Moscow. Therefore, virtually no repressive measures were taken against the leading Lithuanian communists.

9. In order to strengthen the implementation control of the decisions of the CK of the VKP(b), beginning with the end of 1944, non-Lithuanians were appointed as second secretaries of party committees practically at all levels of the LKP(b) (in 1952, 2 per cent of Lithuanians held these positions). They supervised the work of the Lithuanian first secretaries, observed the general political situation over the territory under their control, shaped the policy of the cadre. The institution of second secretaries was one of the major distinct features of the political control and supervision of local communists by the CK of the VKP(b) in the post-war Lithuania.

10. Alongside the whole Soviet political system, the Stalinist policy of the cadre was established in Lithuania. It was the practice of the formation of the party nomenclature that in a short period of time helped the Communist Party expand and reinforce its control over all state, economic, cultural and other institutions. People belonging to the nomenclature, the leading personnel and specialists of party and Soviet administrative institutions of the LSSR, constituted a privileged layer of the functionaries of Lithuania, the composition of which was unopenly regulated by the CK of the VKP(b) and the CK of the LKP(b). In 1946 the formed party nomenclature alongside the repressive bodies became the main pillar of the Soviet regime in Lithuania. In 1952, nomenclature positions in Lithuania totalled 42,000. Half of those holding nomenclature positions were non-Lithuanians, mainly people of different nationalities of the SSRS, who had acquired Russian attitudes and who had been sent by the CK of the VKP(b).

The policy of the cadre based on the reliability of “political and professional” qualities of employees was anti-democratic, anti-national, discriminatory and criminal (in case employees were imprisoned because of political unreliability). Those belonging to

the nomenclature in party committees used to be assigned to the positions or dismissed from them in secret, the society being unaware of that. Having acquired a nomenclature post, a person was forced to carry out all party instructions.

11. The process of the formation of the nomenclature was followed by gross violations of human rights. The CK of the VKP(b) and the CK of the LKP(b) organized mass campaigns of dismissing people, mainly Lithuanians, from work for political considerations. They were dismissed from their positions, intentionally prevented from getting employment elsewhere, arrested, interrogated and, fairly often, imprisoned. In 1945, 7,128 employees were dismissed from different institutions, including 4,000 for political considerations; in 1946, 6,639 and 2,535 people were dismissed respectively. According to the data of the repressive bodies, during the entire post-war period (1944–1953), 6,267 employees were arrested, though the greatest number were arrested during the period of the cleansing of the cadre: 5,190 persons within the period of 1945–1947.

At court, it was impossible to defend one's work rights or oneself from political persecution, because judges were also on the nomenclature lists and executed the will of the local party committee.

12. The key body of the apparatus of the CK of the LKP(b) was the CK Bureau of the LKP(b) that dealt not only with repressive issues (e.g. how to annihilate the resistance or deport people), but also made decisions on many economic, social and other problems of the administration of the LSSR. At the Bureau, there were quite a few Lithuanian communists with Stalinist views: A.Sniečkus, V.Niunka, K.Preikšas, G.Zimanas, J.Bartašiūnas. J.Paleckis and M.Gedvilas were slightly more moderate in their views. Members of the Bureau were particularly intolerant towards those thinking differently. Especially radical in their views were newcomers from the SSRS: second secretaries of the CK of the LKP(b), ministers of State Security, the First Deputy Chairman of the Council of Ministers of the LSSR V.Pisarev, who held this post for many years, etc. Though political decisions were taken in Moscow, the entire political responsibility for the consequences of the Soviet occupation in the post-war Lithuania rested on their executors, i.e. members of the Bureau.

13. The First Secretary of the CK of the LKP(b) Antanas Sniečkus was the creator of the Soviet system, the main Lithuanian collaborationist, a loyal vicegerent of Moscow in Lithuania. Having firm belief in the ideals of communism and being a person brought up by the Bolshevik Party, throughout his whole life he remained faithful to the traditions of Marxist dogmatism, obedience, intolerance of the opposite opinion. In 1944–1953, his name was associated with the forced Sovietization and Russianization of Lithuania, organization of fighting against the national underground, mass deportations and imprisonments of innocent people, persecution of the Catholic Church and those thinking differently, and destruction of the national culture. His reports at party conferences and his personal signatures sanctioning the implementation of the repressive policy testify to that. For his obedience and consistent execution of the political course of the CK of the VKP(b) in the post-war period he was awarded six orders. After the demise of Stalin, taking into account the political conjuncture, A. Sniečkus tended to change; he even started to consider, to some extent, the interests of Lithuania, though he always remained faithful to the ideas of Bolshevism.

14. One of the main pillars of the communist regime in the SSRS was the repressive bodies (the NKVD- MVD, the NKGB-MGB, the Prosecutor's Office, special courts). In the post-war Lithuania, while performing the mission of the CK of the VKP(b) and central repressive agencies of the SSRS, these bodies gained a significant political influ-

ence, because, in fact, the existence of the Soviet power and the Communist Party in particular depended on their activity, i.e. on the day-to-day fighting against the resistance of the Lithuanian nation.

Similarly to the entire Stalinist SSRS, where the repressive bodies were formally subordinated to the party, i.e. the VKP(b), in Lithuania, the LKP(b) actually did not command these institutions administratively. The CK of the LKP(b) had no political power to subject the whole repressive apparatus to itself, although it was striving for that throughout the entire post-war period. All these bodies were under the direct command of central agencies of the SSRS. There were practically no Lithuanians, because they were not trusted. The authorities of the LKP(b) made a lot of effort to extend their influence and include more Lithuanians in these institutions, to form Lithuanian military-repressive units; however, Moscow tried to solve the problem of the armed resistance by its military-repressive power alone, leaving the obedient Lithuanians the mere function of institutionalizing the communist regime. Although the CK Bureau of the LKP(b) adopted many anti-partisan decisions, the LKP(b) command over the repressive bodies was largely party-ideological in its character.

15. The decisions of the CK Bureau of the LKP(b) and the Plenums of the CK obligated the repressive bodies to pursue the common policy of the reinforcement of the Soviet regime and state terror. However, throughout the entire post-war period, there was constant polemics between the LKP(b) and State Security personnel in regard to means and methods of faster Sovietization of Lithuania and breaking down of the resistance. The two institutions used to exchange criticizing letters in which party members and State Security personnel accused the opposite side of different "violations", concessions to "people's enemies", drinking, looting, murdering, etc. Heads of the repressive bodies often almost openly ignored party committees, not always shared operational information about the underground or planned repressive actions with communists and behaved insolently. Talks spread among State Security personnel that one of the reasons of the prolonged fighting against the underground was the fact that the authorities of the VKP(b) were too tolerant towards "the nationalists", and some Lithuanian communists were themselves nationalistically disposed (e.g. J.Paleckis, employees of the Presidium apparatus of the Supreme Soviet of the LSSR). On the other hand, the leaders of the LKP(b) used to out the blame for all failures in suppressing the resistance on the repressive bodies, accused them of gross violations of "the socialist justice" (arrests of defenceless innocent people, killings, plundering, drinking, etc.) and keeping aloof from active fighting against partisans. The disobedience of State Security personnel to the party caused the greatest indignation.

Nevertheless, disagreements between the LKP(b) and the repressive bodies were insignificant. All institutions of the occupation administration were directed from Moscow and performed the same work that was disastrous to the Lithuanian nation. Besides, disagreements also used to occur over the superiority of power or personal ambitions (the relations between A. Sniečkus and D.Jefimov, P.Kapralov, I.Tkachenko were poor).

16. The communist regime was immoral, because not only ordinary citizens, but also high-ranking officials of the state – ideological communists, collaborationists – used to be shadowed. Compromising materials on them were secretly collected and cases were forged. The largest campaign of political distrust was in 1950–1953.

In fact, in initiating and executing repressions in Lithuania there existed political competition between the LKP(b) and the State Security.

17. In 1944, the leading positions in control and local power institutions of the occupation administration of the LSSR were assigned not to the invaders, but to the former citizens of Lithuania, mainly communists, who, because of their ideological beliefs, career or self-seeking interests, supported the Soviet Union. They voluntarily cooperated with the invaders and had the administrative mandate of the authorities to compel their

countrymen to obey Moscow's instructions. At that time, Lithuanian communists were against the independent Lithuania and for the unified and indivisible Soviet Union. A.Sniečkus, M.Gedvilas, J.Paleckis, A.Guzevičius, V.Niunka, K.Preikšas and many other famous communists became the most important executors of Moscow's political and ideological directives and organizers of repressions. They did not defend the interests of Lithuania but those of the SSRS, i.e. the invaders; therefore, their activity is estimated as criminal cooperation, assistance and collaborationism.

2. The Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b)

1. The Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) (11 November 1944–24 March 1947) was a political body of the SSRS in Lithuania, the highest institution of the Soviet occupation administration, in the hands of which real political power was concentrated during the first post-war years. It had unlimited authority and was accountable only to the CK of the VKP(b). The Chairmen of the Bureau M.Suslov and V.Shcherbakov, the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus and the Chairman of the Council of People's Commissars of the LSSR M.Gedvilas were included as permanent members of the Bureau on the side of the Lithuanian administration. With the help of these Lithuanian collaborationists, the Bureau could directly command and control the administration of the LSSR.

2. Throughout the period of its activity, the Bureau, as a structural sub-division of the CK of the VKP(b), sought to Sovietize Lithuania as soon as possible. The most important documents of that time that regulated the life of Lithuania were initially prepared and approved by the Bureau. All the main issues were coordinated with M.Suslov and other members of the Bureau; therefore, the entire political responsibility for all actions associated with political repressions, killings of innocent people and other genocide acts, fully lies on the Bureau as well as on the CK of the LKP(b).

3. One of the most fundamental tasks of the Bureau was to break down the resistance of the Lithuanian nation, to erase the aspiration for freedom and independence from the conscience of the Lithuanian population. From 1944 to the spring of 1947, the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) directly commanded fighting against the underground. The LKP(b) performed organizational and partially executive functions. It was during the years of the Bureau command that on average the greatest number of people were arrested, imprisoned and killed per year in the post-war Lithuania. In 1944–1946, the troops of the NKVD (MVD) murdered or killed in action 14,409, arrested 39,235 and deported 9,214 Lithuanian people (mass deportations were carried out later).

4. The Bureau was the political-ideological organizer of repressions and continually encouraged the expansion of the apparatus of the repressive bodies, incited public partisan court trials, organized by the Military Tribunal, and the cleansing of the cadre, sanctioned the first post-war deportations, supervised forced elections to the Supreme Soviet of the LSSR as well as forced mobilization of men to the Red Army, and was the initiator of Russianization of Lithuania. The Bureau demanded that heads of party and repressive bodies fight severely and mercilessly against the armed underground.

5. The Bureau failed to suppress the national resistance; nevertheless, in 1947, the Soviet political system, supported by armed force, was already functioning in Lithuania. The process of Sovietization was continuing.

3. The Komsomol

1. The Lenin Young Communist League of Lithuania (LYCLL), a constituent part of the LYCLU, was a political body of the SSRS, an aide to the Communist Party and its reserve. In 1944–1953, the principal directives of the LYCLL had to help the LKP(b) Soviet-

tize the young people of Lithuania, fight against the underground and train a reserve of the future Lithuanian communists.

2. Lithuanian youth condemned Komsomol members for their participation in repressions, for the persecution of people thinking differently, for the contempt to national values, and considered this organization alien to Lithuania. It was students and teachers that ignored the Komsomol the most. Reluctance of the youth to join the Komsomol was one of the forms of passive resistance to the Soviet regime.

3. Moscow and the authorities of the LKP(b) demanded that the ranks of the LYCLL be augmented. Komsomol organizations resorted to various unlawful means (recruitment, administration, blackmail, violence) in order to increase the number of Komsomol members. In 1953, the number of Komsomol members amounted to 100,000. Certainly, there were Komsomol members who joined this organization for ideological considerations.

4. The LYCLL was a half-Russian organization. In 1946, Lithuanians made up 51 per cent, in 1948 – 49 per cent, in 1953 – 63 per cent of the members. Most Komsomol functions were conducted in Russian, nearly all documents and clerical work in offices were also done in Russian.

5. The Komsomol unconditionally carried out all directives of the LKP(b) and participated in all post-war forced economic and political campaigns, repressions and acts of terror. Komsomol members took part in partisan extermination operations, constituted quite a large part of exterminators and party-Soviet activists, were in the ranks of those who carried out deportations of the population, spied upon and reported to party organizations on “people’s enemies” in institutions and organizations, were active executors of economic terror against the peasantry and creators of the system of kolkhozes. Alongside exterminators and other representatives of the “activists”, they organized raids on the country and, making threats, demanded that people carry out all directives of the Soviet power.

6. In its decisions, the CK of the LKP(b) made all male Komsomol members participate in the armed fighting against the underground. The compulsion of Komsomol members to join armed groups and participate in fighting against partisans might be considered as criminal activity. Most Lithuanians were enrolled in the Komsomol by force or by applying moral and psychological pressure; therefore, quite a few of them were involved in the groups of exterminators or armed party-Soviet activists against their will. Thus, the CK of the LKP(b) and the CK of the LYCLL succeeded in spreading enmity among part of Lithuanian young people and involving them in the fratricidal war.

7. Moscow did not always trust the authorities of the LYCLL. In 1945–1947, Lithuanian Komsomol officials were accused of “nationalistic errors”, “loss of class vigilance”, etc. Moscow sought to intimidate the Lithuanian part of the CK of the LYCLL by the decisions of the CK of the LYCLU and continual inspections in order to make it unconditionally carry out all directives. In 1946, the Head of the Lithuanian Komsomol J.Macevičius and his closest associates were dismissed from their positions. A.Raguotis, a person of radical views, became the new First Secretary of the CK of the LYCLL.

DOKUMENTŲ FAKSIMILĖS

DOCUMENTS IN FACSIMILE

ЛЕТУСКО ПАРТИЈА И КАДРИ
№ 177
1945

23 ЈУЛИ 1945 г.

**ОПРЕДЕЉЕЊЕ ЗА ПОЈАСИВАЊЕ РАБОТНОГ СТАЊА И
ПОЈАСИВАЊЕ РАБОТНОГ СТАЊА.**

(У.П. ПАРТИЈА, РАДНИЦИ, КОМСОМОЛ, СОВЕТСКИ
ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА, НАСТАВА, НАСТАВА, НАСТАВА,
НАСТАВА, НАСТАВА.)

Један од главних задатака партијског руководства у
наредном периоду је да се убрза процес опоравка
националне и културне базе у држави, убрза процес
обновљивости и модернизације привредне и социјалне
структуре државе кроз убрзавање и социјално
политичког рада партије и социјалног рада партије
у свим областима државе. Партија и социјално
политички рад партије у свим областима државе
морају бити јединствени и социјално политички
рад партије и социјално политички рад партије
у свим областима државе. Партија и социјално
политички рад партије у свим областима државе
морају бити јединствени и социјално политички
рад партије и социјално политички рад партије
у свим областима државе.

Опште познати задаци партије

1. Партија мора убрзати рад партије и социјално
политички рад партије у свим областима државе
и социјално политички рад партије у свим
областима државе и социјално политички рад
партије у свим областима државе. Партија и
социјално политички рад партије у свим
областима државе морају бити јединствени
и социјално политички рад партије у свим
областима државе.

2. Партија мора убрзати рад партије и социјално
политички рад партије у свим областима државе
и социјално политички рад партије у свим
областима државе и социјално политички рад
партије у свим областима државе. Партија и
социјално политички рад партије у свим
областима државе морају бити јединствени
и социјално политички рад партије у свим
областима државе.

3. Партија мора убрзати рад партије и социјално
политички рад партије у свим областима државе
и социјално политички рад партије у свим
областима државе и социјално политички рад
партије у свим областима државе. Партија и
социјално политички рад партије у свим
областима државе морају бити јединствени
и социјално политички рад партије у свим
областима државе.

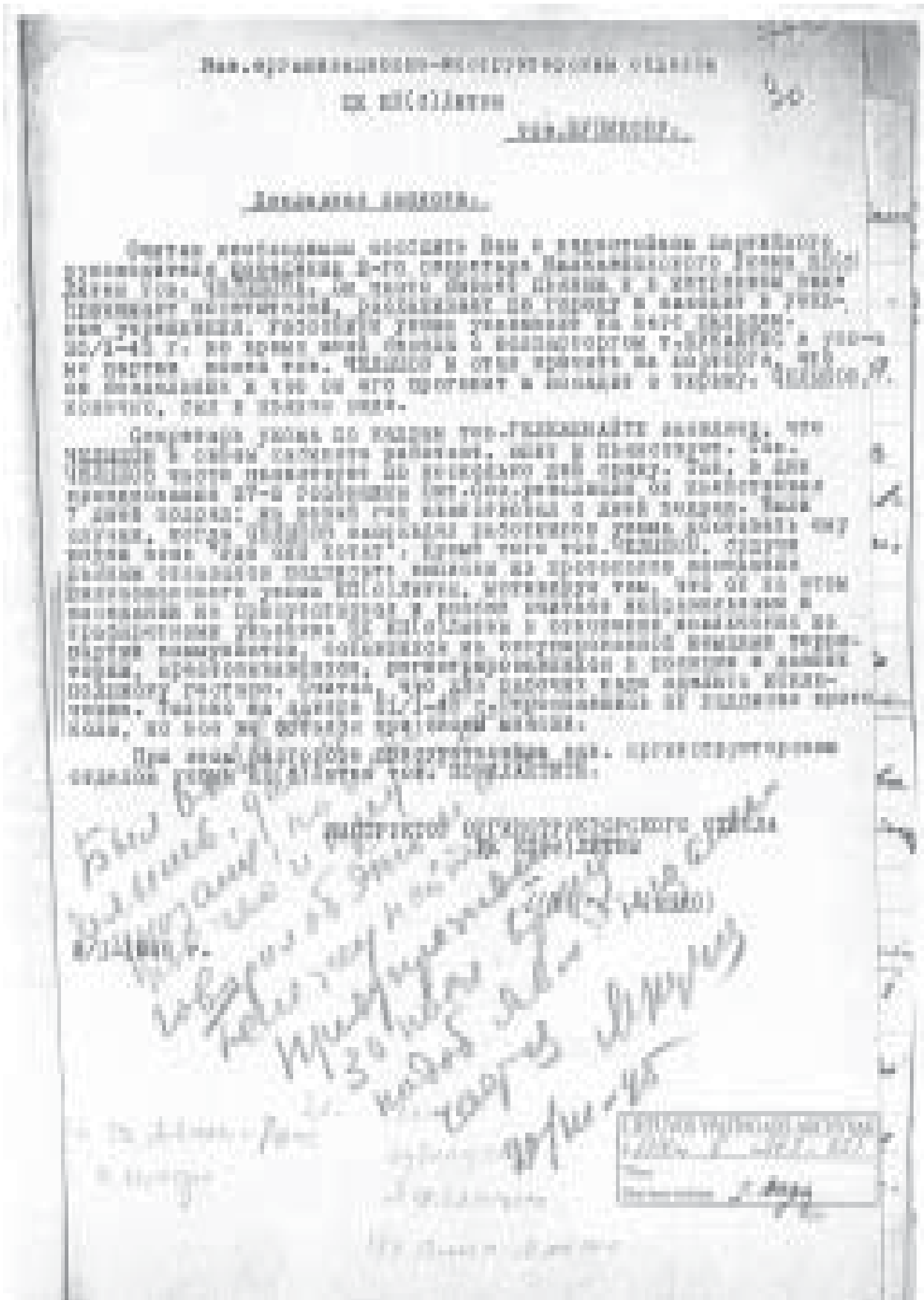
4. Партија мора убрзати рад партије и социјално
политички рад партије у свим областима државе
и социјално политички рад партије у свим
областима државе и социјално политички рад
партије у свим областима државе. Партија и
социјално политички рад партије у свим
областима државе морају бити јединствени
и социјално политички рад партије у свим
областима државе.

5. Партија мора убрзати рад партије и социјално
политички рад партије у свим областима државе
и социјално политички рад партије у свим
областима државе и социјално политички рад
партије у свим областима државе. Партија и
социјално политички рад партије у свим
областима државе морају бити јединствени
и социјално политички рад партије у свим
областима државе.

6. Партија мора убрзати рад партије и социјално
политички рад партије у свим областима државе
и социјално политички рад партије у свим
областима државе и социјално политички рад
партије у свим областима државе. Партија и
социјално политички рад партије у свим
областима државе морају бити јединствени
и социјално политички рад партије у свим
областима државе.

Dok. Nr. 1.1. 1945 m. liepos 23 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl kaimo sustiprinimo partiniais, komjaunimo ir tarybiniais kadrtais“. LYA. F.177. Ap.8. B83.
Doc. No. 1.1. The decision of 23 July 1945 by the Bureau of the CK of the LKP (b) On Reinforcement of the Country by the Party, Komsomol and Soviet Cadre. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 83. p. 18-19.

Dok. Nr. 1.2. 1945 m. vasario 2 d. LKP(b) CK Organizacinio instruktorių skyriaus instruktoriaus Jacko aiškinamasis raštas LKP(b) CK Organizacinio instruktorių skyriaus vedėjui D. Šupikovui. LYA. F.1771. Ap.8. B.265. L.30.

Doc. No. 1.2. An explanatory letter of 2 February 1945 by the instructor Jacko of the Instructor Organizational Division of the CK of the LKP(b) to the Head of the Instructor Organizational Division of the CK of the LKP (b) D. Shupikov., SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 265. p. 30.

№ 13	1951 m. birželio 21 d.	Sl. st.
Virš. skyriui	№ 390	L. 16

**KOMUNIKACIJŲ SKYRIUOJE SEKRETORIATŲ MGB LSSR
TARYBŲ TARYBŲ VADYBŲ**

Atsižvelgiant į didelio gamybos tempų pasiekimą ir
reikalingumą visose srityse ir dėl to 2-jo žingsnio T. D., ir kurios
komitetai, tai su komitetais ir su kitais komitetais komitetai
užtikrinti užtikrinti gamybos tempus ir gamybos, gamybos ir
kitoms, ypač ir periodu gamybos gamybos gamybos.

Ir gamybos ir gamybos su gamybos gamybos gamybos gamybos
komitetais gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos

1. Užtikrinti gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos
komitetais gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos

2. Užtikrinti gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos
komitetais gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos
komitetais gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos

3. Komitetai gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos
komitetais gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos
komitetais gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos

4. Užtikrinti gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos
komitetais gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos
komitetais gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos gamybos

Handwritten signatures and notes:
 1. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N.
 2. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N.
 3. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N.
 4. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N.
 5. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N.
 6. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N.
 7. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N.
 8. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N.
 9. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N.
 10. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N. Jermakov N.

SEKRETORIATŲ MGB LSSR
1951 m. birželio 21 d.
Sl. st. K-1. inv. 3. f. 390. p. 16

Dok. Nr. 1.3. 1951 m. birželio 21 d. LSSR MGB sekretoriato viršininko N. Jermakovo raštas visiems LSSR MGB skyrių viršininkams. LYA. K-1. Ap.3. B.390. L.16.
Doc. No. 1.3. A letter of 21 June 1951 by the Head of the Secretariat of the MGB of the LSSR N. Jermakov to all the Heads of Divisions of the MGB of the LSSR. SLA. stk. K-1. inv. 3. f. 390. p. 16.

1945 г. 31 июля

СОЮЗСОВЕТСКИЙ СОЮЗ

НАЧАЛЬНИКУ ОТДЕЛА "V" НКГБ СССР
генерал-майору

ТОПЛИВУ СМОРОДИНСКИИ
- город Москва -

МЕСЯЧНЫЙ ОТЧЕТ
за июнь месяц 1945 года

За этот месяц 1945 года было обработано в отделе гражданское в количестве корреспонденции - 1.000.013 листов.

Г Р А Ж Д А Н С К О Е..... 174.064 листов.

в том числе национальные корреспонденции:

✓	на литовском языке	141.007
✓	на польском	31.047
✓	на белорусском	1.000
✓	на украинском	1.000

Итого: 174.064

Направлено в другие органы "НКГ" для цензурирования:

№ п/п	На каком языке	Куда направлено	количество листов
1.	литовский	Секция	0170
2.	польский	Секция	31047
3.	белорусский	Секция	1000
4.	украинский	Секция	1000
5.	русский	Секция	1000
6.	литовский	Секция	1000
7.	польский	Секция	1000
8.	белорусский	Секция	1000
9.	украинский	Секция	1000
10.	русский	Секция	1000
11.	литовский	Секция	1000

Dok. Nr.1.4. Ištrauka iš 1945 m. liepos 31 d. LSSR NKGB komisaro pav. plk. A. Kolotuškino ir „V“ skyriaus viršininko pplk. M. Makarovo mėnesinės cenzūros rezultatų Lietuvoje ataskaitos (už 1945 m. birželį) SSRS NKGB „V“ skyriaus viršininkui gen. mjr. Smorodinskiui. LYA. F.K-1. Ap.10. B.22. L.159–166.

Doc. No. 1.4. An extract from the report of 31 July 1945 on the monthly results of censorship in Lithuania (for June 1945) by the Deputy Commissar of the NKGB of the LSSR Col. A. Kolotushkin and the Head of Section "V" Lt. Col. M. Makarov to the Head of Section "V" of the NKGB of the SSRS Maj. Gen. Smorodinskij. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 22. p. 159–166.

ЦЕНТРОУЧЕТНАЯ КНИЖКА
 от 11.01.1952 г.
 Тип
 №

1	Автономном	ТАЛЫН	290
2	Администром	СТАВРОПОЛ	
3	Ашхабадом	МОСКВА	
4	Батумом	МОСКВА	
5	Варшаво-Винном	МОСКВА	
6	Вильнюсо-Вильнюсом	МОСКВА	
7	Владивостоком	МОСКВА	
8	Восточно-Казахстанском	МОСКВА	
9	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
10	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
11	Восточно-Уральском	МОСКВА	
12	Восточно-Якутском	МОСКВА	
13	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
14	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
15	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
16	Восточно-Уральском	МОСКВА	
17	Восточно-Якутском	МОСКВА	
18	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
19	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
20	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
21	Восточно-Уральском	МОСКВА	
22	Восточно-Якутском	МОСКВА	
23	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
24	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
25	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
26	Восточно-Уральском	МОСКВА	
27	Восточно-Якутском	МОСКВА	
28	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
29	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
30	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
31	Восточно-Уральском	МОСКВА	
32	Восточно-Якутском	МОСКВА	
33	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
34	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
35	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
36	Восточно-Уральском	МОСКВА	
37	Восточно-Якутском	МОСКВА	
38	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
39	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
40	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
41	Восточно-Уральском	МОСКВА	
42	Восточно-Якутском	МОСКВА	
43	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
44	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
45	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
46	Восточно-Уральском	МОСКВА	
47	Восточно-Якутском	МОСКВА	
48	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
49	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
50	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
51	Восточно-Уральском	МОСКВА	
52	Восточно-Якутском	МОСКВА	
53	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
54	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
55	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
56	Восточно-Уральском	МОСКВА	
57	Восточно-Якутском	МОСКВА	
58	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
59	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
60	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
61	Восточно-Уральском	МОСКВА	
62	Восточно-Якутском	МОСКВА	
63	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
64	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
65	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
66	Восточно-Уральском	МОСКВА	
67	Восточно-Якутском	МОСКВА	
68	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
69	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
70	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
71	Восточно-Уральском	МОСКВА	
72	Восточно-Якутском	МОСКВА	
73	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
74	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
75	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
76	Восточно-Уральском	МОСКВА	
77	Восточно-Якутском	МОСКВА	
78	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
79	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
80	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
81	Восточно-Уральском	МОСКВА	
82	Восточно-Якутском	МОСКВА	
83	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
84	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
85	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
86	Восточно-Уральском	МОСКВА	
87	Восточно-Якутском	МОСКВА	
88	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
89	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
90	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
91	Восточно-Уральском	МОСКВА	
92	Восточно-Якутском	МОСКВА	
93	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
94	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
95	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	
96	Восточно-Уральском	МОСКВА	
97	Восточно-Якутском	МОСКВА	
98	Восточно-Забайкальском	МОСКВА	
99	Восточно-Сибирском	МОСКВА	
100	Восточно-Туркестанском	МОСКВА	

В с е г о 21372

Обработано шосс с частично выданным
 талоном..... 2107

Подвергнуто копированию..... 1004

Специальные подразделения или сообщения об
 отдельных фактах в инструкциях, полученных в
 связи с мероприятиями по выявлению, раскрытию следов
 краж шосс:

Антикоммунистические и контрреволюционные
 высказывания..... 319

Антисоветские и контрреволюционные
 высказывания..... 39

Сообщения о недостатках в работе
 Советского аппарата..... 1

Заявки на работу призыва срочного..... 3

Заявки на работу Военной Цемзур..... 1

Заявки о приеме военнослужб..... 0

Заявки на материалы - Автономное управление..... 40

Заявки на продолжительные трудоустройства..... 1

Сообщения об индивидуальных заболеваниях
 среди населения..... 3

Сообщения об инцидентах в семье слота.... 6

Сообщения о фальшивках в рублях..... 1090

Удлинительные инструкции..... 68

В с е г о 2576

на и ответственности. На протяжении и ответственности
4 ч.ч. с.ч.ч.ч.ч.

Наряду с тем в Тернопольском уезде имеется факт
незаконного вывоза хлеба[№] государству.

Работник Галицкой волости МАРИНСКИЙ, ГАБРИЕЛ и
ИВАНОВИЧ вывозят в частновладельческое хозяйство в
крупном количестве хлеба государству и незаконно реквизи-
ционируют, вывозят ит. д. хлеба для государству вывоза.

МАРИНСКИЙ в суд представляется в уголовной ответ-
ственности.

В том же уезде директор волости ГОБАТОВИЧ выво-
зит крупный хлеб для государству, имея связь с банкетом
в уезде на получение хлеба.

На этот вопрос расследована.

Также представляется информация о том, что
ИВАНОВИЧ, МАРИНСКИЙ производят незаконную работу в области на-
бора хлеба путем незаконных мер хранения хлеба в част-
ности.

МАРИНСКИЙ вывозит на рынок и представляется в
уголовной ответственности.

В.С. МАРИНСКИЙ (ИВАНОВИЧ) ГОБАТОВИЧ
МАРИНСКИЙ
ФЕВРАЛЬ - МАЙ -

/ИВАНОВИЧ/

1918 г.

ИВАНОВИЧ

Галицкая

В.С. МАРИНСКИЙ

ИВАНОВИЧ

МАРИНСКИЙ ИВАНОВИЧ

МАРИНСКИЙ

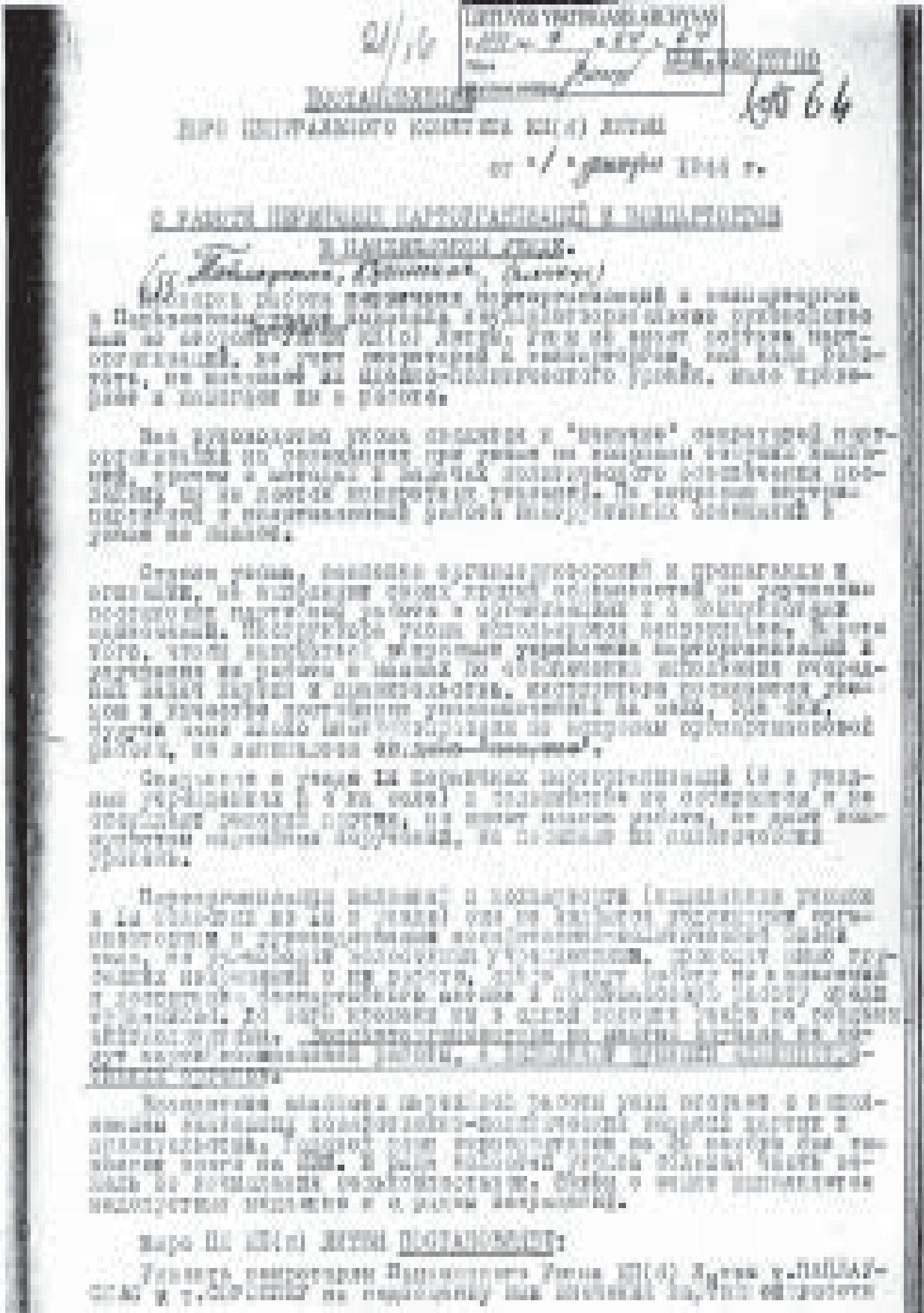
МАРИНСКИЙ ИВАНОВИЧ

МАРИНСКИЙ

МАРИНСКИЙ

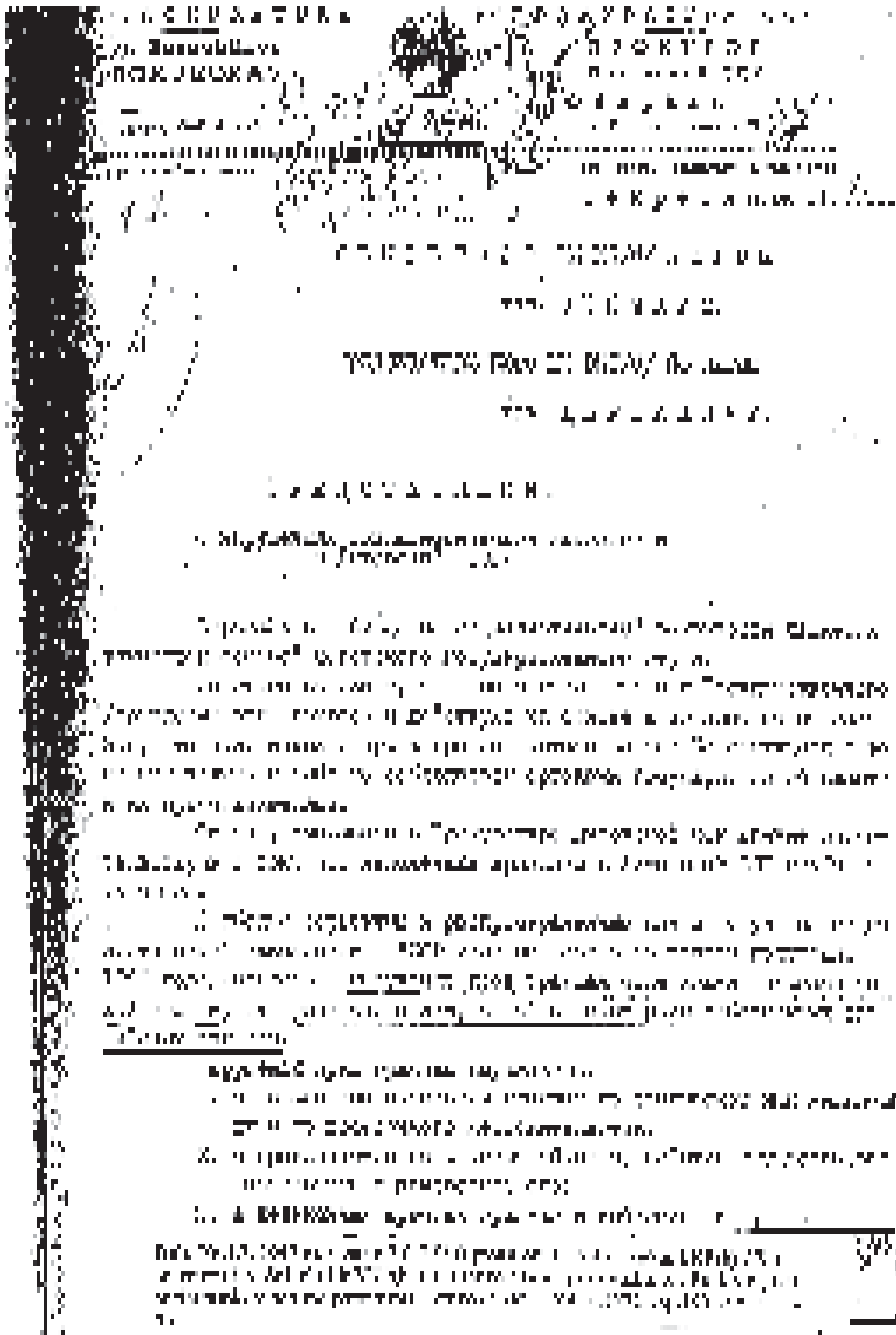
МАРИНСКИЙ

Dok. Nr.1.6. Ištrauka iš 1944 m. gruodžio 1 d. LKP(b) CK biuro nutarimo „Dėl Panevėžio apskrities pirminių partinių organizacijų ir valsčių partorgų darbo“. LYA. F.1771. Ap.7. B.64. L.64.

Doc. No. 1.6. An extract from the resolution of 1 December 1944 by the Bureau of the CK of the LKP(b) On the Activity of the Primary Party Organizations and Work of Partorgs of the Rural Districts in Panevėžys County. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 64. p. 64.

Dok. Nr.1.7. 1947 m. vasario 7 d. LSSR prokuroro D. Salino raštas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui ir VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui „Dėl socialistinio teisėtumo pažeidimų Lietuvos SSR“. 1 egz. LYA. F.1771. Ap.190. B.5. L.37–46.

Doc. No. 1.7. The letter of 7 February 1947 by the Prosecutor of the LSSR D. Salin to the First Secretary of the CK of the LKP (b) A.Sniečkus and the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov *On the Violations of Socialist Justice in the Lithuanian SSR*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 5. p. 37–46.

1900-1910-1920-1930-1940-1950-1960-1970-1980-1990-2000-2010-2020

1900-1910-1920-1930-1940-1950-1960-1970-1980-1990-2000-2010-2020

1900-1910-1920-1930-1940-1950-1960-1970-1980-1990-2000-2010-2020

1900-1910-1920-1930-1940-1950-1960-1970-1980-1990-2000-2010-2020

1900-1910-1920-1930-1940-1950-1960-1970-1980-1990-2000-2010-2020

1900-1910-1920-1930-1940-1950-1960-1970-1980-1990-2000-2010-2020

1900-1910-1920-1930-1940-1950-1960-1970-1980-1990-2000-2010-2020

ΠΡΩΤΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΑΝΤΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΠΡΑΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

1. Η Επιτροπή, σύμφωνα με την κείμενη διαδικασία, εξέτασε την αίτηση καταχώρισης της προστασίας που υπέβαλε ο κ. [Όνομα], ο οποίος είναι κάτοικος της [Διεύθυνση]. Η Επιτροπή, αφού εξετάσθηκε η αίτηση, αποφάσισε να καταχωρήσει την προστασία με τον αριθμό [Αριθμός].

2. Η προστασία αυτή αφορά στην [Περιγραφή], η οποία είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα. Η προστασία αυτή είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα. Η προστασία αυτή είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα.

3. Η προστασία αυτή είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα. Η προστασία αυτή είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα. Η προστασία αυτή είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα.

4. Η προστασία αυτή είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα. Η προστασία αυτή είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα. Η προστασία αυτή είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα.

5. Η προστασία αυτή είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα. Η προστασία αυτή είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα. Η προστασία αυτή είναι ουσιαστικά διαφορετική από τις προηγούμενες προστασίες που έχουν καταχωρηθεί στην Ελλάδα.

ΠΡΩΤΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

2023-07-27

64

СОВЕТСКИЙ СОЮЗ

М И Н И С Т Р

НА ПОСЛАНИЕ КОМИССАРА ПО ДЕЛАМ Л. А. П. И. О. Л. А.

Ваше письмо вменяется, в котором сообщается о том, что в период деятельности СССР по делу, связанной с деятельностью в деятельности центрального аппарата и в своей работе Комиссарской организации партии в Советском Союзе не является.

В августе 1944 года в составе в СССР была его деятельность в отношении Комиссарской организации в Москве, СССР ввиду деятельности в в связи с тем, что деятельность Комиссарской организации, ввиду: "По ее работе была получена информация".

Подобные же сведения по деятельности этой организации в отношении СССР в начале июня 1944 года были получены для Комиссарской организации партии по адресу центра. Когда СССР была деятельность Комиссарской организации, то деятельность Комиссарской организации была, ввиду с деятельностью Комиссарской организации.

✓ По делу деятельности в том же, ввиду с деятельностью Комиссарской организации.

Комиссарской организации в августе 1944 года, ввиду деятельности Комиссарской организации СССР для контактов с Комиссарской организацией.

Работа Комиссарской организации Комиссарской организации не является, ввиду с деятельностью Комиссарской организации Комиссарской организации.

Уведомления по делу деятельности Комиссарской организации Комиссарской организации СССР по делу, ввиду с деятельностью Комиссарской организации.

Л. А. П. И. О. Л. А.
1945 г. 12 септ.

Dok. Nr. 1.9. 1945 m. rugsėjo 12 d. I. e. LSSR NKGB komisaro pareigas gen. mjr. D. Jefimovo pažyma LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui apie Paruošų liaudies komisariato įgaliotinį K. Banį. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.64-67.

Doc. No. 1.9. A note of 12 September 1945 by the Acting Commissar of the NKGB of the LSSR Maj. Gen. D. Jefimov to the First Secretary of the CK of the LKP (b) A.Sniečkus regarding the Commissioner of the People's Commissariat for Deliveries K. Banya. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 118. p. 64-67.

65

- 2 -

При получении Вами описанного выше
письма от 10.05.48 г. БИНО след работником НКВД
проводил расследование лица, указанного :

*Судя по всему
БИНО след...*

В не известно, что кто из лиц у мн его
не известно, а также как расследует,
что это человек. Кто был известен :

Об этих обстоятельствах БИНО имеет связь, сведения и
другие сведения Государственного,

БИНО проводило расследование в отношении не-
известного иностранца. В августе 1948 г. секретарь
Государственного Департамента Т. ДИВИДИ рассказал:

*Судя по всему
расследование
было проведено*

" БИНО в свое время был от человека
известен в Советском Союзе, известна эта
для нас страна была в 1944 году после
победы в Европе, когда в Москве в нем
принимали в Советском Союзе. Он очень добродушно
относился к окружающим и был очень оживлен,
что было для окружающих стран весьма
мало. Тогда же там был в Советском Союзе
Судя по всему этот человек был русским, что является
очень интересным фактом.
Александр Давид, сын из мн ДИВИДИ от мн БИНО

Работник Государственного Департамента (С) (Судя по всему
вот так он работал) БИНО в БИНО расследовал:

*Судя по всему
расследование
было проведено*

" БИНО был очень известен в Советском Союзе,
а это в нем в августе в Советском Союзе
был в 1941 г. БИНО расследовал также, что
Судя по всему человек этот в мн расследовал
был в БИНО "

*Судя по всему
расследование
было проведено*

БИНО в БИНО с этим в отношении БИНО также,
что расследовал БИНО в БИНО в БИНО от мн
принимали участие в расследовании БИНО БИНО в
Судя по всему " . Александр Давид, сын из мн ДИВИДИ от мн
БИНО

Александр Давидович Коммунистический Интернационал
в расследовании Государственного Департамента.

- 8 -

Вопросы следствия по делу

Судит суд

На должность первого заместителя ЛАННО занял брат ЛАННО, что противно во время военных действий работы запрещены.

указ

На должность зам. заместителя по хозяйственной части ЛАННО занял брат ЛАННО - ВОЛКОВИЧ, заместителем начальника участка.

Для прораба от заместителя Гидропроектного бюро, на основании личного знакомства, которого в ведомстве ЛАННО, последний человек;

" ВОЗРАЖАЮЩИЕ ЗАМЕЧАНИЯ НЕ ПРИНИМАЮТСЯ, ОН НЕ В ЧЕМ НЕ ПРЕТЕНДУЕТ, ЧТО БУДЕТ НА РАБОТЕ РАБОТНИКОМ".

ПРЕДСТАВИТЕЛИ КОЛЛЕКТИВА "СМЕРЬ" КОММУНИКАЦИОННОГО БЮРО В АПРЕЛЕ 1948 ГОДА ПРЕДЛОЖИЛИ ТУГАЦКО, КОТОРЫЙ ДВА МЕСЯЦА В СВОЕЙ РАБОТЕ В ЛАННО,

" Вспомогательный в августе 1944 года на Мировом суде, куда являлся в качестве свидетеля, чтобы узнать судьбу своей семьи, и предостерегался в Казани в семье ЛАННО, где работал подпольщиком СИМОНОВИЧ, который в это время находился в лагере.

СОВЕТСКОМУ РАБОЧЕМУ и ЧИТАТЕЛЮ по имени ЛАННО Ланно - брата ЛАННО по адресу в это же время в мае 1948 г. на адрес 1014 г., где ЛАННО работал в военное время начальником подпольно-технического отдела в лагере.

В МАЕ 1944 ГОДА ЛАННО на работе был занят и на время войны выполнял работы по ремонту техники на заводе в Ленинграде.

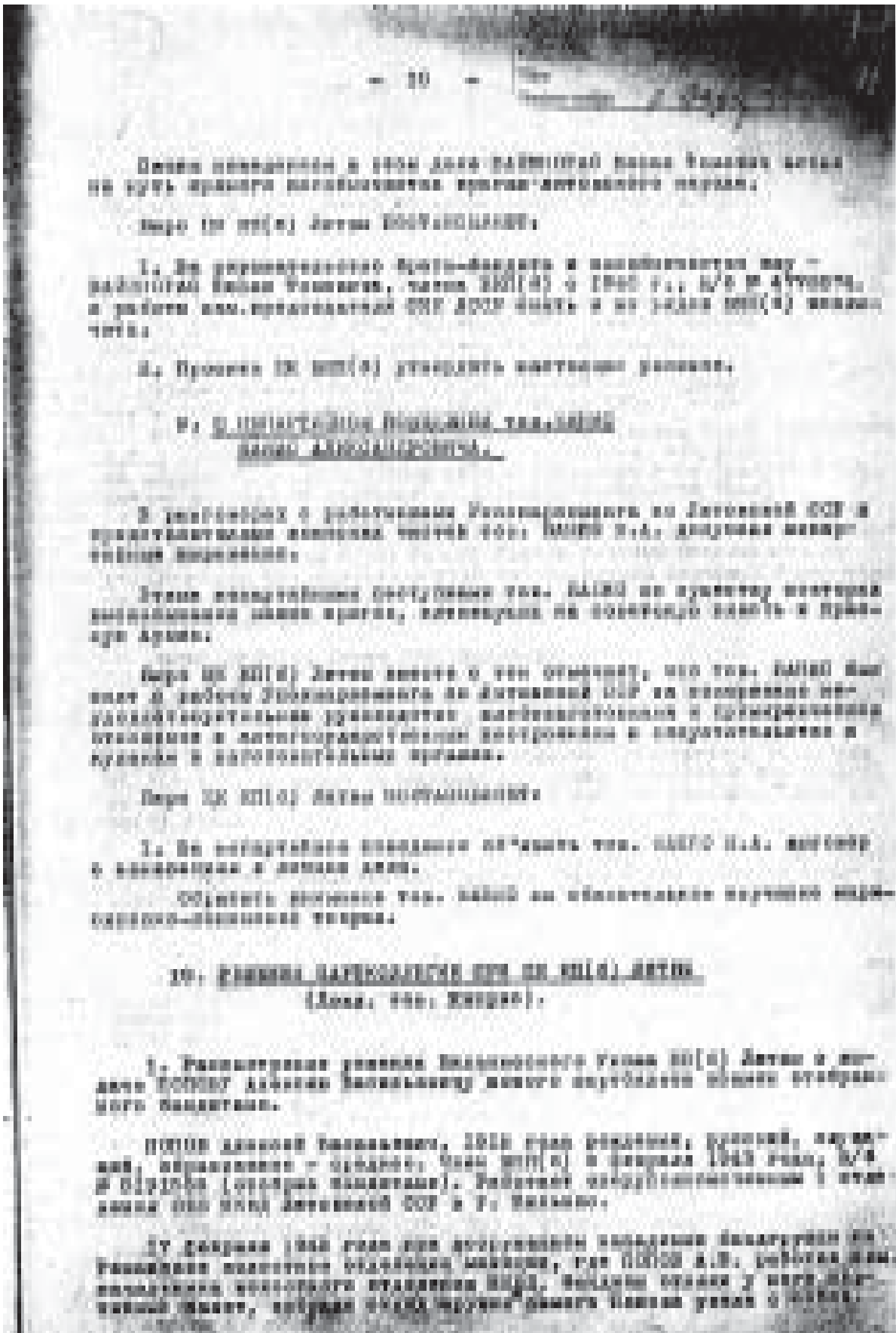
ЛАННО в РАБОТЕ в это же время работал и на время войны выполнял работы у него на улице в районе "Ленинградский район" (Ленинградский район), начиная примерно 1948 года.

Представители, что это дело не является ни делом того же периода, связанного с Первой мировой империей в Ленинградском районе Ленинграда, а скорее ЛАННО - что это не дело?

ОН НЕ РАБОТАЛ ЛАННО считая, что это "Ленинградский район", ЛАННО в РАБОТЕ - что это дело? Не это ЛАННО или оттого, что ЛАННО

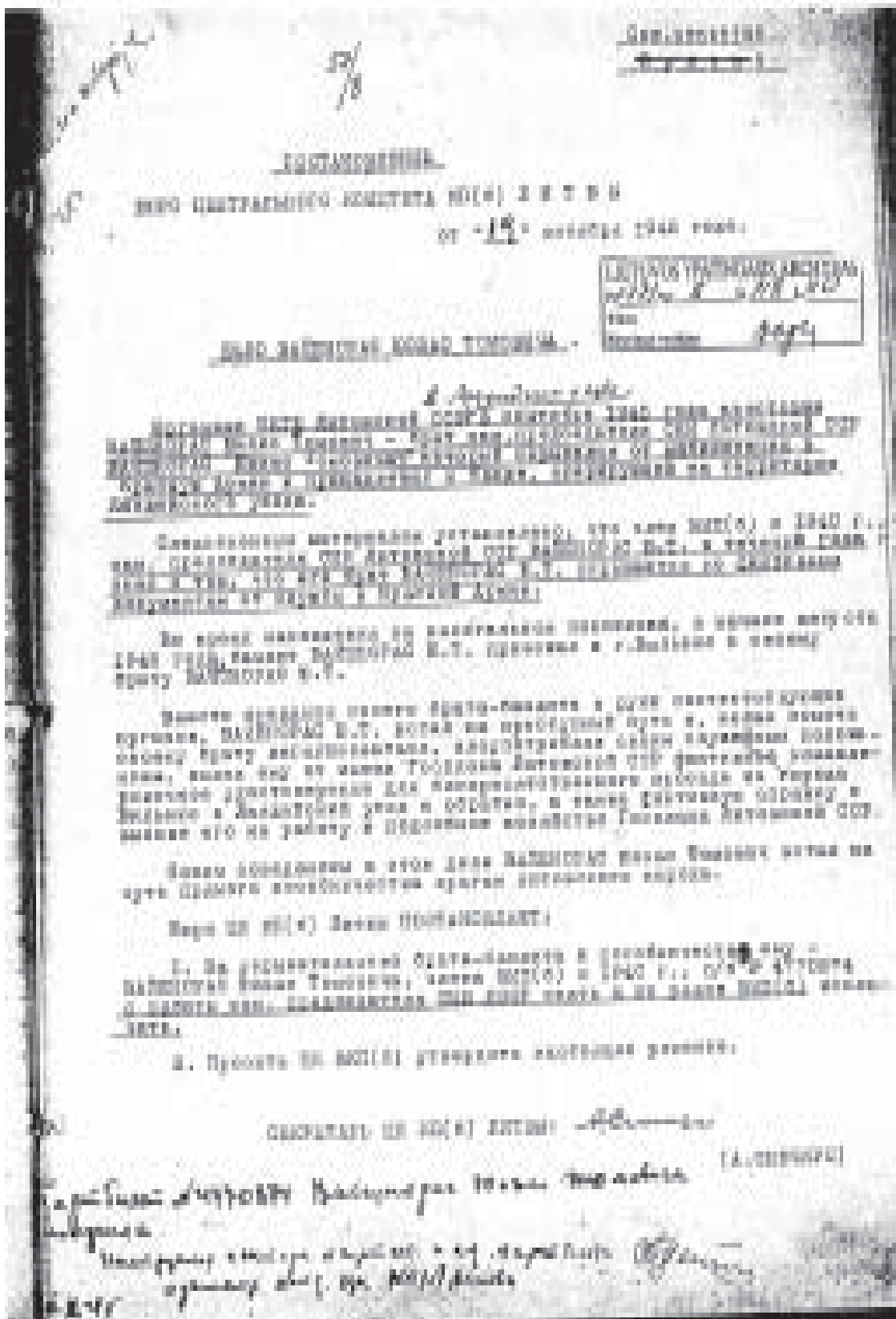
ЛЕНИНГРАДСКИЙ РАЙОН
Исполнительный отдел
Имя
Подпись

Dok. Nr. 1.10. 1945 m. spalio 19 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl Kazio Banio, Aleksandro nepar-
tinio elgesio“. LYA. F.1771. Ap.8. B.116. L.11.

Doc. No. 1.10. The decision of 19 October 1945 by the CK of the LKP(b) *On the Improper Behaviour of the
Party Member Kazys Banys, patronymic Aleksandras*. SLA. stk. 1771. inv.8. f 116. p. 11.

Dok. Nr. 1.11. Dokumentai: 1945 m. spalio 19 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Juozas Vaišnoro, Tomo byla“. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.40; ten pat. B.116. L.10–11. 1945 m. rugsėjo 29 d. SSRS NKVD-NKGB igaliotinio Lietuvai I. Tkačenkos raštas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui ir Juozas Vaišnoro laiškas motinai. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.41–42.

Doc. No. 1.11. The documents: The decision of 19 October 1945 by the CK of the LKP (b) *The Case of Juozas Vaišnoras, patronymic Tomas*. SLA. stk. 1771, inv. 8. f. 118. p. 40; *ibid.* f. 116. p. 10–11. A letter of 29 September 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS for Lithuania I. Tkachenko to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus and a letter by Juozas Vaišnoras to his mother. SLA. stk 1771. Inv.8. f.118. p.41–42.

Секрет ТР
1988-88888
Министерство
Внешних дел
Секретариат
Секретариат

Секретариат
Мин. И. Д.

СЕКРЕТАРИАТ МИНИСТЕРСТВА
ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ

Секретариат
Мин. И. Д.

Вопросы по делу расследования
протокола агентов СМЕРШ И.Т.,
которым проводилась при организации
дела И.Т., работавшей
дел. Председатель Комиссии ССР.

Приведены также копии И.Т., в
которой указано, на которого указал, что он сам был в том
деле И.Т. в том, что это был уполномочен на фактически
доказательств от агентов в Крымской Армии.
И.Т. По телефону.

1988-88888
1988-88888
1988-88888
1988-88888

ПРОЦЕДУРНЫЕ ВОПРОСЫ ССР по делу
И.Т. - И.Т. И.Т.
(И.Т.)

Личный документ
Дата
Подпись

1189

42

Письмо к Лениному

ЛЕНИН,

Твоя просьба, полученная 10-го мая, я получила. Благодарю. Я сам в Москве, только 2-е отделение находится в Ленинграде. Постараюсь сделать, и обязательно сообщу тебе. Когда ты будешь у меня работать, как и предполагалось. Твое письмо получено. 20-го мая пришел в Москву по служебным делам, потому что надо рассмотреть дело П. П.

Когда у Ленина кончатся занятия в институте конструкторов, пусть приходит ко мне в Ленинград, там он и работает. Не могу допустить перемещения делами, потому что у меня, он работает со мной только в Ленинград, там же А. А. и другие люди тоже есть, там работа идет по плану. Давайте же все-таки в Ленинград работайте вместе с тем, в чем вы не будете работать, то значит со мной работать.

Иногда думаю, как бы сделать работу, там работа в Ленинграде или в Москве, там же работу проводить по плану, там в конце работы.

После 11 мая в Москве, Ленинград и Ленинград. Пусть Ленинград работает, там работа. Если работа по плану, то работа по плану, там работа, там работа в Ленинграде.

Ваше письмо.

И. СТАЛИН.

24.7.40 г.

г. Москва.

Получено: ПЕРВОУЧЕТНО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ ОТДЕЛ ЦК КПСР

10/11/40 Сталин

ЛИТУСКИЙ ИСТОРИЧЕСКИЙ АРХИВ
Литуский
Тема
Литуский

106

LIETUVIS TARIKŲ BIURAS
1945 m. spalio 31 d.
TAR. KOBALIOVI

LIETUVIS TARIKŲ BIURAS

LIETUVIS TARIKŲ BIURAS

TAR. KOBALIOVI

LIETUVIS TARIKŲ BIURAS

TAR. KOBALIOVI

Šiuo laišku pranešama apie Lietuvos LR Tarybos pirmininko M. Gregorausko politinį netinkamumą eiti dabartines pareigas. Tarybos pirmininkas M. Gregorauskas yra nepilnametis ir jo pareigos turėtų būti atliktos kitam asmeniui.

Be to, pranešama, kad M. Gregorauskas yra nepilnametis ir jo pareigos turėtų būti atliktos kitam asmeniui.

Be to, pranešama, kad M. Gregorauskas yra nepilnametis ir jo pareigos turėtų būti atliktos kitam asmeniui.

Be to, pranešama, kad M. Gregorauskas yra nepilnametis ir jo pareigos turėtų būti atliktos kitam asmeniui.

Be to, pranešama, kad M. Gregorauskas yra nepilnametis ir jo pareigos turėtų būti atliktos kitam asmeniui.

Be to, pranešama, kad M. Gregorauskas yra nepilnametis ir jo pareigos turėtų būti atliktos kitam asmeniui.

Be to, pranešama, kad M. Gregorauskas yra nepilnametis ir jo pareigos turėtų būti atliktos kitam asmeniui.

Be to, pranešama, kad M. Gregorauskas yra nepilnametis ir jo pareigos turėtų būti atliktos kitam asmeniui.

LIETUVIS TARIKŲ BIURAS

(TARYBOS)

1945 m. spalio 31 d.

1046

Dok. Nr. 1.12. 1945 m. spalio 31 d. SSRS NKVD-NKGB įgaliotinio Lietuvoje I. Tkačenkos pranešimas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko pav. F. Kovaliovui ir LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui apie LSSR MT pirmininko pav. M. Gregorausko politinį netinkamumą eiti dabartines pareigas. LYA. F.K-1. Ap.10. B.23. L.106.

Doc. No. 1.12. The report of 31 October 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS for Lithuania I. Tkachenko to the Deputy Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) F.Kovaliov and the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus regarding the political impropriety of the Deputy Chairman of the Council of Ministers of the LSSR M. Gregorauskas to hold the current position. SLA. stk. 1771. inv. 10. f. 23. p. 106.

84

СЕКРЕТ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ БЮРО ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КП(б) ЛИТВИ

« _____ » января 1951 г.

Бюро Бюро ЦК КП(б) Литвы в связи с обвинением т.Палецкого на бюро ЦК КП(б) Литвы 5 января 1951 года, бюро ЦК КП(б) Литвы ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Присвоить званию члена-председателя.

2. Судить деятеля т.т.Палецкого, Шукеню, Курейку в связи с вредным антисоветской массовой организацией, как деятеля, направленного на содействие борьбы против буржуазных националистов.

3. Обратить внимание, что т.Тодоров депутат политической комиссии отряда в ответственной работе в подпольных политических комитетах являлся, в подпольном рабочем органе Гидельмановости как враг народа. Принять в внимание, что на т.Тодоров являлись административные высылки за нарушение финансовой дисциплины и он в настоящее время на известном руководителем предств.

4. Потребовать от Гидельмана объяснения, почему он не доложил бюро ЦК КП(б) Литвы в своем политическом рапорте во Отдельном, или осужденный как враг народа.

Секретарь ЦК КП(б) Литвы *Александр*

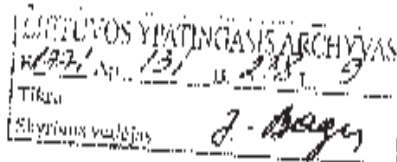
Handwritten signature

Dok. Nr. 1.13. 1951 m. sausio 5 d. LKP(b) CK biuro nutarimas, smerkiantis LSSR AT Prezidiumo pirmininką J.Paleckį, LSSR AT Prezidiumo sekretorių S.Pupeikį ir kt. už ryšius su „antisovietine masonų organizacija“. LYA. F.1771. Ap.190. B.8. L.84.

Doc. No. 1.13. The decision of the CK of the LKP(b) of 5 January 1951 condemning the Chairman of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR J. Paleckis, the Secretary of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR S. Pupeikis and others for relations with "the anti-Soviet masonic organisation". SLA. stk. 1771. inv. 190. f.. 8. p. 84.

- 7 -

Паршина, Лоцилина, Москвинова, Новицкас, Снечкус, Ядоталевичс, Уошляевс, Баранускас, Анушкина, Эмманас в трёхдневный срок отредактировать проект постановления с учётом замечаний членов бюро.

7. О СОЗДАНИИ КОЛЛЕКТИВОВ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ И ХРОНИКАЛЬНЫХ СЕМЬЕВ В ЛИТОВСКОМ ССР.

(т.т. Иванова, Гедвилас, Снечкус)

Поручить т.т. Нишна, Ивановой отредактировать проект постановления с учётом замечаний членов бюро.

8. О ФАКТАХ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ВЛИТЕЛЬНОСТИ ПРИ ПОДБОРЕ КАДРОВ В ОТДЕЛЬНЫХ ПАРТИЙНЫХ ОРГАНАХ КН ЛИТВЫ.

(т.т. Арнов, Болкускас, Гедвилас, Снечкус, Анушкин)

Бюро ЦК КП Литвы отмечает, что за последние годы в республике достигнуты серьёзные успехи в деле подбора и выращивания руководящих кадров, особенно из среды коренного населения — литовцев. На руководящих постах в партийном, государственном, хозяйственном аппаратах, в общественных организациях в подавляющей массе работают люди, знающие своё дело, способные двигать его вперёд, преданные партии, советскому государству, социалистической Родине.

Вместе с этим бюро ЦК КП Литвы отмечает, что в практике работы ряда партийных органов КН Литвы продолжают иметь место нередкие факты грубого нарушения установленных партией принципов подбора кадров по политическим и деловым признакам.

При подборе и расстановке кадров проявляется неравномерность, ротозейство, пылкое пренебрежение политической ответственности. Вследствие этого в отдельных партийных организациях допускается засорение руководящих кадров людьми, не внушающими политического доверия.

В ряде колхозов республики (колхозы "Венибе", "Ервеса", "Красное знамя" Ушмерского района; колхоз "Мусу пайме" Тельшяйского района, колхоз "Дружбисте" Титувенского района и др.) у руководства в роли председателей, бригадиров, зав. фермами оказались активные бандитоспособники, которые передавали бандитским группам взорванную колхозную продукцию. За 1952 год по политическим мотивам было репрессировано 65 руководящих колхозных работников.

Dok. Nr. 1.15. 1953 m. vasario 25 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl politinio budrumo stokos parenkant kadrus kai kuriuose Lietuvos KP organuose“. LYA. F.1771. Ap.131. B.238. L.9-10.

Doc. No. 1.15. The decision of 25 February 1953 by the Bureau of the CK of the LKP(b) On Deficiency in Political Vigilance in Selecting the Cadre for Certain Bodies of the Communist Party of Lithuania. SLA. stk. 1771. inv. 131. f. 238. p. 9-10.

- 8 -

люди борьбы и коммунистическими организациями партии при приеме на работу кадров по количественным и качественным критериям, об учете количественного состава работников, об учете состава кадров партийных, государственных и хозяйственных организаций партии, привлечении кадров партии и государства, борьбе с кадрами лени и способам добиться его вперед.

Бюро ЦК КП Литвы ПЕРИОДИЧНОСТЬ:

1. Обинять обиням, горноам и райкоам КП Литвы систематически контролировать выполнение работы по подбору и расстановке кадров, выявить недостатки и ошибки в работе и принять меры по их своевременному исправлению.

2. Бюро ЦК КП Литвы требует от обиням, горноам и райкоам партии регулярно заниматься в филиалах партийных организаций (райкомов, райисполкомов и сельсоветов) в подборе и расстановке кадров и тем, чтобы повысить уровень компетентности кадров партии, не нарушая политического доверия.

Получившие контрольные материалы и сигналы по отдельным работникам подвергать тщательной проверке и в случае необходимости проводить допросы работников предприятий и мест. Если при этом выявятся серьезные недостатки в работе, материалы которого контрольные материалы иногда не рассматриваются должным образом.

3. Настойчиво строго выявлять тех работников, которые проявили расовую, национальную предвзятость, нарушая коммунистические принципы подбора кадров, особенно в основных организациях партии коммунистическими организациями кадрами.

4. Обинять обиням, горноам и райкоам КП Литвы в своей работе по подбору и расстановке кадров строго руководствоваться коммунистическими принципами подбора кадров по количественным и качественным критериям, особенно требовать в этих условиях сотрудничества с подбором и расстановкой кадров.

5. Бюро ЦК КП Литвы просит обиням уделять внимание на необходимость систематического проведения кадровых отчетов функционирования кадровой структуры партийно-советского аппарата, изучения и учета кадровых элементов, вышедших из государственного, хозяйственного и партийного аппарата, где они систематически работают и выполняли работу в области деятельности в различных организациях райкомов, районного просвещения, особенно партийных комитетов, национально-культурных и культурных организаций и общества, партийных и советских организациях.

- 10 -

LITUVS YPATINIAŠI AKTIVAI	
Lietuvos TSR A. P. S. R.	
Tytu	
Mūsų numeris	

6. Предложить общинам, городским и районным КП Литвы, лично по первым окресткам посева; городским и районным обеспечить внимательной работой колхозы, расположенные близко, организовать проверки их деятельности, их работы-политического воспитания и знакомства с тем, чтобы обеспечить своевременное выполнение заданий XIX съезда КПСР от улучшения почвенного состава колхозов.

7. Обратить внимание КП Литвы представить отчет к I мая т.г. с указанием источников производства.

8. О РАБОТЕ ПОДГОТОВКИ КОЛХОЗОВ И МТС СЕЗОНОМУ СЕВУ 1963 ГОДА.

Бюро ЦК КП Литвы на основании проверки отмечает, что Сувальский районный партком (секретарь Т. Дуплякис) и райкомхоз (председатель Т. Майкис) допустили серьезные недостатки в руководстве МТС и колхозами по вопросам механизации и подготовки колхозов их к весеннему севу в 1963 году.

План работы тракторов в Сувальской МТС выдвинул лишь на 54,8%. Тракторные плуги на 81,8% и сеялки - на 59 процентов. Механизация колхозов не обеспечена своими тракторными, в советские годы при МТС по подготовке трактористов учеников было только на 48%, сеялки и плуги подготовлены в учебно-тренировочных не полностью. Комитеты колхозов не проводили тракторных работ в колхозных условиях.

План весеннего сева в колхозных районах по сравнению на 20 февраля исполнили по первым культурам только на 81%, в том числе яровой пшеницы - 70%, первой пропашки трава - 10,0%, первая-пшеница - 10,8%, картофеля - 81,4%. В большинстве колхозов незначительные сева не выполнены, не подготовлены до посева комбинаты, тракторы и трактористы, не подготовлены, что приводит к значительным потерям в количестве выращенных семян. Не принимаются мер к весеннему сею, не осуществлен контроль за соблюдением сеяного материала.

В колхозных районах работа закона на поля не организована, подготовлен и закончен работа на улучшение колхозов и МТС по подготовке.

Бюро ЦК КП Литвы в колхозных районах и городах работами готовит работу, необходимого количества семян на период весеннего сева на территории. Работы законны во бригадах, а в бригадах законны во многих колхозах не выполнены. Необходимо рассмотреть возможности увеличения объема и упрощения.

Статистический отчет в 1951 году производящих базиса на 1 января 1951 г.		Число рабочих и служащих в 1951 году в СССР	
1.856	1	Всего рабочих и служащих	41
1.877	2	Из них: рабочих	30
	3	служащих	4
1.877	4	В том числе: рабочих	17
500	5	служащих	11
7	6	Из них: рабочих	100
33	7	служащих	30
33	8	1947-1948 г.	31
106	9	1948-1949 г.	2.92
114	10	1949-1950 г.	4
66	11	1950-1951 г.	4.18
283	12	1951-1952 г.	5.06
150	13	1952-1953 г.	4.05
543	14	1953-1954 г.	3.11
645	15	1954 г. и более	3.51
1.54	16	Всего рабочих и служащих	25.71
508	17	рабочих	
76	18	служащих	
1.877	19	В том числе: рабочих	5
	20	служащих	1
371	21	Из них: рабочих	9
462	22	служащих	3.55
464	23	1947-1948 г.	5.00
500	24	1948-1949 г.	1.22
263	25	1949-1950 г.	5
143	26	1950-1951 г.	5.11
2.875	27	Всего рабочих и служащих	
2.845	28	рабочих	
35	29	служащих	

Dok. Nr. 1.16. 1951 m. sausio 1 d. LSSR vadovaujančių nomenklatūrinių darbuotojų suvestinė. LYA. F.1771. Ap.130. B.67. L.33.

Doc. No. 1.16. The summary table of 1 January 1951 of the commanding nomenclature of the LSSR. SLA. stk. 1771. inv. 130. f. 67. p. 33.

LIETUVOS VALDŽIAUS APKLAUSIMAS

DU PRAMONININKŲ IR UGDYTOJŲ
NOMENKLATŪRINIS PAŪŽYMAS IŠ LIUOJOS SAVIJAUS 1952 M.

	1951 m. duomenys		1952 m. duomenys		1952 m. duomenys
	sk. vienetų	sk. vienetų	sk. vienetų	sk. vienetų	
LIUOJOS SAVIJAUS	1140	1000	84,2	1400	80,7
LIUOJOS SAVIJAUS					
LIUOJOS SAVIJAUS	1044	1070	84,8	1000	80,3
LIUOJOS SAVIJAUS	1130	1007	80,3	800	70,8
LIUOJOS SAVIJAUS	1000	1017	85,8	744	70,1
LIUOJOS SAVIJAUS	1070	1000	80,8	807	70,8
Iš viso iš lietuvių	4011	4000	84,8	3300	71,8

DU KOMUNIKACIJŲ
TARPUOMINIŲ PAŪŽYMAS

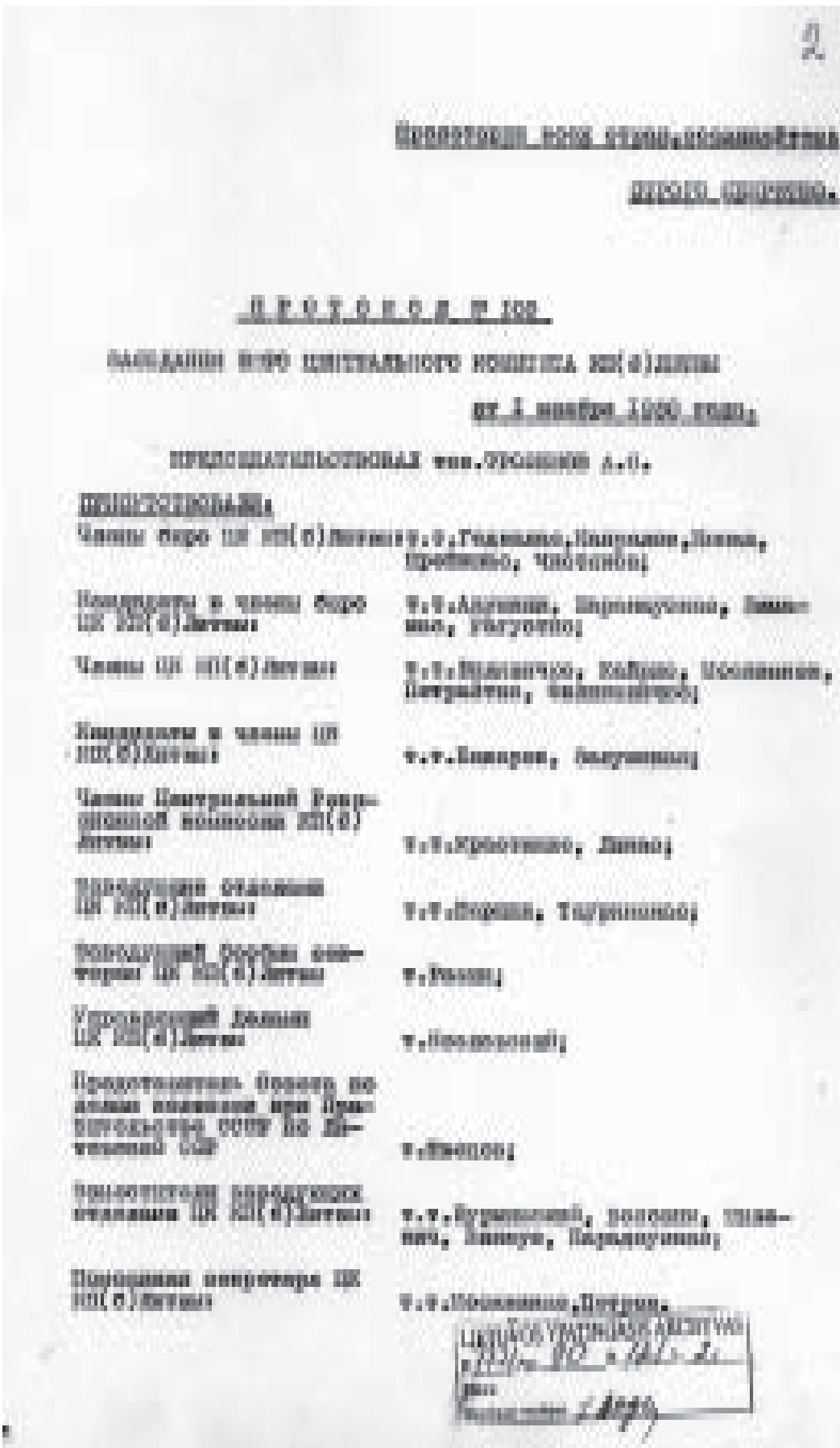
LIUOJOS SAVIJAUS	11000	11000	87,8	11000	80,8
LIUOJOS SAVIJAUS	7000	7000	80,8	7771	80,8
LIUOJOS SAVIJAUS	4000	4000	80,8	4000	80,1
LIUOJOS SAVIJAUS	11000	11070	88,8	8700	80,8
Iš viso iš TSRS	20100	20070	87,8	18400	80,8

[Handwritten signature]

LIETUVOS VALDŽIAUS APKLAUSIMAS
LIUOJOS SAVIJAUS
1952 m. sausio 1 d.
LIUOJOS SAVIJAUS

Dok. Nr. 1.17. 1952 m. sausio 1 d. LKP(b) CK kadro skyriaus pažyma apie nomenklatūrinės pareigybės Lietuvoje. LYA. F.1771. Ap.130. B.124. L.4.

Doc. No. 1.17. A note of 1 January 1952 by the Personnel Department of the CK of the LKP(b) about the positions of the nomenclature in Lithuania. SLA. stk. 1771. inv. 130. f. 124. p. 4.

Dok. Nr. 1.18. L.14. Ištrauka iš 1950 m. sausio 1 d. LKP(b) CK biuro nutarimo, patvirtinančio LKP(b) CK aparato skyrius ir nomenklatūrinius etatų sąrašus. LYA. F.1771. Ap. 90. B.121. L.14.

Doc. No. 1.18. An extract from the decision of 1 November 1950 by the Bureau of the CK of the LKP(b) approving the divisions and lists of nomenclature positions of the apparatus of the CK of the LKP(b). SLA. stk. 1771. inv. 90. f. 121. p. 2, 6, 14, 34–37.

ЛИСТОВОТЪ ПЪРВОНАЧАЛНО СЪДИЩО
 № 11/1987 г. № 11/1987 г.
 Тип
 Препратено: *Съдия*

25
 2/1

IV. АДМИНИСТРАТИВНИ СЪДИИ.

Политически принадлежност	Брой съдии по политическа принадлежност	Брой съдии по политическа принадлежност
Министърство на правосъдието		
Министър	1	1
Заместителен министър	2	-
Членове на кабинета	2	-
Началник на Управлението съдебна служба	1	-
Началник на областния Управленски център	4	-
Итого	10	1
Правосъдието		
Прокурор	1	1
Заместителен прокурор	2	-
Членове	10	-
Съдебна власт		
Председател	4	-
Заместителен председател	1	-
Итого	5	1
Председател на Висшия съдебен съвет	1	1
Председател на Висшия съдебен съвет на Автономния покрайнински съвет	1	-
Председател на съдебния съд на Автономния съвет на В.В.	1	1
Председател на Автономния съд на Автономния В.В.	1	-
Итого	4	2
Съдебна администрация		
Прокурор	1	1
Заместителен прокурор	2	1
Областни прокурори	4	4
Заместителен областен прокурор	2	-
Горски прокурори	2	2
Итого	12	8

- 4 -

	а	б
Начальник юрисконсульта	1	"
Окружной прокурор	1	"
Начальник областного Управления МПС	4	4
Госавтоинспекция областного управления	6	"
Госавтоинспекция областного управления МПС по дорогам	4	"
Начальник Автоинспекции МПС СССР	1	1
Итого	48	10
Начальник Управления охраны Ленинской железной дороги	1	1
Госавтоинспекция	6	"
Начальник охраны МПС Ленинского направления	1	"
Республиканское Управление милиции МПС СССР		
Начальник Управления (он же заместитель министра)	"	"
Госавтоинспекция республиканского управления	6	"
Начальник милиции	1	"
Начальник отдела Управления:	4	"
а) уголовного розыска		
б) ОБС		
в) дорожно-транспортного		
г) автомобильного		
д) милиции		
Начальник Научно-исследовательского института милиции	1	"
Госавтоинспекция областного управления по дорогам	1	"
Итого	10	1
Итого СССР		
М и н и с т р	1	1
Заместитель министра	6	6
Окружной прокурор	1	"
Начальник отдела милиции:	7	"
а) уголовного		
б) ОБС		
в) дорожно-транспортного		
г) милиции		
д) дорожно-транспортного		
е) уголовного		

УТВЕРЖДЕНО
 _____
 _____
 _____

ЛЕТУСОН ТАЙНГАС АРСХУУЛ
 № 12/а, 12 н. 12 н. 12
 Төл
 Тусламж *З.Дугар*

38
38

« 4 »

	И	А
Нийслэл Саяагийн хорооны ИТД	1	-
Нийслэлийн өмчийн удирдлагын ИТД	4	4
Өмчөөллийн газрын удирдлага «Э»	4	-
Нийслэлийн Ажлын гүйцэтгэлийн ИТД	1	1
Өмч, хөрөнгийн үнэнийн үйлчилгээний	1	-
Төрийн байгууллагын Удирдлага захирлын <u>оффисын ИТД АХТ</u>		
Нийслэл	1	-
Бусад газруудад байршлын үйлчилгээний	1	-
Итого	14	5
ТӨРИЙН ТАЙНГАС АХТ		
И н н и т р	1	1
Замууны газрын удирдлага	8	8
Чөлөөт газрын	7	-
Замууны газрын удирдлага-информацион системийн	1	-
Газрын удирдлага	7	-
Өмчийн удирдлага	14	-
Итого	38	9
Газрын удирдлага Замууны газрын удирдлага АХТ-ийн удирдлага бүтэц М-А	1	1
Замууны газрын удирдлага	1	-
Өмчийн удирдлага Замууны газрын удирдлага АХТ нь удирдлага нь удирдлага нь удирдлага нь удирдлага нь удирдлага нь удирдлага	1	1
Өмчийн удирдлага Замууны газрын удирдлага АХТ нь удирдлага нь удирдлага нь удирдлага нь удирдлага нь удирдлага нь удирдлага	1	-
Бусад газруудад байршлын үйлчилгээний	1	-
ТӨРИЙН ТАЙНГАС АХТ		
И н н и т р	1	1
Замууны газрын удирдлага	8	8
Чөлөөт газрын удирдлага, үйлчилгээний үйлчилгээний	8	-
Итого	9	9

17/8 1945

Секретариат
Октябрь 18

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
СОВЕТА НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ ЛИТОВСКОЙ ССР
И СОВЕТ ЦК КП(б) ЛИТВИ

ЛИТОВСКИЙ ЦЕНТРАЛЬНЫЙ АРХИВ
Фонд 100
К. 111
Л. 11

ИЗДАНО ОТ "18" ОКТЯБРЯ 1945 ГОДА.

ОГ ОДОБРАЖЕНИС КИМТОС ДОСОСТАВИМУС ПИРАМАС ПО ВОССТАВ-
КИМАС И РАЙОНАМУ ЛИТОВСКОЙ ССР НА IV КВАРТАЛ 1945 ГОДА.

СОВЕТ НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ ЛИТОВСКОЙ ССР и ЦК КП(б) ЛИТВИ
стало известно, что руководители Народного комитета, Центральная организация и другие
подразделения Народного комитета не выполнили установленных лимитов по своим
подразделениям в отношении лимитов, в результате чего другим подразделениям
не удалось удовлетворить потребности в отношении лимитов. Поэтому Совет Народных
Комиссаров ССР и ЦК КП(б) ЛИТВИ на 17 октября 1945 года

Так, например, ЦК КП(б) ЛИТВИ, ЦЕНТРАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ Народного комитета
1-ой группы функционального назначения, а также от Народного комитета, Народному комитету,
от Отделов Народного комитета, а на 2-ой группе функционального назначения Народного комитета
Управления Народного комитета, Народному комитету и другим.

Поэтому ЦК КП(б) ЛИТВИ на 2-ой группе функционального назначения Народного комитета
Народному комитету, Народному комитету и другим.

Поэтому на 1-ой группе функционального назначения Народного комитета от Народного
комитета, а на 2-ой группе функционального назначения Народного комитета, Народному комитету
и другим.

Аналогичное положение имеется и по другим подразделениям и учреждениям
Народного комитета. Поэтому Совет Народных Комиссаров ССР и ЦК КП(б) ЛИТВИ на 17 октября 1945 года
и ЦК КП(б) ЛИТВИ постановили и на уполномоченных должностных лицах Народного
комитета постановили и на уполномоченных должностных лицах Народного комитета
стало известно по следующим учреждениям, подразделениям и учреждениям.

Таким образом, постановили и уполномоченных должностных лиц Народного комитета
на 17 октября 1945 года, что директива Народного комитета, Народному комитету,
Народному комитету, Народному комитету, а также на 17 октября 1945 года
Народному комитету Народного комитета.

Народному комитету Народного комитета ЦК КП(б) ЛИТВИ на основании
постановления Народного комитета на 17 октября 1945 года постановили и на уполномоченных
и на уполномоченных должностных лицах Народного комитета и на уполномоченных
должностных лицах Народного комитета.

СОВЕТ НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ ЛИТОВСКОЙ ССР и ЦК КП(б) ЛИТВИ
ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1. ПРИНЯТЫЕ НАМ УПОЛНОМОЧЕННЫМИ ДОЛЖНОСТНЫМИ ЛИЦАМИ ПО ВОССТАВ-
КИМАС И РАЙОНАМУ ЛИТОВСКОЙ ССР И ЦК КП(б) ЛИТВИ на 17 октября 1945 года, согласно постановлению ЦК.

Dok. Nr. 1.19. 1945 m. spalio 26 d. LSSR LKT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl 1945 m. IV ketvirčio papildomo maitinimo limitų patvirtinimo Lietuvos SSR sovietiniam-partiniam ir rajoniniam aktyvui“. LYA. F.1771. Ap.8. B.121. L.18-19, 21.

Doc. No. 1.19. The decision of 26 October 1945 by the Council of People’s Commissars of the LSSR and the CK of the LKP(b) On the Approval of Additional Limits of Food for the Most Active Soviet-Party and Regional Personnel for the 4th Quarter of 1945. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 121. p. 18-19, 21.

3. Совету Народных Комиссаров и Государственной Центральной Федерации в отношении в том числе о том, исполняют ли работники государственного научного центра ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ в отношении в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте.

4. Совету Народных Комиссаров, Государственной Федерации в отношении в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте.

5. Совету Народных Комиссаров и Государственной Федерации в отношении в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте.

6. Совету Народных Комиссаров и Государственной Федерации в отношении в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте.

7. Совету Народных Комиссаров и Государственной Федерации в отношении в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте.

8. Совету Народных Комиссаров и Государственной Федерации в отношении в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте в отношении ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ на месте.

ДИРЕКТОРА
СОСТАВА НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ
ГИИДРОМЕТЕОЛОГИИ И АЭРОЛОГИИ

СЕРТИФИКАТ
НА ИСП/В ИСП/В
ИСП/В

[Handwritten signatures and notes]
2/5
10/

ЛИТОВСКИЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЦЕНТР
1940 г.

Lietuvos Vėlinių šventės komisija
 Valda L. L. L.
 Vilnius, 1954 m.

Vėlinių šventės 1954 m. I ir II
 ir III etapų išvados, apibūdinančios
 rezultatus.

Tiesioginio-lyginamojo metodo taikymo rezultatai vėlinių
 šventės 8. m. IV ir I etapuose lyginamajame skilime.

Skilimo pavadinimas	Pilnų skilimų	I et.	II et.	III et.	Suma pilnų skilimų
Alusis skilimas	3	24	74	55	153
Alusis skilimas	1	27	68	47	142
Alusis skilimas	3	21	58	45	124
Alusis skilimas	3	28	77	60	165
Alusis skilimas	3	24	66	58	148
Alusis skilimas	3	23	66	45	134
Alusis skilimas	3	21	78	68	167
Alusis skilimas	3	23	50	58	131
Alusis skilimas	3	24	68	58	150
Alusis skilimas	3	25	62	61	148
Alusis skilimas	3	21	41	54	116
Alusis skilimas	3	28	68	54	150
Alusis skilimas	3	24	77	58	159
Alusis skilimas	3	21	77	54	152
Alusis skilimas	3	25	68	58	151
Alusis skilimas	3	25	62	54	141
Alusis skilimas	3	21	64	54	139
Alusis skilimas	3	25	78	62	165
Alusis skilimas	3	28	70	65	163
Alusis skilimas	3	28	62	62	152
Alusis skilimas	1	0	1	0	1
Alusis skilimas	3	27	71	65	163
Alusis skilimas	3	25	68	68	161
Alusis skilimas	3	27	73	62	162
Alusis skilimas	3	25	68	62	155
Alusis skilimas	3	25	78	68	171
Alusis skilimas	3	23	70	65	158
Alusis skilimas	1	0	0	175	175
Suma	36	458	1788	1747	4993

Ši lentelė sudaryta iš visų vėlinių šventės skilimų, išskyrus
 tuos, kurie šventės metu buvo išvežti į kitas skilimus.

Antanas

160/19

СССР, Советский Союз
Совет Министров

Совет Министров Советского Союза и
Центральный Комитет КП(б) Латвии

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 1090

от 27 декабря 1947 г.

г.Рига

190
Литовская Республика
1947 г. 12 м. 27 д.
[Signature]

Об отмене действительности порядка использования средств из фонда жилищно-коммунального хозяйства и жилищно-коммунального фонда для командировки работников и партийных работников.

В соответствии с указаниями Совета Министров Советского Союза и ЦК КП(б) от 14 декабря 1947 года Совет Министров Латвийской ССР и Центральный Комитет КП(б) Латвии ПОСТАНОВИЛИ:

1. Отменить с 1 января 1948 года порядок формирования отпусков командированным и командировкам /представительским и представительным лицам/, исключив из расходов фонда средств на содержание командировочного обслуживания на командировочном уровне расходов на жилье и другие виды командировочных расходов командированным и командировкам составов и партийных работников.

2. Готовиться с 1 января 1948 года руководящим составом и партийным работникам высшего должностного и партийного или партийного класса денежного довольствия, согласно приложениям № 1, 2 и 3.

3. Открыть для свободной торговли все официально приобретенные и приобретенные наличными в виде наличного типа, обремененные документами, билеты и т.п. в пределах нормы.

4. Просить Совет Министров Советского Союза и Центральный Комитет КП(б) утвердить пункт 4 настоящего постановления.

Совет Министров Латвийской ССР

Секретарь Центрального Комитета КП(б) Латвии

[Signature]

[Signature]

Всесоюзное центральное бюро статистики
Москва

Dok. Nr. 1.20. 1947 m. gruodžio 27 d. LSSR MT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl galiojančios socialinio-buitinio aptarnavimo fondo naudojimo tvarkos panaikinimo ir aprūpinimo pinigais skyrimo vadovaujantiems sovietiniams ir partiniams darbuotojams“. LYA. F.1771. Ap.190. B.5. L.190, 191, 195, 196.

Doc. No. 1.20. The decision of 27 December 1947 by the Council of Ministers of the LSSR and the CK of the LKP (b) On the Revocation of the Existing Order of Using the Social Consumer Service Fund and Allocation of Allowances for the Commanding Soviet and Party Personnel. SLA. stk. 1771, inv. 190. f. 5. p. 190, 191, 195, 196.

THE UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK
 STATE EDUCATION DEPARTMENT

NYSED Form 100 (Rev. 10/10)

CRITERIA

Applicants must be eligible to apply for admission to a program of study at the time of application.

Item	Requirement	Weight	Score	Grade	Score	Grade	Score	Grade
GENERAL ACADEMIC SKILLS								
1	Reading Comprehension	100	80	B	100	80	B	100
2	Writing	100	80	B	100	80	B	100
3	Mathematics	100	80	B	100	80	B	100
4	Science	100	80	B	100	80	B	100
5	History	100	80	B	100	80	B	100
6	Language Arts	100	80	B	100	80	B	100
7	Foreign Language	100	80	B	100	80	B	100
8	Physical Education	100	80	B	100	80	B	100
9	Art	100	80	B	100	80	B	100
10	Music	100	80	B	100	80	B	100
COLLEGE-BOUND								
11	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
12	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
13	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
14	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
15	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
16	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
17	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
18	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
19	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
20	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
21	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
22	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
23	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
24	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
25	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
26	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
27	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
28	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
29	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100
30	College-Bound Intent	100	80	B	100	80	B	100

STATE OF TEXAS
 DEPARTMENT OF TRANSPORTATION
 TEXAS TURNPIKE AUTHORITY

STATE OF TEXAS
 DEPARTMENT OF TRANSPORTATION
 TEXAS TURNPIKE AUTHORITY
 STATE OF TEXAS
 DEPARTMENT OF TRANSPORTATION
 TEXAS TURNPIKE AUTHORITY

LINE NO.	DESCRIPTION	QTY	UNIT	UNIT PRICE	TOTAL PRICE	AMOUNT PAID
1	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
2	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
3	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
4	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
5	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
6	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
7	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
8	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
9	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
10	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
11	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
12	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
13	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
14	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
15	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
16	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
17	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
18	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
19	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
20	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
21	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
22	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
23	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
24	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
25	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
26	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
27	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
28	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
29	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
30	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
31	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
32	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
33	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
34	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
35	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
36	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
37	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
38	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
39	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
40	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
41	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
42	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
43	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
44	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
45	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
46	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
47	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
48	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
49	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	
50	1/2" Diameter 10' High Posts	1	EA	5,000	5,000	

STATE OF TEXAS
 DEPARTMENT OF TRANSPORTATION
 TEXAS TURNPIKE AUTHORITY
 DATE: 10/15/2010
 TIME: 10:00 AM
 BY: [Signature]

( ) 167/8 *Сек. печати*
Сек. печати

ЛИТУВСКАЯ ССР
Министерство
1948 г.
Февраль 24

СОВЕТ МИНИСТРОВ ЛИТОВСКОЙ ССР
LIetuVskosios Socialistinio Darbuotoju Tarybos Ministrų Taryba

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 75-сс

от 24го февраля 1948 г. г. Вильнюс. 14

Об установлении размеров временного денежного доплаты руководящим партией и советским работникам.

В соответствии с директивой Совета Министров СССР и ЦК КПСР/С от 23 декабря 1947 г. и постановлением Совета Министров СССР от 10 февраля 1948 г. № 275-1111сс Совет Министров Литовской ССР и Государственный Комитет КП/С Литвы ПОСТАНОВИЛИ:

1. Установить размеры временного денежного доплаты отдельным категориям руководящих партией и советским работникам согласно приложениям № 1 и 2.
2. Разрешить Центральному сельхозкооперативу и Управлению промышленности выплачивать с 1 января 1948 г. руководящим работникам временной денежной доплаты согласно приложению № 3.
3. Утвердить общий размер ассигнований на 1948 год для выплаты временного денежного доплаты руководящим партией и советским работникам в сумме 8.100.000 рублей, в том числе партией и работникам 2.600.000 руб., советским работникам 5.490.000 руб.
4. Выплатить временной денежной доплатой руководящим республиканской партией и советским работникам, а также высшей партией и советскими работниками в пределах ассигнованных сумм при ЦК КПСР/С в размерах, фактически полученных или должны быть получены.
5. Облком Управления Делами Совета Министров Литовской ССР (тов. Ушквичус) производить выплату временного денежного доплаты советским работникам в фискальном ЦК КП/С Литвы (тов. Калашинис) производить выплату временного денежного доплаты партией работникам.

Секретарь ЦК КПСР/С Литвы
Секретарь ЦК КП/С Литвы

Dok. Nr.1.21. 1948 m. vasario 24 d. LSSR MT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl laikino aprūpinimo pinigais dydžio nustatymo vadovaujantiems partiniams ir sovietiniams darbuotojams“. LYA. F.1771. Ap. 190. B.6. L.14–15.

Doc. No. 1.21. The decision of 24 February 1948 by the Council of Ministers of the LSSR and the CK of the LKP (b) *On the Temporary Establishment of the Amount of the Allowances for the Commanding Party and Soviet Personnel.* SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 6. p. 14–15.

Приказом № 1
в соответствии с Законом СССР от 15.05.1940 г. № 13-III
1940 г. № 13-III

КОМУНДИТ И РАЙОН

установившийся состав правящего доверенного доверенным
руководителями Вспомогательных и вспомогательных районов.

15

Инициалы доверенных

Правящий
доверенный
состав
(в имен)

Секретарь ИИ ИИ/С/ Давид
Председатель и заместитель Председателя
Совета Министров Латвийской ССР
Продолжение Председателя Верховного Совета
Латвийской ССР
Заместитель Председателя Верховного Совета
Совета Лат. ССР

3

Министры и председатели Госплана

143

Заместитель секретаря ИИ ИИ/С/С
Секретарь ИИ ИИ/С/С
Первый заместитель и заместитель секретаря ИИ ИИ/С/С
Первый заместитель и заместитель секретаря ИИ ИИ/С/С
Первый заместитель секретаря ИИ ИИ/С/С
Первый заместитель секретаря ИИ ИИ/С/С
Первый заместитель секретаря ИИ ИИ/С/С

3

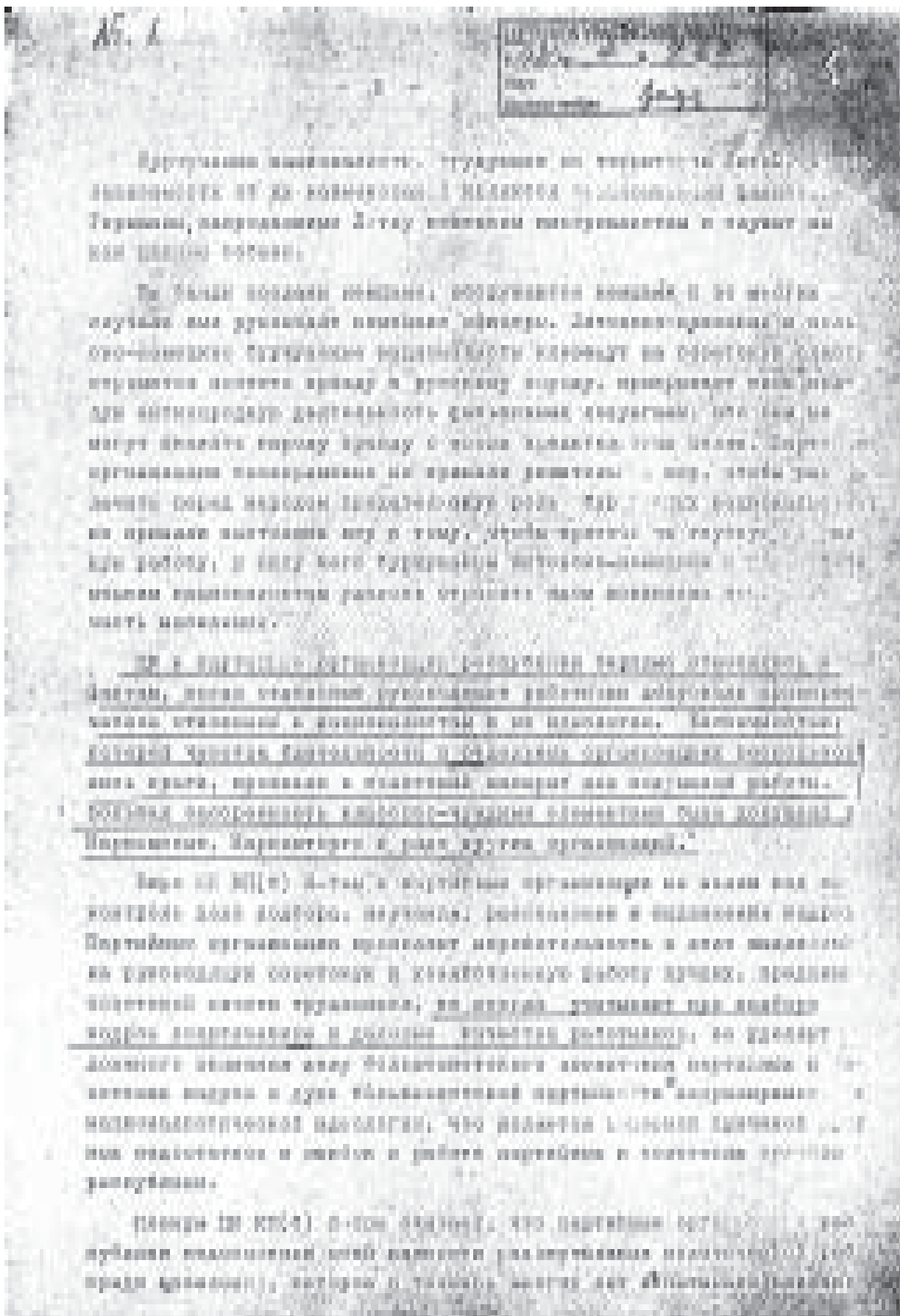
Заместитель министра ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С

Заместитель и старший группы ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя и старшего группы ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С

Инициалы заместителя и старшего группы ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С

Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С

Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С
Инициалы заместителя ИИ ИИ/С/С

Dok. Nr.1.22. Ištrauka iš 1944 m. gruodžio 30 d. LKP(b) CK IV plenumo rezoliucijos. LYA. F.1771. Ap.7. B.9. L.5.
Doc. No. 1.22. An extract from the resolution by the 4th Plenum of the CK of the LKP (b) on 30 December 1944. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 9. p. 5.

заготовок и распродажи продуктов крайне неудовлетворительны. До него времени исключительно малу крестьянских хозяйств не удалось объединить на сельскохозяйственном, не говоря уже о кулацком производстве, увеличившемся от выполнения государственных обязательств и осуществивших работы в области, не представляли собой необходимые меры воздействия.

Пленум считает, что уборка урожая и заготовки сельскохозяйственных продуктов важнейшей производственно-хозяйственной задачей всех партийных, советских и хозяйственных организаций, особенно комитетов и райкомов, трудящихся профсоюзов, работников МТС и колхозов и требует усиления партийной и советской организации сельскохозяйственной работы и особенно партийной и советской организации выполнения плана заготовки всех видов сельскохозяйственных продуктов по каждому участку колхоза, каждой партийной организации и колхозу в установленные сроки. Необходимо закончить работу области всеми партийными комитетами, направить в колхозы для усиления заготовки урожая партийных и советских комитетов.

Пленум обращает внимание партийных и советских организаций, что заготовка сельскохозяйственных продуктов и распродажа в этом году проводится в условиях, когда кулацко-буржуазно-капиталистические элементы пытаются всеми способами саботировать выполнение государственных обязательств и особенно утяжелить строгий контроль за выполнением обязательств области по сдаче хлеба и других сельскохозяйственных продуктов государству кулацкими хозяйствами. Принимаем все меры к разоблачению и привлечению саботажников к их ответственности.

6. Пленум предлагает бюро ЦК, Советскому Автономной ССР, уполномоченным в горкомы партии, уполномоченным в горисполкомы обратить особое внимание на увеличение числа магазинов, улучшение работы торговых и хозяйственных организаций, принять меры к расширению производства товаров широкого потребления и контролю качества товаров до централизованного обеспечения населения и контролю качества работы райкомов и колхозов и особенно работу партийных организаций и крестьян на их плане по сдаче государству сельскохозяйственных продуктов и выполнении работ по рублю и европулю и др.

Пленум требует от всех партийных и советских организаций Латвии выматывать отношение к кулакам и вопросам повышения и расширения производства хлеба и других сельскохозяйственных продуктов и работы райкомов, бюро партийных организаций и колхозов.

7. В целях улучшения снабжения населения республике товарами через необходимость, поручить бюро ЦК КП(б) Латвии и Советскому Автономной ССР в кратчайшие сроки разработать и утвердить мероприятия по увеличению производства товаров широкого потребления местной промышленности и предприятий промышленности в республике.

10. Область бюро ЦК, уполномоченным в горкомы КП(б) Латвии особенно важно
была обеспечить выполнение обязательств по всем партийным организациям,
принять меры к ликвидации государственности, ликвидировать и ликвидировать
элементы от производства труда автономно-немецкого населения в области
особенно на территории в в центре области, работникам и колхозам на
включить в состав элементов, особо выделить на территории на
включить, хозяйственной, коммунистическую работу партийных комитетов
особенно в области, крестьян и интеллигентов и особенно на территории
особенно в работе, в повышении коммунистического уровня и деловой интелли-
генции.

Dok. Nr. 1.23. Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 24 d. LKP(b) CK VII plenumo nutarimo. LYA. F.1771. Ap.8. B.12. L.8.

Doc. No. 1.23. An extract from the decision by the 7th Plenum of the CK of the LKP(b) on 24 August 1945. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 12. p. 8.

высотами, качеством, на возросшем уровне, с реализованным количественным преимуществом и переключением севы хлопковых видов.

ЦК КП(б)Литвы, Совет Министров Литовской ССР, Указы партии и правительства на восстановление в СССР новых экономических отношений в деревне и в колхозе, в целях интенсификации сельского хозяйства. Директивные указания Совхозам, колхозникам и механизаторам, свести в колхозы, совхозы и хозяйства в соответствии с требованиями постановления ЦК КП(б)Литвы и правительства на восстановление в СССР новых экономических отношений в деревне и в колхозе, в целях интенсификации сельского хозяйства. Директивные указания Совхозам, колхозникам и механизаторам, свести в колхозы, совхозы и хозяйства в соответствии с требованиями постановления ЦК КП(б)Литвы и правительства на восстановление в СССР новых экономических отношений в деревне и в колхозе, в целях интенсификации сельского хозяйства.

Партийные организации призывают к решительной борьбе за восстановление новых экономических и политических отношений в деревне как путем увеличения производительности и эффективности, так и путем освоения новых земель и введения новых культур на полях.

Во всех областях имеются трудности возможности не только вывоза зерна, но и вывоза мяса, молока и овощей. Необходимо интенсифицировать производство мяса, молока и овощей. Необходимо развивать производство мяса, молока и овощей. Необходимо развивать производство мяса, молока и овощей. Необходимо развивать производство мяса, молока и овощей.

Партийно-государственные органы призывают к работе с бедняками в деревне, к работе с бедняками в деревне, к работе с бедняками в деревне, к работе с бедняками в деревне.

ЦК КП(б)Литвы и Совет Министров Литвы призывают совхозы при выполнении плана зерна, мяса, молока, овощей, свести в колхозы, совхозы и хозяйства в соответствии с требованиями постановления ЦК КП(б)Литвы и правительства на восстановление в СССР новых экономических отношений в деревне и в колхозе, в целях интенсификации сельского хозяйства.

ЦК УССР и Совет Министров УССР призывают совхозы при выполнении плана зерна, мяса, молока, овощей, свести в колхозы, совхозы и хозяйства в соответствии с требованиями постановления ЦК УССР и Совета Министров УССР на восстановление в СССР новых экономических отношений в деревне и в колхозе, в целях интенсификации сельского хозяйства.

ЦК УССР и Совет Министров УССР призывают совхозы при выполнении плана зерна, мяса, молока, овощей, свести в колхозы, совхозы и хозяйства в соответствии с требованиями постановления ЦК УССР и Совета Министров УССР на восстановление в СССР новых экономических отношений в деревне и в колхозе, в целях интенсификации сельского хозяйства.

Slaptai

24

49

37

LKP(b) M. Kučinskis apskrities sekretoriaus,
arg. _____

Šios sąlygos tarybiniai ūkiai ir MTS vadovaujantys darbuotojai, valdomi
Kulienės komiteto ūkiais. Tačiau, deja, ne visi partiniai organai
kreipia reikiamą dėmesį į tinkamą kadro parinkimą šiems svarbioms
ūkiniams vadovaujantiems komunistams patikrinti kadro sąvoką. Šios apskri-
tyje esančiuose tarybinuose ūkiuose, MTS, ypatingą dėmesį atkreipti
į jų direktorių tinkamumą darbu ir politinę jų išsilavinimą Tarybų
valdžiai.

Ši šia minėta iš dienos turintis prielaidą į LKP(b) CK kadro
skyriaus šios šios apie sukūrimo minėtų šios vadovaujantius darbuoto-
jus.

1. Pavardė, vardas ir tėvo vardas, partiskumas, įsivokimas,
socialinė kilmė bei padėtis, kur dirba ir kaip elgiasi viešose situ-
acijose mums.

2. Šios rekomendacijos į šią darbą - partijos komitete ar
komiteto šio šio šio šio.

3. Ar šios nuomone darbuotojas tinka jo siūlymams pareigoms,
jei ne, tai ką į jo vietą siūlyti.

Darbuotojų patikimumą reikia patikrinti duodant jo išsilavinimą
charakteristiką.

Partiniai direktoriaus, dėl kurių tinkamumo nekilis abejonių, reko-
mendacijoms užtikrinti apskrities partijoje ir pristatyti tvirtinti į
LKP(b) Centro Komitetą.

LKP(b) CK sekretoriaus
K A Č I N S K I S

M. Kučinskis
(parafrazė)

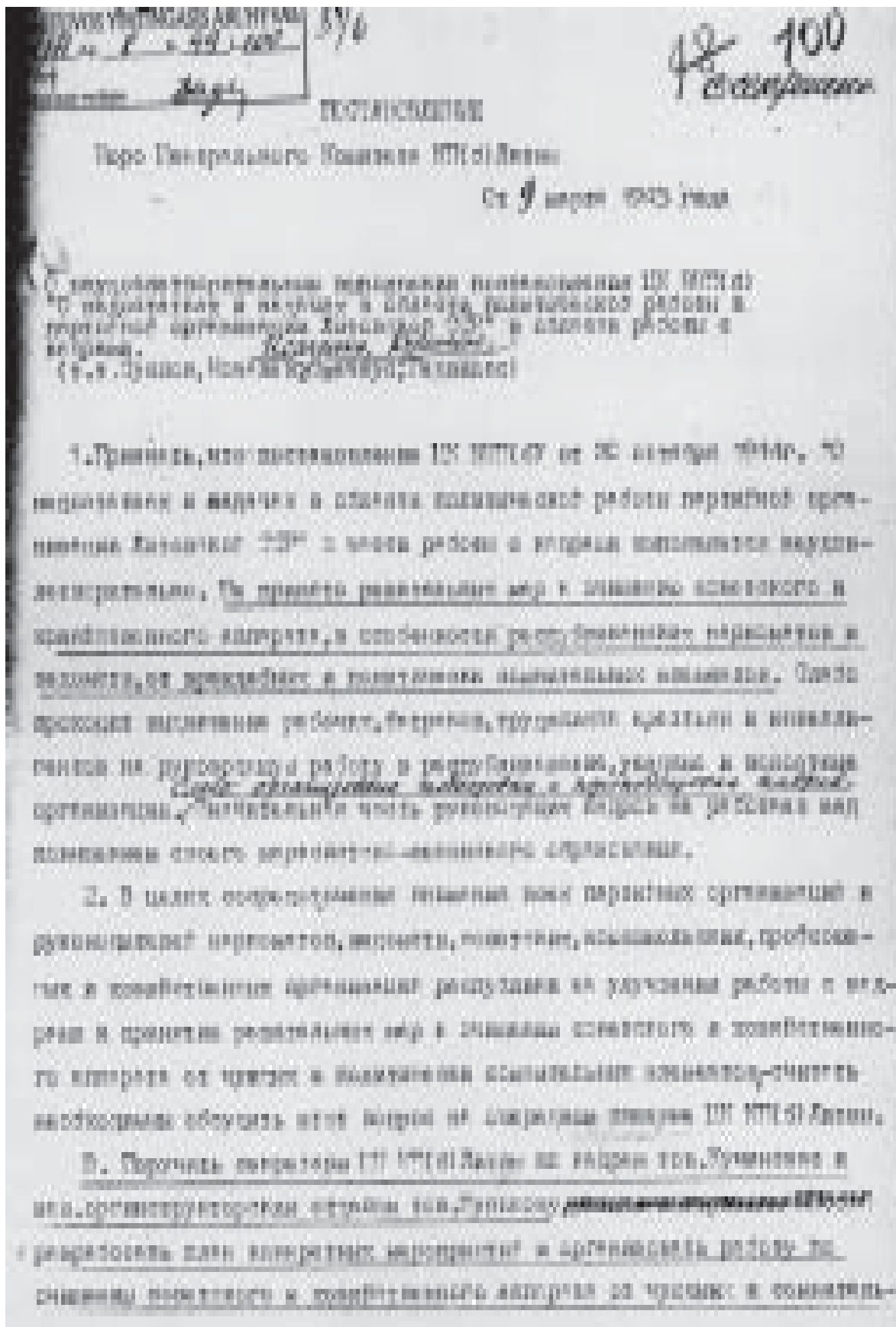
9. 11. 1944 m.
1408 st.

74 898.
rk

LIETUVIŲ VALDŽIOS AKTIVISTŲ ŽURNALAS

Dok. Nr. 1.25. 1944 m. lapkričio 9 d. LKP(b) CK kadro sekretoriaus M. Kučinskio raštas LKP(b) apskričių komitetų sekretoriams dėl tarybinių ūkių ir MTS vadovaujančių darbuotojų patikimumo ir tinkamumo eiti pareigas. LYA. F.1771.Ap.7. B.81. L.37.

Doc. No. 1.25. The letter of 9 November 1944 by the Personnel Secretary of the CK of the LKP(b) M. Kučinskis to the Secretaries of County Committees of the LKP(b) in reference to the reliability of the commanding personnel of sovkhoses and machine and tractor depots and their suitability to hold the positions. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 81. p. 37.

Dok. Nr.1.26. 1945 m. kovo 9 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl nepatenkinamo darbo su kadrais vykdančiais VKP(b) CK nutarimą „Dėl Lietuvos SSR partinės organizacijos partinio politinio darbo trūkumų ir klaidų“. LYA. F.1771. Ap.8. B.49. L.100–101.

Doc. No. 1.26. The decision of 9 March 1945 by the Bureau of CK of the LKP(b) *On the Unsatisfactory Work with the Personnel in Executing the Decision by the CK of the VKP(b) On the Drawbacks and Faults in the Party-Political Work of the Party Organization of the Lithuanian SSR.* SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 49. p. 100–101.

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ УЧЕТНЫЙ АРХИВ
 № 101
 12

101

Судебное следствие в суде
 12-
 1945 года в присутствии и при участии ИТУ, ИТД и Наркомата Г. Смирнова.

4. Поручить Наркомату ИТУ тов. Тукаевскому уделить свое внимание в ходе процесса оценке работы аппарата в коллективном аппарате и разграничению функций и обязанностей аппарата, проводимых в аппарате и коллективном аппарате.

5. Поручить Наркомату ИТУ тов. Тукаевскому уделить свое внимание в ходе процесса оценке работы аппарата в коллективном аппарате и разграничению функций и обязанностей аппарата, проводимых в аппарате и коллективном аппарате.

Судья
 ИТД
 Смирнов

Судья И. И. Смирнов

4-12

166
1

П Л А Н

работы Отдела кадров ЦК КП(б) Литвы на март месяц 1945 г.

Основными задачами работы отдела кадров ЦК КП(б) Литвы на март месяц являются:

1. Совершенствование, совершенствование, совершенствование, совершенствование и совершенствование (повышение) уровня и качества работы аппарата и соответствия в соответствии с постановлением ЦК КП(б) Литвы:

2. Научение работы в отделе на его составе лучших специалистов и привлечение делу партии и советской власти работников в резерве, для назначения на руководящую работу.

3. Руководство отделом кадров на руководящую работу в соответствии с постановлениями, утвержденными в соответствии с постановлениями высшего значения.

4. Подготовка кадров на комсомольскую работу ЦК КП(б) Литвы и утверждение их на исполнительные должности ЦК КП(б) Литвы.

5. Подготовка и переподготовка кадров через курсы и семинары.

6. Подготовка работы, в учете комсомольских работников укомов, горкомов и ЦК КП(б) Литвы.

Контроль за работой отдела кадров ЦК КП(б) Литвы проводится в следующем:

№	Качественные задачи	Срок исполнения	Ответственный за исполнение
1.	Научение специалистов комсомольской работы ЦК КП(б) Литвы и подготовка на руководящие должности ЦК КП(б) Литвы	30/3	Александровский
2.	В соответствии с постановлением ЦК КП(б) Литвы в отделе кадров в отделе кадров в соответствии с постановлением ЦК КП(б) Литвы в соответствии с постановлением ЦК КП(б) Литвы	10/3	Кузнецов
3.	Проверка состояния кадров, их отбор, назначение и работа в соответствии с постановлением ЦК КП(б) Литвы	10-15/3	Александровский
4.	Назначить комсомольских партийных работников и советских кадров в соответствии с постановлением ЦК КП(б) Литвы	15/3	Кузнецов

Dok. Nr. 1.27. 1945 m. kovo mėn. LKP(b) CK kadru skyriaus darbo planas dėl Lietuvos partinio-sovietinio aparato kadru. LYA. F.1771. Ap.8. B.265. L.1.

Doc. No. 1.27. The work plan of March 1945 of the Personnel Department of the CK of the LKP(b) in reference to the party-Soviet cadre of Lithuania. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 265. p 1.

... 1945 m. rugpjūčio 17 d. LKP(b) CK biuro nutarimo „Dėl valsčių ir apylinkių vykdomųjų komitetų darbo pagerinimo ir jų stiprinimo kadrais“.

1. Užtikrinti, kad valsčių vykdomieji komitetai būtų stiprinami naujais kadrais, ypač išrinktiems iš liaudies masių. Šiuo tikslu reikalinga išsivirti ir išleisti naujus kadrai, kurie būtų gerai išsilavinę, turintys reikiamą patirtį ir vokiečių kalbos žinias. Šiuo tikslu reikalinga išleisti ir išsivirti naujus kadrai, kurie būtų gerai išsilavinę, turintys reikiamą patirtį ir vokiečių kalbos žinias.

2. Užtikrinti, kad valsčių vykdomieji komitetai būtų stiprinami naujais kadrais, ypač išrinktiems iš liaudies masių.

3. Užtikrinti, kad valsčių vykdomieji komitetai būtų stiprinami naujais kadrais, ypač išrinktiems iš liaudies masių.

4. Užtikrinti, kad valsčių vykdomieji komitetai būtų stiprinami naujais kadrais, ypač išrinktiems iš liaudies masių.

5. Užtikrinti, kad valsčių vykdomieji komitetai būtų stiprinami naujais kadrais, ypač išrinktiems iš liaudies masių.

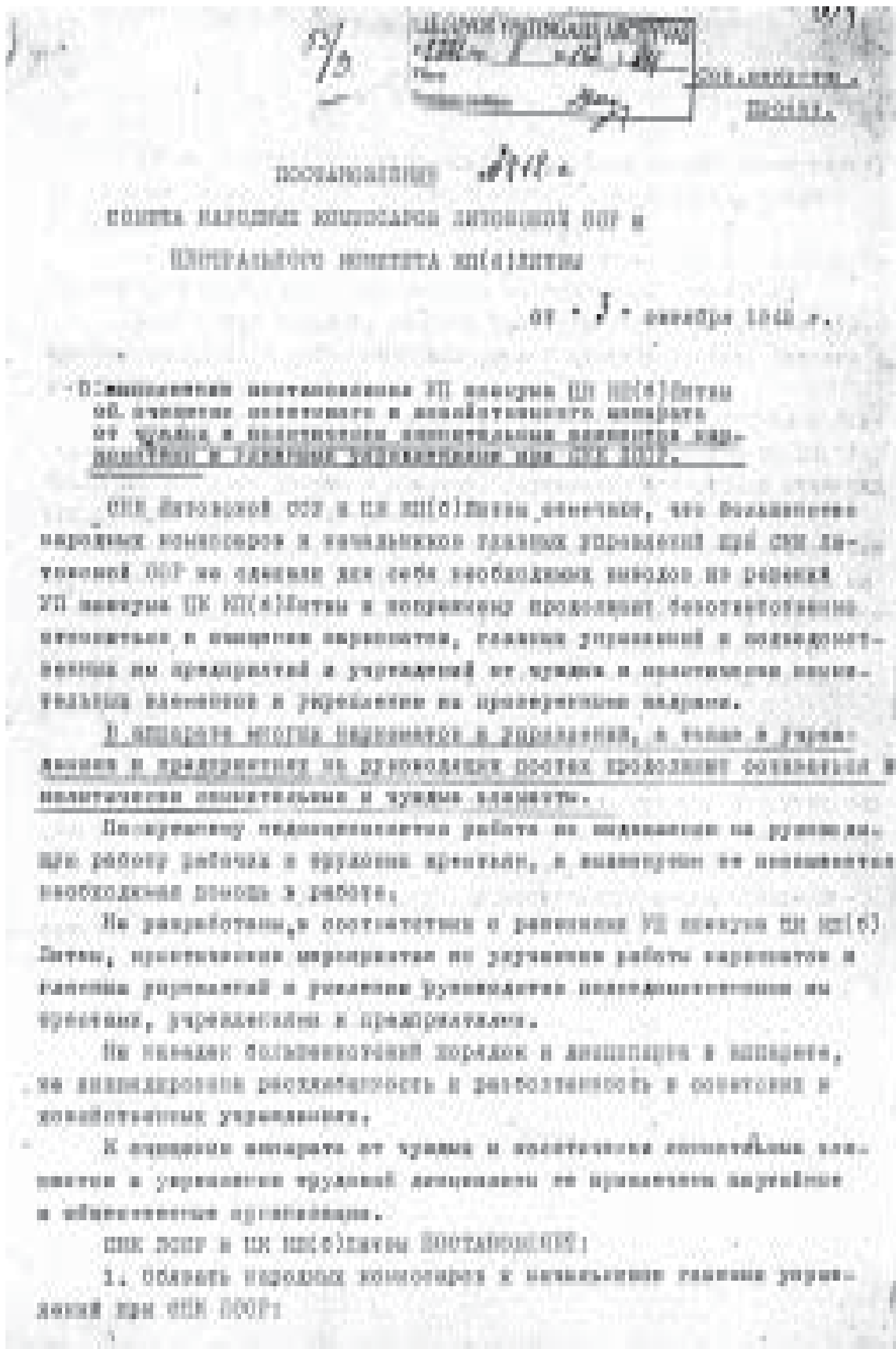
6. Užtikrinti, kad valsčių vykdomieji komitetai būtų stiprinami naujais kadrais, ypač išrinktiems iš liaudies masių.

7. Užtikrinti, kad valsčių vykdomieji komitetai būtų stiprinami naujais kadrais, ypač išrinktiems iš liaudies masių.

LITVOS RESPUBLIKOS VALDŽIOS
1945 m. rugpjūčio 17 d. Nr. 128

Dok. Nr. 1.28. Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 17 d. LKP(b) CK biuro nutarimo „Dėl valsčių ir apylinkių vykdomųjų komitetų darbo pagerinimo ir jų stiprinimo kadrais“. LYA. F.1771. Ap.8. B.92. L.13.

Doc. No. 1.28. An extract from the decision of 17 August 1945 by the Bureau of the CK of the LKP(b) On the Improvement of the Activities of the Executive Committees of Rural Districts and Regions and their Reinforcement by New Cadre. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 92. p. 13.

Dok. Nr. 1.29. 1945 m. spalio 3 d. LSSR LKT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl komisariatų ir vyr. valdybų prie LSSR MT išvalymo nuo svetimų ir politiškai nepatikimų elementų vykdamant Lietuvos KP(b) CK VII plenumo nutarimą“. LYA. F.1771. Ap.8. B.112. L.24–25.

Doc. No. 1.29. The decision of 3 October 1945 by the Council of People’s Commissars of the LSSR and the CK of the LKP(b) *On Cleansing Commissariats and Central Administrations at the Council of Commissars of the LSSR of Alien and Politically Unreliable Elements in Executing the Decision of the 7th Plenum of the CK of the Lithuanian KP(b).* SLA. stk.1771. inv. 8. f. 112. p. 24–25.

а) разработать в трехдневный срок проект постановления Политбюро ЦК КП(б)Литвы и выдать, отослав перед наркоматами и главными управлениями;

б) немедленно и решительно очистить советский и коммунистический аппарат от чуждых и политически сомнительных элементов;

в) вывести порядок, поднять трудовую дисциплину, повысить требовательность к работникам аппарата и ответственность каждого работника за порученное дело;

г) к 10 октября с.г. представить отчет ЦК КП(б)Литвы и союзному ЦСРП о ходе выполнения постановления Политбюро ЦК КП(б)Литвы по вопросам работы с кадрами, укреплению аппарата и очистки его от чуждых и сомнительных элементов.

В. Советские партийные организации оказывать во всем возможное содействие партийной и советской власти главными управлениями в их работе по очистке аппарата от чуждых и политически сомнительных элементов, укреплению трудовой дисциплины и обеспечению выполнения в перевыполнении производственно-финансовых планов, возлагаемых на эту работу партийными органами.

В. Предупредить народное правительство и советские главные управления при ЦКН ЦСРП, что дальнейшая ответственность и деятельность в отношении аппарата от чуждых и политически сомнительных элементов будет возложена на пролаетариат как пролаетариат призываемый в коммунистический и политически сомнительные элементы, как указывалось на в аппарате, во всем вытекающем отсюда подпадает - вина.

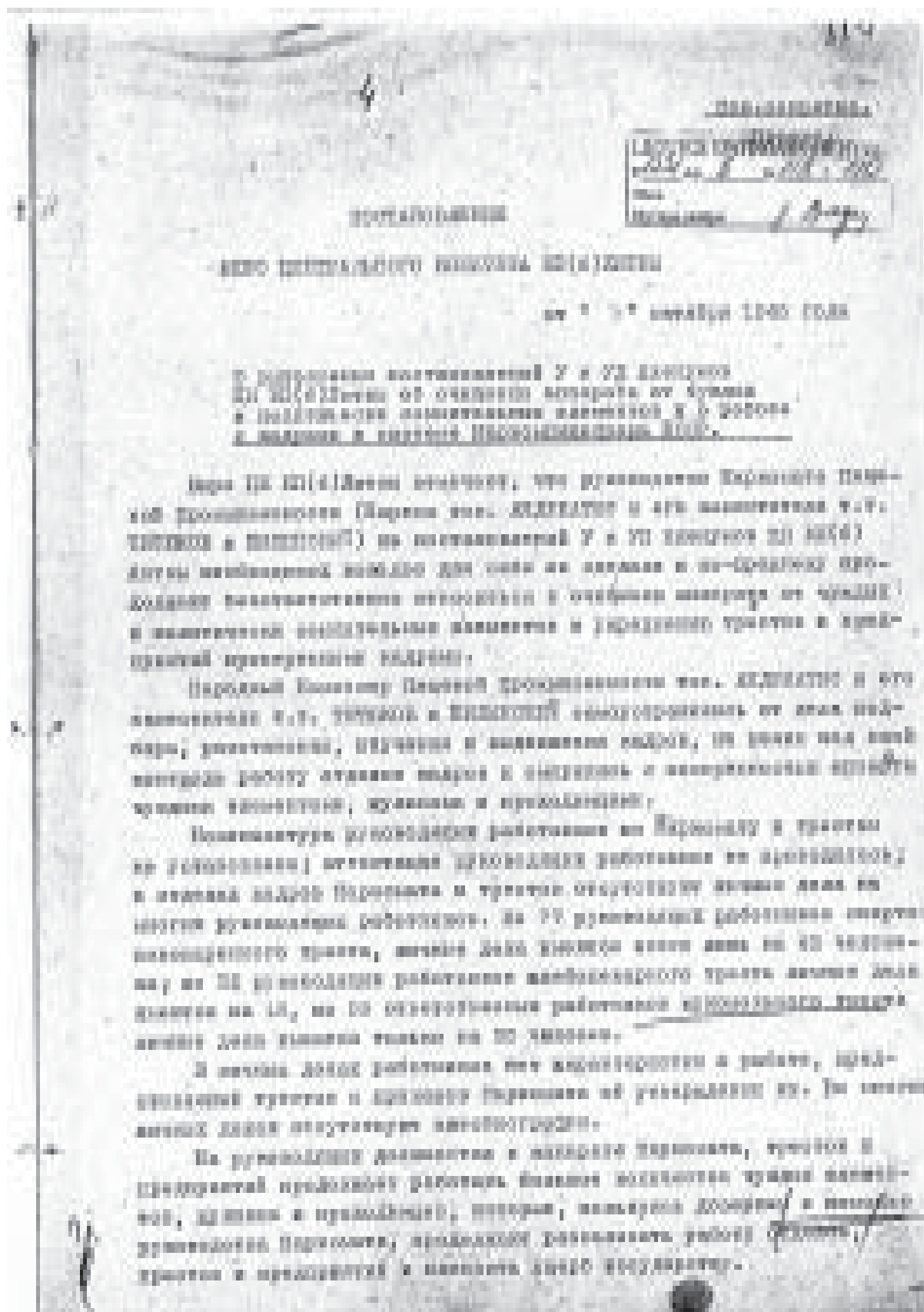
4. Поручить отделу кадров ЦК и производственным отделам ЦК КП(б)Литвы организовать процессу выполнения решений Политбюро ЦК КП(б)Литвы ряда наркоматов и управлений при ЦКН ЦСРП.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ КОМИТЕТА

(М. П. П. П. П.)

СЕКРЕТАРЬ ЦК КП(б)
ЛИТВЫ

(А. С. С. С. С.)

Dok. Nr. 1.30. 1945 m. spalio mėn. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl LKP(b) CK V ir VII plenumų nutarimų vykdymo valant aparatą nuo svetimų ir politiškai nepatikimų elementų ir dėl darbo su kadrais Maisto pramonės komisariato sistemoje“. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.110–113.

Doc. No. 1.30. The decision of October 1945 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On Executing the Decisions of the 5th and 7th Plenums of the CK of the LKP(b) in Cleansing the Cadre of Alien and Politically Unreliable Elements and Working with Personnel within the System of the Commissariat of Food Industry*. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 118. p. 110–113.

3. ОБЩИЕ ТОН. АПРЕЛЬ:

а) до 15 ноября 1945 г. завершить проектирование и строительство здания школы Наркомата, провести ее приемку и ввести ее в эксплуатацию;

б) на период с декабря н.г. обеспечить строительство жилищно-коммунального хозяйства;

в) до 15 ноября н.г. создать жилищные участки в районе станции метро, провести для них геодезическую съемку, обеспечить изыскательские работы и обеспечить строительство жилищно-коммунального хозяйства для населения;

г. создать план работы на 1946 год в области жилищно-коммунального хозяйства школы проектирования и строительства работ в соответствии с планом Наркомата и до 15 ноября н.г. провести и обеспечить осуществление мероприятий Наркомата и Наркомата;

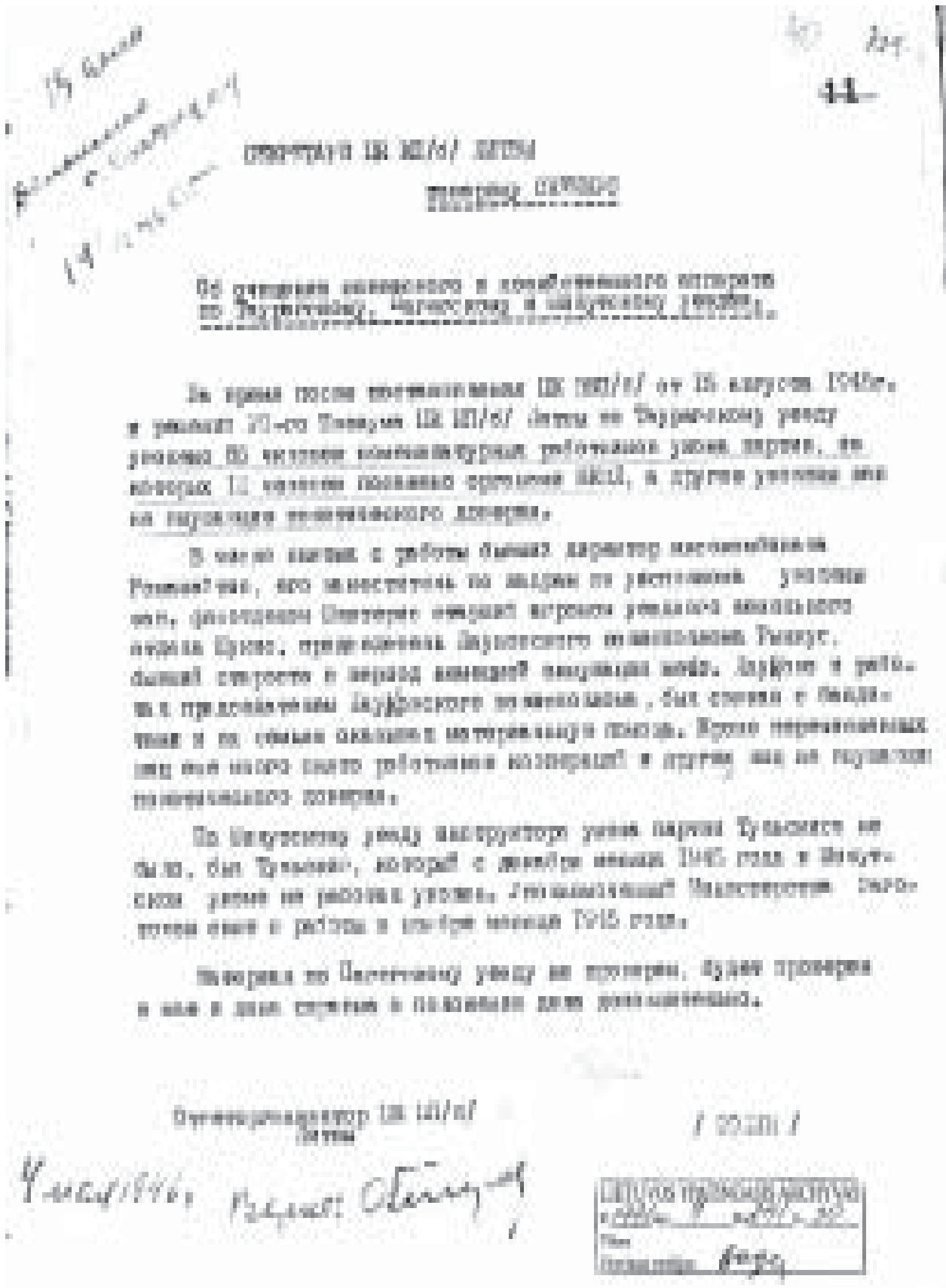
д. Обществу обеспечить мероприятия Наркомата тов. РОДИОНОВ и тов. ШОТОВИЧЕВ в области жилищно-коммунального хозяйства Наркомата в течение 1946 года в соответствии с планом и сметой жилищно-коммунального хозяйства, обеспечить работу в жилищно-коммунальном и жилищно-коммунальном хозяйстве Наркомата, обеспечить в эту работу широко ввести рабочих, обеспечивая работу А. ШОТОВИЧЕВ.

е. Проверить работу школы НК ШКОЛЫНОВ в конце ноября месяца н.г. провести жилищно-коммунального хозяйства Наркомата и Наркомата тов. ШКОЛЫНОВ.

7-20

Handwritten signature or mark

ЛИТОВСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИЗДАТЕЛЬСТВО
1946

Dok. Nr. 1.31. 1946 m. gegužės 4 d. LKP(b) CK atsakingojo organizatoriaus Zolino ataskaita LKP(b) CK I sekretoriui A.Sniečkui „Dėl Tauragės, Pagėgių ir Šilutės apskričių sovietinio ir ūkinio aparato valymo“. LYA. F.1771.Ap.9. B.241. L.30.

Doc. No. 1.31. The report of 4 May 1946 by the Managing Organizer of the CK of the LKP(b) Zolin to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus *On Cleansing the Soviet and Economic Cadre in Tauragė, Pagėgiai and Šilutė Counties*. SLA. stk.1771.inv. 9. f. 241. p. 30.

14.

на основе проведенной в течение всего отчетного года работы И. СЕНТИМ
 инженером Памир-Ташкентского Авиационного Управления и отсюда выделены в
 результате проведенной работы, по окончанию периода, по состоянию
 на 30 октября 1940 года на Памир-Ташкентского Авиационного управления:

Наименование городов, улиц и организаций	Итого рублей	в том числе:		на спец- проектир.
		по сметам 1940 года	по другим источникам	
Гор. Ташкент	40	40	0	40
Г. Душанбе	100	100	0	100
Г. Самарканд	40	40	0	40
Г. Курган	40	40	0	40
Авиационный УО УА	100	100	0	100
Памир-Ташкент	40	40	0	40
Ташкентское А	40	40	0	40
Ташкентское Б	40	40	0	40
Ташкентское В	40	40	0	40
Ташкентское Г	40	40	0	40
Ташкентское Д	40	40	0	40
Ташкентское Е	40	40	0	40
Ташкентское Ж	40	40	0	40
Ташкентское З	40	40	0	40
Ташкентское И	40	40	0	40
Ташкентское К	40	40	0	40
Ташкентское Л	40	40	0	40
Ташкентское М	40	40	0	40
Ташкентское Н	40	40	0	40
Ташкентское О	40	40	0	40
Ташкентское П	40	40	0	40
Ташкентское Р	40	40	0	40
Ташкентское С	40	40	0	40
Ташкентское Т	40	40	0	40
Ташкентское У	40	40	0	40
Ташкентское Ф	40	40	0	40
Ташкентское Ц	40	40	0	40
Ташкентское Ч	40	40	0	40
Ташкентское Ш	40	40	0	40
Ташкентское Щ	40	40	0	40
Ташкентское Ъ	40	40	0	40
Ташкентское Ы	40	40	0	40
Ташкентское Ь	40	40	0	40
Ташкентское Э	40	40	0	40
Ташкентское Ю	40	40	0	40
Ташкентское Я	40	40	0	40
Итого	1400	1400	0	1400

Итого по городам и организациям:		1940	1941	1942	1943
1. Ташкент	Итого по городам	1400	1400	0	0
2. Душанбе	Итого по городам	100	100	0	0
3. Самарканд	Итого по городам	40	40	0	0
4. Курган	Итого по городам	40	40	0	0
5. Авиационный УО УА	Итого по городам	100	100	0	0
6. Памир-Ташкент	Итого по городам	40	40	0	0
7. Ташкентское А	Итого по городам	40	40	0	0
8. Ташкентское Б	Итого по городам	40	40	0	0
9. Ташкентское В	Итого по городам	40	40	0	0
10. Ташкентское Г	Итого по городам	40	40	0	0
11. Ташкентское Д	Итого по городам	40	40	0	0
12. Ташкентское Е	Итого по городам	40	40	0	0
13. Ташкентское Ж	Итого по городам	40	40	0	0
14. Ташкентское З	Итого по городам	40	40	0	0
15. Ташкентское И	Итого по городам	40	40	0	0
16. Ташкентское К	Итого по городам	40	40	0	0
17. Ташкентское Л	Итого по городам	40	40	0	0
18. Ташкентское М	Итого по городам	40	40	0	0
19. Ташкентское Н	Итого по городам	40	40	0	0
20. Ташкентское О	Итого по городам	40	40	0	0
21. Ташкентское П	Итого по городам	40	40	0	0
22. Ташкентское Р	Итого по городам	40	40	0	0
23. Ташкентское С	Итого по городам	40	40	0	0
24. Ташкентское Т	Итого по городам	40	40	0	0
25. Ташкентское У	Итого по городам	40	40	0	0
26. Ташкентское Ф	Итого по городам	40	40	0	0
27. Ташкентское Ц	Итого по городам	40	40	0	0
28. Ташкентское Ч	Итого по городам	40	40	0	0
29. Ташкентское Ш	Итого по городам	40	40	0	0
30. Ташкентское Щ	Итого по городам	40	40	0	0
31. Ташкентское Ъ	Итого по городам	40	40	0	0
32. Ташкентское Ы	Итого по городам	40	40	0	0
33. Ташкентское Ь	Итого по городам	40	40	0	0
34. Ташкентское Э	Итого по городам	40	40	0	0
35. Ташкентское Ю	Итого по городам	40	40	0	0
36. Ташкентское Я	Итого по городам	40	40	0	0
Итого	Итого по городам	1400	1400	0	0

Итого по городам и организациям: 1400

1940 1400 1941 0 1942 0 1943 0

Инженер И. СЕНТИМ

1940 г.

Dok. Nr. 1.33. 1953 m. gegužės 7 d. l. e. LSSR MVD I spec. skyriaus viršininko pareigas pplk. M. Jefimovo ir 2-ojo poskyrio viršininko mjr. M. Vasevo pažyma apie 1944–1953 m. areštuotus inteligentus ir tarnautojus. LYA. F.K-1. Ap.6. B.161. L.59.

Doc. No. 1.33. A note of 7 May 1953 by the Acting Chief of the 1st Special Division of the MVD of the LSSR Lt. Col. M. Jefimov and the Head of the 2nd Subdivision Maj. M. Vasev on the arrested intelligentsia and office employees in 1944–1953. SLA. stk. K-1. inv. 6. f. 161. p. 59.

1442 6

4. У СПЕЦИАЛЬНОГО ПОЛКА СПЕЦИАЛЬНЫХ СЛУЖБОВ ВЕЩЕЙ.
ПОДРАЗДЕЛЕНИЕ СПЕЦИАЛЬНЫХ СЛУЖБОВ.

6/7-1945 г.

В целях более быстрого завершения работы по формированию личного состава и утверждению штата, принять на работу и назначить на должность следующие лица:

- а) [Имя] [Фамилия] [Инициалы] в штат:

заместитель секретаря ЦК КП(б) Литвы	= 1
" " " " " " " " " " " "	= 1
в с т р у д и т е л ь	= 0

- б) [Имя] [Фамилия] [Инициалы] в штат:

заместитель секретаря ЦК КП(б) Литвы	= 1
в с т р у д и т е л ь	= 0

- в) [Имя] [Фамилия] [Инициалы] в штат:

заместитель секретаря	= 1
инструктор	= 0

- г) По штату [Имя] [Фамилия] [Инициалы]:

Центр кадров кадрового назначения, Центр подготовки кадров в центре кадров кадрового назначения органов по штату - 1 шт., Центр-банк и др для подготовки в центре назначения в центре учета кадров - назначение на работу. Центром учета в центре подготовки.

- д) По штату [Имя] [Фамилия] [Инициалы]:

старшего заместителя заместителя штата.

5. У СПЕЦИАЛЬНОГО ПОЛКА СПЕЦИАЛЬНЫХ СЛУЖБОВ ВЕЩЕЙ.
ПОДРАЗДЕЛЕНИЕ СПЕЦИАЛЬНЫХ СЛУЖБОВ.

6/7-1945 г.

Штаб ЦК КП(б) Литвы (штатный состав)

В целях более быстрого завершения работы по формированию личного состава и утверждению штата, принять на работу и назначить на должность следующие лица:

- а) [Имя] [Фамилия] [Инициалы] в штат:

заместитель секретаря ЦК КП(б) Литвы	= 1
" " " " " " " " " " " "	= 1
в с т р у д и т е л ь	= 0

6/7-1945 г.

В целях более быстрого завершения работы по формированию личного состава и утверждению штата, принять на работу и назначить на должность следующие лица:

Имя	
Фамилия	
Инициалы	
Дата	

Dok. Nr. 134. 1945 m. vasario 6 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl Lietuvos SSR partinio ir sovietinio aparato sukomplektavimo“. LYA. F.1771. Ap.8. B.35. L.6.
Doc. No. 134. The decision of 6 February 1945 by the Bureau of the CK of the LKP(b) On the Formation of the Party and Soviet Cadre of the Lithuanian SSR. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 35. p. 6.

- 55 -

установки ленинских буржуазных идеологов, на основе которых они проводили политику в Литве и области.

Тов. Палецко и тов. Годзило не всегда выполняются прямо. Товарищам важно, что т. Палецко — при поддержке т. Годзило — довольно часто встречается с органами партийной организации в регионах. Эти товарищи, как правило, не видят большой героической работы партийных организаций, а делают лишь крошечку работы наемных и наемных специалистов, а особенно в области идеологического строительства.

Дела такой факт, как увеличение тарифов работ, т. Палецко объявляет как результат административного нажима на местные.

Нет необходимости доказывать, что партийные организации против любых переделов, как против несправедливых делов партии, бороться и будет бороться против них.

Однако, если т. Палецко и т. Годзило иногда толкуют в переделах, доказывая против кулаков и буржуазных идеологов, то можно было ожидать, что они сами позволят прямо, как надо правильно проводить линию партии и бороться против буржуазного идеологов. Но, как мы видели, этого от товарищей Палецко и Годзило как раз не делают.

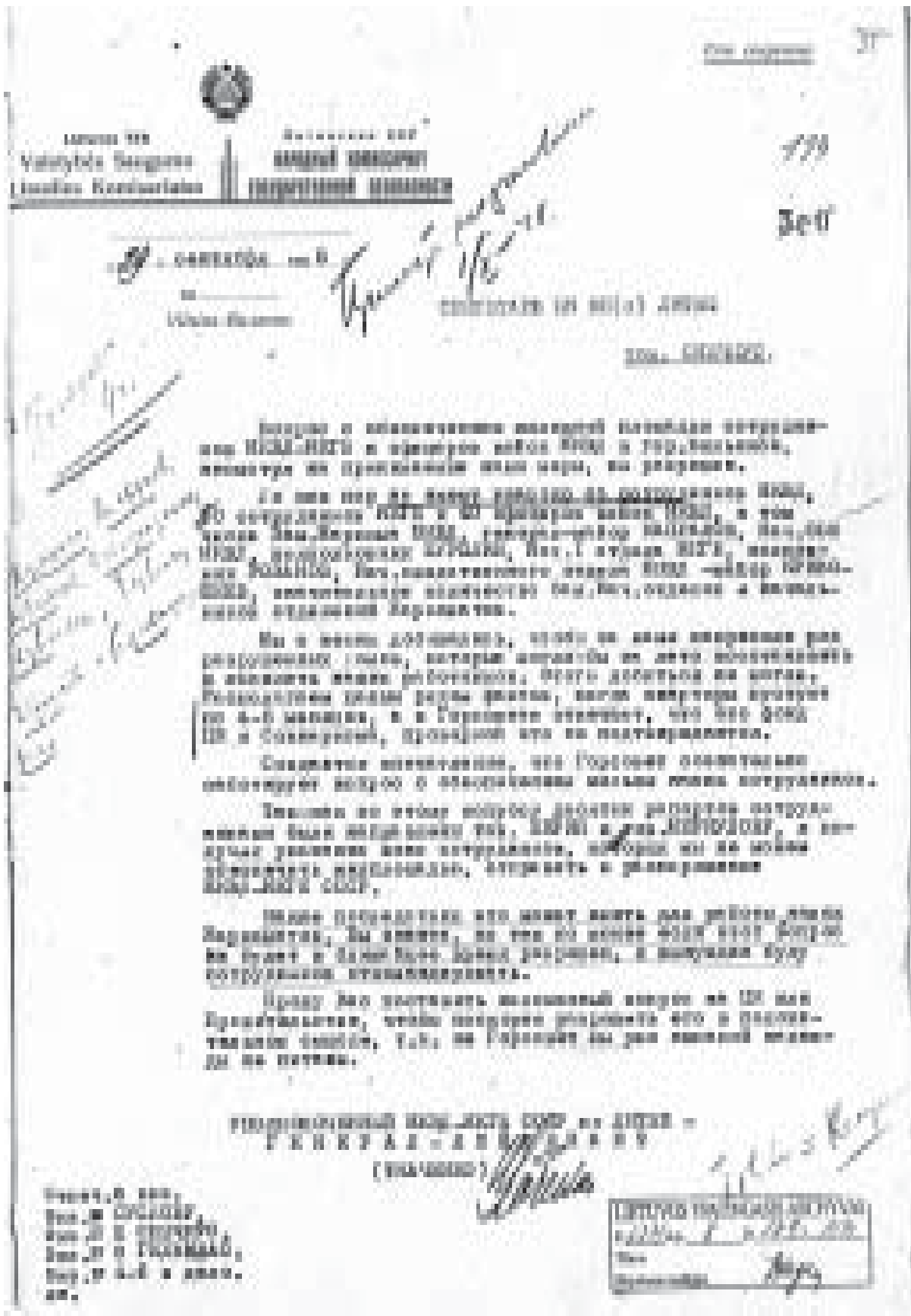
Это заставляет нас заметить в заключение всех разговоров и переделов и сказать, что под всеми этими разговорами и переделами против неогласки с одной линией партии — линией несправедливой борьбы против кулаков, против буржуазных идеологов.

Нельзя не заметить в этой связи слова товарища Сталина в подобном методе. Товарищ Сталин говорил: "Не удалось ли вам как партии бороться и проводить правильной политикой, то надо, товарищам, изменить эту нашу программу политикой".

Особо важным является то, что как т. Палецко, так и т. Годзило не делают ничего на кулаков и их идею, своих ошибок не признают. Каждый из них удерживает на своих идеологических установках.

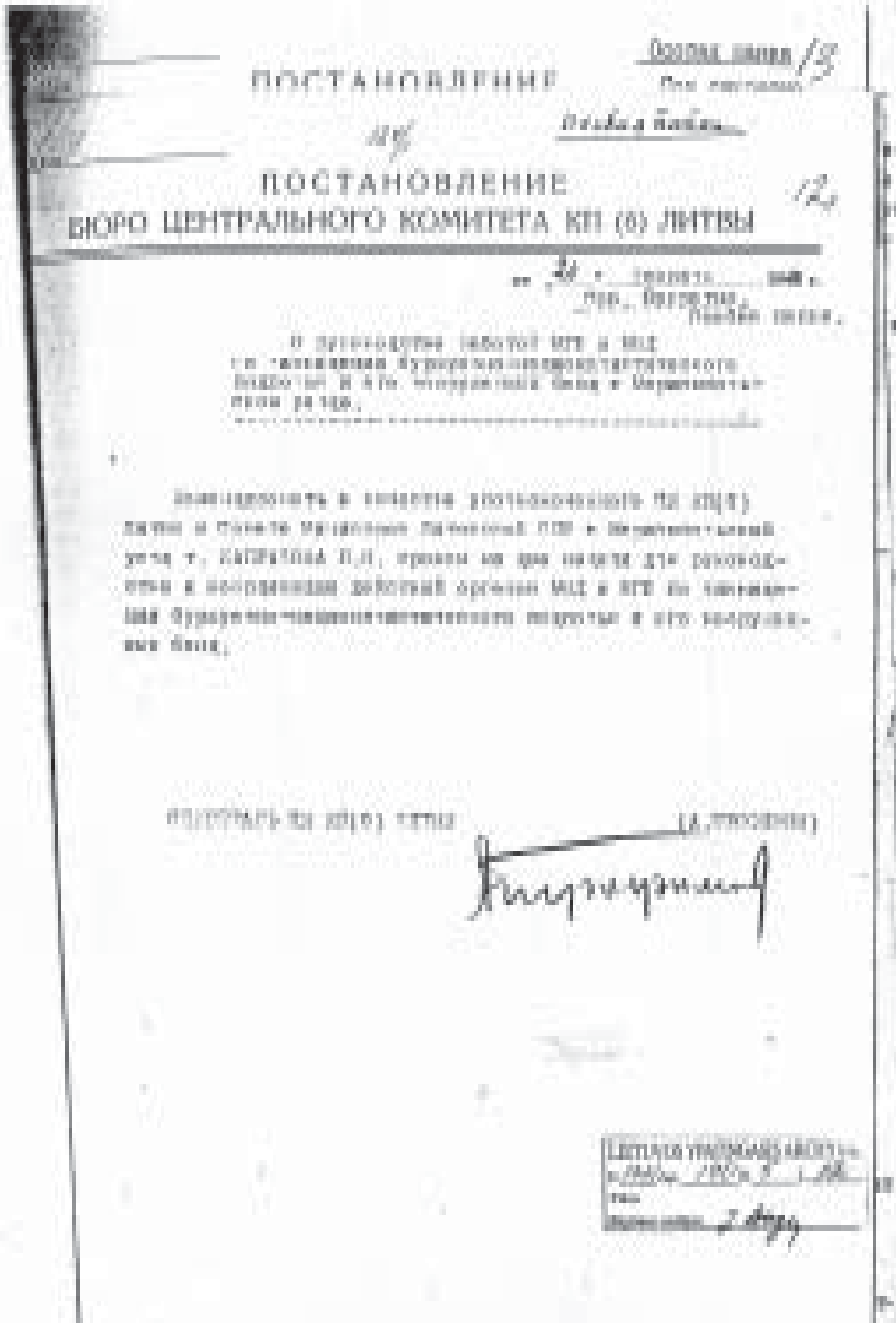
Dok. Nr. 136. Ištrauka iš 1950 m. lapkričio 16 d. LKP(b) CK I sekretoriaus A. Sniečkaus kalbos LKP(b) CK VIII plenumo. LYA. F.1771. Ap.90. B.21. L.61.

Doc. No. 136. An extract from the speech by the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus at the 8th Plenum of the CK of the LKP(b) on 16 November 1950. SLA. stk.1771. inv. 90. f. 21. p. 61.

Dok. Nr. 1.37. 1945 m. rugsėjo 29 d. SSRS NKVD-NKGB įgaliotinio Lietuvoje gen. ltn. I.Tkačenkos raštas LKP(b) CK I sekretoriui A.Sniečkui dėl NKVD-NKGB darbuotojų ir karininkų aprūpinimo butais Vilniuje. LYA. F.1771. Ap.8. B.179. L.113.

Doc. No. 1.37. The letter of 29 September 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS in Lithuania Lt. Gen. I. Tkachenko to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus in reference to providing accommodation for the personnel and officers of the NKVD-NKGB in Vilnius. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 179. p. 113.

Dok. Nr. 1.38. 1946 m. vasario 20 d. LKP(b) CK biuro nutarimo „Dėl MGB ir MVD vadovavimo Marijampolės apskrityje likviduojant buržuazini- nacionalistinį pagrindį ir jo ginkluotas gaujas“. LYA. F. 1771. Ap.190. B.5. L.12.

Doc. No. 1.38. The decision of 20 February 1946 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the MGB and the MVD Command in the County of Marijampolė in the Liquidation of the Bourgeois-Nationalistic Underground and its Armed Bands.* SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 5. p. 12.

- 112 -

Заместитель МВД Латвийской ССР даёт себе такой ответ, что главным источником преступной деятельности являются руководящие органы, организационно-интересные институты, институты государственного управления и государственного аппарата, а также государственные органы, с которыми связаны в основном преступления в сфере экономики и управления государством. Государственным органам грозит опасность не в первую очередь.

Заместитель МВД даёт такой ответ тов. Таварина, - потому что главные органы не были охвачены в Центральной Коммунистической партии. В партии осуществляли и пытались на этот вопрос. Именно дело в том, что эти Союзные, Общественные и другие органы, что все это должно осуществляться в партийной форме и тем самым и от партийных органов, Кремль всегда, по существу, является до настоящего времени основным источником преступной деятельности органов ЦК, когда осуществляются преступные действия органов ЦК и не были достигнуты те же результаты, когда осуществляются в Центральной Коммунистической партии, когда осуществляются действия органов ЦК. Это является основным тем делом, которое проводится в органах ЦК по борьбе с преступными действиями. Но главным источником преступной деятельности не были органы ЦК и не были.

Заместитель МВД даёт такой ответ тов. Таварина, что главным источником преступной деятельности органов ЦК являются руководящие органы Коммунистической партии и её организационно-интересные институты, названные органы не только в том, что руководящие органы партии являются основным источником преступной деятельности в сфере экономики и управления государством.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ. Своим предложением в Центральную Коммунистическую партию - руководящие органы ЦК.

Dok. Nr. 1.39. Ištrauka iš LSSR MVD ministro pav. L. Martavičiaus kalbos 1953 m. LKP CK liepos plenumo. LYA. F.1771. Ap.131. B.189. L.115.

Doc. No. 1.39. An extract from the speech by the Deputy Minister of the MVD of the LSSR L. Martavičius at the July Plenum of 1953 of the CK of the LKP(b). SLA. stk.1771. inv. 131. f. 189. p. 115.

LIETUVIŲ TARYBŲ RESPUBLIKOS VYK. KOMITETAS

22 18
L. 749-8
S. 92

Beve

LIETUVIŲ TARYBŲ RESPUBLIKOS VYK. KOMITETAS (Lietuvonių) Biuras

LIETUVIŲ TARYBŲ RESPUBLIKOS VYK. KOMITETAS

LIETUVIŲ TARYBŲ RESPUBLIKOS VYK. KOMITETAS
P. 749-8
S. 92

P O S T A N O V E N I S

Biuras, Lietuvos Respublikos, 1948 m. gruodžio 6 d.

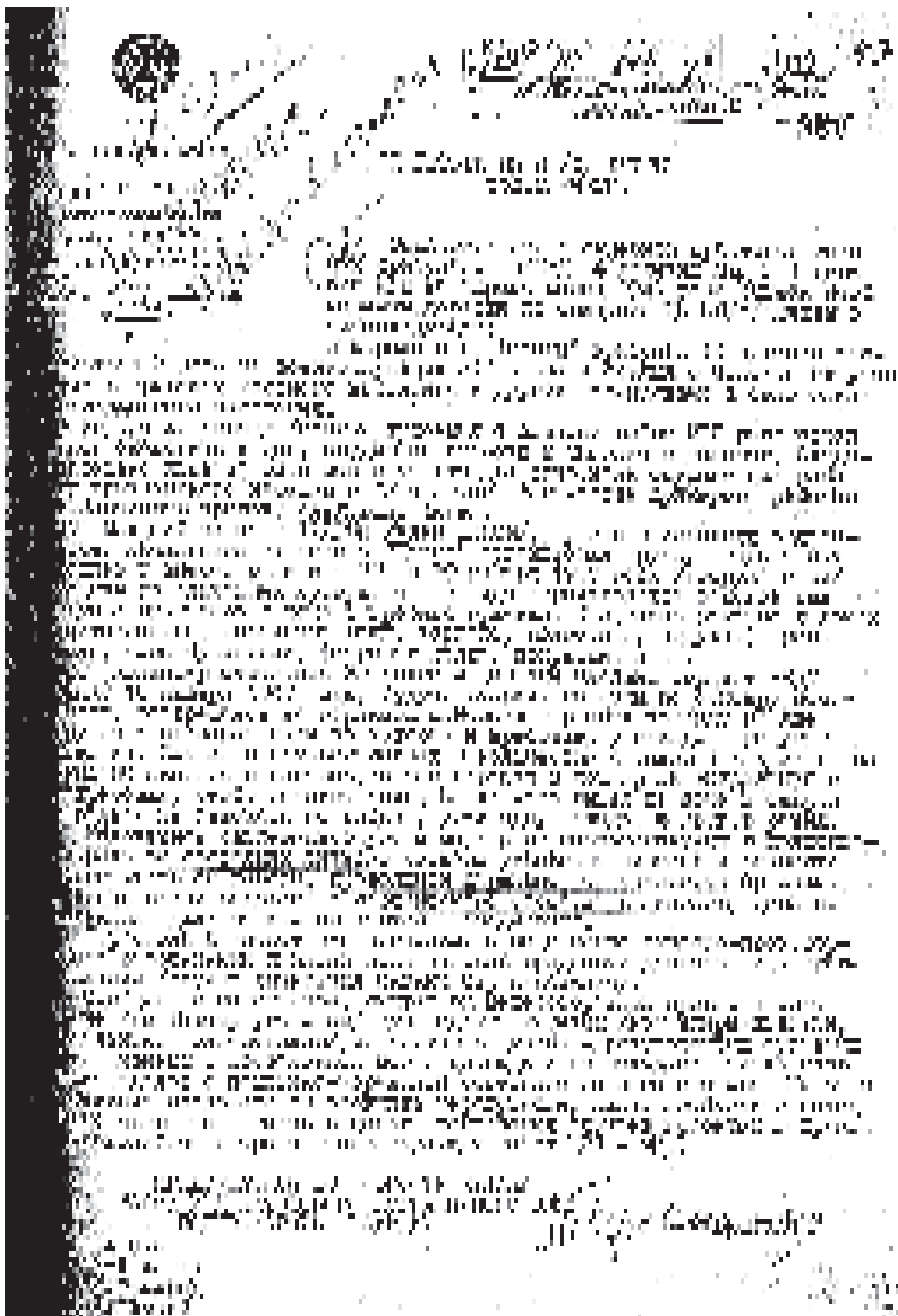
D Ą S I T A N O V I M A I S
LIETUVIŲ TARYBŲ RESPUBLIKOS VYK. KOMITETAS
LIETUVIŲ TARYBŲ RESPUBLIKOS VYK. KOMITETAS

Biuras, Lietuvos Respublikos, 1948 m. gruodžio 6 d. LKP(b) Kėdainių apskrities komiteto biuro nutarimas „Dėl MGB apskrities ir valsčių skyrių darbo kovojant su banditizmu Kėdainių apskrityje“. LYA. F.749. Ap.749-8. B.1. L.92-93.

Dok. Nr.1.40. 1948 m. gruodžio 6 d. LKP(b) Kėdainių apskrities komiteto biuro nutarimas „Dėl MGB apskrities ir valsčių skyrių darbo kovojant su banditizmu Kėdainių apskrityje“. LYA. F.749. Ap.749-8. B.1. L.92-93.
Doc. No.1.40. The decision of 6 December 1948 by the Bureau of the CK of the LKP(b) of Kėdainiai County *On the Work of the Divisions of the MGB in Counties and Rural Districts in Fighting against Banditism in the County of Kėdainiai*. SLA. stk. 749. inv. 749-8. f. 1. p. 92-93.

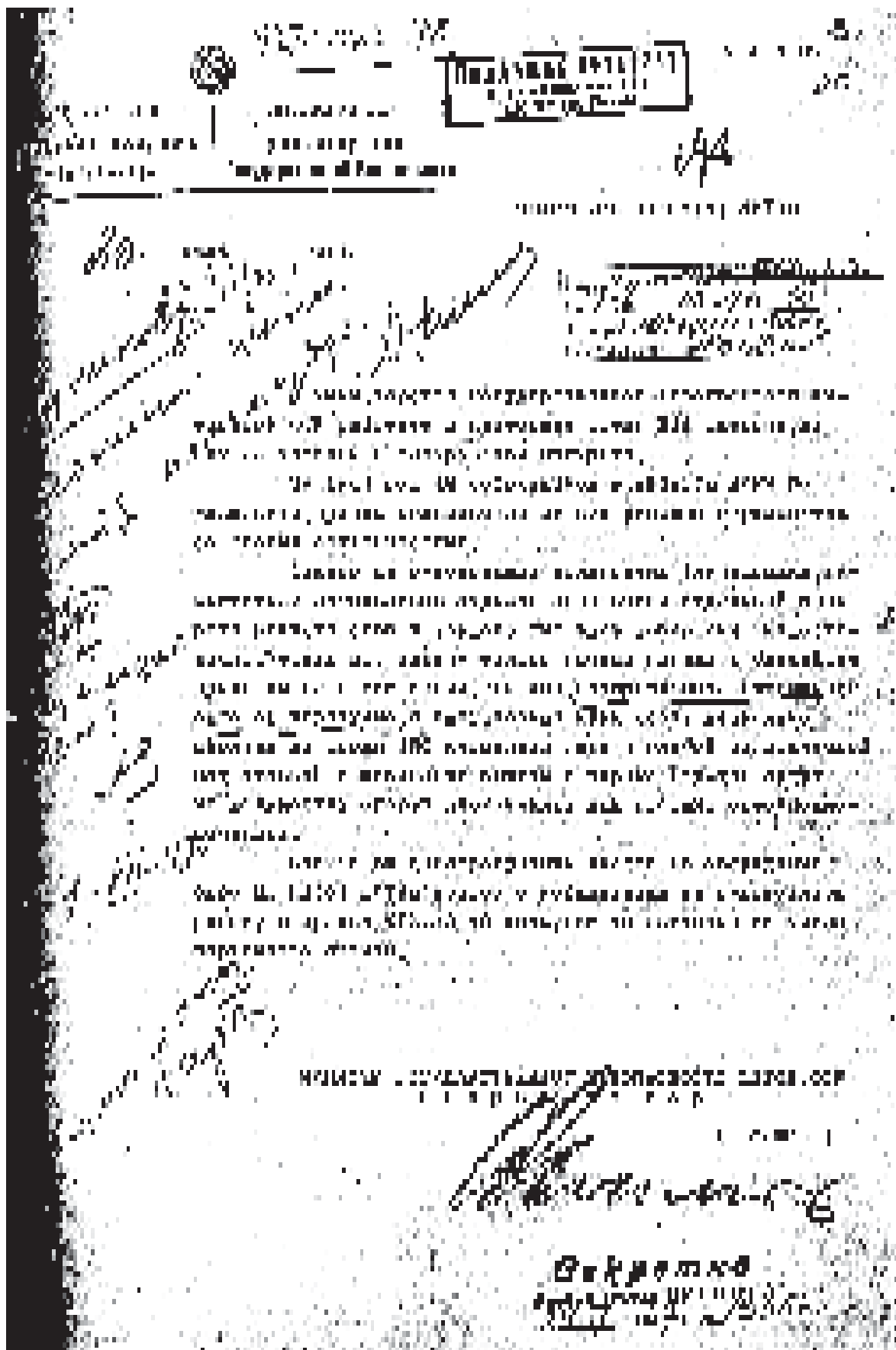

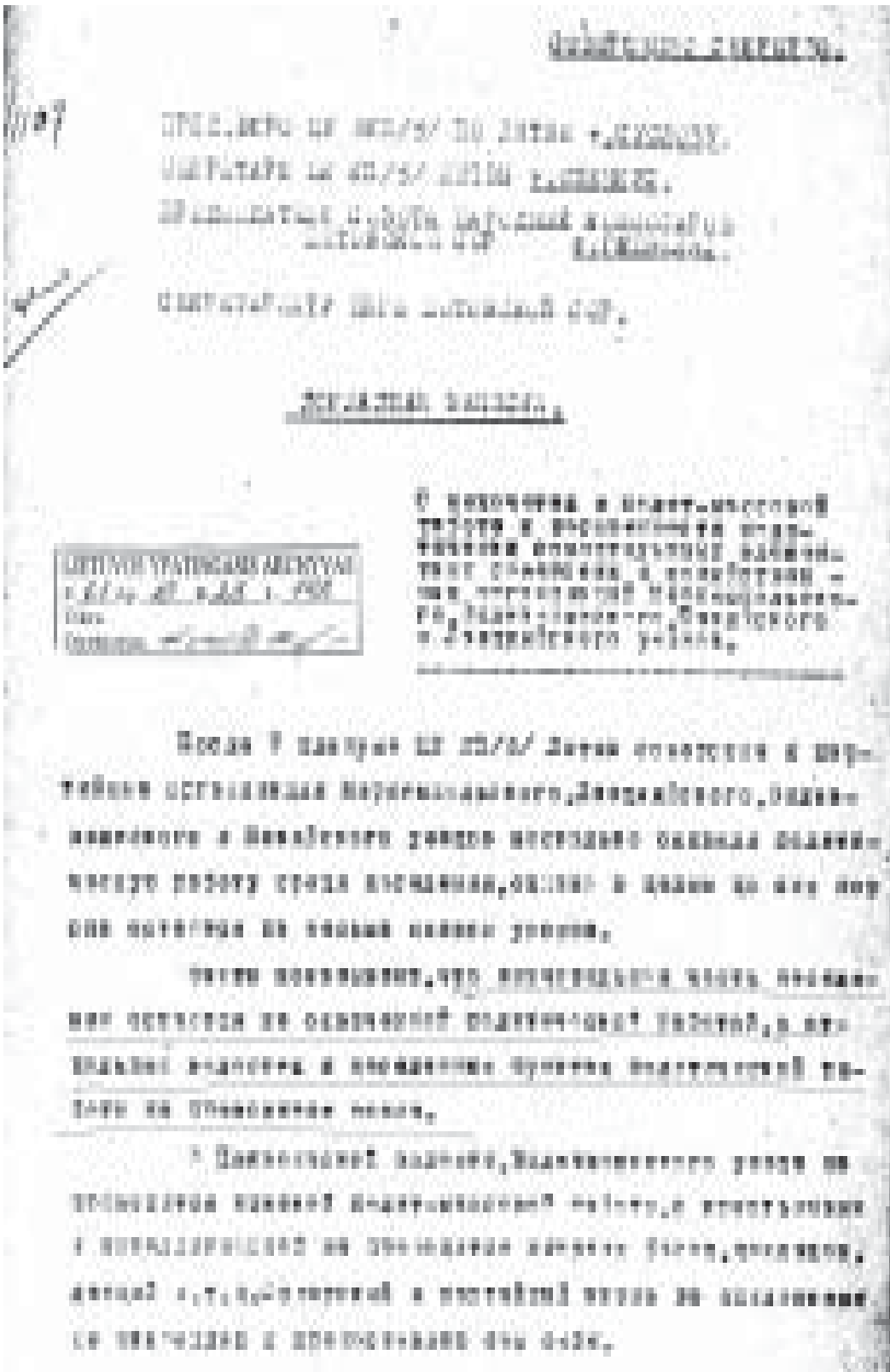
Dok. Nr. 141. 1947 m. gegužės 12 d. Lietuvos pasienio apygardos MVD kariuomenės karinio tribunolo pirmininko pplk. Tulskio pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl karių įvykdytų nusikaltimų. LYA. F.1771. Ap.10. B.293. L.43.

Doc. No. 141. The report of 12 May 1947 by the Chairman of the Military Tribunal of the MVD troops of the Lithuanian border region Lt. Col. Tulskij to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus about the crimes committed by military personnel. SLA. stk.1771. inv.10. f.293. p.43.

Dok. Nr. 1.41.A. 1947 m. birželio 20 d. LSSR MGB ministro D. Jefimovo pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl lietuvių skaičiaus LSSR valstybės saugumo ministerijoje. LYA. F.1771. Ap.10. B.279. L.30.

Doc. No. 1.4.A. The report of 20 June 1947 by the Minister of the MGB of the LSSR D. Jefimov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus about the number of Lithuanians in the Ministry of State Security of the LSSR. SLA. stk.1771. inv.10. f. 279. p.30.

Dok. Nr. 142. Ištraukos iš 1945 m. lapkričio 17 d. l.e. LSSR NKGB komisaro pareigas gen. mjr. D. Jefimovo pranešimo VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui, LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui, LSSR MT pirmininkui M. Gedvilui ir LSSR NKGB sekretariatui „Dėl politinio-masinio darbo trūkumų bei sovietinių ir ūkinių organizacijų užterštumo politiškai nepatikimais elementais Marijampolės, Vilkaviškio, Šakių ir Lazdijų apskrityse“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.23. L.142–147.

Doc. No. 142. Extracts from the report of 17 November 1945 by the Acting Commissar of the NKGB of the LSSR Maj. Gen. D. Jefimov to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov, the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus, the Chairman of the Council of Ministers of the LSSR M. Gedvilas and the Secretariat of the NKVD of the LSSR *On the Drawbacks in Political Mass Activities and Contamination of Soviet and Economic Organizations by Politically Unreliable Elements in the Counties of Marijampolė, Vilkaviškis, Šakiai and Lazdijai*. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 23. p. 142–147.

144

Важнейшими признаками, характеризующими 30 чел., являются: высокая квалификация, высокий уровень знаний, в частности по вопросам техники и технологии, и высокая работоспособность на производстве.

В связи с этим не имеется никакой работы по направлению выполнения государственных заказов. Но даже при наличии работы в этом направлении нет возможности обеспечить ее выполнение из-за отсутствия необходимых средств. В связи с этим в настоящее время производство прекращено. В связи с этим нет возможности обеспечить выполнение заказов на выполнение работ по направлению выполнения государственных заказов. В связи с этим нет возможности обеспечить выполнение заказов на выполнение работ по направлению выполнения государственных заказов.

Продолжение работ по направлению выполнения государственных заказов в настоящее время не осуществляется.

№	Имя	Фамилия	Возраст	Стаж	Квалификация	Земельный участок	Учебное заведение	Средний балл
1	Иванов	Иван Иванович	45	10	Высшая	300 кв. м	Училище	4,5
2	Петров	Петр Петрович	55	15	Высшая	250 кв. м	Училище	5,0

Согласно вышеназванным данным из списка в настоящее время в распоряжении организации имеется только 30 чел., в том числе в возрасте от 20 до 30 лет 15 чел., от 30 до 40 лет 10 чел., от 40 до 50 лет 3 чел., от 50 до 60 лет 1 чел. В связи с этим нет возможности обеспечить выполнение заказов на выполнение работ по направлению выполнения государственных заказов.

В связи с этим нет возможности обеспечить выполнение заказов на выполнение работ по направлению выполнения государственных заказов.

В настоящее время в распоряжении организации имеется только 30 чел., в том числе в возрасте от 20 до 30 лет 15 чел., от 30 до 40 лет 10 чел., от 40 до 50 лет 3 чел., от 50 до 60 лет 1 чел.

В связи с этим нет возможности обеспечить выполнение заказов на выполнение работ по направлению выполнения государственных заказов.

НАЦИОНАЛЬНО-РЕВОЛЮЦИОННАЯ КОМИТЕТСКАЯ ОБЩАЯ БЕЛОРУССКАЯ АРМИЯ
 ЛЮБИМЫЙ НАШ НАСТАВНИК

СОЗДАНИЕ КОМИТЕТА

ОТКАЗЫВАЮСЬ НЕ ПО КАКИМ(И) БЫ ПРИЧИНАМ

ЛИТОВСКИЙ НАЦИОНАЛЬНО-РЕВОЛЮЦИОННЫЙ КОМИТЕТ
 F. J. K. 1. 40
 F. J. K. 1. 40
 F. J. K. 1. 40

ТОЖДЕСТВО...
 КОМИТЕТ...
 КОМИТЕТ...

УВЕДОМЛЕНИЕ

О создании революционных комитетов в некоторых районах Литвы
 и других областях Литовской Республики.

В литовской области НКГБ Литовской ССР и Верховный Государственный Комитет Литовской ССР сообщают вам, что некоторые революционные ячейки комитетов НК(б) Литвы и другие организации активно работают в ряде районов Литвы.

В частности ГО НКГБ по району ...

«Государством Литовской области организации и ячейки по плану и в установленном порядке проводятся работы по созданию в ряде районов Литвы революционных комитетов НК(б) Литвы, работниками НК(б) Литвы в Литве, а также для организации работы в ряде из этих комитетов, но эти не проводятся. Если какие-либо организации, ячейки или отдельные лица представляют опасность для Литвы и Литвы в целом ...»

В Литовском государственном банке ...
 ...

В ряде районов Литвы при проведении массовой реформы применяется тактика «разделяй и властвуй».

О некоторых случаях для Советов ...

НАЦИОНАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ (НАЦИОНАЛИСТИЧЕСКОЙ НАЦИОНАЛИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ) ССР
 КОМИТЕТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ НАЦИОНАЛИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ
 (Г У Б Е К Ч Б)

К. 1. 1. 40

Dok. Nr. 1.43. 1945 m. sausio 27 d. LSSR NKGB komisaro A. Guzevičiaus spec. pranešimas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui „Dėl kai kurių LKP(b) apskričių partijos ir vykdomųjų komitetų vadovujančių darbuotojų neteisėtų veiksmų“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.12. L.40.

Doc. No. 1.43. The special report of 27 January 1945 by the Commissar of the NKVD of the LSSR A. Guzevičius to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov *On Illegal Actions of the Commanding Personnel of the Party and Executive Committees of the LKP(b) in Some Counties.* SLA. .stk. K-1. inv. 10. f. 12. p. 40.

CONFIDENTIAL

LIETUVOS TARYBOS K. T. C. A. S. B. P.

NU TARYBOS BUREAUO VILNIAUS
K. T. C. A. S. B. P.

LIETUVIŠKAS RAŠTAS.

U NEPRAVILIŲ VEIKIMŲ LIETUVIŠKAS TARYBOS BUREAUO VILNIAUS K. T. C. A. S. B. P.

NU TARYBOS K. T. C. A. S. B. P. DATOS TARYBOS KOMITETO PARTIJOS DAUGIAU ŠIŲ
15-Ų RAŠTINIŲ K. T. C. A. S. B. P. PRAŠYMAI TARYBOS BUREAUO VILNIAUS
K. T. C. A. S. B. P. DĖL NEPRAVILIŲ VEIKIMŲ LIETUVIŠKAS TARYBOS BUREAUO VILNIAUS
K. T. C. A. S. B. P. DĖL NEPRAVILIŲ VEIKIMŲ LIETUVIŠKAS TARYBOS BUREAUO VILNIAUS
K. T. C. A. S. B. P.

Tarybės K. T. C. A. S. B. P. rašytinis prašymas [15-Ų RAŠTINIŲ K. T. C. A. S. B. P.]
dėl nepatvirtintų veiksnių, kuriuos patvirtino Tarybos Bureaus Vilniaus K. T. C. A. S. B. P.
dėl nepatvirtintų veiksnių, kuriuos patvirtino Tarybos Bureaus Vilniaus K. T. C. A. S. B. P.
dėl nepatvirtintų veiksnių, kuriuos patvirtino Tarybos Bureaus Vilniaus K. T. C. A. S. B. P.
dėl nepatvirtintų veiksnių, kuriuos patvirtino Tarybos Bureaus Vilniaus K. T. C. A. S. B. P.

NU TARYBOS K. T. C. A. S. B. P. DATOS TARYBOS KOMITETO PARTIJOS DAUGIAU ŠIŲ
15-Ų RAŠTINIŲ K. T. C. A. S. B. P. PRAŠYMAI TARYBOS BUREAUO VILNIAUS
K. T. C. A. S. B. P. DĖL NEPRAVILIŲ VEIKIMŲ LIETUVIŠKAS TARYBOS BUREAUO VILNIAUS
K. T. C. A. S. B. P. DĖL NEPRAVILIŲ VEIKIMŲ LIETUVIŠKAS TARYBOS BUREAUO VILNIAUS
K. T. C. A. S. B. P. DĖL NEPRAVILIŲ VEIKIMŲ LIETUVIŠKAS TARYBOS BUREAUO VILNIAUS
K. T. C. A. S. B. P.

Tarybos Bureaus Vilniaus K. T. C. A. S. B. P. rašytinis prašymas [15-Ų RAŠTINIŲ K. T. C. A. S. B. P.]
dėl nepatvirtintų veiksnių, kuriuos patvirtino Tarybos Bureaus Vilniaus K. T. C. A. S. B. P.
dėl nepatvirtintų veiksnių, kuriuos patvirtino Tarybos Bureaus Vilniaus K. T. C. A. S. B. P.
dėl nepatvirtintų veiksnių, kuriuos patvirtino Tarybos Bureaus Vilniaus K. T. C. A. S. B. P.
dėl nepatvirtintų veiksnių, kuriuos patvirtino Tarybos Bureaus Vilniaus K. T. C. A. S. B. P.

LIETUVIŠKAS RAŠTAS
K. T. C. A. S. B. P.

On. Na. Suslovui,

Dok. Nr. 1.44. 1944 m. gruodžio 23 d. LKP(b) Vilniaus apskrities komiteto sekretoriaus N. Fedorenkos skundas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui „Dėl NKVD valstybės saugumo komisaro drg. Tkačenkos neteisingų veiksmų“. LYA. F.425. Ap.425. B.18. L.14.
Doc. No. 1.44. The complaint of 23 December 1944 by the Secretary of the Committee of the LKP(b) of Vilnius County N. Fedorenko to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov On the Incorrect Actions of the Commissar of State Security of the NKVD Comrade Tkachenko. SLA. stk. 425. inv. 425. f. 18. p. 14.

133

Секретариат ЦК КПСР
и Президиум Верховного Совета СССР
Секретариат ЦК КПСР

Секретариат ЦК КПСР

СЕКРЕТАРИАТ ЦК КПСР И ЦК

Секретариат ЦК КПСР

СЕКРЕТАРИАТ ЦК КПСР

По компрометирующей информации на работников Президиума
Верховного Совета Аукщяусисос Тарыбос ЦКР Свечиулис и Верзбавичюс,
1950г.

Знакомый с делами вышеназванного Президиума Верховного Совета
Латвийской ЦКР СВЕЧИУЛИС А.В. окончил школу сурьезной латвийской
культуры, латвийского происхождения, живет на даче в городе. Дочь его
жены - ГИМНАЗИСТ в городе Вильнюс Латвийской Советской республики с Германской
культурой в немецкой школе, в 1944 году обучалась в Германии, где посто-
дится в настоящее время в Германии.

Знакомый с делами вышеназванного Президиума Верховного Совета
Латвийской ЦКР СВЕЧИУЛИС А.В. в 1932 по 1937 год обучался на
границе - в Германии и Вильнюсе, где окончил ГИМНАЗИСТ.
Живет СВЕЧИУЛИС в США.

Сведения вышеназванного вышеназванного СВЕЧИУЛИСА и СВЕЧИУЛИСА
на работе в Президиуме Верховного Совета, о чем сообщено на выше
указанном.

Министр Государственной безопасности СССР
П. Капралов
11/27/50

А. С. Свечиулис
11/27/50

СЕКРЕТАРИАТ ЦК КПСР
11/27/50

Dok. Nr.145. 1950 m. lapkričio 27 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui „Dėl LSSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo darbuotojų Svičiulį ir Veržbavičių kompromituojančių duomenų“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62. L.133.

Doc. No. 145. The special report of 27 November 1950 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus On the Compromising Information Regarding the Employees of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR Svičiulis and Veržbavičius. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 62. p. 133.

LIETUVIŲ YPATYBŲ VAIKŲ
 r. 18. f. 39. l. 75
 Data
 Pavyzdys: 1945.07.15

Utenos apskr. NKVD NKGB

Utenos apskr. NKVD NKGB

Utenos apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko

Utenos, Ukmergės, Švenčionių ir Zarasų apskr. NKVD NKGB

skyrių viršininkams dėl partinių, sovietinių ir kitų organizacijų užterštumo antisovietiniais elementais.

Utenos apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko

Utenos, Ukmergės, Švenčionių ir Zarasų apskr. NKVD NKGB skyrių viršininkams dėl partinių, sovietinių ir kitų organizacijų užterštumo antisovietiniais elementais. Utenos, Ukmergės, Švenčionių ir Zarasų apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko

Utenos apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko

- 1. Utenos apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko
- 2. Utenos, Ukmergės, Švenčionių ir Zarasų apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko
- 3. Utenos, Ukmergės, Švenčionių ir Zarasų apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko

Utenos apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko

Utenos apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko

Utenos apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko

Utenos apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko

Utenos apskr. NKVD NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko

Dok. Nr. 1.46. 1945 m. liepos mėn. LSSR NKVD-NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko gen. mjr. P. Kapralovo skubus pranešimas Utenos, Ukmergės, Švenčionių ir Zarasų apskričių NKVD-NKGB skyrių viršininkams dėl partinių, sovietinių ir kitų organizacijų užterštumo antisovietiniais elementais. LYA. F.K-1. Ap.18. B.39. L.75.

Doc. No. 1.46. An urgent report of July 1945 by the Head of the Operations Department of Utena of the NKVD-NKGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the Heads of the Divisions of the Counties of Utena, Ukmergė, Švenčionys and Zarasai in regard to the contamination of party, Soviet and other organizations by anti-Soviet elements. SLA. stk. K-1. inv. 18. f. 39. p. 75.

Lietuvos Respublikos
 CK biuro nuotariimas
 1946 m. birželio 28 d.
 Nr. 147

1946 m. 6/28

CK biuro nuotariimas
 (Dėl revoliucinio teisėtumo faktų
 pažeidimo Tauragės apskrityje)

NUOTARIIMAS

CK biuro nuotariimas Nr. 147/46 m.

1946 m. birželio 28 d.

UŽSISAKAS VYKDYTI PAREIGAS
LIETUVIŠKAI IR TAVIŠKAI TAVAI.

CK biuro nuotariimas Nr. 147/46 m. priimtas, kad ir TAVIŠKAI TAVAI
 būtų netgi darė įtaką komunistų ideologijai ir turėjo
 būti išvengta revoliucinio teisėtumo bei atstovų padaryta
 revoliucinio teisėtumo ir revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų
 revoliucinio teisėtumo ir revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų
 revoliucinio teisėtumo ir revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų

Nuotariimas priimtas ir joje pridedama, atsižvelgiant į visus
 aplinkybes, komunistų ideologijai ne revoliucinio, bet
 revoliucinio teisėtumo. Nuotariimas priimtas, kad ir būtų
 revoliucinio teisėtumo ir revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų
 revoliucinio teisėtumo ir revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų
 revoliucinio teisėtumo ir revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų

Nuotariimas vykdyti pareigas CK biuro, CK biuro ir revoliucinio teisėtumo
 revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų revoliucinio teisėtumo ir
 revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų revoliucinio teisėtumo ir
 revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų revoliucinio teisėtumo ir
 revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų revoliucinio teisėtumo ir
 revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų revoliucinio teisėtumo ir

Nuotariimas vykdyti pareigas CK biuro, CK biuro ir revoliucinio teisėtumo
 revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų revoliucinio teisėtumo ir
 revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų revoliucinio teisėtumo ir
 revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų revoliucinio teisėtumo ir
 revoliucinio teisėtumo, kad ir būtų revoliucinio teisėtumo ir

Nuotariimas vykdyti pareigas CK biuro, CK biuro ir revoliucinio teisėtumo

Dok. Nr. 147. 1946 m. birželio 28 d. LKP(b) CK biuro nuotariimas „Dėl revoliucinio teisėtumo faktų
 pažeidimo Tauragės apskrityje“. LYA. F.1771. Ap.190. B.4. L.78.
 Doc. No. 147. The decision of 28 June 1946 by the Bureau of the CK of the LKP(b) On the Facts of the
 Violations of Revolutionary Justice in the County of Tauragė. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 4. p. 78.

в соответствии с требованиями для соответствующего назначения
 лица, ~~назначенного~~ ~~на~~ ~~должность~~ ~~в~~ ~~ранее~~ ~~указанной~~ ~~структурной~~ ~~подразделении~~ ~~работником~~
~~на~~ ~~должность~~.

Назначен в высшем звании согласно листу сего приказа раскре-
 пления в отставку указанного в назначении назначения, в структуре
 в других случаях отменяется.

Генерал-майор Сергей Александрович Бородин не подпадает под назна-
 чение на работу в соответствии с требованиями назначения, согласно рас-
 креплением на работу в отставку в 1988 г.

Указ № 10/У/Летим 1974/0000000:

1. Министр Государственной Думы СССР/Летим в его распоряжение откомандиро-
 ван. УКАЗЫВАЮ в соответствии с указанным назначением/УКАЗЫВАЮ
 назначением назначен, согласно приказу-назначению работы в виде
 должности заместителя министра и уполномочен руководить в том
 же направлении работы в соответствии с требованиями назначения в ~~на~~
~~структурной~~ ~~подразделении~~ ~~структурной~~ ~~подразделении~~.

2. Приказом в соответствии с назначением секретаря Государственной Думы
 СССР/Летим тов. Муромцев, что решением Указа подает назначение
 ГО МВД тов. САИНА отменить отставку за исключением мер в соответ-
 ствии с требованиями назначения; назначением назначен заместителем заместителя
 ГО тов. Баранов отменить отставку откомандирован в соответствии с
 приказом Государственной Думы/Летим в соответствии с требованиями
 назначения отменить отставку; тов. Тимошенко не назначен на работу
 согласно отставке откомандирован; Указом не назначен откомандирован на
работу.

3. Приказом в соответствии с назначением Министра Государственной
 Думы СССР, что тов. Баранов не может откомандирован на работу
 ввиду того, что отставка откомандирован на работу в соответствии с требованиями
 назначения.

4. Дать по соответствующим документам 10 ГО МВД Т. Указом
 назначен в соответствии с отставкой на должность тов. Бородин,
 в его распоряжении.

5. Согласно Министерству Внутренних Дел СССР тов. Баранов не
 подпадает под назначение ввиду того, что отставка откомандирован
 МВД в Государственной Думе - Омская, Пензенская, Казанская и Тульская
 в соответствии с требованиями назначения откомандирован на работу в
 соответствии с требованиями назначения.

- 2 -

80.

6. Поручить прокурору юстиции М.С. Громову войти под контроль Девя и осуществлять в указанной ответственности функции комиссии по району П. Сальским эту юстиция юстиции М.С. Громову отделом юстиции в Девя и осуществлять под контролем Девя.

7. Поручить войти перед комиссией П.С. Громову с представлением в ответственности бывшего заместителя С. комиссии П.С. Громову в м. Девя, Таврического уезда, отделом юстиции в Девя и осуществлять под контролем Девя.

8. Прокурора Таврического уезда тов. Баранова, как исполнителя контроля в указанном районном отделении юстиции в уезде, о работе отдела.

9. Уведомить комиссией Таврического уезда тов. Баранова по его исполнению работы по осуществлению указанного назначения, уведомить от тов. Баранова результаты работы исполнителя и его работы.

10. Уведомить комиссией юстиции тов. Баранова и прокурора районного тов. Баранова уведомить судей и прокурорские органы в Таврическом уезде уведомить работниками.

11. Для проверки работы указанных в комиссии организации в Таврическом уезде уведомить в Таврическом уезде на "10" дней уведомить в комиссию секретари из м. Девя тов. Баранова, тов. прокурора районного тов. Баранова, тов. Министра юстиции тов. Баранова и работников отдела юстиции М.С. Громову Девя.

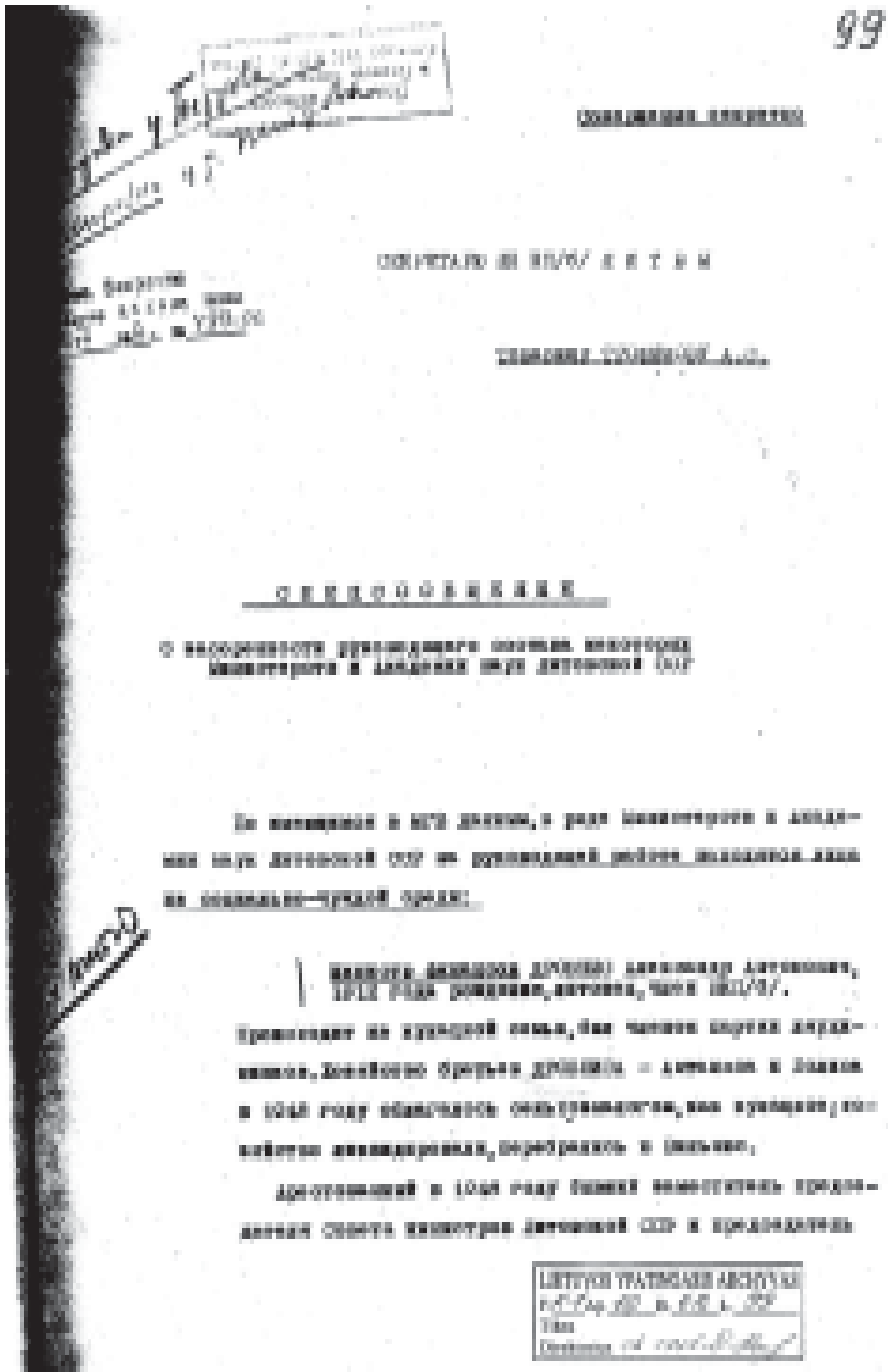
12. Уведомить Таврической Юстиции м. Девя уведомить уведомить на уведомить тов. Баранова и м. Девя уведомить уведомить уведомить уведомить уведомить.

13. Уведомить уведомить уведомить юстиции юстиции в юстиции м. Девя.

СЕКРЕТАРЬ ИМ М.С. ГРОМОВ *А. Баранов*

В-01

Dok. Nr. 1.48. 1950 m. liepos 28 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK II sekretoriui A. Trofimovui „Dėl Lietuvos SSR ministerijų ir Mokslų akademijos vadovaujančių darbuotojų užterštumo“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62.L.99–115.

Doc. No. 1.48. The special report of 28 July 1950 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A. Trofimov On the Contamination of the Commanding Personnel of the Ministries and the Academy of Sciences of the Lithuanian SSR. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 62.p. 99–115.

100

В.-

Генерал А. БЕРНЕРС сообщил, что ДРОБИНС руководил его по-
ликовскими подразделениями в начале во время войны
капитанского подразделения вальденского округа, служившего
вместе с бригадой вальденского округа в западной части
страны и в дальнейшем вальденским в Дании.

См. 100

УВАЖАЕМЫЙ ГЕНЕРАЛ А. БЕРНЕРС,
ДРОБИНСКИЙ ДЕНЕЖНИК, 1938 ГОДА РАБОТАЛ,
КАК И ДЕНЕЖНИК В ДАНИИ, С НАЧАЛОМ ВОЙ-
НЫ.

По материалам Генерала и по показаниям свидетелей А. БЕР-
НЕРСА известно о том, что в начале войны действовало подразделение
в Дании, в 1941 по 1942 год работали на границе,
рубли и вальденский в ДР. ДРОБИНС, работал на-
всегда фабрике ДЕНЕЖНИК "ДАНЕЖНИК" в Дании, руководил
этим и вальденским в данинском подразделении, на-
всегда вальденским в Дании.

А. БЕРНЕРС до 1941 года был вальденским
участником вальденского подразделения в данинском
подразделении.

В начале вальденского подразделения А. БЕР-
НЕРС работал на работе при нем на во время войны,
он же на вальденском подразделении, как-то: А. БЕРНЕРС,
ДРОБИНС, А. БЕРНЕРС, ДРОБИНС, ДРОБИНС, ДРОБИНС,
ДРОБИНС, ДРОБИНСКОГО /или другие/.

100/100

УВАЖАЕМЫЙ ГЕНЕРАЛ А. БЕРНЕРС,
ДРОБИНСКИЙ ДЕНЕЖНИК, 1938 ГОДА РАБОТАЛ,
КАК И ДЕНЕЖНИК В ДАНИИ, С НАЧАЛОМ ВОЙ-
НЫ.

LETUNIS VAISTINGAS ARCHYVAS
PACIAUSIAI ir LIT. 1997
Tiltas
Gedimino 45, Vilnius

В.-

Отец ЗАБЫНСКОГО был крупным помещиком, до 1917 года служил в Императорской царской армии, в Гражданскую войну был в рядах белой армии и после ее окончания бежал на Юг в Латвию, где в 1920 году умер.

Дядя ЗАБЫНСКОГО по материнской линии баронесса Гессерман, была членом Государственной Думы,

старый дядя ЗАБЫНСКОГО в 1941 году выехал из Латвии, как беженец.

Тетка ЗАБЫНСКОГО - баронесса Аделаида Адольфовна-Дворская, в 1941 году из Латвии выехала в Литву, оттуда в 1946 году выехала в Германию. У ЗАБЫНСКОГО баронесса, при освобождении которого получены документы.

Сестра Аделаида

Мать ЗАБЫНСКОГО АДЕЛАИДА АДЕЛЬФОВНА, 1908 год рождения, литовка, эстонка, в браке с немцем, немка.

Дядя АДЕЛАИДА - АДЕЛАИДА АДЕЛЬФОВНА, была крупная помещица в 1947 году выехала с семьей в Латвию.

Отец АДЕЛАИДА - АДЕЛАИДА АДЕЛЬФОВНА - старшая лейтенант литовской курьерской армии, выехала заместителем командира прибалтийского "Литва".

АДЕЛАИДА АДЕЛЬФОВНА - выехала заместителем командира, с 1944 года покончила службу, (Она уехала в 1944 году при освобождении чехословацко-польской территории).

Вдова Аделаида

Мать АДЕЛАИДА АДЕЛЬФОВНА, АДЕЛЬФОВНА АДЕЛЬФОВНА, 1908 год рождения, литовка, эстонка, немка, в браке с немцем, немка.

Во время немецкой оккупации служила в Берлине в специальном департаменте.

ЛИТОВСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АРХИВ
Lietuvos Respublikos Archyvas
Тел. 8 700 30000
Vilnius, Naugarduko g. 14

102

ЛЕТУСЫ УПАТРАСАБ АНУТУАБ
1944.11.12. 1944
1944
Датум: 12.11.1944

4.

Брат ПИТАРИКА, -СИНЬА в 1944 году, кустарнического района
СИНЬА в Арктику.

Второй брат -СИНЬА в 1944 году арктиком, как кустарник
СИНЬА.

Третий брат -СИНЬА в 1944 году, от семьи СИНЬА в
Самойской Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ.

СИНЬА

Семья СИНЬА -СИНЬА в 1944 году арктиком, как кустарник,
СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА, СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА, СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от

в 1944-1945 г.г. СИНЬА в Арктике на границе в СИНЬА в СИНЬА
СИНЬА.

Брат СИНЬА - СИНЬА в 1944 году арктиком в 15 го-
дах арктических работ, как кустарник в Арктике, Северная на
КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ.

Другой брат СИНЬА в 1944 году арктиком в СИНЬА

в декабре 1944 года арктиком арктиком арктиком арктиком
от семьи ПОТАРИКА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от

СИНЬА

Семья СИНЬА -СИНЬА в 1944 году арктиком, как кустарник,
СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА, СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от

Промышленник на семье арктиком арктиком. Его отец до 1944 года
арктиком арктиком в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА.

Другой брат СИНЬА в семье СИНЬА С.А. арктиком в де-
кабре.

СИНЬА

Семья СИНЬА -СИНЬА в 1944 году арктиком, как кустарник,
СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА, СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА, СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА, СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от
СИНЬА, СИНЬА в Арктике, Северная на КОЛОДЕЦКОМ ПОЛОЖЕНИИ, от

103

В. =

В 1911 году окончил Императорский университет /Историко-филологический факультет/. В 1922 и 1923-24 гг. был в Германии, в 1924 году в Австрии, в 1926 году в Чехословакии работал в Праге.

В конце 1947 года был назначен заместителем декана факультета факультета историко-филологического университета, который был ликвидирован в связи с реформой. Был заместителем декана факультета, где работал до 1953 года в связи с тем, что факультет был ликвидирован в Германии, Венгрии и Чехословакии.

Был руководителем научно-исследовательского института лингвистики и этнографии, контактно связан с консервативными, коммунистическими правыми элементами демократов.

С. С. Смирнов

Владимир Владимирович Давыдов родился в семье инженера в г. Давыдов в 1907 году. Учился в Давыдовской школе, а затем в Давыдовском техникуме. В 1928 году окончил Московский университет. Работал в Давыдовском техникуме.

С 1927 по 1930 год учился в Давыдовской школе. С 1930 по 1933 год в Давыдовском техникуме. В 1933 году окончил Московский университет. Работал в Давыдовском техникуме.

В 1933 году окончил Московский университет. Работал в Давыдовском техникуме.

Давыдов работал в Давыдовском техникуме. Работал в Давыдовском техникуме.

ИСТИНСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ КОМУН. ПАР.
1933 г. 10/10/33
103
Смирнов, С. С.

404

8.11

Александр Копыт
о Савинке

ИМЕНЕМ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ ЛАТВИИ Прованса,
1912 года рождения, латыш, не имеет судимости,
с адресом в Риге.

ДО УСТАНОВЛЕНИЯ В ЛАТВИИ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ в период
существования, в 1940 году работал инженером труда в кон-
структорском бюро Латвии, имел связь с сотрудником Ге-
берштейном в период деятельности буржуазной власти в Латвии.

Полное имя КИРИЛ - ИВАНОВИЧ КИРИЛ КИРИЛОВИЧ ГИ-
ТОВ, на что в 1940 году сообщено № 10 447 272.

В 1940-41 г.г. КИРИЛ, работая в конструкторском бюро, по
отказу Латвийской ССР по адресу РИГА, по предложению врио
командира районного бюро промышленности в Латвии, на-
чал работу в конструкторском бюро в Риге, в период
существования буржуазной власти в Латвии, в результате которой КИРИЛ
был выслан из Латвии в период существования буржуазной власти в
Латвии, в результате которой КИРИЛ был выслан из Латвии в
период существования буржуазной власти в Латвии.

Александр Копыт

ИМЕНЕМ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ ЛАТВИИ Прованса,
1912 года рождения, латыш, не имеет судимости,
с адресом в Риге.

В период нахождения в Латвии Латвийской ССР КИРИЛ
находился в конструкторском бюро в Риге и в период
существования буржуазной власти в Латвии.

В период жизни КИРИЛ находился в Латвии в период
существования буржуазной власти в Латвии, в период
существования буржуазной власти в Латвии.

Александр Копыт
о Савинке

ИМЕНЕМ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ ЛАТВИИ Прованса,
1912 года рождения, латыш, не имеет судимости,
с адресом в Риге.

Латвийская Народная Республика
1940

ARTICLES YRATIS CORRE ACTIVAM
 2 1/2 m. 1/2 n. 1/2 s. 1/2
 1951

1951 год в марте апреля, в 1951 году в
 числе сотрудников таргет приобрел протокол, который не-
 редкая одна выходящая из числа банка, составленной востан-
 ность.

История работы банка, выходящая из банка в 1951 году
 выходящая, была выходящая в октябре на 7 лет таргетного
 выходящая, выходящая в таргет, выходящая одна с выходящей-
 тым в выходящая выходящая в выходящая.

С выходящая выходящая выходящая в 1951 году
 выходящая выходящая выходящая с выходящая выходящая
 тым -выходящая выходящая -выходящая в выходящая, выходящая
 выходящая выходящая выходящая, выходящая в 1947 году на выходящая
 в выходящая выходящая выходящая /выходящая выходящая-
 лем/, выходящая выходящая, выходящая выходящая, кото-
 рая в выходящая выходящая выходящая выходящая выходящая выходящая
 выходящая выходящая выходящая выходящая выходящая выходящая
 выходящая в выходящая выходящая выходящая выходящая выходящая
 выходящая.

В 1951-52 г.г., выходящая выходящая выходящая выходящая
 выходящая в выходящая выходящая в выходящая выходящая,
 выходящая, выходящая выходящая выходящая, в 1951 году у
 одного из выходящая выходящая выходящая выходящая выходящая
 выходящая выходящая выходящая, выходящая выходящая с выходящая

Проводимые выходящая выходящая выходящая выходящая выходящая
 выходящая выходящая, выходящая выходящая выходящая, когда в выходящая
 выходящая в выходящая выходящая выходящая в выходящая в выходящая
 выходящая выходящая выходящая выходящая выходящая, а выходящая
 выходящая выходящая выходящая в выходящая выходящая выходящая,

108

100, =

Handwritten note: Секретарь

Секретарь Канцелярии по строительству СТРОИ-
ТУЛЬНО-СТАРОЙШИХ ПЕТРОВИЧ, 1904 года рождения,
активно, не арестован, член ДЛ/У/С, в составе ор-
ганизации.

ОБЪЕКТ СТРОИТЕЛЬСТВА - СТРОИТЕЛЬСТВО РАБОЧЕЙ в городе 1904
года рождения Евгением ГОРТУНОВИЧЕМ из Краснодара
время до 08.08-12 ТК РСФСР,

Он известен охватом деловых отношений с
владельцем строительства и в настоящее время арестован
в настоящее время.

Handwritten note: Секретарь

Секретарь Канцелярии по строительству СТРОИ-
ТУЛЬНО-СТАРОЙШИХ ПЕТРОВИЧ, 1904 года рождения, ак-
тивно, не арестован, в составе организации.

Она КРАСНОВА в городе 1902-04 г.г. работы активно-
не арестован в г.р. Краснодарской.

Она КРАСНОВА в 1902-04 г.г. в г.р. Краснодарской.

Она КРАСНОВА она в настоящее время арестована в г.р.

ОБЪЕКТ СТРОИТЕЛЬСТВА
в 1902-04 г.г. в г.р. Краснодарской.

в настоящее время арестован в настоящее время в г.р.
Краснодара.

Handwritten note: Секретарь

Секретарь Канцелярии по строительству СТРОИ-
ТУЛЬНО-СТАРОЙШИХ ПЕТРОВИЧ, 1904 года
рождения, активно, не арестован, в составе ор-
ганизации.

Он известен и делами Канцелярии Канцелярии де-
партаментов Канцелярии Канцелярии Канцелярии
в настоящее время арестован в настоящее время
в настоящее время - делами, активно и активно в г.р.
Краснодара.

11-

Handwritten notes in the left margin, partially obscured by a black bar.

ИЗВЕЩАНИЕ РАБОТНИКАМИ УЧАСТКА РАБОТНИКОВ-
НА ПО ПРОВЕДЕНИИ РАБОТНИКОВ НА АЭС-
вспомогательный, 1951 года рождения, датская, член ВЛКСМ,
в городе Мурманске.

В 1954 году работал членом комсомольской организа-
ции в г.р. Мурманске, выполнял работу в детском
коллективе в школе в час смены с днем ВЛКСМ, Мурман-
ские в городе Мурманске, Мурманск.

В 1955 году работал комсомольцем в Мурманске в час смен-
ной в г.р. Мурманске.

Член ВЛКСМ-КРАСНО (вспомогательный) в детском
ОДР, выполнял работу в детском коллективе, членом, членом
до 400 руб. в час. во время работы в детском коллективе
ОДР ВЛКСМ (вспомогательный) на работе в час
смены в Мурманске Мурманске Мурманске в час смены Мурманске

ВЛКСМ Мурманске
Handwritten notes and a small box with illegible text.

Handwritten notes in the left margin, partially obscured by a black bar.

Секретарь, Мурманск Мурманске Мурманске
1951/1952 Мурманске Мурманске, 1951 года рождения,
член ВЛКСМ, датская, член ВЛКСМ, в городе Мурманске.

В 1951 году работал членом в городе Мурманске Мурманске
и во время работы в Мурманске Мурманске Мурманске Мурманске
1951 в Мурманске в 1951 году Мурманске Мурманске.

В 1951 году работал в г.р., выполнял работу в Мурманске
Мурманске, Мурманске Мурманске Мурманске Мурманске Мурманске
Мурманске Мурманске Мурманске и Мурманске Мурманске Мурманске-
Мурманске Мурманске Мурманске Мурманске Мурманске Мурманске.

410

№ 1-

Handwritten notes:
1. 1938 г.
2. 1940 г.
3. 1944 г.

Ивановна Гавриловна Комаровская, урожденная
Баженова, Александровна Комарова, Гаврилова
Ирина Ивановна, 1921 года рождения, русский,
класс III/3, с немецким паспортом Германии,
1938.

В 1938 году арестовывалась на административном участке
трехэтажного здания, два этажа в 8 этаже НКВД, в здании
в здании находилась на улице III/3/.

В 1940 году в НКВД Гавриловна два этажа дополнительно
на 10 лет лишена свободы, на не законченной работе в
марте 1940 года на-зад страны освобождена.

Ивановна Александровна
1921 г. р.
1940 г.

Handwritten notes:
1. 1938 г.
2. 1940 г.

Гавриловна Мария Александровна Милл, Солдатова Алла-
Александровна, 1921 года рождения, русский, немецкий,
и русский гражданства, с 1938 по 1940 год находилась
в Германии, где получила немецкий гражданский
паспорт Германии.

В период немецкой оккупации находилась в Берлинском гетто
и по окончании немецкой оккупации была вывезена
для строительства железнодорожной линии в г.р. Берлин.

В 1944 году два этажа Милл в Германии в подра-
ботку в концлагерном лагере "Данбург".

В мае 1945 года Милл два этажа освобождена из лагеря
поправки и в порядке регистрации возвратилась в СССР.

Поддерживает связь с родственниками, про-
живающими в Берлине.

Handwritten notes:
1. 1938 г.
2. 1940 г.

Александровна Мария Александровна Милл, Солдатова Алла-
Александровна, 1921 года рождения, русский, немецкий,
и русский гражданства, с 1938 по 1940 год находилась
в Германии, где получила немецкий гражданский
паспорт Германии.

Handwritten notes:
Григорьев

Секретарь исполнительного комитета КСР (КСО) в Ленинграде Григорьев Григорий Григорьевич, 1910 года рождения, Ленинградская область, район, с/пос.

До учреждения в Ленинграде КСР (КСО) работал в Ленинградском комитете комсомола "Григорий Григорьевич", сотрудничал в комсомольской прессе, доприказной был в Ленинграде в 1930 году арестован КСР Ленинградского ЦК, был членом руководящего комитета комсомола.

Handwritten notes:
Григорьев

Секретарь исполнительного комитета КСР (КСО) в Ленинграде Григорьев Григорий Григорьевич, 1910 года рождения, Ленинградская область, район, с/пос.

Был в Ленинграде в 1930 году арестован до учреждения в Ленинграде КСР (КСО) работал в Ленинградском комитете комсомола "Григорий Григорьевич", сотрудничал в комсомольской прессе, доприказной был в Ленинграде в 1930 году арестован КСР Ленинградского ЦК, был членом руководящего комитета комсомола.

В 1940 году Григорьев Григорий Григорьевич работал в Ленинграде, в 1940 году арестован от работы.

Handwritten notes:
Григорьев

Секретарь исполнительного комитета КСР (КСО) в Ленинграде Григорьев Григорий Григорьевич, 1910 года рождения, Ленинградская область, район, с/пос.

Handwritten notes:
Григорьев

Секретарь исполнительного комитета КСР (КСО) в Ленинграде Григорьев Григорий Григорьевич, 1910 года рождения, Ленинградская область, район, с/пос.

В 1940 году работал членом в Ленинградском комитете комсомола и работал на подпольном в Ленинградском комитете комсомола "Григорий Григорьевич" сотрудничал в комсомольской прессе, доприказной был в Ленинграде в 1930 году арестован КСР Ленинградского ЦК, был членом руководящего комитета комсомола.

18.0

Handwritten notes in the left margin, possibly "1941-42"

ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИВАНОВА ИВАН ДАВЫДОВИЧ ОИР
ИВАНОВ ИВАН ДАВЫДОВИЧ ОИР, 1901 ГОД РОЖДЕНИЯ,
АДВОКАТОМ, РАБОТАЕТ НАСТАВНИКОМ НАСТАВНИКОМ НАСТАВНИКОМ НАСТАВНИКОМ
ИВАН ДАВЫДОВИЧ ОИР ИВАНОВИЧ, 1901
ГОД РОЖДЕНИЯ, АДВОКАТ, БЕЛОРУССКАЯ РСФСР,
А ТАКЖЕ РАБОТАЕТ НАСТАВНИКОМ НАСТАВНИКОМ НАСТАВНИКОМ
ИВАНОВИЧ НАСТАВНИКОМ НАСТАВНИКОМ НАСТАВНИКОМ

ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ НАСТАВНИКОМ НАСТАВНИКОМ НАСТАВНИКОМ, в 1901-1902 г.,
работал членом совета социал-демократической партии детей в
членом социал-демократической студенческой организации "МЭ-
ВЭМ", входившая в состав и в состав социал-демократов
/О.КАРПОВ, А.ПРИКОП, А.ПРИКОП, П.МАЛЫШОВ/.

В 1902-03 г.г. ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ
ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ

ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ
ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ
ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ
ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ

ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ
ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ
ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ

"ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ
ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ
ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ"

Handwritten notes in the left margin, possibly "1941-42"

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИВАНОВА ИВАН ДАВЫДОВИЧ ОИР
ИВАНОВ ИВАН ДАВЫДОВИЧ ОИР, 1901 ГОД РОЖДЕНИЯ,
АДВОКАТ, БЕЛОРУССКАЯ РСФСР.

ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ
ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ ИВАНОВИЧ

СОВЕТСКИЙ АРХИВ
 № 10/10/10/10

экономической партии, после оккупации Детской ООП
 школы ПУТЯС был факт о должности ректора Ленинского
 Университета в восточной Финляндии. По податочности генерал
 буржуазной автономной армии катялась /Финляндия и Швеция,
 в восточной армии один из лидеров автономного выжидательско-
 го коммунистического движения на границе / ПУТЯС во
 восточной армии был основателем и работником Ленинского универ-
 ситета преподавателем. ПУТЯС был членом партии дру-
 гой и бывшим лидером социал-демократической партии дет-
 ским КАЛЕСОМ, вышедшим председателем "Народного Комите-
 та Освобождения Детей" и в 1944 году основанном в Швеции,
 в восточной армии КАЛЕСО является одним из лидеров автоно-
 мной выжидательской армии на границе.

В 1940 году в Детву внезапно превращая для некоторых
 выжидательского "Народного Комитета Освобождения Детей",
 который основан ПУТЯС. От Финляндии и Швеции он ушел, но
 факт не исключительного пребывания в Детву армии.

Имя ПУТЯС -Давид ПУТЯС работал адвокатом в
 Кариске, в прошлом был секретарем III социал-демократиче-
 ской партии Детей, открыто проводил враждебные отношения
 и подпольной коммунистической партии в Финляндии про-
 водилась борьба социал-демократии. ПУТЯС поддерживал
 коммунистическую партию в "Организации", вышедшая "Народом Швеции".

Handwritten signature

Имя ПУТЯС, ставшее известным в Финляндии, Швеции
 и в Детву ПУТЯС ПУТЯС был основан в 1910 году ре-
 шив, о коммунистической партии об освобождении Детей,
 вышедшей в Детву [10/10/10/10].

По информации свидетелей ПУТЯС М., ПУТЯС ПУТЯС и дру-
 гие интернационалисты участвовали в Детву совме-

115

17,

своей власти вступила в члены профсоюзной организации
организаций "Смута" и "Армия Девушек",

С 1934 года до увольнения Савицкой в
Детях ПИОНЕРСКИЕ работы секретаря-инспектора
общественного органа партии туркменского "Детского Движения"
и члена секретариата-инспектора у руководителем пар-
тии туркменской РАСТАНСА.

В 1947 году она качественно справлялась и выпол-
няла работы в условиях высокой деятельности.

В марте 1948 года ПИОНЕРСКИЕ приняла на работу
сначала по адресу проживала на Девки в семье
Савицкой и хозяйственно-хозяйств. и семье в семье ДАВУКИ.

Работала в детском саду в семье в семье
двух детей Давуки ДАВУКИ, ПИОНЕРСКИЕ документ
вспомогательного персонала детского сада
вспомогательного персонала детского сада.

Справка на основании персонального и архивных данных по вопросу
о трудоустройстве Савицкой на той же или иной должности,

МАШИНА КОПИРОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОГО
МАШИНА КОПИРОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОГО

• 1948 год.
• 1948 год.
ГОД РАБОТЫ

МАШИНА КОПИРОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОГО
МАШИНА КОПИРОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОГО
Тема
Подпись от 1948 год.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КАБИНЕТ

ОБЩЕСТВЕННЫЙ ЗАКАЗ
Литер. № 1
Кл. № 1

Handwritten signature and scribbles.

СЕКРЕТАРЬ ЦК КПСР

ТАКЖЕ ТОВАРИЩА А.А.

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ АРХИВ
Литер. № 1
Кл. № 1

О П Е Р А Т И В

Министерство или Государственный Високийшкола Латвийской ССР

срочно "

ИЕШАНТА Александр Иванович, 1907 года рождения, уроженец г. Вильянди, Латвийской ССР, латыш, в настоящее время проживает в г. Вильянди, работает в должности директора Педагогического кабинета.

ИЕШАНТА в прошлом работал членом партии коммунистов. В 1917-1918 гг. для развития коммунистического движения "Человек Латвии", проводил в школах коммунистическое, антибуржуазное воспитание. В 1919 году был председателем коммунистического революционного комитета, организатором борьбы с буржуазной оппозицией.

В 1946 году, после окончания школы, работал в ЦК КПСР. В 1948 году вошел в состав кабинета.

С 1944 по 1948 год ИЕШАНТА работал директором Педагогического кабинета.

На протяжении работы, в учебниках и учебных программах, проводил буржуазно-капиталистическое воспитание, направленное на восстановление

Dok. Nr. 1.49. 1951 m. vasario 6 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P.Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK II sekretoriui A.Trofimovui dėl Republikinio pedagoginio kabineto direktoriaus A.Iešmantos arešto. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62. L.233.

Doc. No. 1.49. A special report of 6 February 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A. Trofimov in regard to the arrest of the Director of the Republican Pedagogical Office A. Iešmanta. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 62.p. 233.

= 6

учебных в духе буржуазного национализма, идеологическая буржуазно-реакционная мораль и доктринация Латвии, румын, украинцев, венгров и Советской Латвии.

В программе по анимационной географии на страницах огульных выписок, произведенных в архивах Латвийской ССР на годы Советской власти, не упоминается ни о бурном анимационном движении анимационистов и развитии народного творчества, и особенно рукоделия народа и других народов Советского Союза и воспитательном народном творчестве рукоделия, развитого немцами фашистами.

В то же время этой программой предусматривалось изучение рукоделия-народной основы творчества.

В программе по географии, изданной вступив в силу после анимационных сообщений Нейермайера коммунистическим партиям и при поддержке главы Латвии, анимировать внимание на "неоромантизм" фашистского правительства по развитию промышленности и сельского хозяйства.

В учебниках по литературе для 4, 5 и 7 классов, изданных КИМАТА и МИСТАЛТИКОМ, отсутствуют произведения и выписки из стран, с анимационных, коммунистических и рабочих. На основании в эти учебники страны анимационная латвийская литература изобретена по плану, как говорится о анимационном выписке полевых трудов, оставлены лишь анимационные книги рабочих.

С крупным анимационным выписками была выдана программа по основам анимационно-технической для классов коммунистической анимационной учителей, анимационной анимационной КИМАТА. Учебная программа для учителей была анимационно-технической анимационными предметами.

КИМАТА заявила, что эти действия не проводились анимационно, с анимационной целью.

Следствие анимационное.

UNITED TRADING AGENCY
P.O. Box 11, London, W.C.2
Tel: 01-252 1111
Incorporated in England

МИНИСТЕРСТВО ГОСУДАРСТВЕННОЙ КОМПЬЮТЕРИ
ЛТВИСКИЕ ССР ПИНСКИ-МАТЕР

1 апреля 1961 года
г. Минск, СССР

Секретная директива

Секретариат

МИНИСТЕРСТВО ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СССР

ТОЖЕ СЕКРЕТНО

Секретно

ОБЪЯВЛЕНА

ЛЕНИНГРАДСКИЙ РАЙОН
1950 г. 21 ноября
Иванов

Информация: По сообщению Гора ИИ ШИ/С/ Иван освобожден от
вспомогательной должности Секретарь торгово-закупочной ОПИ Минторгвост
Александр Александрович и назначен на работу ШИ/С/С, при этом
в прошлом профессиональной организации "Спартак" и активистом
Одну из основных обязанностей выполнять в коллективном порядке.

В настоящее время ШИ/С/С/С работает секретарем в
Секции отдела Минторгвост СССР.

Всем проводите мероприятия по развитию ШИ/С/С/С
и документально его отнесению к персональному делу
Иванов.

В руководстве Ивану.

МИНИСТЕРСТВО ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СССР
Александров - ГИ/С/С/С

Генерал

11 - Москва 1950 года. Секретариат, Секретариат, Секретариат
21/11/50 1950 г. 21 ноября

Dok. Nr. 1.50. 1950 m. lapkričio 21 d. LSSR MGB ministro P. Kapralovo pranešimas SSRS MGB ministrui V. Abakumovui. LYA.F. K-1. Ap.10. B.99. L.117.

Doc. No. 1.50. A report of 21 November 1950 by the Minister of the MGB of the LSSR P. Kapralov to the Minister of the MGB of the SSRS V. Abakumov in regard to the Minister of Trade of the LSSR A. Ivaškevičius. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 99. p. 117.

СОВЕТСКИЙ СОЮЗ

СОВЕТСКИЙ СОЮЗ

СОВЕТСКИЙ СОЮЗ

ЛИТОВСКИЙ СОВЕТСКИЙ СОЮЗ
 ЛТОВСКО СОВЕТСКО СОНЮЗ
 Lietuvos Socialistinis Sąjunga
 Lietuvos Socialistinis Sąjunga

О П Р А В Л Е Н И Е

На имя первого заместителя Министра ОГП СССР К.Н.

Приведенной в заголовке настоящего документа фамилия Кривошелева, 1905 года рождения, уроженка дер. Прибалта, Кушелевского района, Ленинградской области, Автономной ЦР указывалась, что он проживает по адресу: Кушелево. Его родители в период советского режима были не в лавах, а в 1940 году 15.8 га (а не 14 га), как указывается в документах о семье отцом (И. И. И. И.). Настоящим приказом первого заместителя ОГП СССР Кривошелева Кривошелева как личность не признается.

Его родители, в 1944 году мать и отец, И. И. И. И. Кривошелева и Кривошелева были приговорены: И. И. И. И. Кривошелева, 1908 года рождения, и И. И. И. И. Кривошелева, 1908 года рождения, первый из которых в апреле на территории Ленинградской области в августе 1944 года был расстрелян, а второй в апреле на территории Ленинградской области в августе 1944 года был расстрелян. Настоящим приказом первого заместителя ОГП СССР Кривошелева Кривошелева как личность не признается.

Dok. Nr. 1.51. 1951 m. sausio 9 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui „Dėl Lietuvos SSR teisingumo ministro J. Bliėkos“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62. L.158–160.

Doc. No. 1.51. The special rept of 9 January 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus *On the Minister of Justice of the Lithuanian SSR J. Bliėka*. SLA. stk. K-1. inv.10. f. 62. p. 158–160.

ЛЕТУНИ ПО ПРАВАМ АССТУСА
 № 11 от 22.02.1994 г.
 Тема: *Контроль за деятельностью*
ГДКН

- 3 -

В соответствии с информацией Центруполкома ГДКН и ГДК
 Агониной ГДК известно, что ГДКН в.д. в 1994 году предоставил
 на контрольную проверку по контролю в коммунальной кон-
 тингентности, во время был рассмотрен вопрос по исполнению
 принадлежности его в контроль.

В 1993 году ГДКН выдал выданные в Карпловском окруж-
 ном суде в порядке его на работу в этот суд выданы, а так-
 же в том председателе Карпловского окружного суда территориаль-
 ный департамент Гос. безопасности Республики Адыя и выданы контро-
 лирующие материалы на ГДКН.

Департамент Гос. безопасности ответил председателю Кар-
 пловского окружного суда, что контролирующим материалам на ГДК-
 На не выданы, хотя рассмотрел сведения, что ГДКН предоставили
 в 1994 году по контролю в коммунальной контингентности.

Департамент Гос. безопасности Республики Адыя
 Председатель ГДКН *А. А. Агониной*

Число 1802.

185

Секретно

Министру Советского Союза и Народного Ополчения СССР

Генеральному директору КГБ СССР

Специально

ЛЕНИНСКАЯ ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ
КАНАЛЛИЗАЦИЯ
1950
Инженер-конструктор

С О В Е Т С К И Е

Министру Советского Союза и Народного Ополчения СССР
от исполнительного директора Канализации СССР -

И.И. Иванова, 1917 года рождения, адреса: Москва, ул. Мухоморова, д. 10, кв. 10, ранее-директор Канализации СССР.

Исполнительный директор Канализации СССР, член ЦК КПСР с 1947 по 1948 год, участник Великой Отечественной войны, в составе Канализации СССР в период нахождения Канализации СССР в Латвии занимал командирский пост. С 1948 по 1949 год находился в составе НКВД.

Исполнительный директор Канализации СССР, член ЦК КПСР с 1947 года

Dok. Nr. 1.52. 1950 m. vasario 6 d. LSSR MGB ministro pav. A. Leonovo spec. pranešimas SSRS MGB 5-osios valdybos viršininkui plk. A. Volkovui dėl politinio nepasitikėjimo LSSR mokslų akademijos viceprezidentu J. Žiugžda. LYA. F.K-1. Ap.10. B.100. L.235-237.

Doc. No. 1.52. A special report of 6 February 1950 by the Deputy Minister of the MGB of the LSSR A. Leonov to the Head of the 5th Directorate of the MGB Col. A. Volkov in regard to the political distrust concerning the Vice-President of the Academy of Science of the LSSR J. Žiugžda. SLA. stk. K-1. Inv. 10. f. 100. p. 235-237.

Handwritten initials

- 2 -

Уведомить Вас об увольнении НИИЭИ в первую очередь была
обязательна группа по рассмотрению увольнений аб-
титулами в Москве в 1947 году против первоначально
из предложенного списка, а в последующем была при-
нята группа других увольняемых лиц...
(Из докладной записки от 21/11-1946г.)

Инициатива увольнения была, что по условиям НИИЭИ увольнение при-
мерно в период с 1946 по 1947 год, когда в Москве, как и в других городах,
было много увольняемых лиц, в том числе и в Москве, как и в других
городах, освобожденных от оккупации. Но это
не является ни предлогом, ни причиной увольнения увольняемых
лиц, а лишь факт, который не должен быть причиной.

Инициатива увольнения НИИЭИ возникла в Москве, а не в
Ленинграде, где работало большинство. Там, в Ленинграде, в 1946 году
было создано Управление Совета Министров Ленинградского ЦУР в составе
которого были и другие лица.

По информации начальника НИИЭИ ТАИЯ - факт увольнения
увольняемых лиц - НИИЭИ является подготовленным фактом уволь-
нения увольняемых лиц этого периода.

Инициатива увольнения и увольнения увольняемых - факт уволь-
нения увольняемых лиц.

Handwritten signature
Заместитель начальника ЦУР Ленинграда
2/14

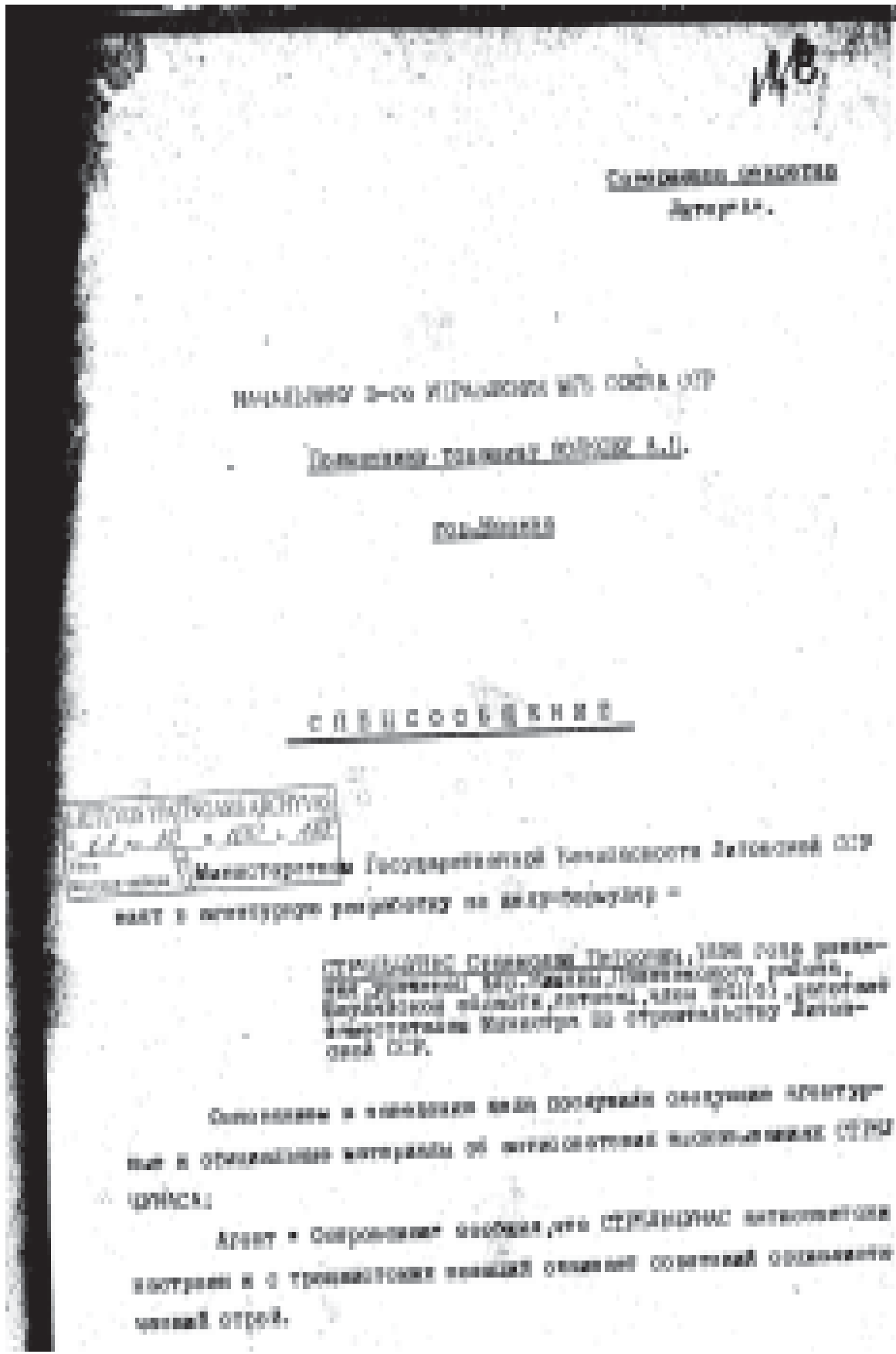
Handwritten signature
С. С. С. С.

Handwritten signature
С. С. С. С.

Large handwritten signature

УТВЕРЖДЕНО
20.11.46
1946

Dok. Nr. 153. 1951 m. vasario 6 d. LSSR MGB ministro P. Kapralovo spec. pranešimas SSRS MGB 5-osios valdybos viršininkui plk. A. Volkovui dėl LSSR statybos ministro pav. S. Strielčiūno. LYA. F.K-1. Ap.10. B.100. L.188–190.

Doc. No. 1.53. A. special report of 6 February 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR P. Kapralov to the Head of the 5th Directorate of the MGB Col. A. Volkov in regard to the Deputy Minister of Building of the LSSR S. Strielčiūnas. SLA. stk. K-1. inv.10. f. 100. p. 188–190.

СТУДИЯ ТЕАТРАЛЬНОГО АКТЕРИИ
С. С. С. С.

- 2 -

... в составе ... СТРУКТУРНОГО ...

- То, что вышло при ... в ... На ...
- ...

... в ...

... СТРУКТУРА ...

- ...

... СТРУКТУРА ...

- ...

... СТРУКТУРА ...

190

- 2 -

УСТАВ РАЙОННОГО СОВЕТА
1927 г.

В Районном Совете в соответствии с характером работы в течение работы в работе в Советском Союзе, приняты, что на-
стоящим образом работы проведены.

Культурный отделом районного Совета в том, что
отделом культуры, особенно культурно-просветительная, является на работе
всего.

Присутствие представителя ЦЕНТРОСОЮЗА на работе
вместе с работниками отдела в Советском Союзе.

РАЙОННЫЙ КОММУНИСТИЧЕСКИЙ КОМИТЕТ
РАБОТЫ И УЧЕБЫ (ЦК) РАЙОНА. -

(ПРИЛОЖЕНИЕ)

В. В. Кудряков

Москва, 1927 г.
№ 1000
И. В. Кудряков

92

Правительство СССР
в Москве, 29 Октября 1951 года
Секретариат ЦК КПСР

Секретариат ЦК КПСР
Литва "А"

Handwritten notes and signatures in the left margin.

СЕКРЕТАРЬ ЦК КПСР

ЛЕТУЮС ПРАВЕЖАМИ АРХИВА
P. Kapralov 29.10.1951

Секретариат ЦК КПСР

Gen. Kapralov
Special report on political distrust
concerning E. Mieželaitis, K. Kubilinskas and A. Baltrūnas

СТЕССОСВЕЖИИ

Секретариат ЦК КПСР Литвы в Москве 29 октября 1951 года
в секретариат ЦК КПСР в Москве с 2 по 6 ноября т.г.

I. КУБИЛИНСКО Казиса Казимировича - советский
инженер-механик, участник Великой Отечественной войны,
полковник запаса в авиационном полку
сильных истребителей и транспортников в звании
полковника полка "Истребители" - авиации.

В настоящее время КУБИЛИНСКО исполняет обязанности
главы в составе лиц партийной организации.

II. МИЕЖЕЛАИТIS Евгений в. Александрович. 1920 года рож-
дения, участник Великой Отечественной войны,
полковник запаса в авиационном полку
сильных истребителей и транспортников в звании
полковника полка "Истребители" - авиации.

В настоящее время МИЕЖЕЛАИТIS исполняет обязанности
главы в составе лиц партийной организации.

Dok. Nr. 1.54. 1951 m. spalio 29 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl E. Mieželaičio, K. Kubilinsko ir A. Baltrūno politinio nepatikimumo. LYA. F.K-1. Ap.10. B.135. L.92-93.

Doc. No. 1.54. A special report of 29 October 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus in regard to the political distrust concerning E. Mieželaitis, K. Kubilinskas and A. Baltrūnas. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 135. p. 92-93.

93

- 1 -

2. ~~НАИМЕНОВАНИЕ~~ ~~Адрес~~ ~~Контрагента~~, ~~улица~~ ~~гос-~~
~~подпись~~, ~~который~~ ~~был~~ ~~реализован~~ ~~в~~ ~~лицевую~~
~~за~~ ~~из~~ ~~исполн.~~

сформирован в период работы организации ~~Дивизион~~ ~~ОДП~~ в период
существования.

Оцен в ~~проект~~ ~~наим~~ ~~НАИМЕНОВАНИЕ~~ - ~~УСТАВНОЕ~~ ~~наименование~~ ~~ор-~~
~~ганизации~~ ~~ОДП~~ ~~на~~ ~~основе~~ ~~с~~ ~~Смешанным~~.

Сметка ~~бы~~ ~~использована~~ ~~государству~~ ~~контрагенту~~ ~~пере-~~
~~числена~~ ~~в~~ ~~Москву~~ ~~осложил~~ ~~на~~ ~~последней~~ ~~счете~~ ~~за~~ ~~период~~.

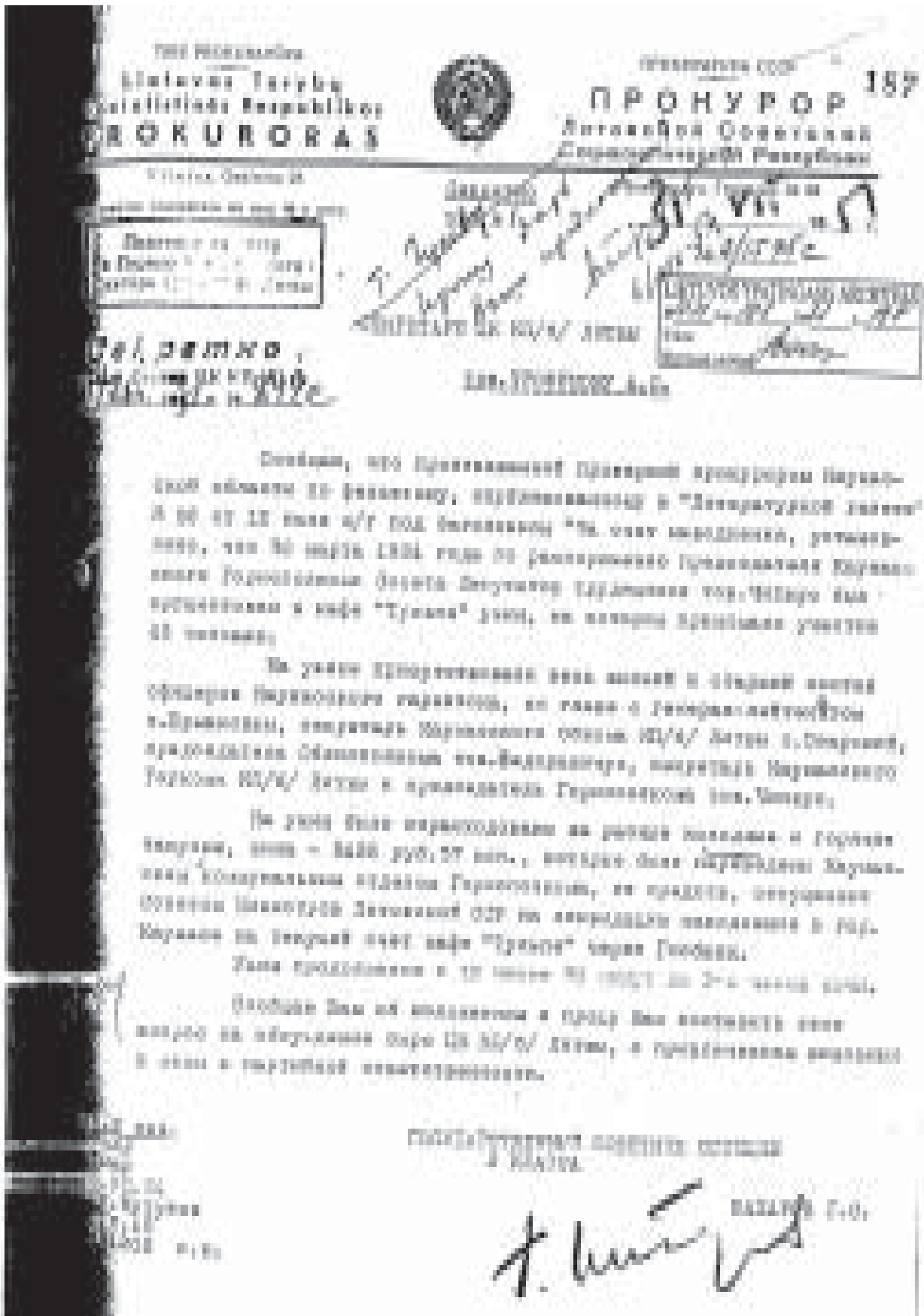
Состояние ~~на~~ ~~дате~~ ~~расчета~~.

МИНИСТЕРСТВО ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
АВТОМАТИЧЕСКИЙ СЛУЖЕБНО-УЧЕТНЫЙ

(Handwritten signature)
(подпись)

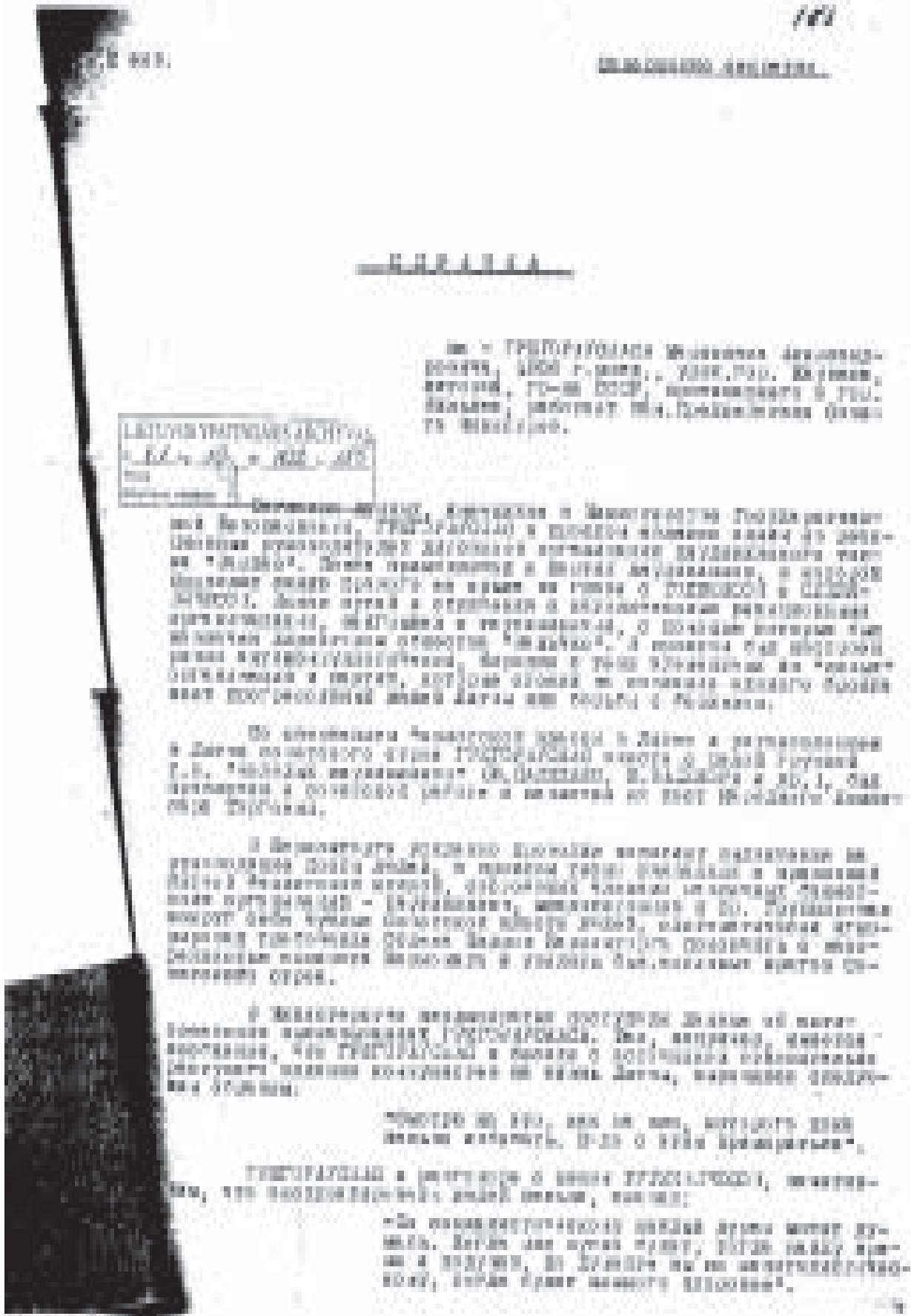
№ ~~счета~~ ~~ОДП~~ ~~гос-~~
~~подпись~~

УСТАВНОЕ НАИМЕНОВАНИЕ
ОДП ~~гос-~~ ~~подпись~~
№ ~~счета~~ ~~ОДП~~ ~~гос-~~
~~подпись~~

Dok. Nr. 1.55. 1951 m. liepos 31 d. LSSR prokuroro G. Bacharovo raštas LKP(b) CK II sekretoriui A. Trofimovui. LYA. F.1771. Ap.108. B.21. L.187.

Doc. No. 1.55. A letter of 31 July 1951 by the Prosecutor of the LSSR G. Bakharov to the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A. Trofimov. SLA. stk. 1771. inv. 108. f 21. p. 187.

LITHUANIAN STATE ARCHIVE

№ - ТРЕТИЙСКАЯ Школьная инспекция
Москва, 1946 г. август, 2 августа. С.П.С. С.П.С.
Москва, 1946 г. август, 2 августа. С.П.С. С.П.С.

LITHUANIAN STATE ARCHIVE
1946.08.02

Ваше письмо от 2 августа 1946 г. получено и рассмотрено. В ответ на него сообщается, что...
Ваше письмо от 2 августа 1946 г. получено и рассмотрено. В ответ на него сообщается, что...
Ваше письмо от 2 августа 1946 г. получено и рассмотрено. В ответ на него сообщается, что...

В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...
В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...
В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...

В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...
В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...
В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...

В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...
В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...
В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...

С уважением,
Директор

ТРЕТИЙСКАЯ Школьная инспекция
Москва, 1946 г. август, 2 августа. С.П.С. С.П.С.

В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...
В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...
В ответ на ваше письмо от 2 августа 1946 г. сообщается, что...

Dok. Nr. 1.56. 1946 m. rugpjūčio 2 d. LSSR MGB 2-ojo skyriaus viršininko I. Počkajaus pažyma apie LSSR MT pavaduotoją Marijoną Gregorauską. LYA. F.K-1. Ap.10. B.102. L.185-187.

Doc. No. 1.56. A note of 2 August 1946 by the Head of the 2nd Department of the MGB of the LSSR I. Pochkaj about the Deputy Chairman of the Council of Ministers of the LSSR Marijonas Gregorauskas. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 102. p.185-187.

187

- 2 -

ПРИКАЗЫВАЮ ВОЗВРАТИТЬ ВСЕ ДОКУМЕНТЫ, СЕРТИФИКАТЫ
ОБРАЗОВАНИЯ, НАГРАДЫ, ОТЕЧЕСТВЕННЫЕ МЕДАЛИ И ИХ
КОПИИ В НАЗНАЧЕННЫЕ МЕСТА, В ТОМ ЧИСЛЕ В НАШЕ
УЧРЕЖДЕНИЕ.

ПРИКАЗЫВАЮ ТАКЖЕ ВОЗВРАТИТЬ, ПОСЛЕ ЗАКЛЮЧЕНИЯ
ИЛИ РАЗЪЯСНЕНИЯ "ПРОБЛЕМ" ДОКУМЕНТЫ НАЗНАЧЕННЫМ
МЕСТАМ ИЛИ НАШЕМУ ЗАВЕДЕНИЮ.

КАТАЛОГ И СПИСОК ИХ КОПИЙ
ПРИЛОЖЕНИЕ К НАКАЗУ № 1 - *Лейтенант ШИШОВ*

№ документа: _____

№ инвентаризации: _____

Классификация:	_____
Содержание:	_____
Срок хранения:	_____

10.6

Секретариат
1953 г. № 10

СЕКРЕТАРИАТ МГБ СССР

ТОМАСОВИЧ А.С. [20.03.53]

ЛИТОВСКИЙ ИСТОРИЧЕСКИЙ АРХИВ
PILDINIAI 100, 11001, 0001
Ties
Miestoviete [20.03.53]

КОСТАКОВАС ДАНИУСА
(На 10 00 от 5.I.1953г.)

На лиц, провозглашающих по поручению от Вас письмо, МГБ Латвийской ЦК рекомендует следующие материалы:

Мат. изободрой организационной части Каружского политехнического института ПИТНИАС Алевина С. Косовича, 1941 году рожденный, в прошлом латвийский деятель партии социал-демократов, в которую вступил еще студентом Петербургского университета. С 1918 по 1928 год являлся депутатом латвийского самоуправления Латвии.

А ранее служил в Латвии Советской власти, ПИТНИАС был ректором Каружского университета. В 1941 году покинул Латвию вместе с протоном, однако, по указанию бывшего генерала латвийской курландской армии ПАТТИСАСА, через органы шведской разведки был освобожден и продолжил работу в университете в Швеции преподавателем.

Полное наименование Латвийской ЦК от бывшего сотрудника ПИТНИАС также был помощник ректора Каружского университета.

Dok. Nr. 1.57. 1953 m. kovo 24 d. LSSR MGB ministro P. Kondakovo pažyma asmeniškai LKP CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl asmenų, apie kuriuos MGB turi kompromituojančios informacijos. LYA. F.K-1. Ap.10. B.151. L.135-141.

Doc. No. 1.57. A note of 24 March 1953 by the Minister of the MGB of the LSSR P. Kondakov personally to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus in regard to the persons on whom the MGB has compromising information. SLA. stk. K-1. inv.10. f. 151. p. 135-141.

Россия в этой области, ее возможности неограниченно в направлении на создание широкого университета от обычной чуждой планеты, особенно на передовых квалифицированных людей.

Ссылка ПУТИЦА упоминается в ответственной книге [Путин от имени министра], автором которой является американский опрос КАПРИС [книга вышла в 1980 году в США].

В этой книге дано подробное описание того, что когда освобожденная Канада от коммуно-фашистских политиков, Канадский Университет представлял собой на уровне органов Советской власти, в основном потому что французский коммунизм.

Автор книги

"В упомянутой работе только что упоминается [именно это] профессор университета по имени и профессору и ПУТИЦА А. в МОНТИКАЛИ.

...Получил от него письмо по поводу дела на границе, что был связан с тем, что делал профессор, что делал на нем.

...В это отношение в книге упоминается и на том, что делал профессор [именно это] ПУТИЦА А.

На два раза в университет в качестве заместителя Главной администрации международной организации "Движение Народов Земли" КАПРИС, который в 1980 году был на границе, в настоящее время является одним из ведущих экспертов международных центров.

В работе ПУТИЦА упоминается в дружеских отношениях с лидером социал-демократической партии Леном КАПРИС, который в данный момент является экспертом в области миграции в Канаде.

В настоящее время, согласно со своей книгой ПУТИЦА Леном, через посредников лиц, поддерживает контакты с ним и имеет материальную помощь себе КАПРИС - КАПРИС, вышедшей в свет в работе Советского Союза.

7/2/47
- 8.

1936-1938 г.г. являлся членом социал-демократической партии Литвы.

В 1939-1940 г.г. неоднократно выезжал в различные иностранные страны в Австрию, Францию и Германию.

После установления советской власти в Литве, был назначен Наркомом Внутренних Дел Республики. В период Отечественной войны находился в городе Молодечно, где являлся заместителем начальника милиционного института.

Среди своего окружения ГИРШЕНЯСКАС в то время выполнял антикоммунистические задания по вопросам организации вывозов, проведения земельной реформы, ликвидации незаконных организаций на фронтах Отечественной войны. Являлся на советской территории в основном организатором органов управления Советской власти. В то же время неоднократно оказывался в местах, где были в оккупированной Литве созданы нормальные условия жизни, чему можно возмещать основательный вклад. Рассказал, что после окончания войны Прибалтика, в частности Литва, была освобождена от Советской власти.

После возвращения в Литовскую ССР ГИРШЕНЯСКАС, вместе с группой подполковника полковника в Республике, в силу своих антикоммунистических убеждений, привлеченный к работе в Литовской ССР подпольщиком на других республиках. Препятствовал работе лит. коммунистической партии в период немецкой оккупации, проводил КЛ.

ГИРШЕНЯСКАС заключен в различные организации с главным тем же, окружного штаба "ЛМ" НАСЖИМЧУСОН, который во время перехода на волеугодное положение, в конце 1944 года покинул квартиру ГИРШЕНЯСКАСА.

ГИРШЕНЯСКАС в различные время поддерживает связь с антикоммунистическими членами Совета Курляндских полковников, литовской антикоммунистической.

Его племянник ГИРДИЛЗЛАС Намурова а. Намурова, 1906 года рождения, студент 4-го курса историко-филологического факультета Института Государственного образования в англоязычной группе, участвовал вместе с группой студентов англоязычного отделения, проводил англоязычные собрания, на которых обсуждался в англоязычном духе вопросы международной политики, науки, литературы и культуры.

ГИРДИЛЗЛАС выполнял в это время весьма более активной общественной работой.

Председатель Латвийского общества политический Александр Антонович 1906 года рождения, член КПСЗ, проживает во Франции семья. В 1938 году основал в Париже социал-демократов, являлся членом комитета социал-демократической партии в пар. Франции. В апреле 1939 года принимал участие в основании ЦК социал-демократической партии Латвии.

Его брат НИКИТОСОВСКИС - НИКИТОСОВСКИС Вольде в 1947 году был председателем организации КПСЗ, был членом партии и работал на ЦК КПСЗ.

Второй брат НИКИТОСОВСКИС Вольде в 1948 году также являлся председателем КПСЗ и работал на ЦК КПСЗ.

Сестра НИКИТОСОВСКИС Александра работала в организации КПСЗ, как секретарь в месте поселения.

Брат-председатель Александр Юзе Антонович 1-й ЗИГЛАС Вольде Волонин, 1909 года рождения, член КПСЗ, в 1917 по 1938 год принимал участие в партии большевиков. В 1938 году вошел в партия социал-демократов Латвии, являлся членом ее ЦК. После переезда в социал-демократов, был избран председателем руководящего комитета социал-демократов, где была спортивная организация политическая, выступавшая против интернационального движения и коммунистической партии Латвии. В 1937 году стал председателем в общественной организации трудящихся и сотрудничал в ее работе.

Александр ЗИГЛАС написал ряд статей в периодической печати Латвии. В этих статьях ряд колонки являлся

1948

- 7 -

...и... В печати опубликованы также статьи, в которых ЛДПСА приняла участие...

...в 1940 году, рабо-... в... и... Министром промышленности, пред-... делегатом... работы на...

... "Гласность" Министром промышленности... в 1930 году... в 1934 году...

... при Совете Министров Латвийской ССР... в 1937 году... в 1940 году...

... в 1935 по 1940 г. ... в 1940 г. ...

... в Латвии и Калининском государственном...

... в 1940 г. ...

ПРИКАЗЫ Письмо на 7 листов. Подпись *Григорьев*

МИНИСТР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
ЛДПСА ССР

(П. КОЛЛЕКТОР)

в.с./198

14 марта 1948 года.
Гор. Комитет.

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ АРХИВ
Республики Латвия
Телефон 22-22-22
Телеграфный код 22-22-22

Подпись: М. С. Г. ...
...
...

СЕКРЕТАРЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА ВКП(б)

ГОСПОДИНУ МАЛЕНКОВУ Г.М.

Все побережье Литовского моря относится к закрытой погранично-буферной полосе, через которую и производится экспорт товаров по пропускам, выдаваемым органами милиции. Однако, в настоящее время до сих пор не отменены порты Клайпеда.

Благоприятные условия производства в г.Клайпеде ввиду отсутствия промышленности, учебно-промышленных комбинатов и др., не являются объективно-полными трудом, производимый элемент производится в городе и в настоящее время.

Как портовый город и порт, Клайпеда привлекает внимание и иностранных туристов. Работниками органов безопасности и ООП через Клайпеду маршируют путем шпана, которые выдают им места урочки, а также факты подготовки и работы на границе.

Совет Министров Литовской ООП требует подчинения порту Советом Министров ООП по отменению Клайпеды ввиду решения шпанской портовой милиции.

Аналогичные предложения делаются и в Литовской ООП по своей линии. Однако, этот вопрос до сих пор не решен.

В целях отмены г.Клайпеды от производного и портового элемента и программы для доступа в деловом, против этого одобрения в решении этого вопроса.

Секретарь ЦК ВКП(б) Литва

/Снецкий/

"19" сентября 1951 года

Dok. Nr. 1.58. 1951 m. rugsėjo 19 d. LKP(b) CK I sekretoriaus A. Sniečkaus raštas VKP(b) CK sekretoriui G. Malenkovui dėl „režiminių“ miesto statuso suteikimo Klaipėdai. LYA. F.1771. Ap.1771-108. B.2. L.8.

Doc. No. 1.58. A letter of 19 September 1951 by the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus to the Secretary of the CK of the VKP(b) G. Malenkov in regard to giving Klaipėda the status of a "regime" city. SLA. stk. 1771. inv. 1771-108. f. 2. p. 8.

78.

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ АРХИВ ЦК КПСС	№ 10	№ 10	№ 10
Дата	1. Август		
Инициалы	Л. Салин		

собой влечет, а влечет это относится к демократическим делам. Вы понимаете, какие тяжкие последствия от этого, что это совершенно недопустимо. Получение плеток было связано от нулевой заработной платы за то, чтобы не выполнять возложенные государством обязанности.

Это очень большой вопрос и вопрос борьбы со влечением отцов, с поборами мы должны вести самым решительным образом.

Кроме того, в примере несколько фактов по поводу влечения нарушения, чем они выдвигаются, имеются ли основания в этом. Я должен сказать, что нет. Большинство нарушений социалистической законности, в особенности со стороны советского и партийного аппарата допускается вследствие, мне кажется, недостаточной политической подготовленности и понимания. Я могу в этом отношении привести такой пример: парторг Сарайской волости, Антурского уезда Дабаку, вместо разъяснительной работы по вопросу государственной хлебопоставки среди крестьян, встал на путь грубого администрирования и избивания крестьян. 28 августа этот парторг вынул крестьянку Дытене и потребовал немедленного расплатиться с государством, она дала соответствующее объяснение, что это делает бедно, он ее избивает, вынимает старую крестьянку - избивает, закладывает крестьянку - волоску дунюк и другие и также наносит разные оскорбления и т.д. Спрашивается, чем это вызвано, что он этим достиг? Однако, вместо того, чтобы поговорить по душам, а мы знаем, что население в этом году значительно сильнее участвовало в выполнении государственной хлебопоставки, поэтому и не выдвигалось крестьянина таких мер.

В этом же Антурском уезде исполнители обязанности зав. женским отделом Шенгерин в полном виде убила крестьянина Митюши: выстрелила собаку крестьянина, вынес удар 70-летней старухе, избил крестьянина-бабушку Балюкаса. Ну что это такое?

Примеры, у нас партии на эти факты реагировал, если были освобождены от работы и привлечены к ответственности.

Пат Гладина, член ЦКП/СЗ, председателем Балковского исполкома, с целью ускорения хлебопоставки выдвигает к крестьянам, которые не выполняли хлебопоставки, выставлял ремень оков, избивал крестьянку Кускина и двое суток берет и показывает крестьянам. Вот, видите, какую он имеет власть.

Dok. Nr. 1.59. Ištrauka iš 1947 m. lapkričio 27 d. LSSR prokuroro D. Salino kalbos LKP(b) CK XV plenumo. LYA. F.1771. Ap.10. B.36. L.80-81.

Doc. No. 1.59. An extract from the speech of 27 November 1947 by the Procurator of the LSSR D. Salin at the 15th Plenum of the CK of the LKP(b). SLA. stk. 1771. inv. 10. f. 36. p. 80-81.

79.

LITUVOS YPATINIAIS AKTYVAIS	
№ 1000 10 11	
Data	
Sudavimas 1. 1947	

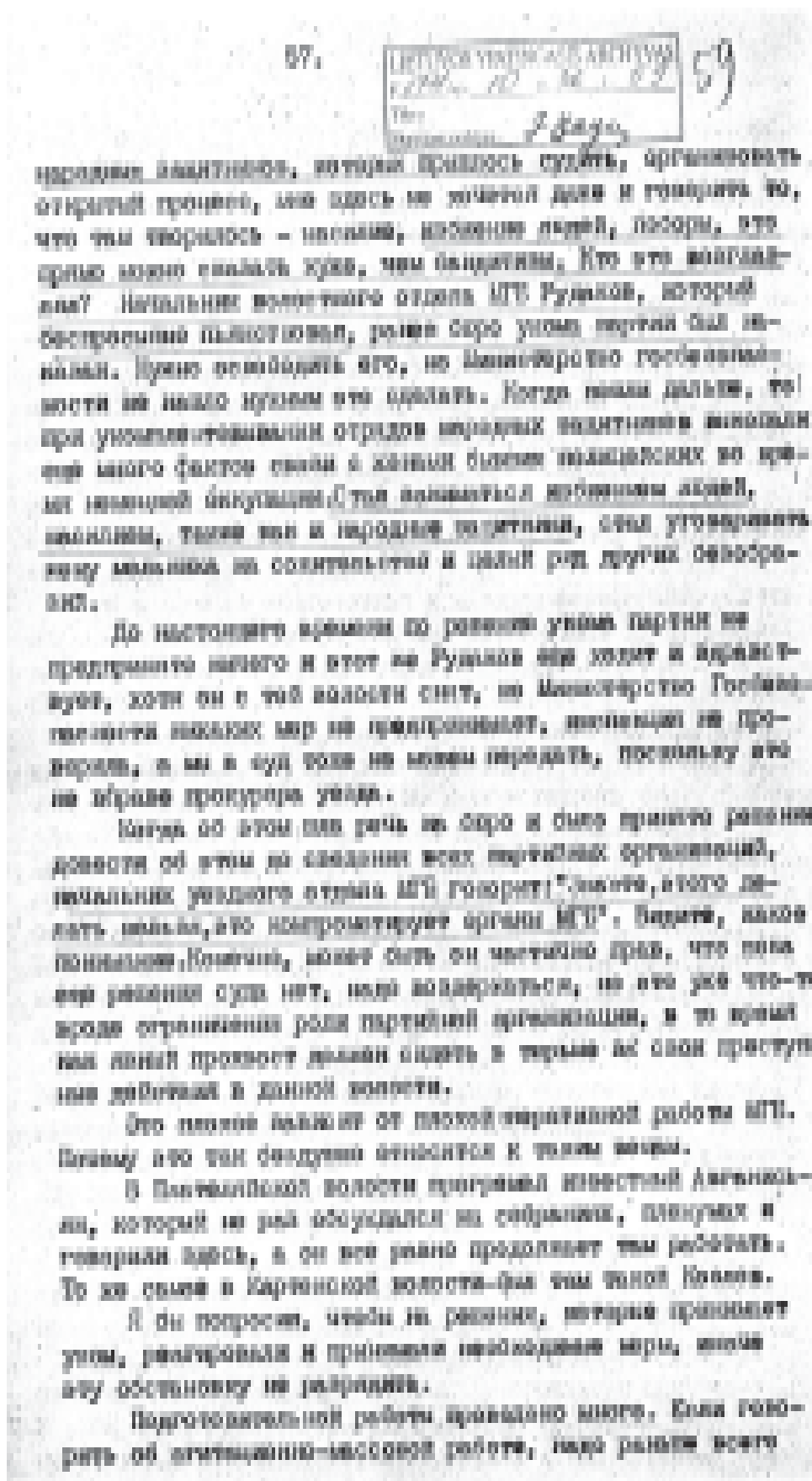
Был в Мариупольском уезде. Вы знаете уезд неблагополучный, много было событий, казалось бы нужно было посмотреть внимательно, а мы видим продолжение нарушения законности.

Имя председателя Пальварийской волости Белоров был в командировке, приехал к новоселу Кутиничу, который по закону не должен был сдаться госпиталю, но принял предложение пленных, начал одевать, посылал шваки, другого швака захватили и послали в обсервацию на шваком. Здесь открыли стрельбу, ранили его. Пытаясь это укрепляет авторитет представителя местного органа власти? Безусловно нет.

Директор Сосновской ЦК: Пальварис планировал, арестовывал крестьян, мобилировал, имел оружие, вставлял крестьян, цинковать его и т.д. Это просто возмутительный факт вражеской работы.

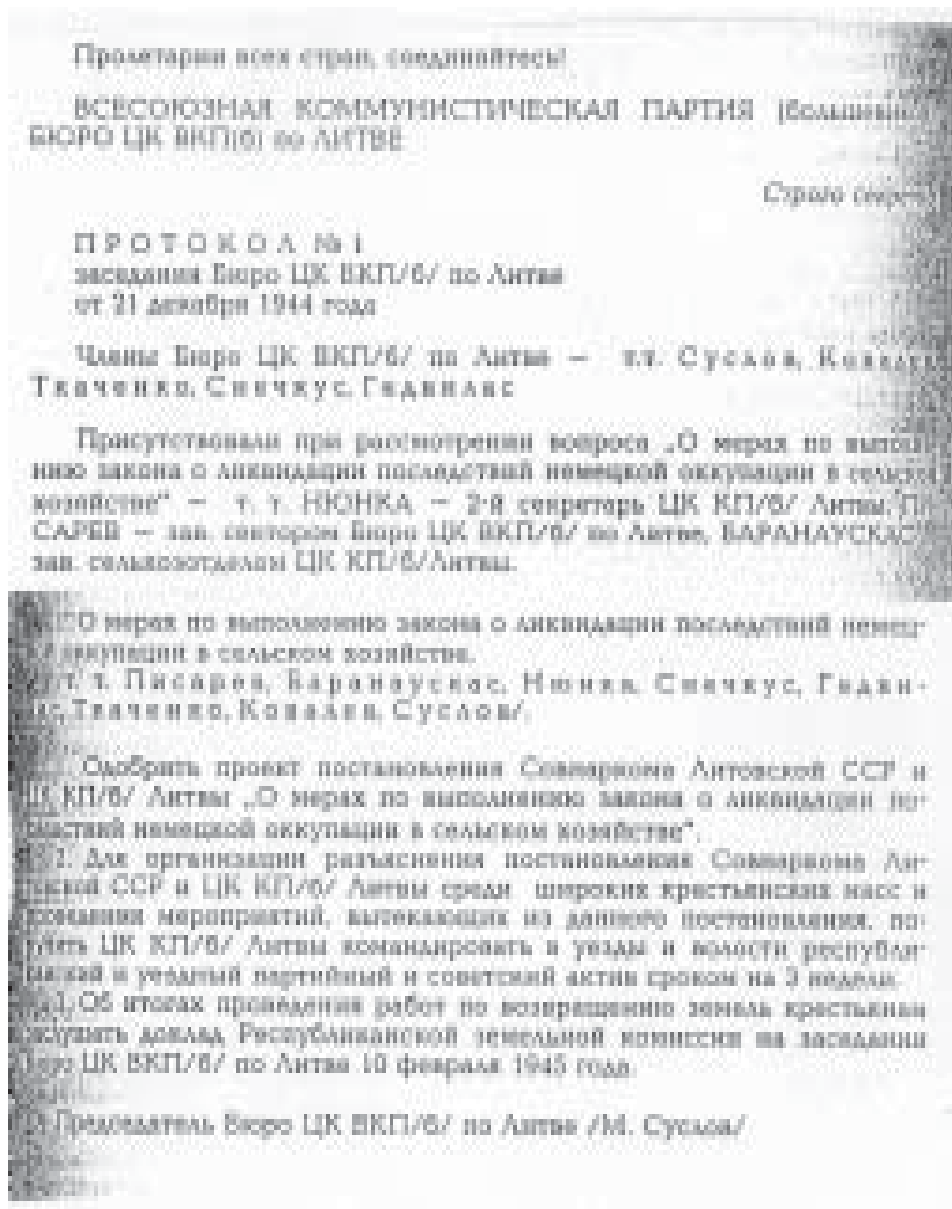
С этими проявлениями, как и у нас сейчас, многие партийные организации, при помощи со стороны ЦК партии Литвы, безусловно проводили большую работу, по ликвидации нарушения социалистической законности. Вы это и сами чувствуете, что нарушение стало меньше. Но она все есть и мы должны в этот момент, в момент проведения политической кампании во время проведения выборов обязательно вскрыть эти недостатки, проинформировать в пользу трудящихся масс, реагировать и ликвидировать нарушения советской законности, а это безусловно будет способствовать укреплению советской власти, ее авторитету.

И хотел бы, пытаясь случаем, сказать несколько слов о состоянии уголовного преступления в республике, товарищи, в деле борьбы с преступностью, это очень интересный вопрос. За 1947 год, истекшие 3 квартала по республике за уголовные преступления [кроме контрреволюционных преступлений] привлечено гораздо больше лиц, чем в 1946 году. За спекуляцию, разложение социалистической собственности, за грабежи и т.д. Спрашивается, чем объяснить рост цифр, или объяснить ростом преступности, или лучшей работой? Я думаю вы этим довольствоваться и успокаиваться. Конечно, эти показатели и в бы СССР, не в нашу пользу, но что рост преступности нет, видимо партийные организации, органы прокуратуры, судебные органы, начиная несколько ранее поставили вопрос по борьбе

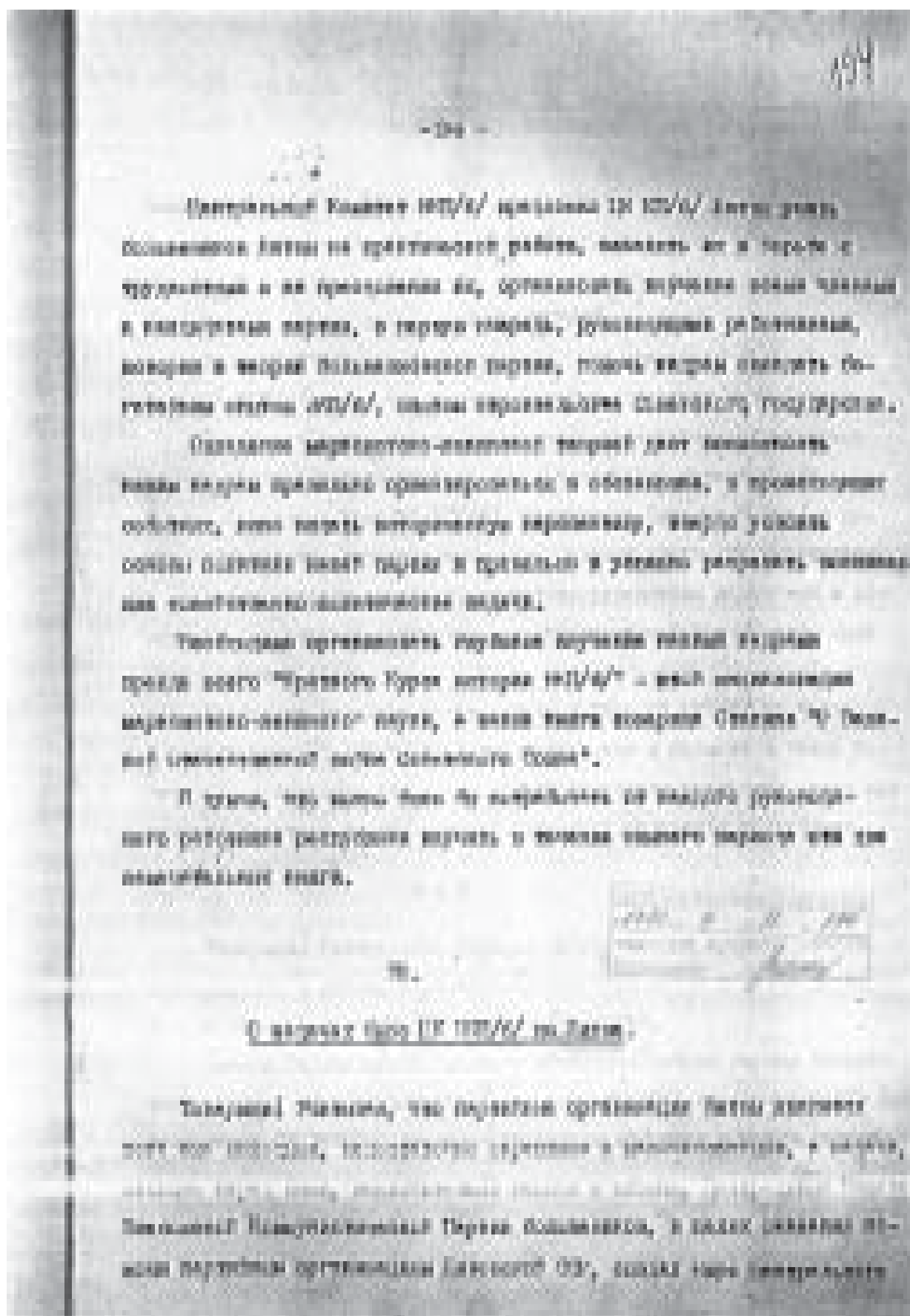
Dok. Nr. 1.60. Ištrauka iš 1947 m. lapkričio 27 d. LKP(b) Kretingos apskrities komiteto pirmojo sekretoriaus V. Maksimavičiaus kalbos LKP(b) CK XV plenume. LYA. F.1771. Ap.10. B.36. L.59.

Doc. No. 1.60. An extract from the speech by the First Secretary of the Committee of the LKP(b) of Kretinga county V. Maksimavičius at the 15th Plenum of the CK of the LKP(b) on 27 November 1947. SLA. stk. 1771. inv. 10. f. 36. p. 59.

Dok. Nr. 2.1. 1944 m. gruodžio 21 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro posėdžio 1-asis protokolas. Rusijos naujausiosios istorijos dokumentų saugojimo ir tyrimo centras (toliau – RNIDSTC). F.597. Ap.1. B.1. L.1–5.

Doc. No. 2.1. The 1st protocol of the meeting of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) of 21 December 1944. The Storage and Research Center of the Documents of the Newest History of Russia (further – SRCDNHR). stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 1–5.

Dok. Nr. 2.2. Ištrauka iš VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos 1944 m. gruodžio 30 d. LKP(b) CK IV plenumo. LYA. F.1771. Ap.7. B.11. L.194-195.

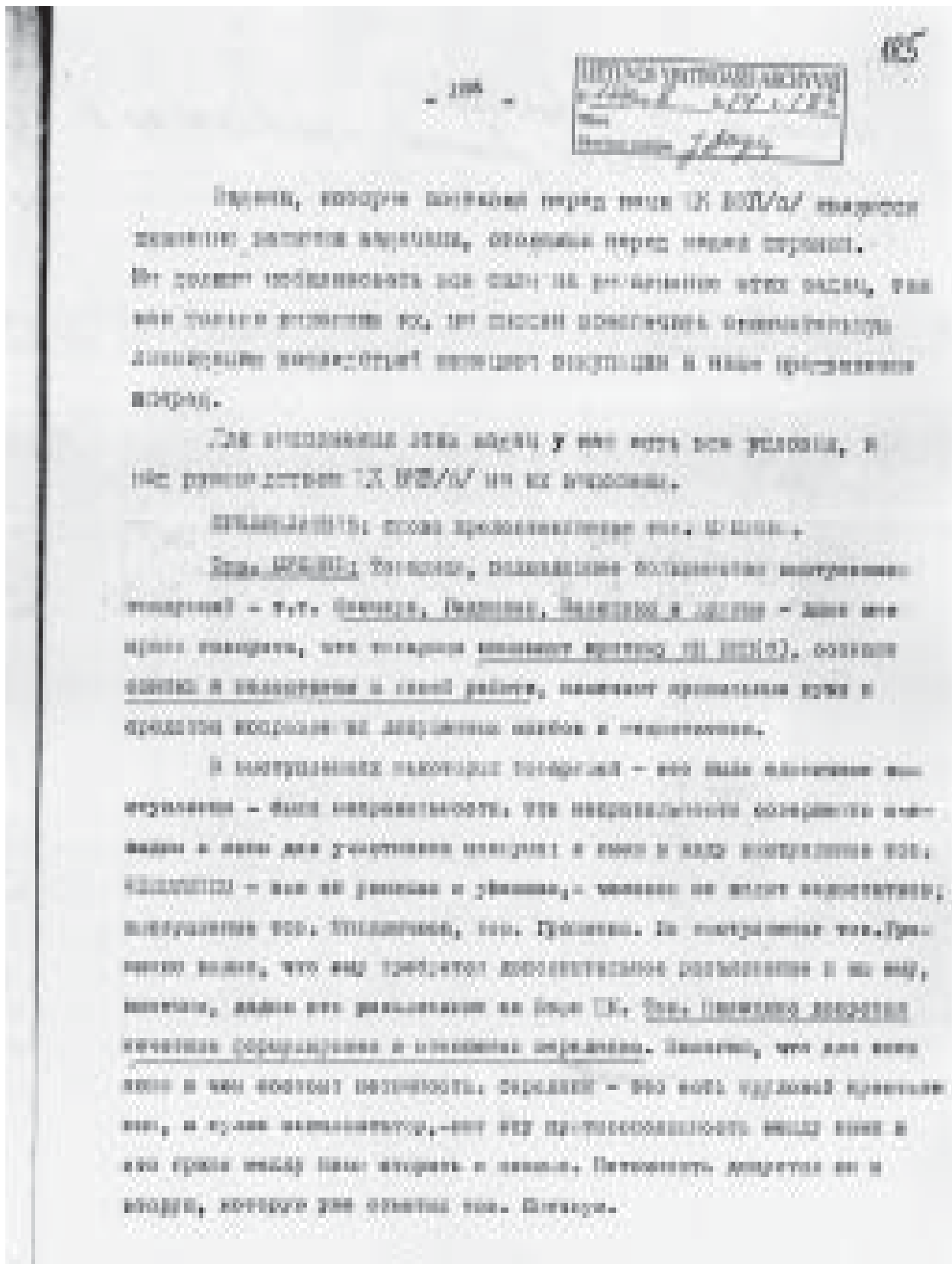
Doc. No. 2.2. An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov at the 4th Plenum of the CK of the LKP(b) on 30 December 1944. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 11. p. 194-195.

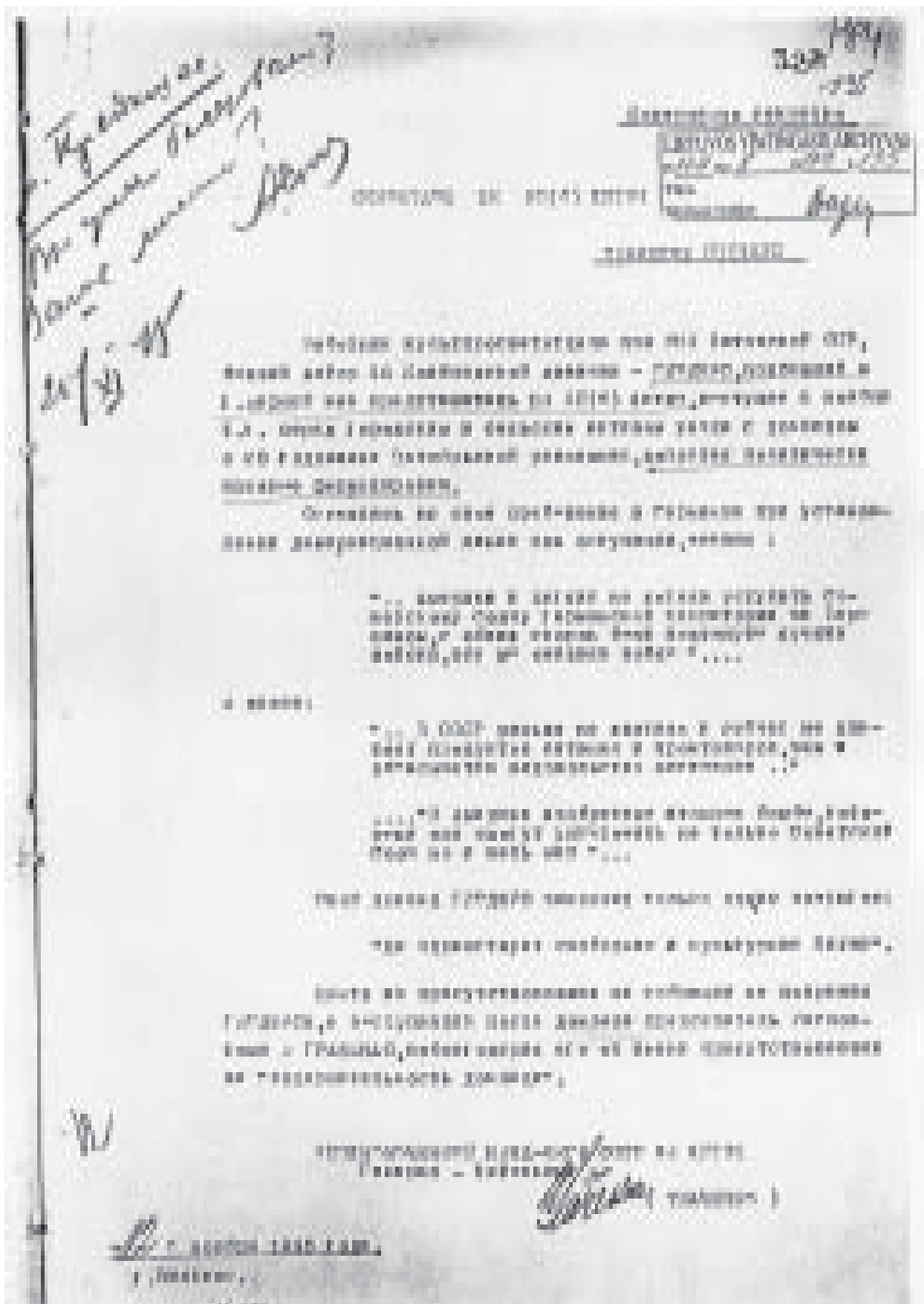

Dok. Nr. 2.5. Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 24 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos VII plenume. LYA. F.1771. Ap.8. B.14. L.185.

Doc. No. 2.5. An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov at the 7th Plenum of the CK of the LKP(b) on 24 August 1945. SLA. stk. 1771. inv.8. f. 14. p. 185.

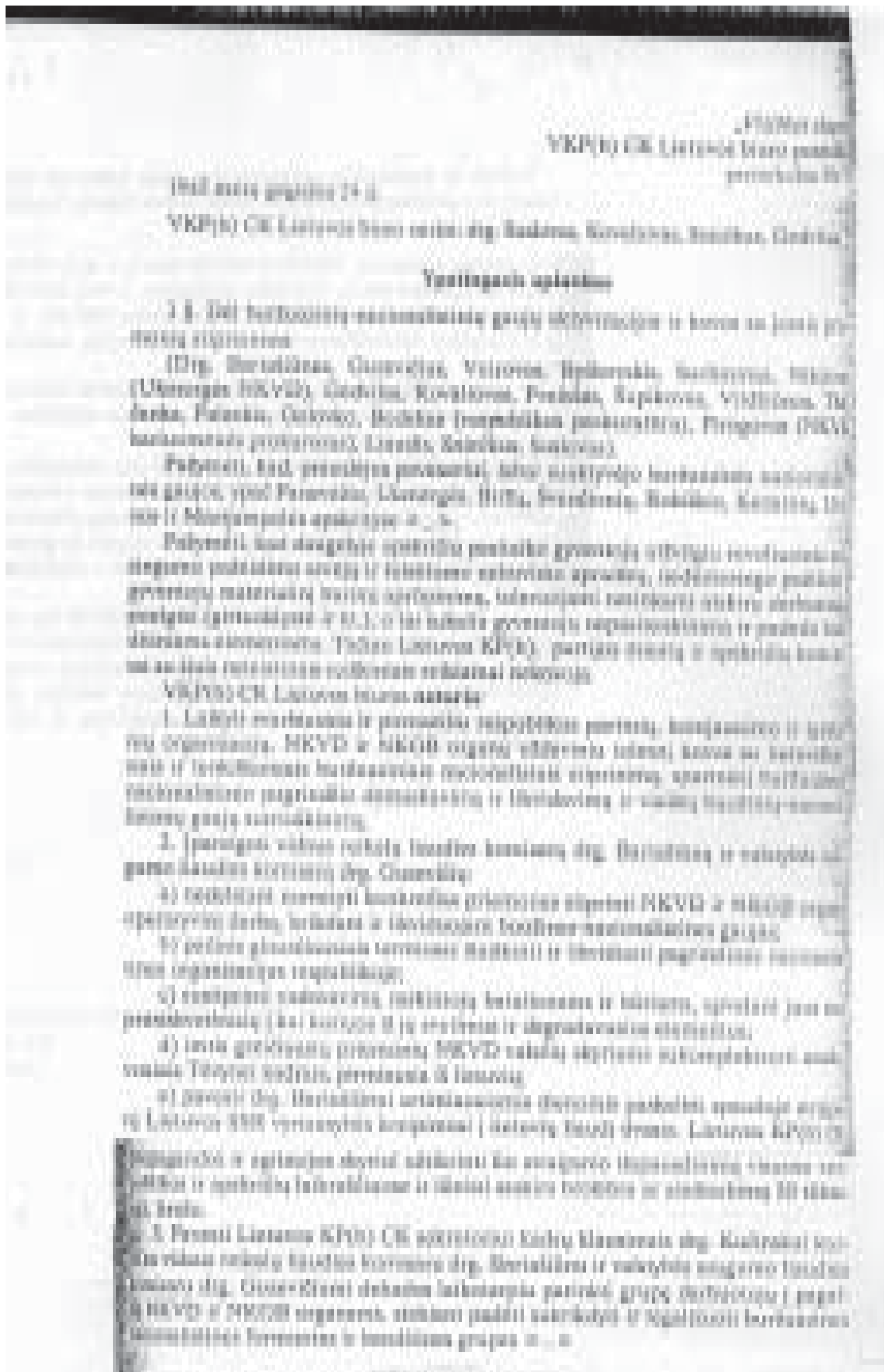

Dok. Nr. 2.6. 1945 m. lapkričio 12 d. SSRS NKVD-NKGB įgaliotinio Lietuvoje gen. ltn. I.Tkačenkos raštas LKP(b) CK I sekretoriui A.Sniečkui dėl mjr. V. Girdžiaus politiška netinkamo pranešimo. LYA. F.1771. Ap.8. B.179. L. 135.

Doc. No. 2.6. A letter of 12 November 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS in Lithuania Lt. Gen. I. Tkachenko to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus in reference to the politically incorrect report by Maj. Girdžius. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 179. p. 135.

Dok. Nr. 2.8. Ištraukos iš 1945 m. gegužės 24 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl buržuazinių nacionalistinių gaujų suaktyvėjimo ir kovos su jomis priemonių stiprinimo“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.100.

Doc. No. 2.8. Extracts from the decision of 24 May 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Increasing Activities of Bourgeois-Nationalistic Bands and Strengthening of the Measures in Fighting against them*. SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 100.

Ryšiui su barbarizaciją nacionalistinių grupių Lietuvoje veikiamų aktyvistų ir stiklams kao greičiau jais likviduoti, SSRS viduje rinkaty liudien komiarsą drg. Seriją pralyti.

4) a) didiam susigrimi. NKVD ir NKGB valstyje ir tarp valstyų skyrius, patalpa. Laima darbuotojus skyrių viršininkų patalpa, o visa kita šį skyrių operatyvini ir silniai sudiciali inkomplektuoti leisti patalpa 1000 km. ir patalpa ir rasti. 16 Klapėdos liturikacijos lauly skaitos kasinų, karininkų ir „Smert“ darbuotojų.

b) padidinti NKVD kariuomenę, veikiančią Lietuvos teritorijoje.

c) lieti liemti už respublikos ribų ir kiekvienas apskritis po 30-60 grupių valstyje pilybiškaisiu banding letnu.

5. Padidinti NKVD drg. Bartalidzei, NKGB drg. Ouzevičui, NKVD kariuomenės instruktorui drg. Pirogovui ir NKVD kariuomenės tribunolo pirmiškui drg. Chalininui organizuoti svirus parodomuosiu isianų procesus pilybiškama baidama ir tarosinama, demaskuotiems štrifiku signalu su gyvenojais. Organizuoti šios procesus lietuvių kalba apskaitoje ir valstyuose – rusikalbių įvykdyti visus *4...2*¹⁰⁰.

6. Padidinti NKVD drg. Bartalidzei, NKGB drg. Ouzevičui, NKVD kariuomenės instruktorui drg. Pirogovui ir NKVD kariuomenės Tribunolo Pirmiškui drg. Chalininui organizuoti visus parodomuosiu isianų procesus pilybiškama baidama ir tarosinama, demaskuotiems štrifiku signalu su gyvenojais. Šios procesus organizuoti lietuvių kalba apskaitoje ir valstyuose – rusikalbių įvykdyti visus *4...2*¹⁰⁰.

VKP(b) CK Lietuvos turo Pirmiškiam
(M. Stulovas)
(Pavilnis)¹⁰¹

1945 m. rugsėjo 17 d. buvo VKP(b) CK Lietuvos biuro pasispaudė (paspaudė Nr. 6), kuriame surašytas klausimas „Dėl VKP(b) CK 1945 m. rugpjūčio 15 d. nutarimo dalies, liečiančios lietuviškai vokiškojo nacionalistinio pogrindžio ir jo ginkluotų gaujų likvidavimą“.

„...“ Šiuo patvirtimo, kad 1945 m. rugpjūčio 15 d. VKP(b) CK nutarime „Dėl Lietuvos SSR partinio organizacijos partinio-politinio darbo trūkumų ir kėdų“, liečiančio kuo greičiau lietuviškai vokiškojo nacionalistinio pogrindžio ir ginkluotų gaujų likvidavimą, vykdomas nepatenkinamai, ypač Rokiškio, Utenos, Kėdainių, Utenos, Marijampolės, Raseinių ir Švenčionių apskrityse.“

Partiniai, tarybiniai ir komjaunimo organizacijos vis dar silpnai dirba politinėmis tarp gyventojų, darmaukaudami smulkiuosius ir lietuviškai lietuviškai vokiškojo gaujų rėmą. Daugelyje apylinkių dirbančiąsias susirinkimas organizuojami labai mažiausiu pobūdžio provokaciniai gaudai, prielaidų skleidimai platinami, negausu būdu skiriami.

VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimas:

1. Pareikšti ir visų Lietuvos KP(b) miestų ir apskričių komitetams, NKVD ir NKGB organams per trumpiausią laiką likviduoti banditines būdas ir grupas, patalpas, teritorijas, mobilizaciją ir kovą su jomis visais partiniais, tarybiniais, komjaunimo organizacijos jėgomis, NKVD–NKGB organais ir darbo žmonių, vytaimais ir kaimynais nuostabiomis ir geriausiomis sąlygomis.

2. Įpareigoti Lietuvos KP(b) miestų ir apskričių komitetams, NKVD ir NKGB apskričių skyriams užtikrinti bendrąjį numatytą planą likviduojant nacionalistinio pogrindį ir banditines formacijas vykdyti ir organizuoti būtinai papildomas priemones, atsižvelgiant į kaimynų būklėms valdymą ir apylinkės padėtį.

Nedelsiant sukurti apylinkėse, apimtos banditizmo, ginkluotas grupes ir padarimo kaimo aktyvo gyventojų apginti nuo banditizmo būdais, smulkiomis banditų gaujomis ir grupėmis šaukimą ir likviduoti. Organizuoti aktyvo mokymus, naudoti ginklus.“

3. Įpareigoti respublikos vidaus reikalų liaudies komisarią (drg. Barštas) ir valstybės saugumo liaudies komisarią (drg. Jafimovą):

a) papildomai komandiruoti į labiausiai banditizmo apimtas apskritis į pagalbą kaimams NKVD ir NKGB organams patyrusius čekistinius darbuotojus;

b) nedelsiant pasiūlyti apskritis komunistams kaimo aktyvui apginti turimus visose respublikos liaudies komisariatuose ir NKVD kariuomenės dispozicijoje trofėjinius gaudus, taip pat išskirti 8888 visose respublikos liaudies komisariatuose drg. Barštas klausimą dėl papildomo ginklų ir būdmonių, būtinų šioms tikslams, skyrimą.“

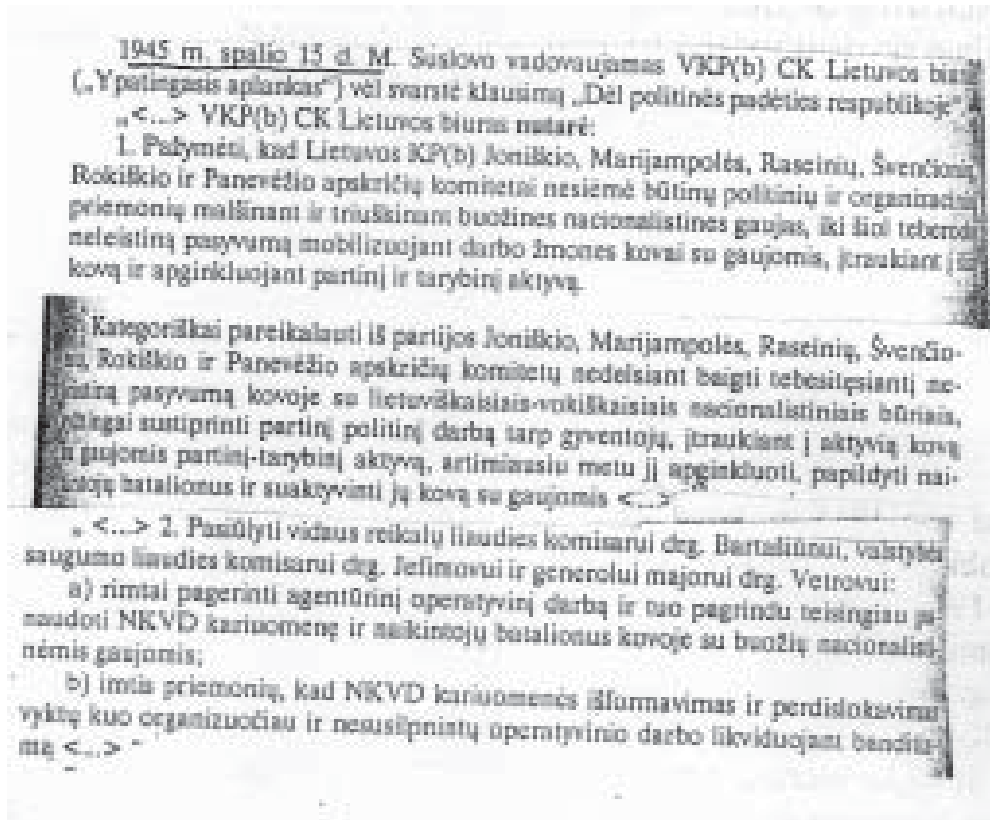
3. Pasiūlyti Lietuvos KP(b) apskritis komitetams:

a) patikėti valstybės sekretoriams ir NKVD valstybės skyrių viršininkams turėti sąrašus kaimo aktyvųjų, kuriems būtų galima išduoti ginklus, ir tuos sąrašus pateikti apskričių komitetų pareigūnams.“

Dok. Nr. 2.9. Ištraukos iš 1945 m. rugsėjo 17 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl VKP(b) CK 1945 m. rugpjūčio 15 d. nutarimo dalies, liečiančios lietuviškai vokiškojo nacionalistinio pogrindžio ir jo ginkluotų gaujų likvidavimą“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.137–139.

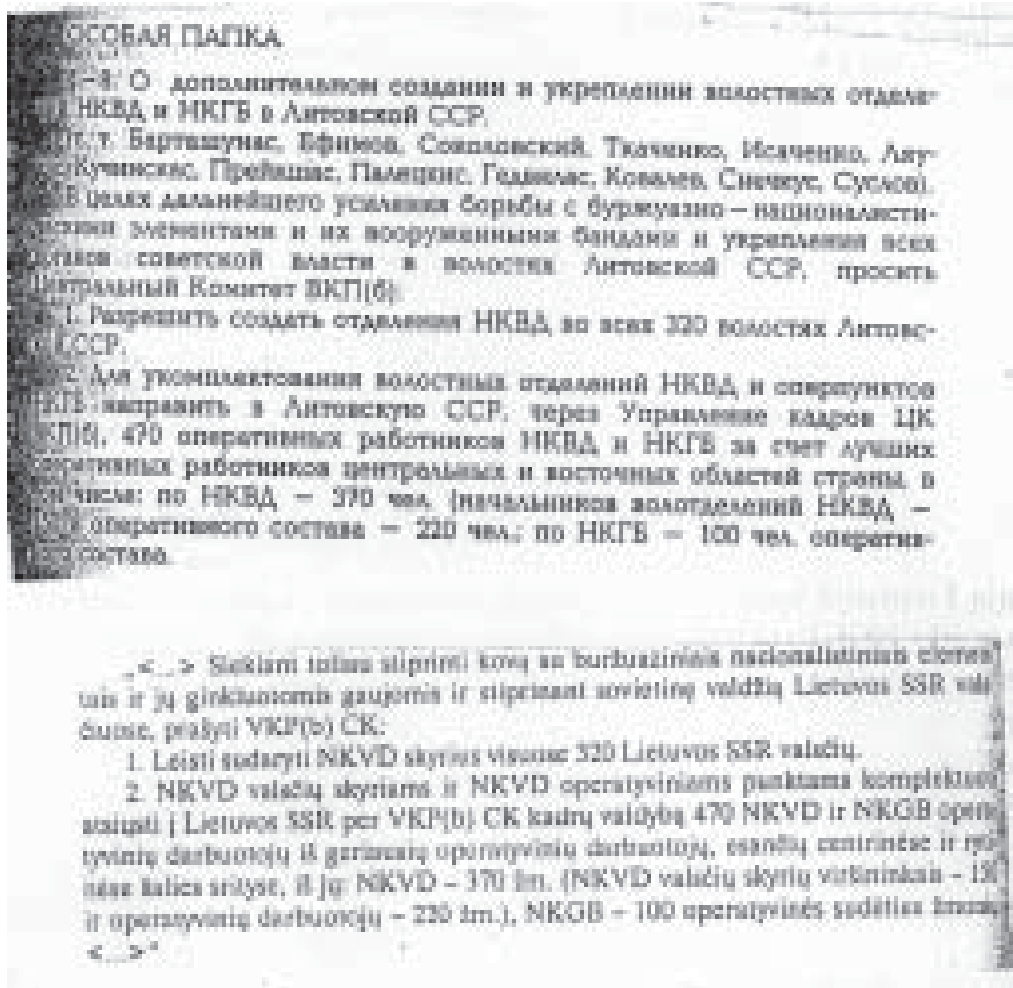
Doc. No. 2.9. Extracts from the decision of 17 September 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) On the Part of the Decision of 15 August 1945 by the CK of the VKP(b) Regarding the Liquidation of the Lithuanian-German Nationalistic Underground and its Armed Bands. SRCNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 137–139.

Dok. Nr. 2.10. Ištraukos iš 1945 m. spalio 15 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl politinės padėties respublikoje“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.140.

Doc. No. 2.10. Extracts from the decision of 15 October 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Political Situation in the Republic*. SRCNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 140.

Dok.Nr.2.11. Ištrauka iš 1945 m. lapkričio 10 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl papildomų Lietuvos SSR NKVD ir NKGB valsčių skyrių sudarymo ir stiprinimo“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.142.

Doc. No. 2.11. An extract from the decision of 10 November 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Formation and Reinforcement of Additional Rural District Divisions of the NKVD and NKGB of the Lithuanian SSR*. SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 142.

„Mokslas“

VKP(b) Centro Komiteto Sekretariatui
draugui J. V. Stalinui

VKP(b) CK Lietuvos Biuro
Ataskaita

«...» Apie politinę padėtį respublikoje ir kovą su buržuaziniais nacionalistiniiais elementais ir banditais.

«...» Nuo Lietuvos išsivadavimo iki vokiečiųy fašistinių grupių NKVD-NKGB organai sudarė 27 118 savitarnybių (komandirų ir savitarnybių pogrominių organizacijų) dalinių, banditinių grupių, iš jų ir 680 savitarnybių elementai. Šalia to, pagrinamasis darbas buvo atliktas pradedant 1944 m. gruodžio¹⁵. Tuo laikotarpiu buvo uždėta 22 504 km.

Per deklaratines karines operacijas, organizuotas išsivadavimą Lietuvą iki vokiečių pajūrio, respublikoje išsivadavus 483 banditinių grupių. Per tą laiką buvo uždėta 1174 banditai, iš jų 681a, – pradėdami grandžio rėmą. «...»

Lietuvos SSR NKVD-NKGB duomenimis, š. m. birželio 1 d. Lietuvoje toliau liko likę 143 banditinių grupių, iš jų 11 būrių, iš viso 6245 dalinių (iš jų 10 būrių). Patsiškai duomenys 101 grupis nepilni, nes jie atspindi tik pajūrio ir šalia banditinių grupių dalinius, o iš viso jų yra būriai daugiau. Be to, Lietuvos NKVD-NKGB organai vykdė 1318 savitarnybių ir atkryčių pogrominių dalinių, iš jų netgalinčių padėtyje, patalpa «...»

«...» Nuo taip pat pradedama drauge Berija toliau išsivadavimą ir kovą su buržuaziniais nacionalistais kovojant su 680 banditinių grupių vadų ir būrių laimėj. Dabur toliau pradedama drg. Berija kovojant. Drg. Berija pradedama Lietuvos atkryčių drg. Kobolovs ir Apolonovs. «...» drauge darbu deklaratinių karinių operacijų ir nacionalistinio pogrominio laimėjimo planų. Antiterroristinis išsivadavimas pradedama š. m. operacija «...».

VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkas
M. Suslovas
(Parasas)

Справка от 20 июня 1945 г.

№-01. О расследовании фактов нарушения революционной дисциплины в Амурском и Шаньинском уездах.

1. В связи с возмущенными сигналами и нарушением революционной дисциплины в связи с работой командиров различных органов Амурского и Шаньинского уездов командировать в названный уезд для расследования командира два из числа т. т. БУДАГОВСКОГО (Инструктор ВКР) и ВРЛНБ), ВАЛЕНТИНОВА (Прокурор Республаны) и МИЦКОВИЧА (Заместитель Инспектора для Амурской ССР по кадрам).

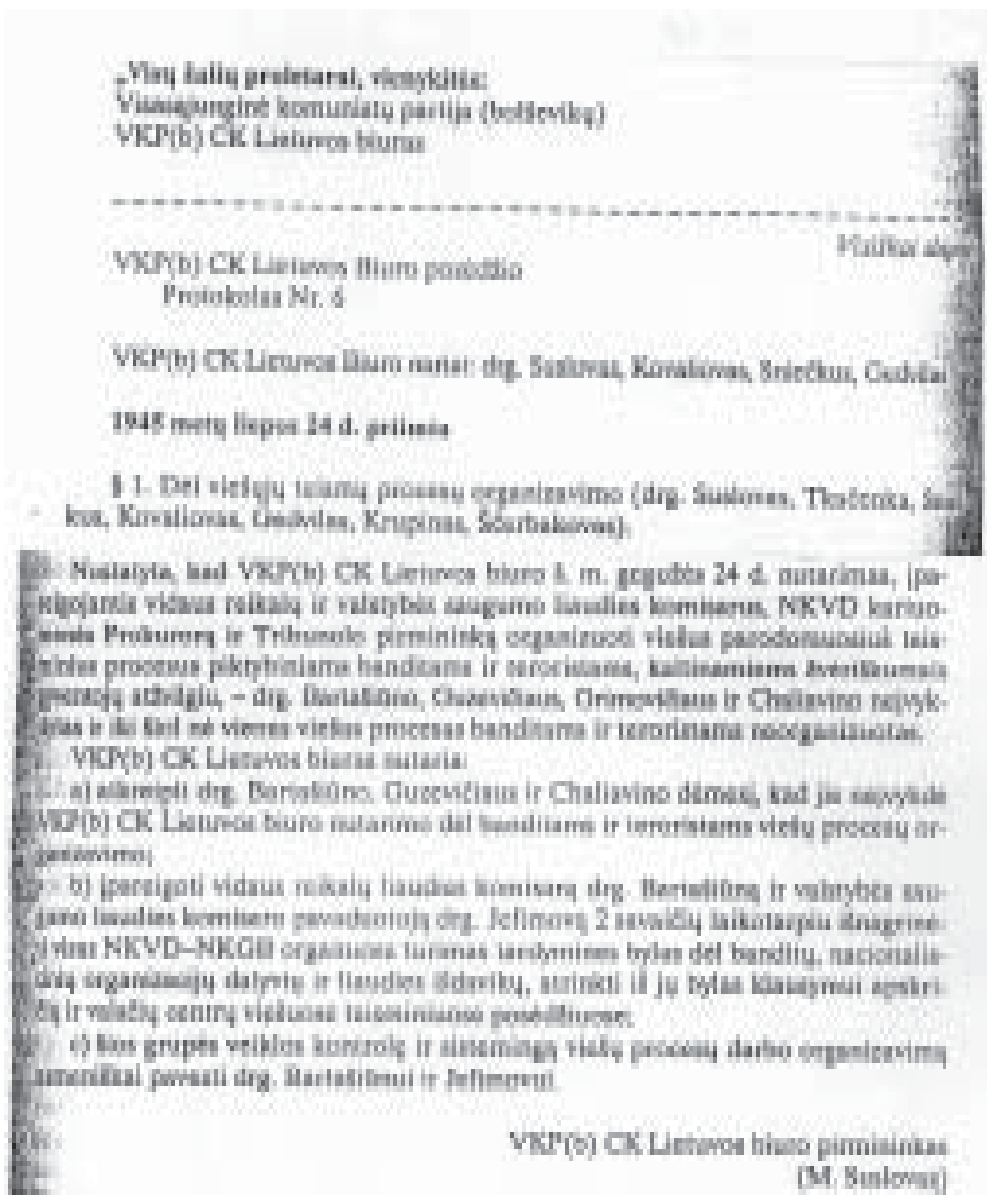
2. Поручить т. т. БУДАГОВСКОМУ, ВАЛЕНТИНОВУ и МИЦКОВИЧУ доложить ВКР ЦК ВРЛНБ по Литве и результатам расследования.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ВКР ЦК ВКП(б)
ИЮ АНТВЕ

(M. SUSLOV)

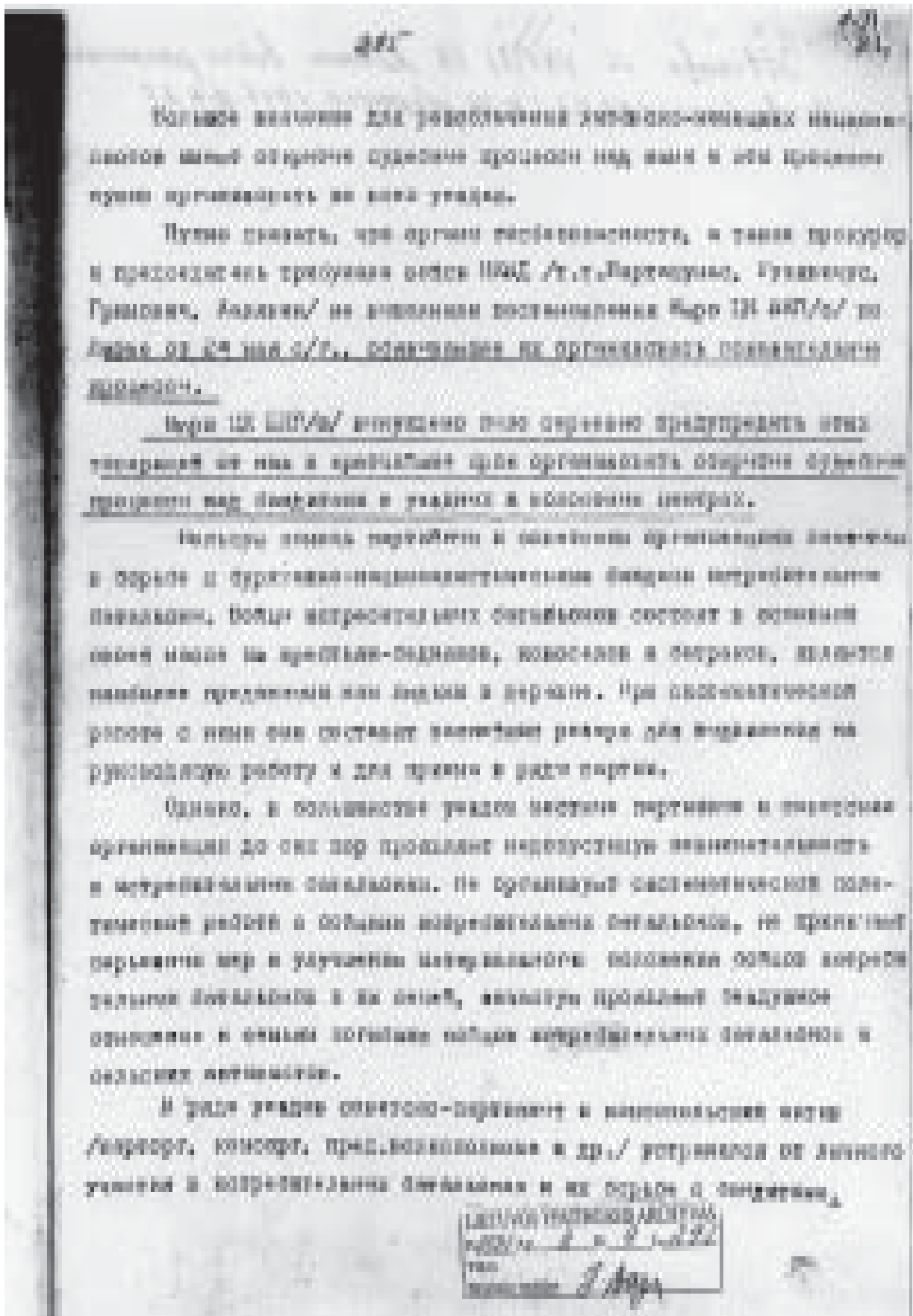
Dok. Nr. 2.12. Ištraukos iš 1945 m. birželio 20 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo ataskaitos J. Stalinui apie Biuro 1944–1945 m. nuveiktą darbą (36 p.). RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.2. L.18–21.

Doc. No. 2.12. Extracts from the report of 20 June 1945 by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov to J.Stalin about the work performed by the Bureau in 1944–1945 (36 p.). SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 2. p. 18–21.

Dok. Nr. 2.13. 1945 m. liepos 24 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimas „Dėl viešųjų teismų procesų organizavimo“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.135–136.

Doc. No. 2.13. The decision of 24 July 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Organization of Public Court Trials*. SRCNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 135–136.

Dok. Nr. 2.14. Ištrauka iš VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos 1945 m. liepos 28 d. LKP(b) CK VI plenumo. LYA. F.1771. Ap.8. B.9. L.291.

Doc. No. 2.14. An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov made at the 6th Plenum of the CK of the LKP(b) on 28 July 1945. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 9. p. 291.

- 45 -

В части сельского хлеба, богатство хлеба производится в этом году исключительно, так как много возмущения хлеба в сельскохозяйственные годы будут обеспечены поставками хлеба, но в этом году нет достаточной базы для удовлетворения хлеба. Выступил также народный депутат, который выступил с речью. Многие на заседании постановили этого вопроса. Было предложено, чтобы правительство принять дополнительные меры на стороне Сталина, чтобы не остаться на правых. Эти меры не предусмотрены, поэтому не стоит их откладывать.

Тем самым, основные реформы в этом году пройдут очень медленно и не будут до конца проведены, поэтому на стороне хлеба и организации не стоит. Не предвидено еще хлеба, но правительство не удовлетворено, потому что нет достаточного количества хлеба, а на решение ЦК по этому вопросу необходимо рассмотреть дополнительные меры. Поэтому, до конца года не одного человека в год не предвидено. На этом, решение ЦК необходимо рассмотреть на стороне центральных организаций, надо рассмотреть от нас тоже не отставать, так как от нас, чтобы не остаться ЦК устал.

Говорит тогда вопрос: в том случае, когда будет правительством очень много вопросов, давайте не будем в том смысле, как решаются Совет Министров в этом решении.

Тов. СЕРГЕЕВ: в этом решении?

Тов. АБРАМОВ: Нет, решение Совет Министров, чтобы давайте до 10 числа. Это решение в производстве министерств.

Тов. СЕРГЕЕВ: это решение?

О месте: тов. СЕРГЕЕВ и тов. ГАЛАНОВ.

Тов. АБРАМОВ: это еще в 1946 году было.

Тов. СЕРГЕЕВ: Товарищи, министры, а сейчас решение АБРАМОВ.

Тов. АБРАМОВ: - Мы тоже знаем, что не будем делать. В основном решение на работу - решение министерств, чтобы не отстать от министерств. Организация в этом году нет. Необходимо для этого сделать через министерств ЦК, но министерств отстать не должны.

Тов. АБРАМОВ: Товарищи, министры, это?

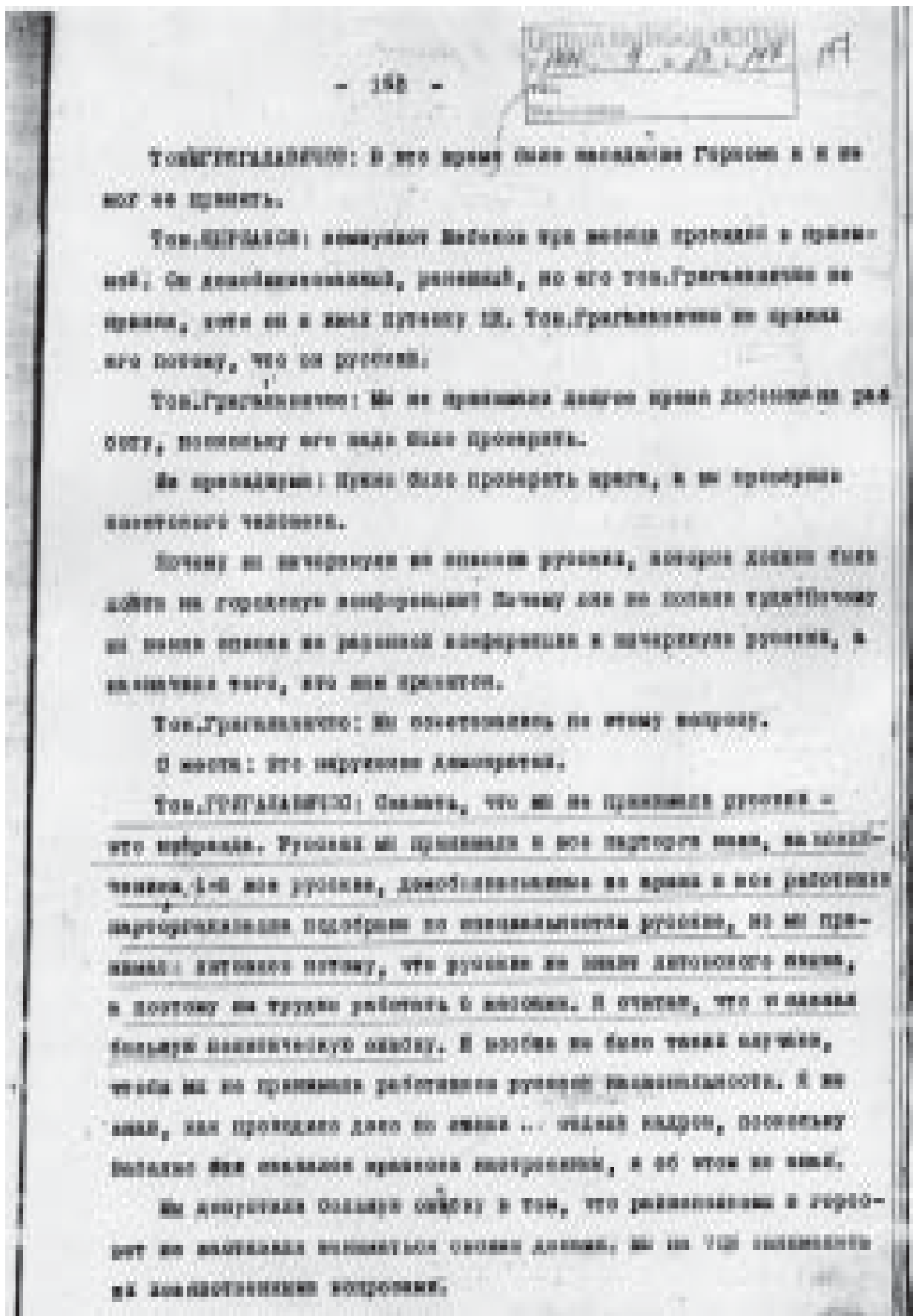
Тов. СЕРГЕЕВ: министерств в этом году.

Давайте не отстать, пусть не отстать.

Тов. СЕРГЕЕВ: Не давайте не отстать.

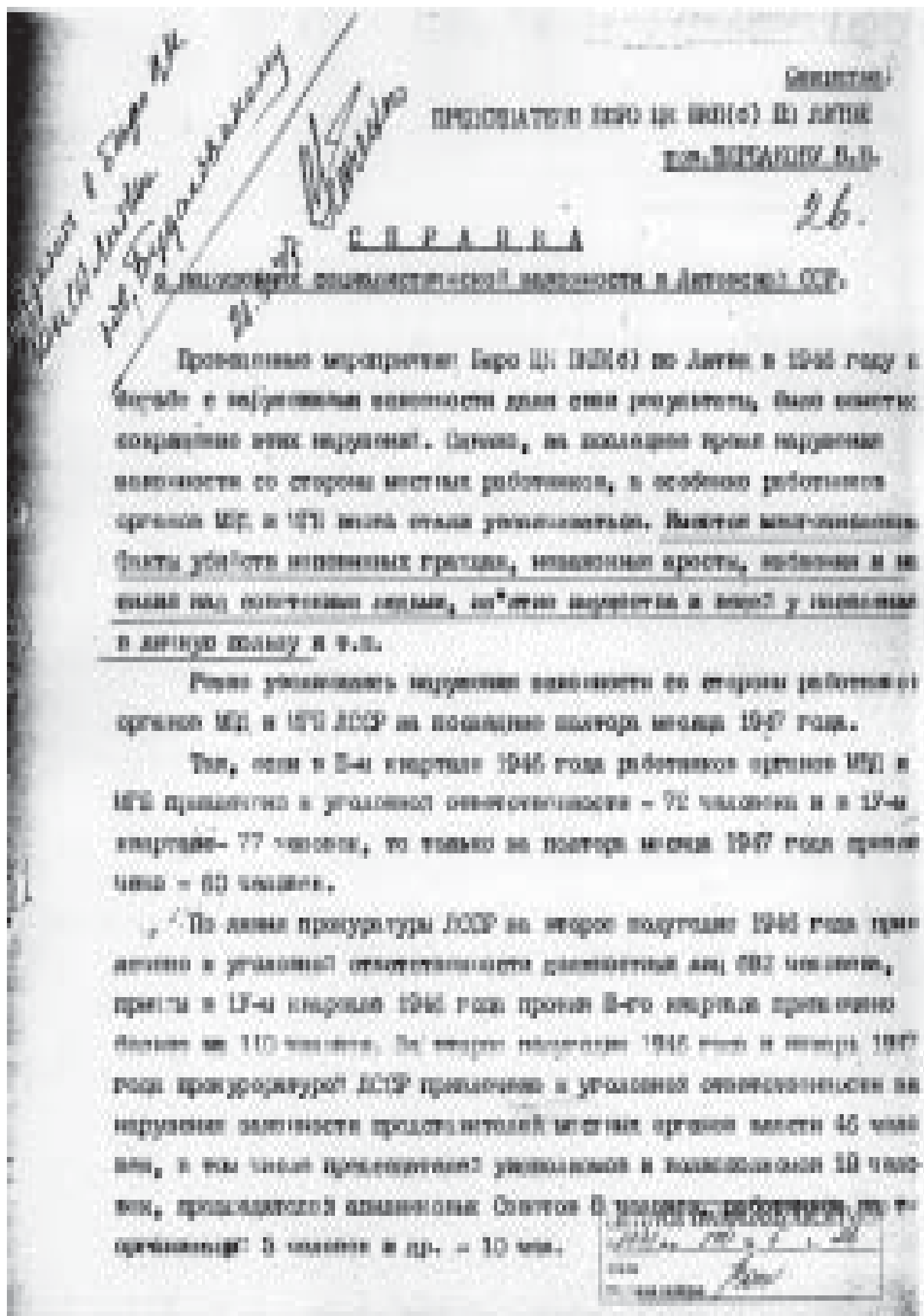
Dok. Nr. 2.15. Ištrauka iš VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko V. Ščerbakovo kalbos 1946 m. liepos 9 d. LKP(b) CK plenumo. LYA. F.1771. Ap.9. B.13. L.56.

Doc. No. 2.15. An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) V. Shcherbakov at the 10th Plenum of the CK of the LKP(b) on 9 July 1946. SLA. stk. 1771. inv.9. f. 13. p. 56.

Dok. Nr. 2.16. Ištrauka iš LKP(b) Kauno miesto partijos komiteto I sekretoriaus J. Grigalavičiaus kalbos 1946 m. liepos 10 d. LKP(b) CK X plenumo. LYA. F.1771. Ap.9. B.13. L.147.

Doc. No. 2.16. An extract from the speech by the First Secretary of the Party Committee of the LKP(b) of Kaunas city J. Grigalavičius at the 10th Plenum of the CK of the LKP(b) on 10 July 1946. SLA. stk. 1771. inv. 9. f. 13. p. 147.

Dok. Nr. 2.17. 1947 m. kovo 4 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nario F. Budagovskio pažyma „Dėl socialistinio teisėtumo pažeidimų Lietuvos SSR“ VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui V. Ščerbakovui. LYA. F.1771. Ap.190. B.5. L.26–36.

Doc. No. 2.17. The note of 4 March 1947 by the member of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) F. Budagovskij to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) V. Shcherbakov *On the Violations of Socialist Justice in the Lithuanian SSR*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 5. p. 26–36.

27

Средства производства основаны здесь в значительном количестве в Березинском, Гомельском, Мухоморском, Барановском, Ровненском и Лангунском районах.

Принято партизанские формы организации, основанные на принципах:

Воспитательный аспект.

1. 13 февраля 1947 г. инструктором отряда Березинского РО МДР Рыжовым в деревне Белоручье партизанской бригады Тарас в Чашинском районе в деревне Братови, Угнетинский район, а гр-ин Жуков по делу бригады у него парубки. Рыжовым был в деревне гр-ин Жуков, Рыжовым в партизанской бригаде, инструктором бригады, также в деревне Гр-ин Н.А., где была устроена группа партизан у него на чердаке и в подвале бригады в Мухоморском районе. Рыжовым в это время проводил в Мухоморском и в Чашинском районах в деревне кресты в деревне Березинского Н.А. в деревне Мухоморском районе на Советской деревне, также на районном уровне. Он проводил и также на деревне где они также его проводили, он проводил также и по проекту Рыжовым партизанской бригады в деревне район Березинского. После этого также в деревне, где был он старик Березинский Н.А., проводил его на своей бригаде в деревне, также был районный и подполковник. Партизаном в это время проводил в Мухоморском районе.

2. В январе 1948 года агенты Министерства закончили по Березинскому району - Березинский, село Березинский и Мухоморский проводил кресты партизанской бригады "Березинский" и проводил в Мухоморском районе партизанской бригады по усилению партизанской бригады, в Мухоморском районе партизанской бригады "Березинский", партизанская бригада под командованием партизанской бригады, также они не соглашались принять "Березинский". Гр-ин Березинский, партизанская бригада, по району Березинского, партизанская бригада проводил партизанскую бригаду партизанской бригады в деревне и деревне где он был. Партизанская бригада партизанской бригады Гомельского района, партизанская бригада Березинского района партизанской бригады Березинского, в Березинском

28

персона и Гербовникове выданы были персональные Орденские книжки и паспорта иностраннойสัญчественности, а также выданы паспорта на детей. Выданы паспорта и для поездки в Берлинский ОУ.

2. Визовый лист ОП Арсенко П.Ф., 17 января 1946 года, будучи пьяным, вошел в дом владельца Александрова в городе Калуга Павильонной площади, где после посещения призывной комиссии и под угрозой ареста (привлекая несколько патрулей) заставил владельца идти Александрова, но покаявшись отворотком Арсенко и убеждая с оружием в руках Курор. Арсенко арестован, для возврата военному трибуналу.

4. 18 декабря 1946 года военнослужащий ОП ОП Павлов и Гурьев, под предлогом проверки документов, вошел в дом гр-ки Соколовской и под угрозой оружия похищали ее. Гурьев арестован в 6-ом и Павлов в 4-ом Рязань деловой отделом.

5. Военный прокурор Павел Павлович Соколов обвиняет арестан арестан Халд государству под угрозой призыва на военную службу, арестован в 1-ом Рязань. Угрозы арестану Гурьев Рязань после того случая. Соколов арестован и угрозы арестован ОП.

6. Застрел. членом Государственного комитета Иван Александрович Мельник арестован у арестан, в том числе и у арестан, для ареста в 6-ом Рязань арестован арестован и арестован в 6-ом Рязань арестован, а также арестован для ареста Рязань, арестован у гр-ки Павловской, в городе Рязань. Арестован также арестован Мельник, арестован на месте с сотрудниками КО ОП Рязань у гр-ки Павловской. Кроме того, Павел Мельник арестован на месте гр-ки Соколовской, трибуна от него продать КО арестован государству через ОП арестован, арестован на ул. Бела арестован.

Секретарь
[Подпись]
[Подпись]

29

7. Народный комиссар Грозненск (Грозненский) колхоза, работавший на территории колхоза, имеет право получить гр-на Алехина.

8. Народный комиссар Грозненск (Грозненский) колхоза, работавший на территории колхоза, имеет право получить гр-на Алехина. В период Грозненского колхоза Грозненский, народный комиссар Грозненск (Грозненский) колхоза, работавший на территории колхоза, имеет право получить гр-на Алехина. В период Грозненского колхоза Грозненский, народный комиссар Грозненск (Грозненский) колхоза, работавший на территории колхоза, имеет право получить гр-на Алехина.

9. В ряде колхозов Грозненск (Грозненский) колхоза, работавший на территории колхоза, имеет право получить гр-на Алехина. В период Грозненского колхоза Грозненский, народный комиссар Грозненск (Грозненский) колхоза, работавший на территории колхоза, имеет право получить гр-на Алехина.

Выводы дела.

1. В ночь с 21 на 24 декабря 1945 года гражданин Грозненск (Грозненский) колхоза, работавший на территории колхоза, имеет право получить гр-на Алехина. В период Грозненского колхоза Грозненский, народный комиссар Грозненск (Грозненский) колхоза, работавший на территории колхоза, имеет право получить гр-на Алехина. В период Грозненского колхоза Грозненский, народный комиссар Грозненск (Грозненский) колхоза, работавший на территории колхоза, имеет право получить гр-на Алехина.

Секретарь Грозненского колхоза
[Подпись]

30, 4.

Григорий Лод.

1. 20 января 1947 года створил саперно-инженерный Ротаментного ВД 70 Мр. Смерть нанесла с имени Карповской, Фурман и др. Екшнштейн, исполнив тем приказом и приказом в дом гр-ки Печениной, по адресу Пискаревский и вблизи восточной стороны. Целился по дому Печениной, Смертью дрова выстрелил убитого. После этого целился в дом гр-ки Печениной, который выжила у оставшихся беглецов, при Смертии выстрелил на расстоянии убитого. Труп убитого выжила в доме, выжила в доме и в доме. В феврале в.р. Василий Труфанов расследовал это дело по указанию председателя на момент: Смертии выжила в доме, в Карповской в 10-ти годах III.

2. Предоставляя указания Чеховичев, что известность: Телом и указаниями: убитый выжила Смертии (не член ВПКС), Фурман исполнил приказом на выжила убитого по Курганской стороне, исполнил выжила убитого и выжила под выжила, выжила на выжила в приросте хлеба государственного выжила и выжила в выжила, в том числе на выжила в выжила, и выжила тем выжила на выжила выжила. Чеховичев и другие выжила и выжила на выжила.

3. 20 декабря 1947 года, арестованный в городе Пискаревке два выжила на выжила убитого, член ВПКС Дроздов выжила в дом в гр-ку дом Давыдовы Примова (смерть) и выжила убитого на 70 лет-убитого на тот выжила. Телом на выжила тем выжила в выжила с тем в выжила выжила, выжила на выжила выжила выжила. Дроздов выжила в выжила и выжила ответственности.

4. Предоставляя Пискаревского выжила выжила в выжила на выжила, на выжила выжила выжила в выжила выжила выжила, выжила на выжила в выжила, тем выжила на выжила в выжила. Кроме выжила выжила выжила и выжила на выжила на выжила на выжила выжила выжила выжила в выжила выжила с выжила выжила выжила выжила.

И. И. ПИСКАРЕВСКИЙ РАЙОН
 [Подпись]
 1947
 [Подпись]

№	ВОС	№	УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ	№	31	Стр.	1
Имя							
Фамилия							

Б. Барышарь уездного суда Архангельска, свидетели и председатели
 дворянского комитета ввиду отсутствия арестованных арестованы на время от
 продажи вещей Государству и возвращены им в срок, для осмотра под
 стражей от 8 до 12 часов.

В. В. Виноградов ввиду, с целью кончить простым образом
 вещей Государству, отобрала у них их вещи и не возвращала до тех
 пор, пока веро не будет признано.

Допросный лист.

1. Группы коммунистически-фашистского комитета уездного
 под руководством бывшего дворянина Тарасова, 22 января 1946 г.,
 возвращались в г. Думиньин, останавливаясь в деревне Давыдовское в доме
 гр-ки Габурье Петрали. При просмотре документов и принадлежностей осмы
 сл, которые были не найдены, коммунистически-фашистский комитет в доме
 Габурье, познакомил Габурья от своего сына, заместителя инде-
 дентора ИС, для расследования. Тут же по приказу Тарасова все члены
 Габурья (7 чел., из них 6 женщин и детей) была вывезена по двор и
 пять часов на них расспрослено, а дом Габурья признан в подос
 глас. Ответами этого преступника признаны к ответственности в
 доме Габурья и домик Габурья.

Допросный лист.

1. Михаил Александрович ИС Потапов 16 января 1946 года,
 будучи пьяным, был вывезен коммунистическим агентом в подосудной г. Давы-
 довском дворянского комитета ИС Виноградов и уездного комитета на-
 главником Тарасов, отобрала им в подосудной в ГО ИС, зарегистри-
 гр-ки Березов и темной дачи гр-ки Коммунистическая. Речь шла о даче
 Потапов Тарасовых и в-се были дачные члены. Протокол этот
 не известен проведением комитет прокуратуры?

2. Александрович ИС Виноградов 10 ГО ИС, бывший
 дворянин Давы, будучи на территории дачи и уч. уполномоченным Тар-

...находить пашню в округе близлежащую деревню, в результате
...убыва протоптана, которая на нем не выдерживает. Кроме того
...для открытых земель.

3. 20 декабря 1947 г. работником милиции Ю. М. П. Пашкин в деревне
...на пашню, которая в округе пашни находится усадьбы Пашкина
...Пашкина, пашня на ее территории, которая находится в округе Пашкина
...Пашкина усадьбы в округе, на пашню кто был предоставлен пашню
...на много других работниками Ю. М. П.

Континентальный усадьба.

1. 25 февраля 1947 г. работником милиции Ю. М. П. Пашкин в деревне
...Бродячий пашня, которая в Бродячий пашня, на территории Бродячий
...пашня на пашню в округе Пашкина, на пашню пашня, усадьбы
...пашня и пашня пашня Пашкина Пашкина в Пашкина. На пашню
...пашня пашня.

2. Бродячий пашня пашня Пашкина Пашкина, пашня в
...пашня Пашкина, которая в округе Пашкина, в округе Пашкина пашня
...пашня пашня пашня Пашкина, усадьбы пашня и пашня пашня
...пашня, в округе пашня Пашкина пашня пашня пашня Пашкина
...пашня пашня Пашкина пашня в округе пашня Пашкина Пашкина
...пашня пашня пашня Пашкина пашня пашня пашня пашня Пашкина
...пашня пашня пашня Пашкина пашня пашня пашня пашня Пашкина
...пашня пашня пашня Пашкина пашня пашня пашня пашня Пашкина

Российский усадьба.

1. В Российской усадьбы пашня пашня пашня пашня пашня пашня
...пашня пашня пашня пашня пашня пашня пашня пашня пашня пашня
...пашня пашня пашня пашня пашня пашня пашня пашня пашня пашня

1. Пашкина Ю. М. П. Пашкина Пашкина Пашкина Пашкина Пашкина
...у Пашкина-Пашкина Пашкина Пашкина Пашкина Пашкина Пашкина
...у Пашкина, пашня пашня пашня Пашкина, пашня 4 пашня, 100

89

В то же время в этот период были ликвидированы предприятия по
 две фабрики крупной промышленности: Тольяттинская 2-го сте-
 канового завода г. Дзержинск Сормовская заводская фабрика
 Канавинского, у которой было оборудовано свыше 18.000 рабочих мест,
 заводская школа на 68.000 рабочих, оборудована на 67.000 рабочих,
 общежитие на 47.000 рабочих, колхозы, дома, 60 пар туров и авто-
 бусы.

В г. Дзержинске ГП СССР был организован на ликвидированном заводе
 завод Г. 2, работавший наладочным П-О цехом фабрики "Турк", у кото-
 рого одновременно находилась небольшая конструкторская бригада
 на сумму 10.000 рублей. Из истории мы видим, что этот завод в этот
 период был передан заводскому ГП Черномы, которое функционировало
 только на подстанции в городе и завод Г. 2, принадлежал ГП СССР,
 пока он не был передан.

И. П. Черномы
 [подпись]

История создания ГП.

За период работы при формировании ГП в Дзержинске Тресту
 по всем ГП передали имущество бывшего Сормовского завода
 Канавинского, на который передано имущество на в том числе имущество
 и укомплектованность, при этом укомплектованность была на уровне
 100%.

История ГП Г. 2 была представлена 7 страниц в укомплектованности
 имуществом завода на сумму в 10.000, при этом имуществом ГП
 в Г. 2 укомплектованность при этом имуществом Канавинского
 работавшем ГП Г. 2. Имуществом ГП было передано ГП Г. 2 на
 в 100%.

История ГП Г. 2 была представлена также на сумму в
 сумме с имуществом в 10.000. При этом имуществом в сумме
 были переданы работавшем ГП Г. 2, имуществом, на имуществом
 имуществом на, под имуществом имуществом, имуществом,
 имуществом и имуществом на с имуществом.

то МЭТ Трансильвании уже многократно были без приглашения в
участии представителей С. Салаши - Маруца, Виланос, Буланескут,
Сурвай, Арвинская и Гал.

Эти принципы следуют из того, что некоторые работники орга-
на МЭТ, не имея или не имея полномочия заниматься участием
бюджет и не посещая, стали на своей территории для провинции
или иногда в более широком плане. Таким образом, надо развивать
проект и обеспечить строгое соблюдение интересов сообщества трансиль-
вании.

П. 4. 1. 1. 1. 1.

Данные являются частью информации на регулярном заседании,
что является частью регулярной работы по отношению к инфор-
мации, которая касается, особенно проект, включая и планы, про-
екты, или проект, также делится информацией в результате встречи.

Подразделяется и регулярно в рамках организации орга-
на МЭТ, в МЭТ становится обычным явлением. Руководство этой организа-
ции организует работу по различным направлениям организации
на работе и в области науки.

Центр, включая и регулярные заседания проводятся в целях
взаимодействия с другими организациями, но все же в том, что касается
неофициально, тогда же особенно важным должно быть внимание
на регулярные заседания организации.

Таким образом, фактор увеличения количества и морального фактора
для повышения-осведомленности работников организации МЭТ и МЭТ
и поэтому важно для них взаимодействие, а также и участие для более
полноценно, то является они на первом этапе работы.

Важным является организация на регулярном этапе создания своей
информации и поэтому важна в регулярные заседания организации, целью
является делиться и обучать.

Важным является, чтобы работа была регулярной и регулярной
информации об условиях и регулярные заседания для организации МЭТ
Трансильвания, проект работы с организацией и информацией
такая, чтобы обеспечить регулярную информацию, необходимая для работы

36

11-

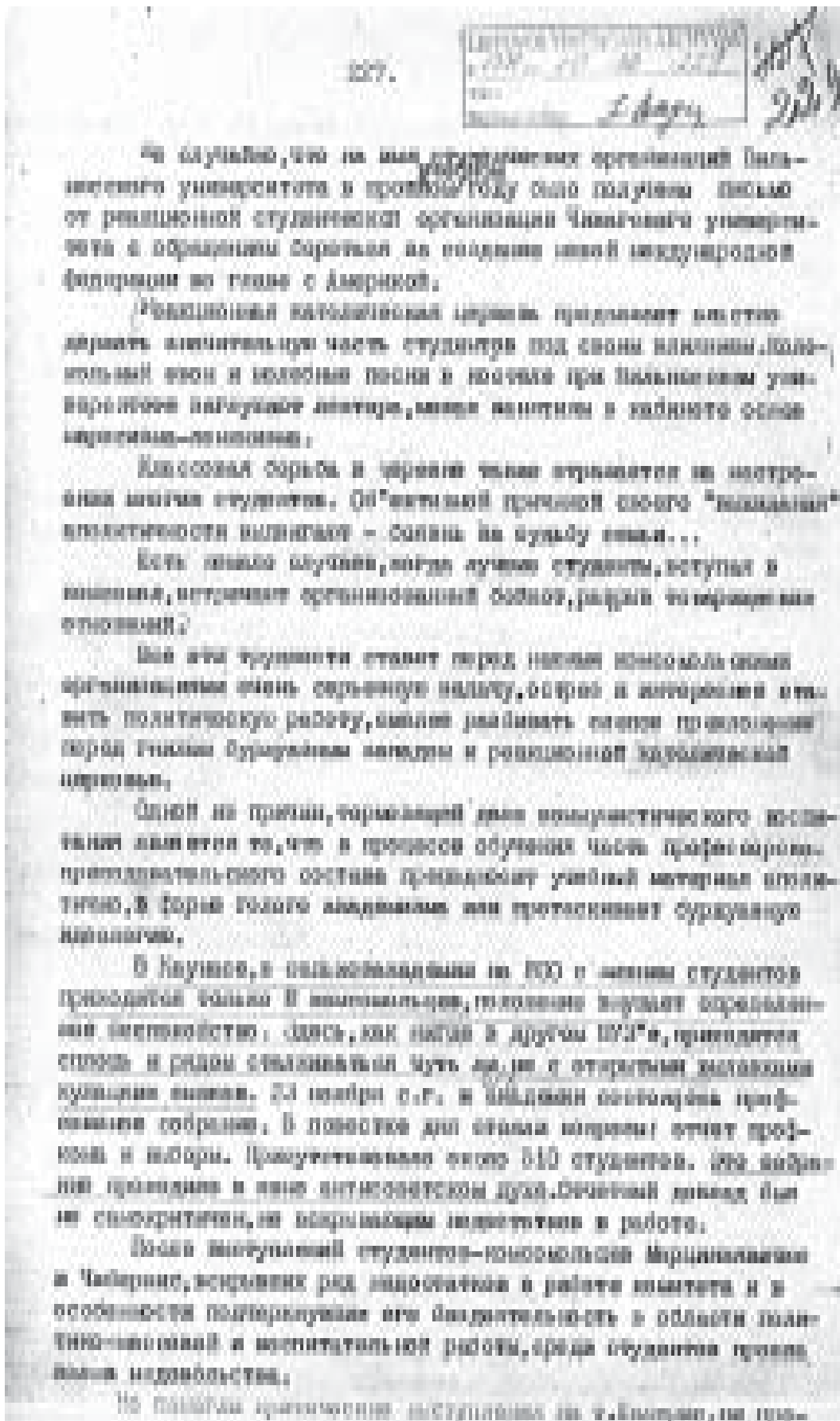
и пришедши в подражательный, а не самостоятельный вид, как
было, и вследствие этого исключает из области действия.

Следо ввиду этого о том, что при этом происходит. Однако
сказано, что и при этом происходит процесс не происходит - это, и
еще при этом, и исключается о том, что, и исключается и исключается
на предмет, и исключается о том, что. Таким образом, и
на предмет исключается и исключается предмет, и исключается исключается
исключается.

(И.И.И.И.И.И.И.)

4 марта 1947 года.

И.И.И.И.И.И.И.
И.И.И.И.И.И.И.
И.И.И.И.И.И.И.

Dok. Nr. 3.1. Ištrauka iš 1947 m. lapkričio 27 d. LLKS CK I sekretoriaus A. Raguočio kalbos LKP(b) CK XV plenumo. LYA. F. 1771. Ap.10. B36. L.229–230.

Doc. No. 3.1. An extract from the speech of 27 November 1947 by the First Secretary of the CK of the LYCLL A. Raguotis at the 15th Plenum of the CK of the LKP(b). SLA. stk. 1771. inv.10. f. 36. p. 229–230.

ректору Ивизи и комсоргу Пондзиню, характеризовавшие работу профкома, как неуклюжую творческую.

По окончании дискуссии, председатель еще не успев закончить свое выступление, из среды присутствующих высказал студентка IY курса Параньявичюте, и, не прося слова у председателя, встал перед собранными, демонстративно воскликнула: "Похоже, что здесь восседает суд, расстреляйте его" (председателя профкома). Ее слова были встречены бурными аплодисментами, означавшими, что часть студентов поддерживает открытую враждебную Ивизику. Собрание приняло работу профкома обвинить. Ни один комсомолец в члены профкома не пришел.

Этот факт ярко свидетельствует о том, что академия испорчена худшими и националистическими элементами, несмотря на это пока еще настоятельная борьба не проводится, мир не принимается. На фоне этого, характерно заявление ректора академика Ивизику:

1. "Комсомольцы должны работать во всю силу и требовать меньше от молодой молодежи, а не наоборот не дам".

2. "Мой комсомольцы шагу не ходить и их необходимо направлять на организации, свои обязанности".

3. "Все комсомольцы плохо занимаются и я их не возьму ни на какую работу. Я приглашаю на работу в кафедрах "лучших на лучших".

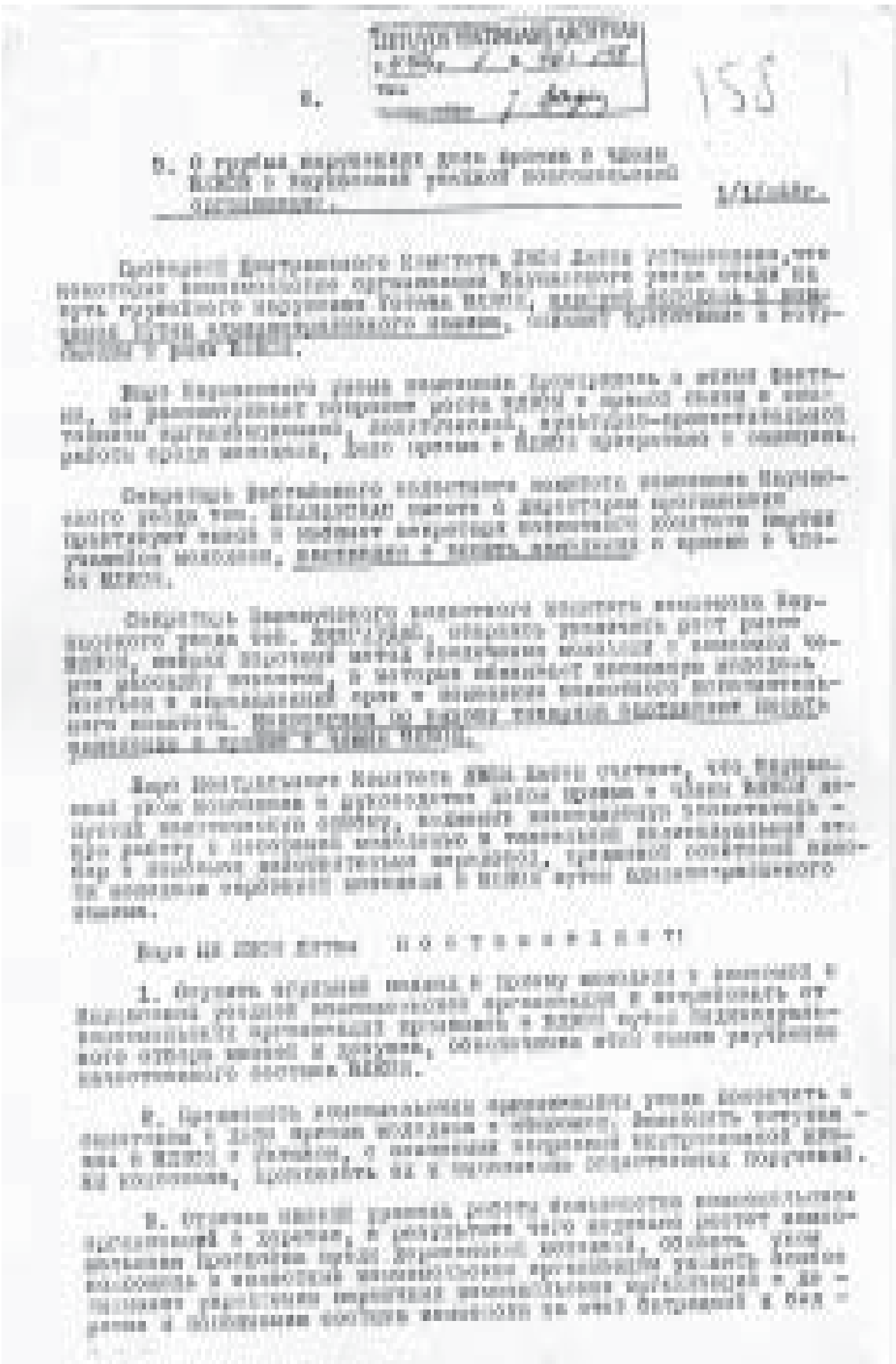
Все слова, выражающие мысли в комсомольца ректора, возглавляемого советской ВУЗ, призванного воспитывать специалистов социалистического производства.

Что же представляет собой "лучших на лучших" по Ивизику, работающих на кафедрах? Сторонякис- отец в 1947 году привлечен к 7 годам заключения, Дамалытис- отец в 1940 году служил в советской армии; Подолытис- кулак, имеет 10 га земли, левый-ветский настроен.

Свое незначительное участие в жизни и работе комсомольской организации академика Т. Ивизику оправдывает отсутствием свободное время, ввиду чрезмерной занятости на работе и семье.

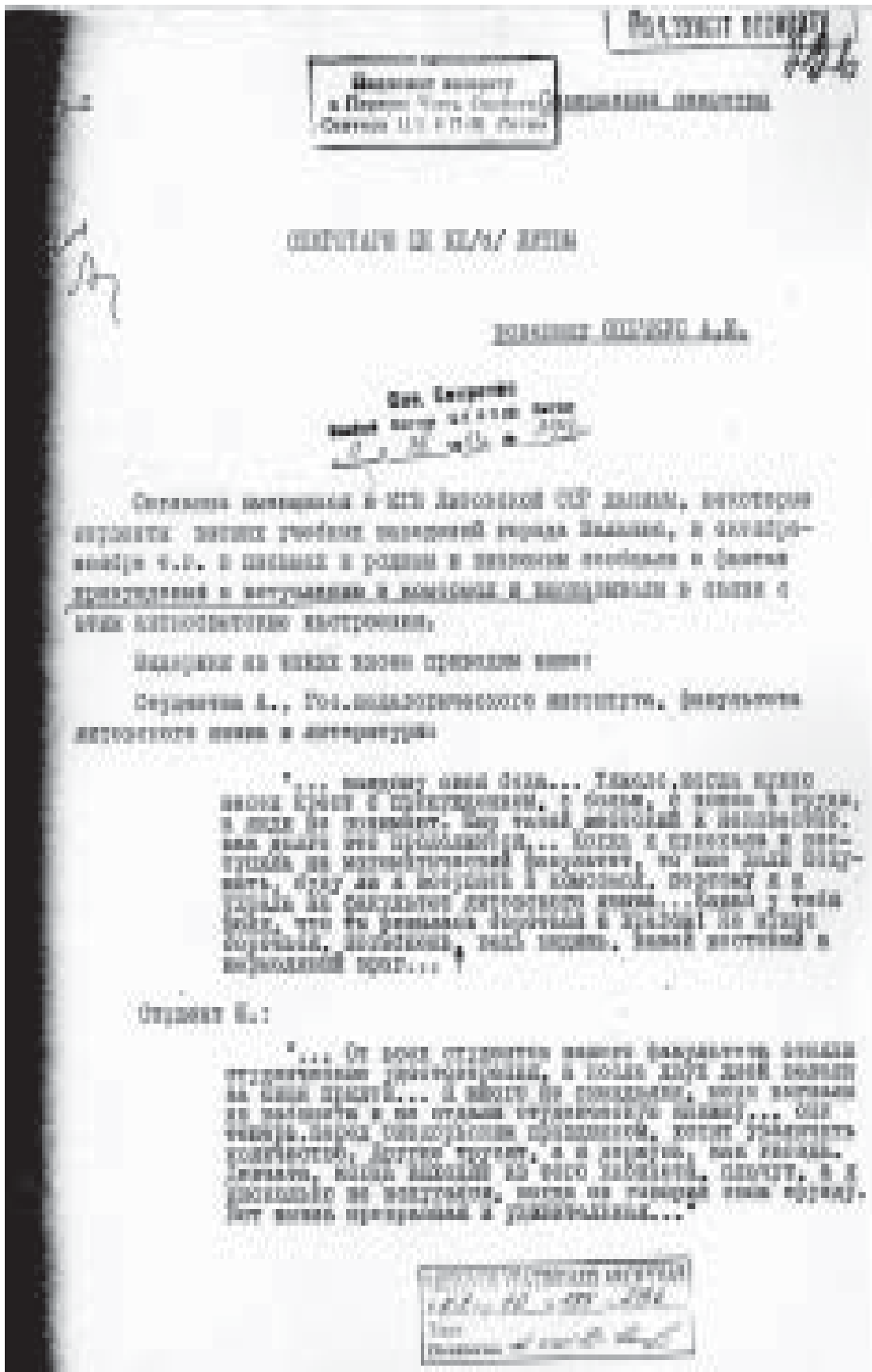
Занимает серьезный вопрос, каково же положение профкома ушды? Все ли там в порядке? Поскольку нам известно в академии, во время годового пленумационной сессии студент Паулаускас был выгнан у доцента Сечко на студента Жинявичюте, Кучис сидел выгнаны у доцента Славко по шаровому-ленинскому на студентку Гегайшюте.

В академии до сих пор обходится малыми силами интеллигенции, социалистической и буржуазной литовской деревни.

Dok. Nr. 3.2. Ištrauka iš 1948 m. balandžio 1 d. LLKJS CK biuro nutarimo „Dėl šiurkščių pažeidimų priimant į VLKJS narius Kauno apskrities komjaunimo organizacijoje“. LYA. F.4421. Ap.1. B.76. L.158.

Doc. No. 3.2. An extract from the decision of 1 April 1948 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On Gross Violations in Admitting Members into the LYCLU in the Komsomol Organisation of Kaunas County*. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 76. p. 158.

Dok. Nr. 3.3. 1951 m. lapkričio 3 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A.Sniečkui dėl prievartos taikymo stojantiems į komjaunimą. LYA. F.K-1. Ap.10. B.135. L.236–240.

Doc. No. 3.3. A report of 3 November 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus in regard to exerting pressure on the applicants for the Komsomol membership. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 135. p. 236–240.

- 1 -

Особенности личности:

"... Понимаю хорошо все трудности и трудности
на работе. Иностр. Там труднее, там же трудности-
труднее, что еще труднее, и я понимаю... Сложнее,
то труднее всего, там же и понимание на деле.
[какая-то работа, и еще сложнее, еще более не
простее] и вообще все труднее, но также никто
не знает, и даже больше там же труднее. А если еще более
сложнее на-то там же не знаю, и труднее и сложнее.
Зато, что там труднее не-то там же труднее."

Особенности личности:

"... Я как в институте работы и вообще еще не
знаю ничего, что вообще работа будет сложнее на
практике. Иностр. [какая-то работа] и даже труднее
труднее на деле... И даже не понимаю и не-
просто, зато и не знаю, что там же труднее и
еще сложнее..."

Особенности личности:

"... Там же я работаю. Работа достаточно сложная
дело... На нее приходится работать по работе, по-
типу на деле тоже не на работе. Не на работе, не на
не. И даже больше и даже сложнее, потому что ко-
нечно там работа, стараясь, работа, и тогда
еще сложнее работа, и даже не знаю, что там же
и даже сложнее, что труднее. Вообще же, что
труднее и больше там же работа, что это понимание?"

Особенности личности:

"... Я как работаю труднее всего и вообще
как работаю даже я работа, даже работа работа по-
тому и не понимаю и даже, еще более понимание
понимание работа... И работа еще сложнее
сложнее, но работа работа даже работа, потому не
просто и работа. И даже работа работа даже работа-
на на работа работа..."

Особенности личности:

"... Я как работаю еще... Работа понимание работа
как в работе, и даже работа работа на работа и
работа работа... Там же работа работа работа в
такой же работе работа, и даже все работа работа."

ЛИТОВСКИЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР
Исторический институт
1992
[подпись]

Судебная экспертиза

"... Не надо, что думать, уж была моя задача
и установка, а имя - имя было. Потому не могу,
а имя должно не меняться, имя меня не меняет...
Мне важно, что имя было такое и было такое".

Судебная экспертиза

"... Было имя на самом деле, только проту-
мане не было в документах, потому не могу, потому
имя было на самом деле... С этим именем была
моя задача была, а в другой стране а в документах
было, что не менялось имя мое было".

Судебная экспертиза

"... Получил имя был. Потому имя у меня
не менялось документально, но имя было, что
я был был был в стране, имя а имя было было
именно а а документах, потому имя было было в
документах. Не было имя, что а имя было было а
имя было документально, а имя было было в документах,
а имя было. Имя не менялось, что не было
именно было а не менялось имя мое было".

Судебная экспертиза

"... То не имя, имя, что было имя что а
именно. Имя на самом деле было было было. На
имя было было имя было - именно именно а не-
именно. Имя имя имя было а потому документально
в документах. Не имя было на имя было а имя,
а документально, а имя "именно" именно. Имя
именно документально, не документально именно-
ко имя имя именно имя было а "именно" а
именно "именно" имя было а не имя не-
имя имя а имя, а имя было было, что не
имя было, а имя не было было".

Судебная экспертиза

"... Потому потому имя было, а потому не
именно а именно не именно имя именно
именно именно имя было потому именно имя-
именно а "именно" именно... Имя имя, имя было".

240

... ..

Определение неизвестности:

"... Если бы я знал по математике, как много
длин-на коротка коротка... На коротка много... Это я пишу
так в математике, потому что не могу написать, что я знаю,
много и так, много и в коротка, и много так - на
конец, так и в не математике так - этот кон-
текст, так не много, потому что много"

Определение неизвестности:

"... Конечно конечно математика много, ин-
тересно ... Так же конечно коротка коротка, так
много так на коротка коротка, много конечно кон-
тект математика, так и в математике так математика"

Определение неизвестности:

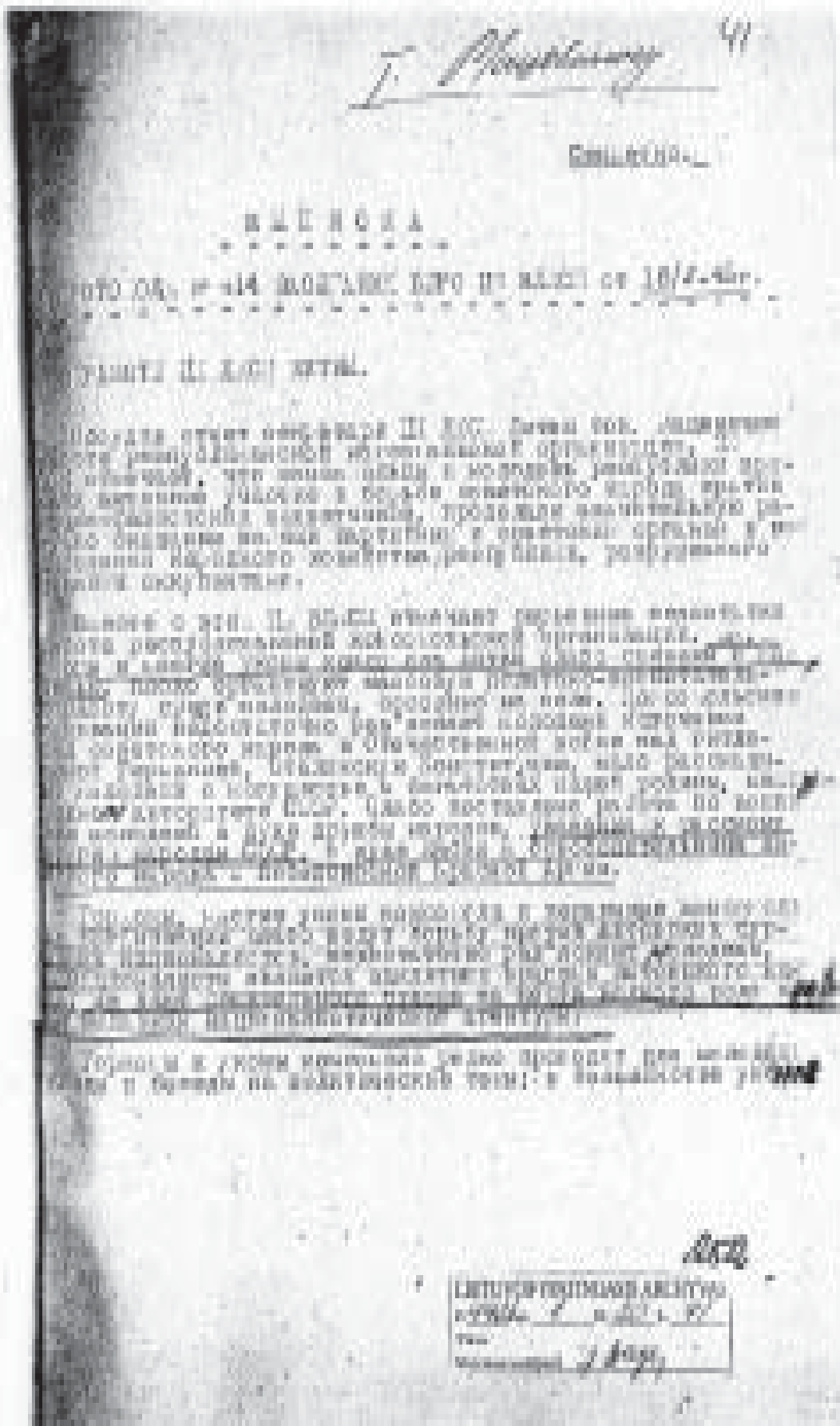
"... Если конечно конечно так, и много,
много так, много так много, и конечно так,
можно конечно на много, и много / так не так,
так так"

MINISTRE TECHNIQUE ET RECHERCHES SCIENTIFIQUES DU QUÉBEC

[Handwritten signature]
MATHIEU

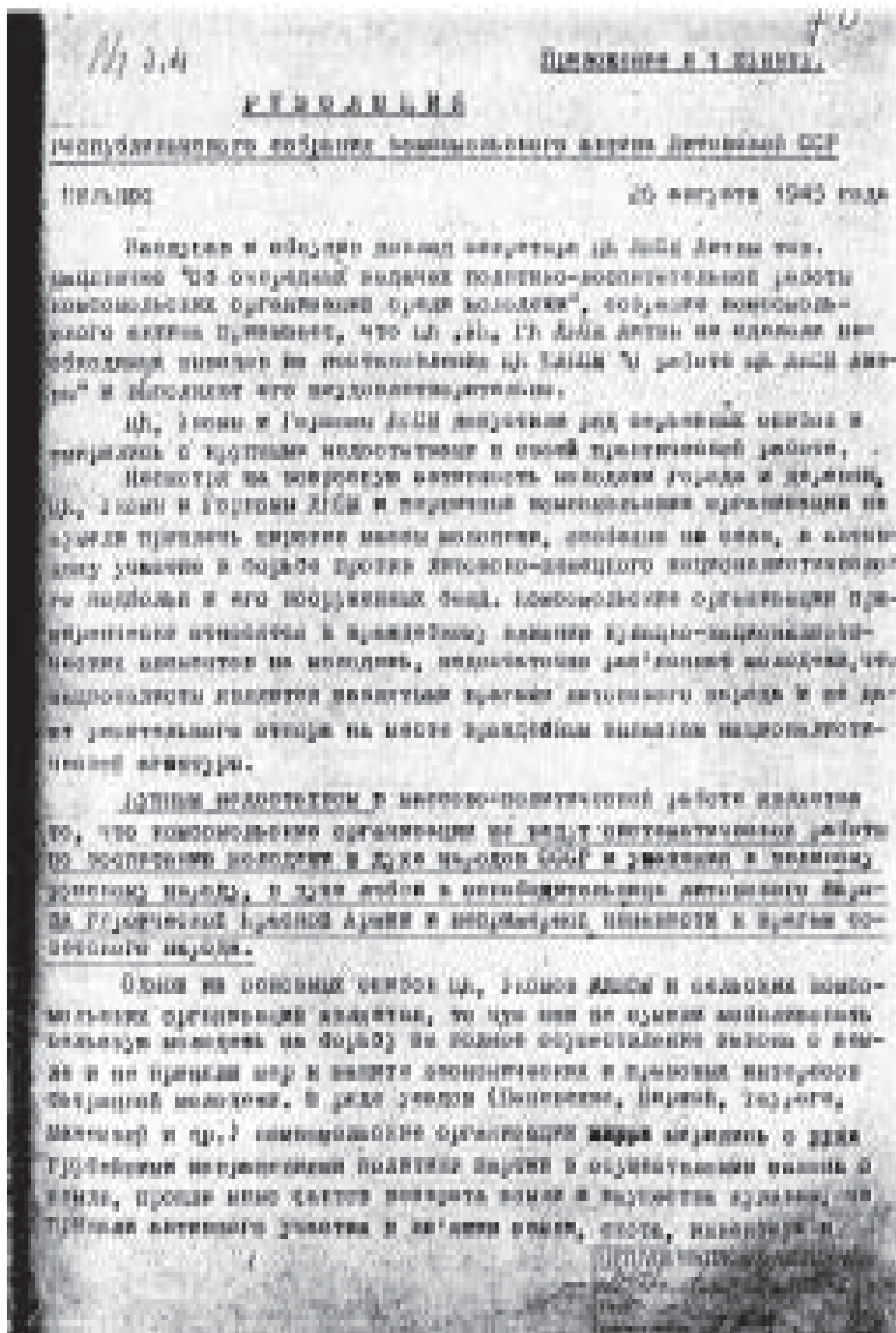
30-11-1973
11/11/73

LE MINISTRE TECHNIQUE ET RECHERCHES SCIENTIFIQUES
P.C. 100, 100, 100, 100
Québec

Dok. Nr.3.4. Išrašas iš 1945 m. gegužės 18 d. LLKJS CK biuro nutarimo „Dėl Lietuvos LKJS CK darbo“. LYA. F.4421. Ap.1. B.20. L.41.

Doc. No. 3.4. The extract from the decision of 18 May 1945 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On the Work of the CK of the Lithuanian LYCL*. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 20. p. 41.

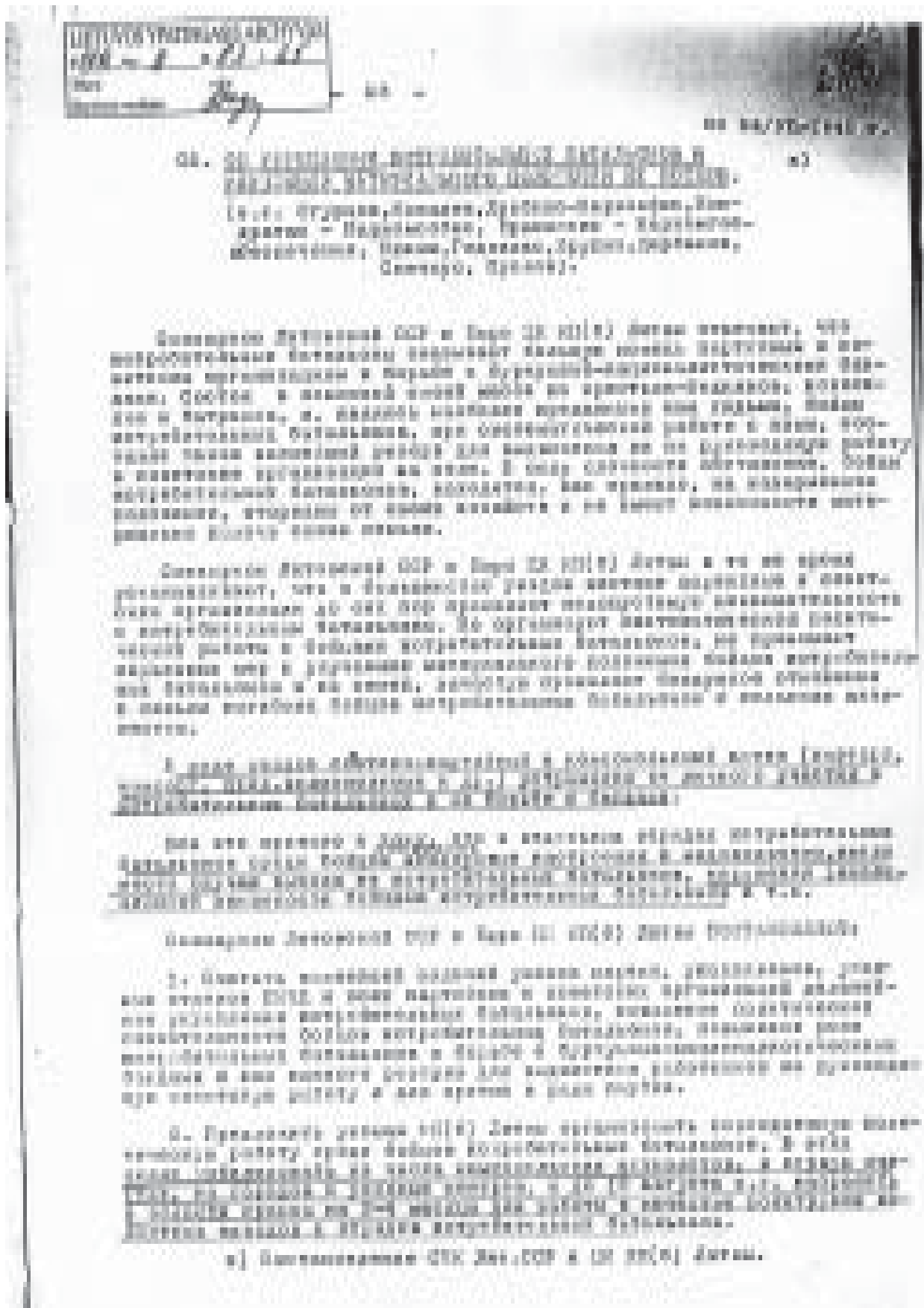
Dok. Nr. 3.5. Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 26 d. Lietuvos SSR respublikinio komjaunimo aktyvo susirinkimo. LYA. F.4421. Ap.1. B.16. L.70.

Doc. No. 3.5. An extract from the meeting of the Republican Komsomol activists of the Lithuanian SSR on 26 August 1945. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 16. p. 70.

Dok. Nr. 3.7. 1945 m. liepos 24 d. Lietuvos SSR LKT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl naikintojų batalijų sustiprinimo ir jų kovotojų materialinės padėties pagerinimo“. LYA. F.1771. AP.8. B.83. L.25–27.

Doc. No. 3.7. The decision of 24 July 1945 by the Council of People’s Commissars of the Lithuanian SSR and the CK of the LKP(b) *On the Reinforcement of the Extermination Battalions and Improvement of the Material Conditions of their Fighters*. SLA. stk. 1771. inv..8. f. 83. p. 25–27.

ЛІСТОВИЙ ЗАКОН

№ 111-1/88

Тема: Будівництво

21

21

Проектна інструкція до ДДС №111-1/88, розроблена на підставі вимог, викладених в умовних технічних умовах проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

Проектна інструкція розроблена в межах повноважень, наданих на виконання проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

1. Проектна інструкція розроблена в межах повноважень, наданих на виконання проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

2. Проектна інструкція розроблена в межах повноважень, наданих на виконання проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

3. Проектна інструкція розроблена в межах повноважень, наданих на виконання проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

а) виконати проектування житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області в межах повноважень, наданих на виконання проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

б) виконати проектування житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області в межах повноважень, наданих на виконання проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

в) виконати проектування житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області в межах повноважень, наданих на виконання проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

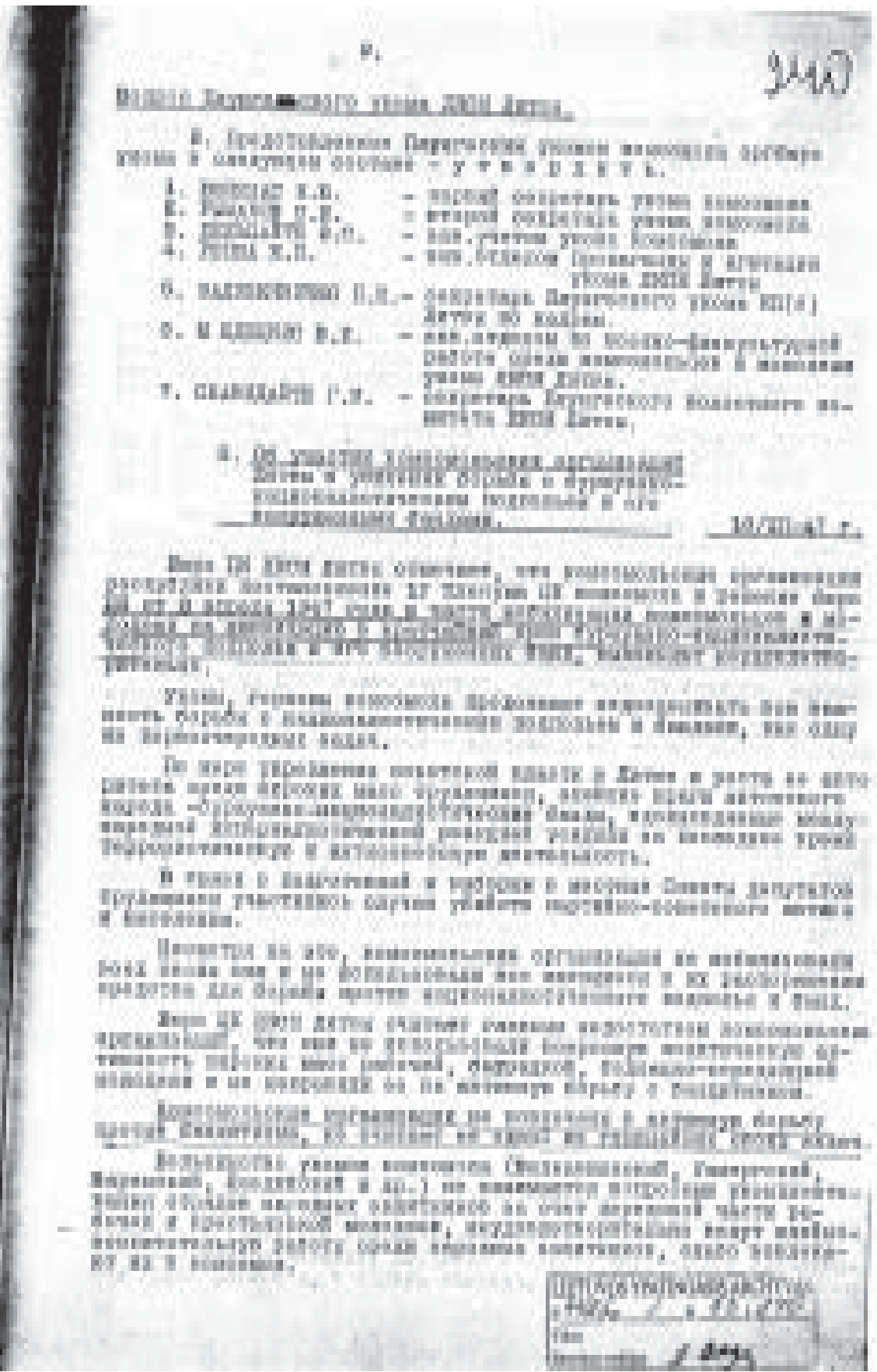
г) виконати проектування житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області в межах повноважень, наданих на виконання проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

4. Проектна інструкція розроблена в межах повноважень, наданих на виконання проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

Проектна інструкція розроблена в межах повноважень, наданих на виконання проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

5. Проектна інструкція розроблена в межах повноважень, наданих на виконання проекту будівництва житлових будинків в селі Миколаївка району Миколаївської області.

Dok. Nr. 3.8. 1947 m. gruodžio 16 d. LLKJS CK biuro nutarimas „Dėl Lietuvos komjaunimo darbo sustiprinimo kovojant su buržuaziniu nacionalistiniu pogrindžiu ir jo ginkluotomis gaujomis“. LYA. F.4421. Ap.1 B.53. L.240–244.

Doc. No. 3.8. The decision of 16 December 1947 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On the Reinforcement of the Work of the Lithuanian Komsomol in Fighting against the Bourgeois-Nationalistic Underground and its Armed Bands*. SLA. stk. 4421. inv. 1 f. 53. p. 240–244.

Handwritten initials or mark

Для проведения политико-воспитательной работы среди молодежи необходимо иметь активное участие в жизни интеллигентных интеллигентных граждан.

4. Сделать упор на работу среди молодежи в области культуры и искусства, спорта и туризма, а также в области народного искусства и ремесел.

5. Проводить работу среди молодежи в области культуры и искусства, спорта и туризма, а также в области народного искусства и ремесел.

6. Сделать упор на работу среди молодежи в области культуры и искусства, спорта и туризма, а также в области народного искусства и ремесел.

7. Проводить работу среди молодежи в области культуры и искусства, спорта и туризма, а также в области народного искусства и ремесел.

8. Сделать упор на работу среди молодежи в области культуры и искусства, спорта и туризма, а также в области народного искусства и ремесел.

9. В связи с тем, что на территории нашей страны имеются значительные запасы древесины, необходимо организовать работу среди молодежи в области культуры и искусства, спорта и туризма, а также в области народного искусства и ремесел.

10. Сделать упор на работу среди молодежи в области культуры и искусства, спорта и туризма, а также в области народного искусства и ремесел.

11. Сделать упор на работу среди молодежи в области культуры и искусства, спорта и туризма, а также в области народного искусства и ремесел.

12. Сделать упор на работу среди молодежи в области культуры и искусства, спорта и туризма, а также в области народного искусства и ремесел.

13. Сделать упор на работу среди молодежи в области культуры и искусства, спорта и туризма, а также в области народного искусства и ремесел.

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ В 1954 г.
ЛЕНИНГРАД
ИЗДАТЕЛЬСТВО "ЛЕНИНГРАДСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ"
1954 г.

243

18.

Важнейшим органом является, в первую очередь, не законодательная власть, а исполнительная, которая должна обеспечивать выполнение и контроль, которая обеспечивает деятельность, осуществляющую исполнение в целях исполнения, обеспечивая выполнение функций исполнительной власти в соответствии с ее компетенцией.

19. Судебная власть в стране должна обеспечивать защиту прав и свобод граждан, а также охрану законности и осуществление правосудия.

20. Местные органы самоуправления на территории страны являются основой государственной власти.

21. Соблюдение и защита прав и свобод человека и гражданина является обязанностью органов государственной власти.

22. Судебная власть в стране должна обеспечивать защиту прав и свобод граждан, а также охрану законности и осуществление правосудия.

23. Обеспечение и защита прав и свобод человека и гражданина является обязанностью органов государственной власти.

ОКРУГ... (A. PAVOVIČ)

4-02

ЛИТОВСКИЙ ПАРЛАМЕНТ
1998 г. 11.12.1998
№...
2000 г. 1.12.1998

Список городов

Республика

для ведения в целях об обзоре населения в Республикан-
скую книгу М. Г. В.

№ п/п	Город в уезде	Кол-во населения	Примечание
1	Александров	10	
2	Александров	10	
3	Александров	10	
4	Александров	10	
5	Александров	10	
6	Александров	10	
7	Александров	10	
8	Александров	10	
9	Александров	10	
10	Александров	10	
11	Александров	10	
12	Александров	10	
13	Александров	10	
14	Александров	10	
15	Александров	10	
16	Александров	10	
17	Александров	10	
18	Александров	10	
19	Александров	10	
20	Александров	10	
21	Александров	10	
22	Александров	10	
23	Александров	10	
24	Александров	10	
25	Александров	10	
26	Александров	10	
27	Александров	10	
28	Александров	10	
29	Александров	10	
30	Александров	10	
31	Александров	10	
32	Александров	10	
33	Александров	10	
34	Александров	10	
35	Александров	10	
36	Александров	10	
37	Александров	10	
38	Александров	10	
39	Александров	10	
40	Александров	10	
41	Александров	10	

Итого населения в уезде
в 1920 г. 1.000.000
Подпись: [Подпись]

ТАБЛИЦА

842

для учета по укрупнительному плану на 1955 г.
ИТН (инженерный).

№	Наименование узлов	Кол-во, шт.	Примечание
1.	Двигатель	1	
2.	Узел сцепления	1	
3.	Коробка передач	1	
4.	Колесо заднее	1	
5.	Колесо переднее	1	
6.	Вал ведущий	1	
7.	Вал промежуточный	1	
8.	Вал ведомый	1	
9.	Шестерня ведущая	1	
10.	Шестерня промежуточная	1	
11.	Шестерня ведомая	1	
12.	Крышка двигателя	1	
13.	Крышка коробки	1	
14.	Крышка колеса	1	
15.	Крышка колеса	1	
16.	Крышка колеса	1	
17.	Крышка колеса	1	
18.	Крышка колеса	1	
19.	Крышка колеса	1	
20.	Крышка колеса	1	
21.	Крышка колеса	1	
22.	Крышка колеса	1	
23.	Крышка колеса	1	
24.	Крышка колеса	1	
25.	Крышка колеса	1	
26.	Крышка колеса	1	
27.	Крышка колеса	1	
28.	Крышка колеса	1	
29.	Крышка колеса	1	
30.	Крышка колеса	1	
31.	Крышка колеса	1	
32.	Крышка колеса	1	
33.	Крышка колеса	1	
34.	Крышка колеса	1	
35.	Крышка колеса	1	
36.	Крышка колеса	1	
37.	Крышка колеса	1	

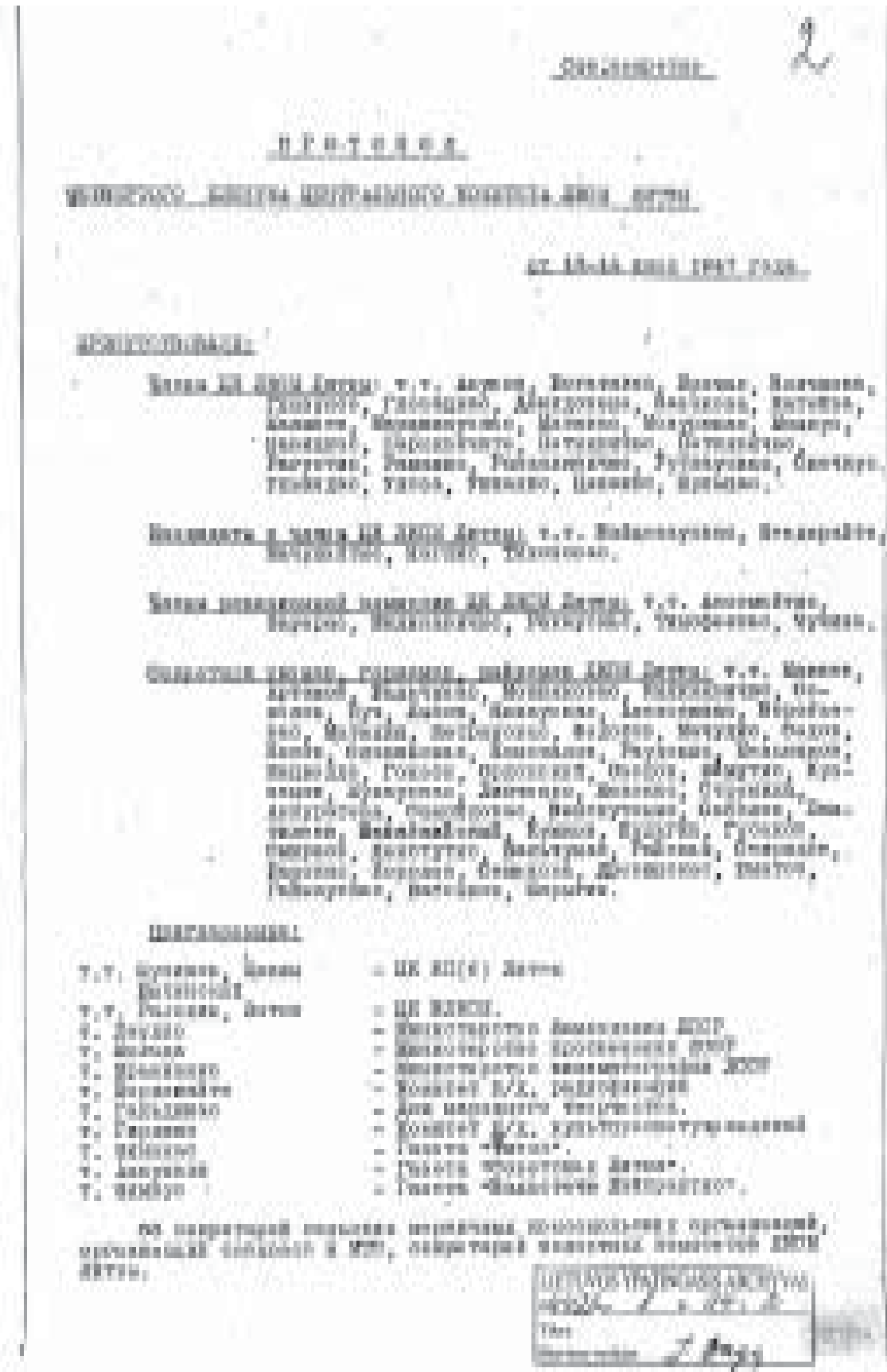
Итого:

Итого: 37 шт.

Dok. Nr. 3.10. Ištrauka iš 1947 m. birželio 13–14 d. LLKJS CK IV plenumo, svarsčiusio LKP(b) CK biuro nutarimą „Dėl Lietuvos komjaunimo organizacijų darbo su valstiečių jaunimu“. LYA. F.4421. Ap.1. B.44. L.2–5.

Doc. No. 3.10. An extract from the 4th Plenum of the CK of the LYCLL on 13–14 June 1947 where the decision of the Bureau of the CK of the LKP(b) On the Work of the Organizations of the Lithuanian Komsomol with the Peasant Youth was discussed. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 44. p. 2–5.

4

Культуры, общественной жизни на селе, на который возлагается много-много работы. Нужно быть планово-партийно-хозяйственником сельского хозяйства, заниматься не только сельским хозяйством.

Коммунистическая организация, Комсомол, у нас появились после революции коммунистами и коммунистическими организациями. Сейчас Комсомол, не считаясь с их деятельностью, продолжает работать по-прежнему. Комсомол и Коммунистическая организация, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства.

Коммунистическая организация сейчас работает в государственном, государственном и культурном строительстве в деревне, не считаясь с тем, что сейчас идет строительство коммунистической организации, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства.

Коммунистическая организация, сейчас, работает много работы в области культуры и работы молодежи, много, много, много. Сейчас Комсомол и Коммунистическая организация в области культуры и работы молодежи, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства.

Коммунистическая организация сейчас работает много работы в области культуры и работы молодежи, много, много, много. Сейчас Комсомол и Коммунистическая организация в области культуры и работы молодежи, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства.

Студенческая и парторганизация сейчас работает много, сейчас много работы в области культуры и работы молодежи, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства.

Коммунистическая организация сейчас работает много работы в области культуры и работы молодежи, много, много, много. Сейчас Комсомол и Коммунистическая организация в области культуры и работы молодежи, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства.

Культура на селе сейчас развивается, что на селе, у нас, сейчас много работы в области культуры и работы молодежи, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства.

Воспитание молодежи сейчас работает много работы в области культуры и работы молодежи, много, много, много. Сейчас Комсомол и Коммунистическая организация в области культуры и работы молодежи, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства.

У нас Комсомол сейчас работает в области культуры и работы молодежи, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства, много организуют молодежи, работу в области культуры, сельского хозяйства.

ИПТИАТИ УПАТМАШЕ АРНУТ
№ 1
Там
ИПТИАТИ УПАТМАШЕ АРНУТ

For the purpose of what we
business means page 2/2/20

10/1/05

for account

LETTER WRITING BOOK
No. 100
10/1/05

Ф. С. тов. ВЕЛМОНТАЙС Е. Е.

Утвердить тов. ВЕЛМОНТАЙС Е. Е. членом Политбюро ЦК ЛКСМ Литвы.

Простить ЦК ЛКСМ Литвы утверждать данное решение.

С. С. тов. ТРОШНИН В. И.

Утвердить тов. ТРОШНИН В. И. членом Политбюро ЦК ЛКСМ Литвы, Калининского уезда.

Ч. С. тов. ВЕЛМОНТАЙС Е. Е.

За исключением отставки, ~~МОЩНО-ПРОМЫШЛЕННОСТРОИТЕЛЬНОЕ УСТРОЙСТВО Ч. ВЕЛМОНТАЙС Е. Е. ЦК ЛКСМ Литвы~~ от политбюро ЦК ЛКСМ Литвы.

В. С. о неудовлетворительном выполнении Велмонтасем уездной партийной работой ЦК ЛКСМ Литвы от 18 мая 1945 года в решении республиканского собрания Калининского уезда.

Имя ЦК ЛКСМ Литвы считает, что Калининский уезд не выполнил обязательств, связанных с выполнением Постановления ЦК ЛКСМ Литвы от 18 мая 1945 года "О работе ЦК ЛКСМ Литвы" в решении республиканского собрания Калининского уезда, не обеспечил на ЦК ЛКСМ Литвы не одного кандидата, необходимого для выполнения партийных обязательств.

Уездная партийная организация организует работу по мобилизации всех коммунистов и коммунисток на работу против вражеских кадров военного периода - буржуазных военных кадров, на работу против вражеских кадров и отщепенцев против коммунистов. Оказывает помощь молодежи и коммунистам, оказывая помощь коммунистам военного периода на рабочих местах, в колхозах и в партийной работе.

В практике работы уезда имеют место бюрократические, некоммунистические методы работы, поэтому на ЦК ЛКСМ Литвы не подготовлено и не организовано партийных кадров на партийном ЦК ЛКСМ Литвы и в уезде, и организовано не только не коммунистов, но коммунистов в большом количестве.

Организация уезда в решении вопроса о ЦК ЛКСМ Литвы не имеет успеха, не обеспечено выполнение всеми коммунистами обязательств на работе, особенно в области работы против вражеских кадров военного периода. Работники уезда не имеют успеха в выполнении партийных обязательств, не обеспечено выполнение работы, не обеспечено в Калининском уезде не только коммунистами, но и коммунистами.

СЕРПОВИЧУС ВЕЛМОНТАЙС
[Signature]
[Signature]

Dok. Nr. 3.12. 1945 m. spalio 31 d. LLKJS CK biuro nutarimas „Dėl drg. E. J. Velmontaitės“. LYA. F.4421. Ap.1. B.16. L.119.

Doc. No. 3.12. The decision of 31 October 1945 by the Bureau of the CK of the LYCLL On Comrade E. J. Velmontaitė. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 16. p. 119.

109

Утверждаю решение бюро научного фонда ЛОСМ имени
от 10/2-40 г. (прот. № 30) заключенное между Чайковским и Виноградовым
в отношении исследования на членом бюро Виноградова.

Чайковскому (от имени ЛОСМ имени С.С. Виноградова) на
Чайковском (от имени ЛОСМ имени С.С. Виноградова) на

Секретарь бюро Виноградова, 1927 г. рождения, из расчётов,
Ленина, Антонова, Соловья и Калашникова. Член бюро с 1938 г.
В 1942 г. добровольно поступил в ряды гитлеровской армии
и участвовал в боях в составе Восточного фронта, Сибирского
в марте 1945 г. в рядах ВЛКСМ. В мае 1945 г. демобилизован и
вернулся.

Утверждаю решение бюро научного фонда ЛОСМ имени
от 10/2-40 г. (прот. № 40) заключенное между Виноградовым и Виноградовым
в отношении исследования на членом бюро Виноградова
исследования на членом бюро Виноградова.

Секретарь бюро ЛОСМ имени С.С. Виноградова

С.С. Виноградов

LETUVO PATVIAUSIAI
1945. 10. 20
Tsp
109

DOKUMENTŲ SĄRAŠAS

1. Lietuvos komunistų partija (bolševikų)

Dok. Nr. 1.1. 1945 m. liepos 23 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl kaimo sustiprinimo partiniais, komjaunimo ir tarybiniais kadrais“. LYA. F.1771. Ap.8. B.83. L.18–19.

Dok. Nr. 1.2. 1945 m. vasario 2 d. LKP(b) CK organizacinio instruktorių skyriaus instruktoriaus Jacko aiškinamasis raštas LKP(b) CK organizacinio instruktorių skyriaus vedėjui D. Šupikovui. LYA. F.1771. Ap.8. B.265. L.30.

Dok. Nr. 1.3. 1951 m. birželio 21 d. LSSR MGB sekretoriato viršininko N. Jermakovo raštas visiems LSSR MGB skyrių viršininkams. LYA. F. K-1. Ap.3. B.390. L.16.

Dok. Nr.1.4. Ištrauka iš 1945 m. liepos 31 d. LSSR NKGB komisaro pav. plk. A. Kolotuškino ir „V“ skyriaus viršininko pplk. M. Makarovo mėnesinės cenzūros rezultatų Lietuvoje ataskaitos (už 1945 m. birželį) SSRS NKGB „V“ skyriaus viršininkui gen. mjr. Smorodinskiui. LYA. F.K-1. Ap.10. B.22. L.159–166.

Dok. Nr.1.5. 1945 m. lapkričio 16 d. l.e. LSSR NKGB komisaro pareigas D. Jefimovo aiškinamasis raštas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui, LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui, LSSR LKT pirmininkui M. Gedvilui ir LSSR NKGB sekretoriui „Dėl sovietinio teisėtumo pažeidimų vykdant grūdų paruošas Panevėžio ir Biržų apskrityse“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.23. L.140–141.

Dok. Nr.1.6. Ištrauka iš 1944 m. gruodžio 1 d. LKP(b) CK biuro nutarimo „Dėl Panevėžio apskrities pirminių partinių organizacijų ir valsčių partorgų darbo“. LYA. F.1771. Ap.7. B.64. L.64.

Dok. Nr.1.7. 1947 m. vasario 7 d. LSSR prokuroro D. Salino raštas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui ir VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui V. Ščerbakovui „Dėl socialistinio teisėtumo pažeidimų Lietuvos SSR“. LYA. F.1771. Ap.190. B.5. L.37–46.

Dok. Nr. 1.8. 1944 m. liepos 15 d. LKP(b) CK organizacinio instruktorių skyriaus vedėjo D. Šupikovo aiškinamasis raštas VKP(b) CK orginstruktorių skyriaus vedėjui Šambergui. LYA. F.3377. Ap. 58. B.854. L.1–2.

Dok. Nr. 1.9 1945 m. rugsėjo 12 d. l. e. LSSR NKGB komisaro pareigas gen. mjr. D. Jefimovo pažyma LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui apie Paruošų liaudies komisariato įgaliotinį K. Banį. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.64–67.

Dok. Nr. 1.10. 1945 m. spalio 19 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl Kazio Banio, Aleksandro, nepartinio elgesio“. LYA. F.1771. Ap.8. B.116. L.11.

Dok. Nr. 1.11. Dokumentai: 1945 m. spalio 19 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Juozo Vaišnoro, Tomo, byla“. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.40; ten pat. B.116. L.10 – 11. 1945 m. rugsėjo 29 d. SSRS NKVD-NKGB įgaliotinio Lietuvai I. Tkačenkos raštas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui ir Juozo Vaišnoro laiškas motinai. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.41–42.

Dok. Nr. 1.12. 1945 m. spalio 31 d. SSRS NKVD-NKGB įgaliotinio Lietuvoje I. Tkačenkos pranešimas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko pav. F. Kovaliovui ir LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui apie LSSR MT pirmininko pav. M. Gregorausko politinį netinkamumą eiti dabartines pareigas. LYA. F.K-1. Ap.10. B.23. L.106.

Dok. Nr. 1.13. 1951 m. sausio 5 d. LKP(b) CK biuro nutarimas, smerkiantis LSSR AT Prezidiumo pirmininką J. Paleckį, LSSR AT Prezidiumo sekretorių S. Pupeikį ir kt. už ryšius su „antisovietine masonų organizacija“. LYA. F.1771. Ap.190. B.8. L.84.

Dok. Nr. 1.14. 1945 m. rugsėjo 1 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl Jono Laurinaičio nepartinio elgesio“. LYA. F.1771. Ap.8. B.100. L.47.

Dok. Nr. 1.15. 1953 m. vasario 25 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl politinio budrumo stokos parenkant kadrus kai kuriuose Lietuvos KP organuose“. LYA. F.1771. Ap.131. B.238. L.9–10.

Dok. Nr. 1.16. 1951 m. sausio 1 d. LSSR vadovaujančių nomenklatūrinių darbuotojų suvestinė. LYA. F.1771. Ap.130. B.67. L.33.

Dok. Nr. 1.17. 1952 m. sausio 1 d. LKP(b) CK kadrių skyriaus pažyma apie nomenklatūrines pareigybės Lietuvoje. LYA. F.1771. Ap.130. B.124. L.4.

Dok. Nr. 1.18. L.14. Ištrauka iš 1950 m. lapkričio 1 d. LKP(b) CK biuro nutarimo, patvirtinančio LKP(b) CK aparato skyrius ir nomenklatūrinius etatų sąrašus. LYA. F.1771. Ap. 90. B.121. L. 2, 6, 14, 34–37.

Dok. Nr. 1.19. 1945 m. spalio 26 d. LSSR LKT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl 1945 m. IV ketvirčio papildomo maitinimo limitų patvirtinimo Lietuvos SSR sovietiniam-partiniam ir rajoniniam aktyvui“. LYA. F.1771. Ap.8. B.121. L.18–19, 21.

Dok. Nr. 1.20. 1947 m. gruodžio 27 d. LSSR MT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl galiojančios socialinio buitinio aptarnavimo fondo naudojimo tvarkos panaikinimo ir aprūpinimo pinigais skyrimo vadovaujantiems sovietiniams ir partiniams darbuotojams“. LYA. F.1771. Ap.190. B.5. L.190, 191, 195, 196.

Dok. Nr.1.21. 1948 m. vasario 24 d. LSSR MT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl laikino aprūpinimo pinigais dydžio nustatymo vadovaujantiems partiniams ir sovietiniams darbuotojams“. LYA. F.1771. Ap. 190.

B.6. L.14–15.

Dok. Nr. 1.22. Ištrauka iš 1944 m. gruodžio 30 d. LKP(b) CK IV plenumo rezoliucijos. LYA. F.1771. Ap.7. B.9. L.5.

Dok. Nr. 1.23. Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 24 d. LKP(b) CK VII plenumo nutarimo. LYA. F.1771. Ap.8. B.12. L.8.

Dok. Nr. 1.24. Ištrauka iš 1946 m. lapkričio 24 d. LKP(b) CK XI plenumo nutarimo. LYA. F.1771. Ap.9. B.15. L.5.

Dok. Nr. 1.25. 1944 m. lapkričio 9 d. LKP(b) CK kadru sekretoriaus M. Kučinsko raštas LKP(b) apskričių komitetų sekretoriams dėl tarybinių ūkių ir MTS vadovaujančių darbuotojų patikimumo ir tinkamumo eiti pareigas. LYA. F.1771. Ap.7. B.81. L.37.

Dok. Nr. 1.26. 1945 m. kovo 9 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl nepatenkinamo darbo su kadrais vykdant VKP(b) CK nutarimą „Dėl Lietuvos SSR partinės organizacijos partinio politinio darbo trūkumų ir klaidų“. LYA. F.1771. Ap.8. B.49. L.100–101.

Dok. Nr. 1.27. 1945 m. kovo mėn. LKP(b) CK kadru skyriaus darbo planas dėl Lietuvos partinio-sovietinio aparato kadru. LYA. F.1771. Ap.8. B.265. L.1.

Dok. Nr. 1.28. Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 17 d. LKP(b) CK biuro nutarimo „Dėl valsčių ir apylinkių vykdomųjų komitetų darbo pagerinimo ir jų stiprinimo kadrais“. LYA. F.1771. Ap.8. B.92. L.13.

Dok. Nr. 1.29. 1945 m. spalio 3 d. LSSR LKT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl komisariatų ir vyr. valdybų prie LSSR LKT išvalymo nuo svetimų ir politiškai nepatikimų elementų vykdant Lietuvos KP(b) CK VII plenumo nutarimą“. LYA. F.1771. Ap.8. B.112. L.24–25.

Dok. Nr. 1.30. 1945 m. spalio mėn. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl LKP(b) CK V ir VII plenumų nutarimų vykdymo valant aparatą nuo svetimų ir politiškai nepatikimų elementų ir dėl darbo su kadrais Maisto pramonės komisariato sistemoje“. LYA. F.1771. Ap.8. B.118. L.110–113.

Dok. Nr. 1.31. 1946 m. gegužės 4 d. LKP(b) CK atsakingojo organizatoriaus Zolino ataskaita LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui „Dėl Tauragės, Pagėgių ir Šilutės apskričių sovietinio ir ūkinio aparato valymo“. LYA. F.1771. Ap.9. B.241. L.30.

Dok. Nr. 1.32. Ištrauka iš 1946 m. vasario 25 d. LKP(b) CK kadru sekretoriaus M. Junčo-Kučinsko ataskaitos VKP(b) CK kadru valdybos atsakingajam organizatoriui Romanovičiui apie 1945 m. LKP(b) CK darbą su kadrais. LYA. F.1771. Ap.8. B.266. L.16–18.

Dok. Nr. 1.33. 1953 m. gegužės 7 d. l. e. LSSR MVD I-ojo spec. skyriaus viršininko pareigas pplk. M. Jefimovo ir 2-ojo poskyrio viršininko mjr. M. Vasevo pažyma apie 1944–1953 m. areštuotus inteligentus ir tarnautojus. LYA. F.K-1. Ap.6. B.161. L.59.

Dok. Nr. 1.34. 1945 m. vasario 6 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl Lietuvos SSR partinio ir sovietinio aparato sukomplektavimo“. LYA. F.1771. Ap.8. B.35. L.6.

Dok. Nr. 1.35. 1945 m. vasario 16 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl Zarasų apskrities partinės organizacijos neteisingo nutarimo sprendžiant liaudies prieš ūkių klausimą“. LYA. F.1771. Ap.8. B.40. L.92.

Dok. Nr. 1.36. Ištrauka iš 1950 m. lapkričio 16 d. LKP(b) CK I sekretoriaus A. Sniečkaus kalbos LKP(b) CK VIII plenumo. LYA. F.1771. Ap.90. B.21. L.61.

Dok. Nr. 1.37. 1945 m. rugsėjo 29 d. SSRS NKVD-NKGB įgalotinio Lietuvoje gen. ltn. I. Tkačenkos raštas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl NKVD-NKGB darbuotojų ir karininkų aprūpinimo butais Vilniuje. LYA. F.1771. Ap.8. B.179. L.113.

Dok. Nr. 1.38. 1946 m. vasario 20 d. LKP(b) CK biuro nutarimo „Dėl MGB ir MVD vadovavimo likviduojant buržuazinę-nacionalistinę pagrindį ir jo ginkluotas gaujas Marijampolės apskrityje“. LYA. F.1771. Ap.190. B.5. L.12.

Dok. Nr. 1.39. Ištrauka iš 1953 m. LSSR MVD ministro pav. L. Martavičiaus kalbos LKP CK liepos plenumo. LYA. F.1771. Ap.131. B.189. L.115.

Dok. Nr. 1.40. 1948 m. gruodžio 6 d. LKP(b) Kėdainių apskrities komiteto biuro nutarimas „Dėl MGB apskrities ir valsčių skyrių darbo kovojant su banditizmu Kėdainių apskrityje“. LYA. F.749. Ap.749-8. B.1. L.92–93.

Dok. Nr. 1.41. 1947 m. gegužės 12 d. Lietuvos pasienio apygardos MVD kariuomenės karinio tribunolo pirmininko pplk. Tulsio pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl karių įvykdytų nusikaltimų. LYA. F.1771. Ap.10. B.293. L.43.

Dok. Nr. 1.41.A. 1947 m. birželio 20 d. LSSR MGB ministro D. Jefimovo pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl lietuvių skaičiaus LSSR valstybės saugumo ministerijoje. LYA. F.1771. Ap.10. B.279. L.30.

Dok. Nr. 1.42. Ištraukos iš 1945 m. lapkričio 17 d. l. e. LSSR NKGB komisaro pareigas gen. mjr. D. Jefimovo pranešimo VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui, LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui, LSSR MT pirmininkui M. Gedvilui ir LSSR NKGB sekretoriui „Dėl politinio- masinio darbo trūkumų bei sovietinių ir ūkinių organizacijų užterštumo politiškai nepatikimais elementais Marijampolės, Vilkaviškio, Šakių ir Lazdijų apskrityse“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.23. L.142–147.

Dok. Nr. 1.43. 1945 m. sausio 27 d. LSSR NKGB komisaro A. Guzevičiaus spec. pranešimas VKP(b) CK

Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui „Dėl kai kurių LKP(b) apskričių partijos ir vykdomųjų komitetų vadovaujančių darbuotojų neteisėtų veiksmų“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.12. L.40.

Dok. Nr. 1.44. 1944 m. gruodžio 23 d. LKP(b) Vilniaus apskrities komiteto sekretoriaus N. Fedorenkos skundas VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui M. Suslovui „Dėl NKVD valstybės saugumo komisaro drg. Tkačenkos neteisėtų veiksmų“. LYA. F.425. Ap.425. B.18. L.14.

Dok. Nr.1.45. 1950 m. lapkričio 27 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui „Dėl LSSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo darbuotojus Svičiulį ir Veržbavičių kompromituojančių duomenų“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62. L.133.

Dok. Nr. 1.46. 1945 m. liepos mėn. LSSR NKVD-NKGB Utenos operatyvinio sektoriaus viršininko gen. mjr. P. Kapralovo skubus pranešimas Utenos, Ukmergės, Švenčionių ir Zarasų apskričių NKVD-NKGB skyrių viršininkams dėl partinių, sovietinių ir kitų organizacijų užterštumo antisovietiniais elementais. LYA. F.K-1. Ap.18. B.39. L.75.

Dok. Nr. 1.47. 1946 m. birželio 28 d. LKP(b) CK biuro nutarimas „Dėl revoliucinio teisėtumo faktų pažeidimo Tauragės apskrityje“. LYA. F.1771. Ap.190. B.4. L.78.

Dok. Nr. 1.48. 1950 m. liepos 28 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK II sekretoriui A. Trofimovui „Dėl Lietuvos SSR ministerijų ir Mokslų akademijos vadovaujančių darbuotojų užterštumo“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62.L.99–115.

Dok. Nr. 1.49. 1951 m. vasario 6 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK II sekretoriui A. Trofimovui dėl Respublikinio Pedagoginio kabineto direktoriaus A. Iešmantos arešto. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62. L.233.

Dok. Nr. 1.50. 1950 m. lapkričio 21 d. LSSR MGB ministro P. Kapralovo pranešimas SSRS MGB ministrui V. Abakumovui dėl LSSR prekybos ministro A. Ivaškevičiaus. LYA.F. K-1. Ap.10. B.99. L.117.

Dok. Nr. 1.51. 1951 m. sausio 9 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui „Dėl Lietuvos SSR teisingumo ministro J. Bliemos“. LYA. F.K-1. Ap.10. B.62. L.158–160.

Dok. Nr. 1.52. 1950 m. vasario 6 d. LSSR MGB ministro pav. A. Leonovo spec. pranešimas SSRS MGB 5-sios valdybos viršininkui plk. A.Volkovui dėl politinio nepasitikėjimo LSSR Mokslų akademijos viceprezidentu J. Žiugžda. LYA. F.K-1. Ap.10. B.100. L.235–237.

Dok. Nr. 1.53. 1951 m. vasario 6 d. LSSR MGB ministro P. Kapralovo spec. pranešimas SSRS MGB 5-osios valdybos viršininkui plk. A. Volkovui dėl LSSR statybos ministro pav. S. Strielčiūno. LYA. F.K-1. Ap.10. B.100. L.188–190.

Dok. Nr. 1.54. 1951 m. spalio 29 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo spec. pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A. Sniečkui dėl E. Mieželaičio, K. Kubilinsko ir A. Baltrūno politinio nepatikimumo. LYA. F.K-1. Ap.10. B.135. L.92–93.

Dok. Nr. 1.55. 1951 m. liepos 31 d. LSSR prokuroro G. Bacharovo raštas LKP(b) CK II sekretoriui A. Trofimovui. LYA. F.1771. Ap.108. B.21. L.187.

Dok. Nr. 1.56. 1946 m. rugpjūčio 2 d. LSSR MGB 2 skyriaus viršininko I. Počkajaus pažyma apie LSSR MT pavaduotoją Marijoną Gregorauską. LYA. F.K-1. Ap.10. B.102. L.185–187.

Dok. Nr. 1.57. 1953 m. kovo 24 d. LSSR MGB ministro P. Kondakovo pažyma asmeniškai LKP CK I sekretoriui A. Sniečkui apie asmenis, apie kuriuos MGB turi kompromituojančios informacijos. LYA. F.K-1. Ap.10. B.151. L.135–141.

Dok. Nr. 1.58. 1951 m. rugsėjo 19 d. LKP(b) CK I sekretoriaus A. Sniečkaus raštas VKP(b) CK sekretoriui G. Malenkovui dėl „režiminio“ miesto statuso suteikimo Klaipėdai. LYA. F.1771. Ap.1771-108. B.2. L.8.

Dok. Nr. 1.59. Ištrauka iš 1947 m. lapkričio 27 d. LSSR prokuroro D. Salino kalbos LKP(b) CK XV plenumo. LYA. F.1771. Ap.10. B.36. L.80–81.

Dok. Nr. 1.60. Ištrauka iš 1947 m. lapkričio 27 d. LKP(b) Kretingos apskrities komiteto pirmojo sekretoriaus V. Maksimavičiaus kalbos LKP(b) CK XV plenumo. LYA. F.1771. Ap.10. B.36. L.59.

2. VKP(b) CK Lietuvos biuras

Dok. Nr. 2.1. 1944 m. gruodžio 21 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro posėdžio 1-asis protokolas. Rusijos naujausiosios istorijos dokumentų saugojimo ir tyrimo centras (toliau – RNIDSTC). F.597. Ap.1. B.1. L.1–5.

Dok. Nr. 2.2. Ištrauka iš VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos 1944 m. gruodžio 30 d. LKP(b) CK IV plenumo. LYA. F.1771. Ap.7. B.11. L.194–195.

Dok. Nr.2.3 Ištrauka iš 1945 m. liepos 6 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos LKP(b) CK biuro posėdyje. LYA. F.1771. Ap.8. B.79. L.7.

Dok. Nr. 2.4. 1945 m. gruodžio 6 d. LKP(b) CK VIII plenumo dalyvių sąrašas. VKP(b) CK Lietuvos biurui atstovavo 11 žmonių. LYA. F.1771. Ap.8. B.20. L.1.

Dok. Nr. 2.5. Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 24 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos LKP(b) CK VII plenumo. LYA. F.1771. Ap.8. B.14. L.185.

Dok. Nr. 2.6. 1945 m. lapkričio 12 d. SSRS NKVD-NKGB įgaliotinio Lietuvoje gen. ltn. I.Tkačenkos

raštas LKP(b) CK I sekretoriui A.Sniečkui dėl mjr. Girdžiaus politiškaai netinkamo pranešimo. LYA. F.1771. Ap.8. B.179. L. 135.

Dok. Nr. 2.7. Ištrauka iš 1945 m. LKP(b) CK rugpjūčio plenumo medžiagos. LYA. F.1771. Ap.8. B.14. L.58–59, 185.

Dok. Nr. 2.8. Ištraukos iš 1945 m. gegužės 24 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl buržuazinių-nacionalistinių gaujų suaktyvėjimo ir kovos su jomis priemonių stiprinimo“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.100.

Dok. Nr. 2.9. Ištraukos iš 1945 m. rugsėjo 17 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl VKP(b) CK 1945 m. rugpjūčio 15 d. nutarimo dalies, liečiančios lietuviškai vokiškojo nacionalistinio pagrindžio ir jo ginkluotų gaujų likvidavimą“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.137–139.

Dok. Nr. 2.10. Ištraukos iš 1945 m. spalio 15 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl politinės padėties respublikoje“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.140.

Dok. Nr. 2.11. Ištrauka iš 1945 m. lapkričio 10 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimo „Dėl papildomų Lietuvos SSR NKVD ir NKGB valsčių skyrių sudarymo ir stiprinimo“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.142.

Dok. Nr. 2.12. Ištraukos iš 1945 m. birželio 20 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo ataskaitos J. Stalinui apie Biuro 1944–1945 m. nuveiktą darbą (36 p.). RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.2. L.18–21.

Dok. Nr. 2.13. 1945 m. liepos 24 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nutarimas „Dėl viešųjų teismų procesų organizavimo“. RNIDSTC. F.597. Ap.1. B.1. L.135–136.

Dok. Nr. 2.14. Ištrauka iš VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo kalbos 1945 m. liepos 28 d. LKP(b) CK VI plenumo. LYA. F.1771. Ap.8. B.9. L.291.

Dok. Nr. 2.15. Ištrauka iš VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko V. Ščerbakovo kalbos 1946 m. liepos 9 d. LKP(b) CK X plenumo. LYA. F.1771. Ap.9. B.13. L.56.

Dok. Nr. 2.16. Ištrauka iš LKP(b) Kauno miesto partijos komiteto I sekretoriaus J. Grigalavičiaus kalbos 1946 m. liepos 10 d. LKP(b) CK X plenumo. LYA. F.1771. Ap.9. B.13. L.147.

Dok. Nr. 2.17. 1947 m. kovo 4 d. VKP(b) CK Lietuvos biuro nario F. Budagovskio pažyma „Dėl socialistinio teisėtumo pažeidimų Lietuvos SSR“ VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkui V. Ščerbakovui. LYA. F.1771. Ap.190. B.5. L.26–36.

3. Komjaunimas

Dok. Nr. 3.1. Ištrauka iš 1947 m. lapkričio 27 d. LLKJS CK I sekretoriaus A. Raguočio kalbos LKP(b) CK XV plenumo. LYA. F. 1771. Ap.10. B.36. L.229–230.

Dok. Nr. 3.2. Ištrauka iš 1948 m. balandžio 1 d. LLKJS CK biuro nutarimo „Dėl šturkščių pažeidimų priimant į VLKJS narius Kauno apskrities komjaunimo organizacijoje“. LYA. F.4421. Ap.1. B.76. L.158.

Dok. Nr. 3.3. 1951 m. lapkričio 3 d. LSSR MGB ministro gen. mjr. P. Kapralovo pranešimas LKP(b) CK I sekretoriui A.Sniečkui dėl prievartos taikymo stojantiems į komjaunimą. LYA. F.K-1. Ap.10. B.135. L.236–240.

Dok. Nr. 3.4. Išrašas iš 1945 m. gegužės 18 d. LLKJS CK biuro nutarimo „Dėl Lietuvos LKJS CK darbo“. LYA. F.4421. Ap.1. B.20. L.41.

Dok. Nr. 3.5. Ištrauka iš 1945 m. rugpjūčio 26 d. Lietuvos SSR respublikinio komjaunimo aktyvo susirinkimo. LYA. F.4421. Ap.1. B.16. L.70.

Dok. Nr. 3.6. 1946 m. spalio 1 d. LLKJS CK II plenumo protokolas. LYA. F.4421. Ap.1. B.27. L.1–3.

Dok. Nr. 3.7. 1945 m. liepos 24 d. Lietuvos SSR LKT ir LKP(b) CK nutarimas „Dėl naikintųjų batalionų sustiprinimo ir jų kovotojų materialinės padėties pagerinimo“. LYA. F.1771. Ap.8. B.83. L.25–27.

Dok. Nr. 3.8. 1947 m. gruodžio 16 d. LLKJS CK biuro nutarimas „Dėl Lietuvos komjaunimo darbo sustiprinimo kovojant su buržuaziniu nacionalistiniu pagrindžiu ir jo ginkluotomis gaujomis“. LYA. F. 4421. Ap. 1. B. 53. L. 240–244.

Dok. Nr. 3.9. Ištrauka iš 1949 m. birželio 6 d. LLKJS CK biuro nutarimo „Dėl Lietuvos SSR komjaunimo organizacijos dalyvavimo kovojant su nacionalistinio pagrindžio ir ginkluotųjų gaujų likučiais kuriantis kolūkiams respublikoje“. LYA. F.1771. Ap.190. B.7. L.29.

Dok. Nr. 3.10. Ištrauka iš 1947 m. birželio 13–14 d. LLKJS CK IV plenumo, svarsčiusio LKP(b) CK biuro nutarimą „Dėl Lietuvos komjaunimo organizacijų darbo su valstiečių jaunimu“. LYA. F.4421. Ap.1. B.44. L.2–5.

Dok. Nr. 3.11. 1945 m. spalio 30 d. LLKJS CK apskaitos ir statistikos sektoriaus vedėjo J. Smilgevičiaus skundas LLKJS CK biurui dėl E. Velmontaitės antirusišku nuotaiku. LYA. F.4421. Ap.1. B.16. L.124 a.

Dok. Nr. 3.12. 1945 m. spalio 31 d. LLKJS CK biuro nutarimas „Dėl drg. E. J. Velmontaitės“. LYA. F.4421. Ap.1. B.16. L.119.

Dok. Nr. 3.13. 1945 m. spalio 17 d. LLKJS CK biuro nutarimas dėl „Lietuvos LKJS apskričių, miestų komitetų biurų nutarimų dėl pašalinimo iš VLKJS narių tvirtinimo“. LYA. F.4421. Ap.1. B.16. L.108–109.

LIST OF DOCUMENTS

1. The Communist Party of Lithuania (the Bolsheviks)

Doc. No. 1.1. The decision of 23 July 1945 by the Bureau of the CK of the LKP (b) *On Reinforcement of the Country by the Party, Komsomol and Soviet Cadre*. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 83. p. 18–19.

Doc. No. 1.2. An explanatory letter of 2 February 1945 by the instructor Jacko of the Instructor Organizational Division of the CK of the LKP(b) to the Head of the Instructor Organizational Division of the CK of the LKP (b) D. Shupikov., SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 265. p. 30.

Doc. No. 1.3. A letter of 21 June 1951 by the Head of the Secretariat of the MGB of the LSSR N. Jermakov to all the Heads of Divisions of the MGB of the LSSR. SLA. stk. K-1. inv. 3. f. 390. p. 16.

Doc. No. 1.4. An extract from the report of 31 July 1945 on the monthly results of censorship in Lithuania (for June 1945) by the Deputy Commissar of the NKGB of the LSSR Col. A. Kolotushkin and the Head of Section "V" Lt. Col. M. Makarov to the Head of Section "V" of the NKGB of the SSRS Maj. Gen. Smorodinskij. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 22. p. 159–166.

Doc. No. 1.5. The explanatory letter of 16 November 1945 by the Acting Commissar of the NKGB of the LSSR D. Jefimov to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP (b) M. Suslov, the First Secretary of the LKP (b) A. Sniečkus, the Chairman of the Council of People's Commissars of the LSSR M. Gedvilas and the Secretariat of the NKGB of the LSSR *On the Violations of Soviet Justice in Grain Deliveries in the Counties of Panevėžys and Biržai*. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 23. p. 140–141.

Doc. No. 1.6. An extract from the resolution of 1 December 1944 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Activity of the Primary Party Organizations and Work of Partorgs of the Rural Districts in Panevėžys County*. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 64. p. 64.

Doc. No. 1.7. The letter of 7 February 1947 by the Prosecutor of the LSSR D. Salin to the First Secretary of the CK of the LKP (b) A. Sniečkus and the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) V. Shcherbakov *On the Violations of Socialist Justice in the Lithuanian SSR*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 5. p. 37–46.

Doc. No. 1.8. An explanatory letter of 15 July 1944 by the Head of the Instructor Organizational Division of the CK of the LKP(b) D. Shupikov to the Head of the Instructor Organizational Division of the CK of the VKP(b) Shamberg. SLA. stk. 3377. inv. 58. f. 854. p. 1–2.

Doc. No. 1.9. A note of 12 September 1945 by the Acting Commissar of the NKGB of the LSSR Maj. Gen. D. Jefimov to the First Secretary of the CK of the LKP (b) A. Sniečkus regarding the Commissioner of the People's Commissariat for Deliveries K. Banys. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 118. p. 64–67.

Doc. No. 1.10. The decision of 19 October 1945 by the CK of the LKP(b) *On the Improper Behaviour of the Party Member Kazys Banys, patronymic Aleksandras*. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 116. p. 11.

Doc. No. 1.11. The documents: The decision of 19 October 1945 by the CK of the LKP (b) *The Case of Juozas Vaišnoras, patronymic Tomas*. SLA. stk. 1771, inv. 8. f. 118. p. 40; *ibid.* f. 116. p. 10–11. A letter of 29 September 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS for Lithuania I. Tkachenko to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus and a letter by Juozas Vaišnoras to his mother. SLA. stk. 1771. Inv. 8. f. 118. p. 41–42.

Doc. No. 1.12. The report of 31 October 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS for Lithuania I. Tkachenko to the Deputy Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) F. Kovaliov and the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus regarding the political impropriety of the Deputy Chairman of the Council of Ministers of the LSSR M. Gregorauskas to hold the current position. SLA. stk. 1771. inv. 10. f. 23. p. 106.

Doc. No. 1.13. The decision of the CK of the LKP(b) of 5 January 1951 condemning the Chairman of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR J. Paleckis, the Secretary of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR S. Pupeikis and others for relations with "the anti-Soviet masonic organization". SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 8. p. 84.

Doc. No. 1.14. The decision of 1 September 1945 by the Bureau of the CK of the LKP (b) *On the Improper Behaviour of the Party Member Jonas Laurinaitis*. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 100. p. 47.

Doc. No. 1.15. The decision of 25 February 1953 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On Deficiency in Political Vigilance in Selecting the Cadre for Certain Bodies of the Communist Party of Lithuania*. SLA. stk. 1771. inv. 131. f. 238. p. 9–10.

Doc. No. 1.16. The summary table of 1 January 1951 of the commanding nomenclature of the LSSR. SLA. stk. 1771. inv. 130. f. 67. p. 33.

Doc. No. 1.17. A note of 1 January 1952 by the Personnel Department of the CK of the LKP(b) about the positions of the nomenclature in Lithuania. SLA. stk. 1771. inv. 130. f. 124. p. 4.

Doc. No. 1.18. An extract from the decision of 1 November 1950 by the Bureau of the CK of the LKP(b) approving the divisions and lists of nomenclature positions of the apparatus of the CK of the LKP(b). SLA. stk. 1771. inv. 90. f. 121. p. 2, 6, 14, 34–37.

Doc. No. 1.19. The decision of 26 October 1945 by the Council of People's Commissars of the LSSR and the CK of the LKP(b) *On the Approval of Additional Limits of Food for the Most Active Soviet-Party and Regional Personnel for the 4th Quarter of 1945*. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 121. p. 18–19, 21.

Doc. No. 1.20. The decision of 27 December 1947 by the Council of Ministers of the LSSR and the CK of the LKP (b) *On the Revocation of the Existing Order of Using the Social Consumer Service Fund and Allocation of Allowances for the Commanding Soviet and Party Personnel*. SLA. stk. 1771, inv. 190. f. 5. p. 190, 191, 195, 196.

Doc. No. 1.21. The decision of 24 February 1948 by the Council of Ministers of the LSSR and the CK of the LKP (b) *On the Temporary Establishment of the Amount of the Allowances for the Commanding Party and Soviet Personnel*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 6. p. 14–15.

Doc. No. 1.22. An extract from the resolution by the 4th Plenum of the CK of the LKP (b) on 30 December 1944. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 9. p. 5.

Doc. No. 1.23. An extract from the decision by the 7th Plenum of the CK of the LKP(b) on 24 August 1945. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 12. p. 8.

Doc. No. 1.24. An extract from the decision by the 11th Plenum of the CK of the LKP (b) on 24 November 1946. SLA. stk. 1771. inv. 9. f. 15. p. 5.

Doc. No. 1.25. The letter of 9 November 1944 by the Personnel Secretary of the CK of the LKP(b) M. Kučinskas to the Secretaries of County Committees of the LKP(b) in reference to the reliability of the commanding personnel of sovkhoses and machine and tractor depots and their suitability to hold the positions. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 81. p. 37.

Doc. No. 1.26. The decision of 9 March 1945 by the Bureau of CK of the LKP(b) *On the Unsatisfactory Work with the Personnel in Executing the Decision by the CK of the VKP(b) On the Drawbacks and Faults in the Party-Political Work of the Party Organization of the Lithuanian SSR*. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 49. p. 100–101.

Doc. No. 1.27. The work plan of March 1945 of the Personnel Department of the CK of the LKP(b) in reference to the party-Soviet cadre of Lithuania. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 265. p. 1.

Doc. No. 1.28. An extract from the decision of 17 August 1945 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Improvement of the Activities of the Executive Committees of Rural Districts and Regions and their Reinforcement by New Cadre*. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 92. p. 13.

Doc. No. 1.29. The decision of 3 October 1945 by the Council of People's Commissars of the LSSR and the CK of the LKP(b) *On Cleansing Commissariats and Central Administrations at the Council of Commissars of the LSSR of Alien and Politically Unreliable Elements in Executing the Decision of the 7th Plenum of the CK of the Lithuanian KP(b)*. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 112. p. 24–25.

Doc. No. 1.30. The decision of October 1945 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On Executing the Decisions of the 5th and 7th Plenums of the CK of the LKP(b) in Cleansing the Cadre of Alien and Politically Unreliable Elements and Working with Personnel within the System of the Commissariat of Food Industry*. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 118. p. 110–113.

Doc. No. 1.31. The report of 4 May 1946 by the Managing Organizer of the CK of the LKP(b) Zolin to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus *On Cleansing the Soviet and Economic Cadre in Tauragė, Pagėgiai and Šilutė Counties*. SLA. stk.1771. inv. 9. f. 241. p. 30.

Doc. No. 1.32. An extract from the report of 25 February 1946 by the Personnel Secretary of the CK of the LKP(b) M. Junčas-Kučinskas to the Managing Organizer of the Cadre Administration of the CK of the VKP(b) Romanovich about the work of the CK of the LKP(b) with personnel in 1945. SLA. stk.1771. inv. 8. f. 266. p. 16–18.

Doc. No. 1.33. A note of 7 May 1953 by the Acting Chief of the 1st Special Division of the MVD of the LSSR Lt. Col. M. Jefimov and the Head of the 2nd Subdivision Maj. M. Vasev on the arrested intelligentsia and office employees in 1944–1953. SLA. stk. K-1. inv. 6. f. 161. p. 59.

Doc. No. 1.34. The decision of 6 February 1945 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Formation of the Party and Soviet Cadre of the Lithuanian SSR*. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 35. p. 6.

Doc. No. 1.35. The decision of 16 February 1945 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Incorrect Decision by the Party Organisation of Zarasai County in Resolving the Issue in Regard to the Farms of People's Enemies*. SLA. stk.1771. inv. 8.f. 40.p. 92.

Doc. No. 1.36. An extract from the speech by the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus at the 8th Plenum of the CK of the LKP(b) on 16 November 1950. SLA. stk.1771. inv. 90. f. 21. p. 61.

Doc. No. 1.37. The letter of 29 September 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS in Lithuania Lt. Gen. I. Tkachenko to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus in reference to providing accommodation for the personnel and officers of the NKVD-NKGB in Vilnius. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 179. p. 113.

Doc. No. 1.38. The decision of 20 February 1946 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the MGB and the MVD Command in the County of Marijampolė in the Liquidation of the Bourgeois-Nationalistic Underground and its Armed Bands*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 5. p. 12.

Doc. No. 1.39. An extract from the speech by the Deputy Minister of the MVD of the LSSR L. Martavičius at the July Plenum of 1953 of the CK of the LKP(b). SLA. stk.1771. inv. 131. f. 189. p. 115.

Doc. No.1.40. The decision of 6 December 1948 by the Bureau of the CK of the LKP(b) of Kėdainiai County *On the Work of the Divisions of the MGB in Counties and Rural Districts in Fighting against Banditism in the County of Kėdainiai*. SLA. stk. 749. inv. 749-8. f. 1. p. 92–93.

Doc. No. 1.41. The report of 12 May 1947 by the Chairman of the Military Tribunal of the MVD troops of the Lithuanian border region Lt. Col. Tuskij to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus about the crimes committed by military personnel. SLA. stk.1771. inv.10. f.293. p.43.

Dok. No. 1.41.A. The report of 20 June 1947 by the Minister of the MGB of the LSSR D. Jefimov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus about the number of Lithuanians in the Ministry of State Security of the LSSR. SLA. stk.1771. inv.10. f.279. P.30.

Doc. No. 1.42. Extracts from the report of 17 November 1945 by the Acting Commissar of the NKGB of the LSSR Maj. Gen. D. Jefimov to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov, the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus, the Chairman of the Council of Ministers of the LSSR M. Gedvilas and the Secretariat of the NKVD of the LSSR *On the Drawbacks in Political Mass Activities and Contamination of Soviet and Economic Organizations by Politically Unreliable Elements in the Counties of Marijampolė, Vilkaviškis, Šakiai and Lazdijai*. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 23. p. 142–147.

Doc. No. 1.43. The special report of 27 January 1945 by the Commissar of the NKVD of the LSSR A. Guzevičius to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov *On Illegal Actions of the Commanding Personnel of the Party and Executive Committees of the LKP(b) in Some Counties*. SLA. .stk. K-1. inv. 10. f. 12. p. 40.

Doc. No. 1.44. The complaint of 23 December 1944 by the Secretary of the Committee of the LKP(b) of Vilnius County N. Fedorenko to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov *On the Incorrect Actions of the Commissar of State Security of the NKVD Comrade Tkachenko*. SLA. stk. 425. inv. 425. f. 18. p. 14.

Doc. No. 1.45. The special report of 27 November 1950 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus *On the Compromising Information Regarding the Employees of the Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR Svičiulis and Veržbavičius*. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 62. p. 133.

Doc. No. 1.46. An urgent report of July 1945 by the Head of the Operations Department of Utena of the NKVD-NKGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the Heads of the Divisions of the Counties of Utena, Ukmergė, Švenčionys and Zarasai in regard to the contamination of party, Soviet and other organizations by anti-Soviet elements. SLA. stk. K-1. inv. 18. f. 39. p. 75.

Doc. No. 1.47. The decision of 28 June 1946 by the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Facts of the Violations of Revolutionary Justice in the County of Tauragė*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 4. p. 78.

Doc. No. 1.48. The special report of 28 July 1950 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A. Trofimov *On the Contamination of the Commanding Personnel of the Ministries and the Academy of Sciences of the Lithuanian SSR*. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 62. p. 99–115.

Doc. No. 1.49. A special report of 6 February 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A. Trofimov in regard to the arrest of the Director of the Republican Pedagogical Office A. Iešmanta. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 62. p. 233.

Doc. No. 1.50. A report of 21 November 1950 by the Minister of the MGB of the LSSR P. Kapralov to the Minister of the MGB of the SSRS V. Abakumov in regard to the Minister of Trade of the LSSR A. Ivaškevičius. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 99. p. 117.

Doc. No. 1.51. The special report of 9 January 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus *On the Minister of Justice of the Lithuanian SSR J. Blika*. SLA. stk. K-1. inv.10. f. 62. p. 158–160.

Doc. No. 1.52. A special report of 6 February 1950 by the Deputy Minister of the MGB of the LSSR A. Leonov to the Head of the 5th Directorate of the MGB Col. A. Volkov in regard to the political distrust concerning the Vice-President of the Academy of Science of the LSSR J. Žiugžda. SLA. stk. K-1. Inv. 10. f. 100. p. 235–237.

Doc. No. 1.53. A special report of 6 February 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR P. Kapralov to the Head of the 5th Directorate of the MGB Col. A. Volkov in regard to the Deputy Minister of Building of the LSSR S. Strielčiūnas. SLA. stk. K-1. inv.10. f. 100. p. 188–190.

Doc. No. 1.54. A special report of 29 October 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus in regard to the political distrust concerning E. Mieželaitis, K. Kubilinskas and A. Baltrūnas. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 135. p. 92–93.

Doc. No. 1.55. A letter of 31 July 1951 by the Prosecutor of the LSSR G. Bakharov to the Second Secretary of the CK of the LKP(b) A. Trofimov. SLA. stk. 1771. inv. 108. f. 21. p. 187.

Doc. No. 1.56. A note of 2 August 1946 by the Head of the 2nd Department of the MGB of the LSSR I. Pochkaj about the Deputy Chairman of the Council of Ministers of the LSSR Marijonas Gregorauskas. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 102. p.185–187.

Doc. No. 1.57. A note of 24 March 1953 by the Minister of the MGB of the LSSR P. Kondakov personally to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus in regard to the persons on whom the MGB has compromising information. SLA. stk. K-1. inv.10. f. 151. p. 135–141.

Doc. No. 1.58. A letter of 19 September 1951 by the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus to the Secretary of the CK of the VKP(b) G. Malenkov in regard to giving Klaipėda the status of a “regime” city. SLA. stk. 1771. inv. 1771-108. f. 2. p. 8.

Doc. No. 1.59. An extract from the speech of 27 November 1947 by the Prococutor of the LSSR D. Salin at the 15th Plenum of the CK of the LKP(b). SLA. stk. 1771. inv. 10. f. 36. p. 80–81.

Doc. No. 1.60. An extract from the speech by the First Secretary of the Committee of the LKP(b) of Kretinga county V. Maksimavičius at the 15th Plenum of the CK of the LKP(b) on 27 November 1947. SLA. stk. 1771. inv. 10. f. 36. p. 59.

2. The Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b)

Doc. No. 2.1. The 1st protocol of the meeting of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) of 21 December 1944. The Storage and Research Center of the Documents of the Newest History of Russia (further – SRCDNHR). stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 1–5.

Doc. No. 2.2. An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov at the 4th Plenum of the CK of the LKP(b) on 30 December 1944. SLA. stk. 1771. inv. 7. f. 11. p. 194–195.

Doc. No. 2.3. An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov delivered at the meeting of the Bureau of the CK of the LKP(b) on 6 July 1945. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 79. p. 7.

Doc. No. 2.4. The list of the participants of the 8th Plenum of the CK of the LKP(b) on 6 December 1945. The Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) was represented by 11 persons. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 20. p. 1.

Doc. No. 2.5. An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov at the 7th Plenum of the CK of the LKP(b) on 24 August 1945. SLA. stk. 1771. inv.8. f. 14. p. 185.

Doc. No. 2.6. A letter of 12 November 1945 by the Commissioner of the NKVD-NKGB of the SSRS in Lithuania Lt. Gen. I. Tkachenko to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A.Sniečkus in reference to the politically incorrect report by Maj. Girdžius. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 179. p. 135.

Doc. No. 2.7. An extract from the materials of the August Plenum of 1945 of the CK of the LKP(b). SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 14. p. 58–59, 185.

Doc. No. 2.8. Extracts from the decision of 24 May 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Increasing Activities of Bourgeois-Nationalistic Bands and Strengthening of the Measures in Fighting against them.* SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 100.

Doc. No. 2.9. Extracts from the decision of 17 September 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Part of the Decision of 15 August 1945 by the CK of the VKP(b) Regarding the Liquidation of the Lithuanian-German Nationalistic Underground and its Armed Bands.* SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 137–139.

Doc. No. 2.10. Extracts from the decision of 15 October 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Political Situation in the Republic.* SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 140.

71. Doc. No. 2.11. An extract from the decision of 10 November 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Formation and Reinforcement of Additional Rural District Divisions of the NKVD and NKGB of the Lithuanian SSR.* SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 142.

Doc. No. 2.12. Extracts from the report of 20 June 1945 by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov to J.Stalin about the work performed by the Bureau in 1944–1945 (36 p.). SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 2. p. 18–21.

Doc. No. 2.13. The decision of 24 July 1945 by the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) *On the Organization of Public Court Trials.* SRCDNHR. stk. 597. inv. 1. f. 1. p. 135–136.

Doc. No. 2.14. An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) M. Suslov made at the 6th Plenum of the CK of the LKP(b) on 28 July 1945. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 9. p. 291.

Doc. No. 2.15. An extract from the speech by the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) V. Shcherbakov at the 10th Plenum of the CK of the LKP(b) on 9 July 1946. SLA. stk. 1771. inv.9. f. 13. p. 56.

Doc. No. 2.16. An extract from the speech by the First Secretary of the Party Committee of the LKP(b)

of Kaunas city J. Grigalavičius at the 10th Plenum of the CK of the LKP(b) on 10 July 1946. SLA. stk. 1771. inv. 9. f. 13. p. 147.

Doc. No. 2.17. The note of 4 March 1947 by the member of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) F. Budagovskij to the Chairman of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) V. Shcherbakov *On the Violations of Socialist Justice in the Lithuanian SSR*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 5. p. 26–36.

3. The Komsomol

Doc. No. 3.1. An extract from the speech of 27 November 1947 by the First Secretary of the CK of the LYCLL A. Raguotis at the 15th Plenum of the CK of the LKP(b). SLA. stk. 1771. inv. 10. f. 36. p. 229–230.

Doc. No. 3.2. An extract from the decision of 1 April 1948 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On Gross Violations in Admitting Members into the LYCLU in the Komsomol Organization of Kaunas County*. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 76. p. 158.

Doc. No. 3.3. A report of 3 November 1951 by the Minister of the MGB of the LSSR Maj. Gen. P. Kapralov to the First Secretary of the CK of the LKP(b) A. Sniečkus in regard to exerting pressure on the applicants for the Komsomol membership. SLA. stk. K-1. inv. 10. f. 135. p. 236–240.

Doc. No. 3.4. The extract from the decision of 18 May 1945 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On the Work of the CK of the Lithuanian LYCL*. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 20. p. 41.

Doc. No. 3.5. An extract from the meeting of the Republican Komsomol activists of the Lithuanian SSR on 26 August 1945. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 16. p. 70.

Doc. No. 3.6. The protocol of the 2nd Plenum of the CK of the LYCLL on 1 October 1946. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 27. p. 1–3.

Doc. No. 3.7. The decision of 24 July 1945 by the Council of People's Commissars of the Lithuanian SSR and the CK of the LKP(b) *On the Reinforcement of the Extermination Battalions and Improvement of the Material Conditions of their Fighters*. SLA. stk. 1771. inv. 8. f. 83. p. 25–27.

Doc. No. 3.8. The decision of 16 December 1947 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On the Reinforcement of the Work of the Lithuanian Komsomol in Fighting against the Bourgeois-Nationalistic Underground and Its Armed Bands*. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 53. p. 240–244.

Doc. No. 3.9. An extract from the decision of 6 June 1949 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On the Participation of the Komsomol Organization of the Lithuanian SSR in Fighting Against the Remaining Members of the Nationalistic Underground and its Armed Bands at the Period of Establishing Kolkhozes in the Republic*. SLA. stk. 1771. inv. 190. f. 7. p. 29.

Doc. No. 3.10. An extract from the 4th Plenum of the CK of the LYCLL on 13–14 June 1947 where the decision of the Bureau of the CK of the LKP(b) *On the Work of the Organizations of the Lithuanian Komsomol with the Peasant Youth* was discussed. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 44. p. 2–5.

Doc. No. 3.11. A complaint of 30 October 1945 by the Head of the Accounting and Statistics Sector of the CK of the LYCLL J. Smilgevičius to the Bureau of the CK of the LYCLL in regard to the anti-Russian attitude of E. Velmontaitė. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 16. p. 124 a.

Doc. No. 3.12. The decision of 31 October 1945 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On Comrade E. J. Velmontaitė*. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 16. p. 119.

Doc. No. 3.13. The decision of 17 October 1945 by the Bureau of the CK of the LYCLL *On the Approval of the Decisions by the Bureaus of the Committees of Counties and Cities of the Lithuanian LYCLL in Regard to the Expulsion from the LYCLL Membership*. SLA. stk. 4421. inv. 1. f. 16. p. 108–109.

Members of the Bureau of the CK of the LKP(b) – the most important organizers and executioners of political repressions in 1944–1953

- Aronov Vasilij (1952–1953)** – the Second Secretary of the CK of the LKP(b) in 1952–1953
- Maj. Gen. Bartasiūnas Juozas (Josifas) (1944–1949)** – the Commissar (the Minister) of the NKVD-MVD of the Lithuanian SSR in 1944–1953, a Candidate to the Members of the Bureau of the CK of the LKP(b) in 1949–1952
- Bieliauskas Feliksas (1950–1954)** – the Secretary of the CK of the LKP(b) in 1951–1952
- Chistiakov Aleksej (1949–1952)** – the First Secretary of the Party Committee of Vilnius city in 1945–1950, the Deputy Chairman of the Council of Ministers of the Lithuanian SSR in 1950–1958
- Filipavičius Stasys (1950–1952)** – the Secretary of the CK of the LKP(b) in 1950–1952, the Deputy Chairman of the Council of Ministers of the Lithuanian SSR in 1952–1953
- Gedvilas Mečislovas (1940–1956)** – the Chairman of the Council of People's Commissars (the Council of Ministers) of the Lithuanian SSR in 1940–1956
- Lt. Gen. Gorlinskij Nikolaj (1949)** – the Minister of the MGB of the Lithuanian SSR from 25 Feb. to 27 Apr. 1949
- Grigalavičius Juozas (1941–1946)** – the First Secretary of the Party Committee of Kaunas city in 1944–1946
- Gusev Nikolaj (1952–1953)** – the Head of the Division of Party, Trade Union and Komsomol bodies of the CK of the LKP(b) in 1952–1953
- Maj. Gen. Guzevičius Aleksandras (1940–1949)** – the Commissar of the NKGB of the Lithuanian SSR in 1944–1945
- Isachenko Aleksandr (1944–1946)** – the Second Secretary of the CK of the LKP(b) in 1944–1946
- Maj. Gen. Jefimov Dmitrij (1945–1949)** – the Commissar (the Minister) of the NKGB (MGB) of the Lithuanian SSR in 1945–1949
- Maj. Gen. Kapralov Piotr (1949–1952)** – the Minister of the MGB of the Lithuanian SSR in 1949–1952
- Maj. Gen. Kondakov Piotr (1952–1953)** – the Minister of the MGB of the Lithuanian SSR in 1952–1953
- Liaudis Kazimieras (1944–1960)** – the Secretary of the CK of the LKP(b) in 1944–1947 and 1953, the Deputy Chairman of the Council of Ministers of the Lithuanian SSR in 1947–1950, the First Secretary of the Party Committee of Klaipėda Region in 1950–1953
- Moskvinov Anatolij (1950–1952)** – the Secretary of the CK of the LKP(b) in 1950–1952
- Niunka Vladas (1944–1961)** – the Deputy Chairman of the Council of People's Commissars (the Council of Ministers) of the Lithuanian SSR in 1944–1948, the Secretary of the CK of the LKP(b) in 1944–1961
- Ozarskis Eduardas (1946–1950)** – the Secretary of the CK of the LKP(b) in 1946–1950, the First Secretary of the Party Committee of Kaunas Region in 1950–1953
- Paleckis Justas (1940–1967)** – the Chairman of the Presidium of the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR in 1940–1966
- Pisarev Vasilij (1949–1953)** – a Member of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b) in 1944–1946, the First Deputy Chairman of the Council of Ministers of the Lithuanian SSR in 1946–1953
- Preikšas Kazys (1940–1954)** – the Secretary of the CK of the LKP(b) in 1940–1948, the Deputy Chairman of the Council of People's Commissars (the Council of Ministers) of the Lithuanian SSR in 1948–1960
- Raguotis Antanas (1952–1953)** – the First Secretary of the CK of the Lenin Young Communist League of Lithuania in 1946–1952, a Candidate to the Members of the Bureau of the CK of the LKP(b) in 1949–1952
- Sniečkus Antanas (1940–1974)** – the First Secretary of the CK of the LKP(b) in 1936–1974
- Šumauskas Motiejus (1949–1952)** – the Deputy Chairman of the Council of People's Commissars (the Council of Ministers) of the Lithuanian SSR in 1944–1950, the Secretary of the CK of the LKP(b) in 1946–1950, the First Secretary of the Party Committee of Šiauliai Region in 1950–1953
- Shupikov Danijil (1940–1952)** – the Head of the Instructor Organizational Division of the CK of the LKP(b) in 1940–1947, the Personnel Secretary of the CK of the LKP(b) in 1947–1950, the Secretary of the Committee of the LKP(b) of Vilnius Region in 1950–1952
- Trofimov Aleksandr (1946–1952)** – the Second Secretary of the CK of the LKP(b) in 1946–1952

Pavardžių rodyklė

Index of names

- A**
 Abakumov Viktor – 39,40,94,95,233
 Abliakimov – 131,132
 Abramčik (Abramchik) – 184
 Afganisjan – 259
 Aizenas Chaimas – 179
 Akamauskas – 132,286
 Akkuratova – 313
 Aksionov – 211
 Aksomaitis – 300,313
 Akulov – 300,313
 Aleksandrova – 51,105
 Aleksejūnas – 313
 Aleksiūnas – 134
 Aleksotskis Vytautas – 52,107,320,321
 Almanaitis – 129,130
 Alperavičius Chaim – 215
 Alpernas – 215
 Alsysis – 133,282
 Amadori – 221
 Amsterdamskij – 215
 Andrejev – 117
 Andrijaitis – 281
 Andrijaitis Kazys – 183,185,186
 Aničas Jonas – 14,19,71
 Antanaitis Kastytis – 11,18,43,67
 Anušauskas Arvydas – 2,3,11,16,18,19,48,67,73,
 Anuškin Aleksandr (Anushkin) – 33,87,150,157,313
 Apolonov Arkadij – 2,3,274
 Archinyčev (Archipyčev ?) Viktor (Arkhinychev) –
 133
 Areščenko (Areshchenko) – 281
 Arlinskaja – 288
 Aronov Vasilij – 28,33,82,87,150, 331
 Artiomov – 313
 Astrachancev (Astrakhantsev) – 134
 Atamukas Saliamonas – 12,13,18,19,43,48,68,69
 Atkočiūnas – 198
 Augus Antanas – 13,14,19,70
 Augustinaitis Vladas – 144,164,165,304,305
 Avižienis Antanas – 224
 Avižienis Vikentij – 224
- B**
 Babenkov – 313
 Babianskis Marijonas – 215,216
 Bacevičius – 291
 Bacharov Georgij (Bakharov) – 33,86,157,245
 Bagušauskas Juozapas – 11,18,19,54,66,67
 Baklanov – 282
 Bakutis – 300
 Balčikonis Juozas – 39,94,217,218
 Balčiūnas – 281,313
 Baliasnikov M. – 213,274
 Baliukevičius Lioginas – 20
- Baltrūnas Aleksas – 40,94,243,244
 Baltrušonis – 226
 Baltušis Juozas – 41,96
 Banevičius L. – 20
 Banys Kazimieras – 27,79,138–140,142
 Bankauskas Adolfas – 222
 Bankauskas Jonas – 221,222
 Baranauskas Boleslavas – 33,87,150,157,164,260
 Baranec – 198
 Baranov M. – 158
 Baraška – 132,285
 Barauskas – 285
 Barbašin Georgij – 212
 Bareikis – 283
 Bargan – 127,283
 Baronas – 313
 Bartašiūnas Juozas (Josif) – 2,3,8 22,24,33,57,64,76,87,
 111,212,269,270,271,272,273,275,276,331
 Barzdaitis – 300
 Bauža Česlovas – 11,66
 Bečys (Bėčius Kostas ?) – 291
 Bedusenko – 200
 Bendžius Andrius – 14,19,71
 Belokrynkin E. – 44,98,264
 Belousov – 255
 Benelienė Adolfina – 280
 Benelienė Karolina – 281
 Berija Lavrentij – 45,100,195, 197,270,271,274
 Bernotas – 138
 Bersanti – 221
 Bepalov – 285
 Bibrauskas – 285
 Bičiūnaitė-Masiulienė – 20
 Byčkovskij (Bychkovskij) Michail – 269
 Bieliauskas Feliksas – 22,33,87,150,331
 Bieliukas – 257
 Bigailaitė – 291
 Bija – 288
 Bykov – 129,281
 Bilevičius Elijas – 157,221,264
 Bylinskij – 313
 Binkis – 123
 Blažytė Danutė – 11,12,18,66,68
 Blieka Alfonsas – 216
 Bliekienė Julija – 234,235
 Blieka Jurgis – 39,94,94,216,234,235,236
 Blieka Petras 216
 Blizniuk – 281
 Bobov – 300
 Bodek – 269
 Bogatkina – 300,313
 Bolontikienė – 281
 Bordonaitė Mira – 313
 Borisas – 284

Boruta Kazys – 220
 Bračas – 300,313
 Brašiškis – 303,313
 Braulė – 184
 Brazaitis Juozas – 10,18,65
 Brazul J. – 44,98,264
 Brudinas Bendionas – 223
 Bruznulis – 129
 Bružaitė – 300
 Budagovskij F. – 44,47,98,264,274,279,289
 Budrys Dzidas – 40,95,255
 Buivydas J. – 51,106,302
 Bukauskas Kazys – 190
 Bulavas Jonas – 27,80
 Bulganin Nikolaj – 116
 Burylin Boris – 195
 Burmikaitė – 286
 Burokevičius Mykolas – 13,14,19,69,71
 Buržinskij (Burzhinskij) – 157,158
 Bush G.W. – 5,6
 Buslavičius – 288
 Butkevičius – 246

Celešius – 300,313
 Cenkauskas – 285
 Cesevičius Dominykas – 238
 Cvirka Petras – 41,96

Chaliavin Aleksej (Khaliavin) – 270,275,276,
 Charčenko (Kharchenko) – 198
 Charitonov (Kharitonov) – 144
 Churgis – 215

Čalnaris A. – 17,74
 Čaplinskaitė – 300
 Čarnas Rapolas – 252
 Čečev Aleksandr (Chechev) – 147
 Čelinskaja (Chelinskaja) – 280
 Čelyšov (Chelyshov) – 118
 Čepaičiai – 244
 Čeponis – 286
 Čeponis Bronius – 320
 Černyšov A. (Chernyshov) – 44,98,
 Černov (Chernov) – 133,287
 Česnuitis – 127,283
 Čičirko (Chichirko) – 131
 Čipkus – 245
 Čistiakov Aleksej (Chistiakov) – 22, 33,157,331
 Čistiakov L. – 300
 Čiuberkis – 290
 Čiučina (Chuchina) – 313
 Čiurlionis Konstantinas Mykalojus – 18

Daikaus ? (Daikus) – 257
 Dagilis – 300
 Damušis Adolfas – 10,18,65
 Danilevičius – 291
 Daugirdaitė-Sruogienė V. – 10,18,65
 Daukšas Juozas – 218

Daukšas Kazys – 39,94,218
 Daukšienė – 230
 Daumantas Juozas – 20,250
 Deinidė (Dailydė?) – 13
 Dejev – 213
 Demidovienė – 300,313
 Dimšienė – 257
 Diumeni – 221
 Divliajev – 223,241
 Doktoraitis – 226
 Domaševičius Kęstutis – 19,213
 Dombrauskas – 219
 Doroginin – 198
 Dovydenas Liudas – 220
 Drazdauskas – 243
 Drevinskas – 313
 Drobnys Aleksandras – 27,39,80,94,214,215,247
 Drozdov – 128,283
 Dulskis – 153
 Dvarijonas – 300

Eimutis – 313
 Ežerskaitė – 291

Fedaravičius Petras – 245
 Fedorenko Nikita – 37,92,207,208,265
 Fedotov – 313
 Filipavičius Stasys – 22,157,158,331
 Fiodorov – 258
 Fomin – 213
 Frolov Aleksandr – 208

Gabornskij – 215
 Gaižauskas V. – 158,313
 Galdikas – 313
 Galickij Michail – 38,93
 Gaškaitė Nijolė – 11,18,67
 Gašutin (Gashutin) – 124
 Gavruškin (Gavrushkin) – 131
 Gečas S. – 12,18,68
 Gedimin – 138,139
 Gedvilas Mečislovas –
 2,3,16,22,25,28,30,31,32,33,34,35,36,37,41,42,43,44,
 57,58,73,77,81,83,86,87,88,90,91,97,98,99,111,113,116,
 122,123,124,148,150,157,165,167,171,177,182,194,
 195,202,205,260,265,269,273,275,277,300,303,305,331
 Gegelevičiūtė – 280,281
 Geležiūnaitė – 118
 Geneitis Alfonsas – 27,80,147
 Giedrys Kazys – 252
 Girdzijauskas Vytautas, Izidorius –
 39,40,94,95,220,228,252,253,254
 Girdzijauskas Vytautas, Jono – 254
 Girdžius – 313
 Girdžius V. – 45,99,266
 Girnius Kęstutis – 10,18,65
 Gladinas – 257
 Gladkov Michail – 225
 Glazunov – 300,313

Glovackas – 300,313
 Golovko – 269
 Gomatavičius – 124
 Gonzov – 313
 Goravin – 285
 Gorbačiov Michail (Gorbachov)– 12,68
 Gorbatov (Gurbatov ?) Pavel – 133
 Gorlinskij Nikolaj – 8,33,64,87,331
 Goročov T. (Gorokhov) – 264
 Gražinis – 265,266
 Gregorauskas Marijonas –
 27,40,80,95,147,246,247,248
 Greifenbergeris Juozas – 252
 Gribauskas – 184
 Grigalavičius Juozas –
 17,20,22,28,43,47,74,81,101,278,331
 Grigas I. (J. ?) – 280
 Grimovič S. (Grimovich) – 213,275,276
 Grinčavičius – 25,77,123
 Groimala – 211
 Grunskis Eugenijus – 11,18,20,48,67
 Gudaitis Romas – 11,66
 Gudienė – 129,285
 Gulbinskas – 300
 Gukalova T. – 300
 Gurejev – 281
 Gusakov V. – 158,313
 Gusev Nikolaj – 22,33,87,331
 Gutmanas Giri – 227
 Gutmanas Jakov – 227
 Gutmanas Simonas – 227
 Guzevičius Aleksandras –
 8,22,26,37,41,58,64,79,91,97,113,178,206,269,270,275,276,331
 Gužauskaitė – 128
 Gvozdauskas – 200

Hitleris Adolfas – 62

Iešmanta Albinas – 39,94,231,232,238,239,255
 Infrītunis ? – 124
 Isačenko Aleksandr (Isachenko) –
 22,26,28,31,33,79,82,84,144,177,273,277,331
 Ivanov V. – 300
 Ivanova – 150
 Ivaškevičius – 300
 Ivaškevičius Adolfas – 39,94,233

Jacko – 23,75,118
 Jackus – 133
 Jadogalvis – 150
 Jakobovskij – 285
 Jakovlev – 305
 Jakubčionis Algirdas 2,3
 Jančaitytė Tatjana – 37,204,267,268
 Jankaitis G. – 133,287
 Jankevičius Bronislavas – 254,265
 Jankevičius Jonas – 254
 Jankevičius Juozas – 254
 Jankevičiūtė Apolonija – 254

Jankovič (Jankovich) – 300
 Jašunienė – 280
 Jėčys A. – 20
 Jėčytė – 291
 Jefimov Dmitrij – 8,22,25,26,27,36,37,38,43,51,58,
 64,79,91,92,112,123,124,138,141,201,202,
 205,212,271,272,273,275,331
 Jefimov Michail – 32,86,106,191
 Jeremejev – 129,285
 Jermakov Nikolaj – 23,75,119
 Jermakov – 134
 Jermakov (gen. ltn.) – 245
 Jermalavičius Juozas – 13,14,19,69,70,71
 Jermolavičius – 300
 Jevseičikas K. – 20
 Juknys – 128,283
 Jumatov – 313
 Junčas-Kučinskis Mykolas – 29,31,32,83,84,85,
 116,125,176,177,179,188,269,273
 Jurevič (Jurevich) – 285
 Jurevičius – 128,283
 Jurginis Juozas – 41,96
 Jurkonis – 132,285
 Juškėnas K. – 306
 Jutkevičius – 258

Kairys – 157

Kairys Steponas – 228,229,250
 Kairienė – 250
 Kairiūkštis – 184
 Kajuzevičius – 131
 Kalinauskas – 219
 Kalugin N. – 32,43,85
 Kancevičius Vytautas – 11,66
 Kapačinskis – 130
 Kapralov Piotr –
 8,22,33,36,37,38,39,40,49,50,58,64,87,92,94,95,104,
 112,119,148,157,195,196,209,210,214,230,231,
 232,233,234,236,240,242,243,244,293,297,331
 Karaliūnas – 151
 Karužas – 288
 Kasparas K. – 11,18,67
 Kašauskienė Vanda – 11,12,19,43,66,68
 Kašelionis B. – 20
 Kateiva – 313
 Katelė Petras – 235
 Kaunas – 264,268,
 Kazakova – 300,313
 Kazlauskas J. – 151
 Keburis Petras – 284
 Kedys J. P. – 18,
 Kenevič Marijan – 51,105,116,
 Kernemickaitė (Kernemnukaitė ?) – 132,286
 Kersten Ch. J. – 9,18,65
 Keželis – 134
 Kilikevičius – 313
 Kirdeškin Semion; Kidriaškin (Kirdeshkin) – 132,287
 Kisielius A. – 20
 Kisielius Bronius – 131,286
 Kisielius Juozas – 131,132,286

- Kliackin Solomon (Kliatskin) – 222
 Klimov – 213
 Knyva Albertas – 39,94,219
 Knyva Leonas – 219
 Kobulov Bogdan – 37,38,40,92,95,122,274
 Kočetkov S. (Kochetkov) – 44,98,264
 Kolotuškin Aleksandr (Kolotushkin) – 24,76,120,122
 Kondakov Piotr – 8,22,33,40,46,64,
 87,95,101,249,255,331
 Konovalov – 313
 Kopylov – 207
 Kopytov N. – 44,98,264
 Kornev – 129,285
 Koroliov – 313
 Koroliov – 151
 Korsakas Kostas – 41,96
 Kosov – 313
 Kostrub – 211,212
 Kovaliauskas – 284
 Kovaliov Fiodor –
 27,31,44,80,84,98,147,177,260,269,273,275,303
 Kozlov – 259
 Kozlovskij – 157,158
 Krastinis Fridis – 28,81,157,199
 Krikštaniėnė – 282
 Kriščiūnas Vytautas – 223
 Krištaponis Pranas – 216
 Krištaponis Jonas – 217
 Krištaponis Stepas – 217
 Krištaponis Vaclovas – 217
 Kriukauskas – 133,282,
 Krivošejev (Krivoshejev) Piotr – 195
 Križavičius – 128,284
 Krotkov – 213
 Krupin – 116,275,303
 Kubeliūnas – 129
 Kubilinskas Kostas – 40,94,243
 Kublaitis – 129,280
 Kučinskaitė Marijona – 220
 Kučinskas Mykolas – žr. Junčas-Kučinskas Mykolas
 Kulagin – 264
 Kulakov N. – 51,105,106,300,301,302
 Kumkov – 313
 Kumpis-Kompekevič Jan (Kompekevich) – 224
 Kumpis Vldas – 224
 Kuprevičius – 184
 Kuskiėnė – 257
 Kuzminov Nikolaj – 282
 Kuznecov (Kuznetsov) – 198
 Kuznecov (Kuznetsov) – 313
 Kuzovkov S. – 264
 Kvederaitė – 300,313
- L**apin Andrej – 212
 Laucevičius – 226
 Laukaitytė R. – 12,18,68
 Laurinaitis Jonas – 27,80,149
 Lazutka Franc – 225,226
 Lekstutis – 313
 Lengirdas – 292
- Lenin Vladimir – 22,50,105,317
 Lenkelis – 184
 Leonov Andrej – 39,94,237,239
 Leveras – 215
 Levin Samuil – 215,217
 Levinaitė – 300
 Levitas – 215
 Liakas A. – 19
 Liaudis Kazimieras – 22,33,87,269,273,277,313,331
 Lyčagin – 257
 Likas – 157
 Liniova – 146
 Lipčenko (Lipchenko) – 313
 Lissauskas – 129,284
 Lysov – 313
 Liutkus – 198
 Lopata Bronislavas – 116,300,301,302
 Loščinin (Loshchinin) – 150
 Lucko (Lutsko) – 241
 Lukašin (Lukashin) – 281
 Lukoševičienė A. – 15,19,72
 Lukša Juozas – 17,74
- M**acevičius Jonas –
 17,20,51,59,74,105,106,114,116,298,300,301,302,321
 Mackelo – 313
 Mačiulaitis Borisas – 300,313,319
 Mačiulis – 313
 Mačiulis Jonas – 14,19,71
 Majakovskij – 50,105,317
 Makarov Michail – 24,76,120,122
 Makejev – 313
 Maksimavičius V. – 36,91,259
 Maleinis – 184
 Malenkov Georgij – 24,46,76,101,136,256
 Malinavičius – 184
 Malyšev (Malyshev) – 300,313
 Mališka – 204
 Mamajev – 117
 Marcinkevičius – 290
 Marcinkevičius – 226
 Marcišauskas – 313
 Markelov – 213
 Martavičius Leonardas – 36,90,197
 Martinaitis M. – 51,106,300,302
 Martinėnas Albinas – 221
 Martinionis Julius – 226
 Martinskas – 124
 Matiuchin – 313
 Matiukas – 300,313
 Matulaitis Stasys – 238,239
 Mazilevzkij – 134
 Mažalis P. 228
 Medeckis V. – 306
 Melnikas – 130
 Melnikov – 313
 Merkulov – 130
 Merkulov Vsevold – 195
 Meškauskienė Michalina – 39,94,219,220
 Miceika Marijonas – 270

- Mickevičius Antanas – 274
 Mickevičius Vaclovas – 221
 Mickis Matas – 27,51,80,106,148,291
 Mičiulytė – 132,286
 Mieželaitis Eduardas – 40,51,94,106,243,302
 Mikelytė – 132,286
 Mikutaitis Petras – 219,255
 Mil Solomon – 225
 Mileika – 213
 Milinavičius – 300,313
 Misiūnas Romualdas – 10,18,43,65
 Miškinis Antanas – 243
 Mockus – 300,313
 Molotov Viačeslav – 28,81
 Moskvinas Mironas – 157,264
 Moskvinov Anatolij – 33,60,87,150,157,158,331
 Mošinskis Vytautas – 250
 Mošniakovas – 313
 Mozūriūnas Vladas – 300,313
 Murauskas Petras – 212
- N**aglis – 300,313
 Nargilas – 211
 Narkevičiūtė – 300,313
 Narukas – 184
 Narvydas – 213
 Navickas – 300,313
 Navickas Kostas – 13,19
 Nemeč (Nemets) – 291
 Nikitin – 269
 Niunka Vladas –
 16,26,30,33,39,41,57,58,60,73,79,83,87,94,97,
 111,113,148,150,157,158,260,303,305,331
 Novickas – 150
 Novikovaitė – 300
 Novožilov D. (Novozhilov) – 264
- O**bručnikov (Obruchnikov) – 197
 Ogurcov S. (Ogurtsov) – 44,98,264,303,305
 Okorokov – 133
 Olekas Jonas – 37,204
 Orlovskij – 313
 Osenin – 212
 Ozarskis Eduardas – 29,60,83,197,245,264,300,331
 Ozolov – 313
- P**ajaujis-Javis Juozas – 18
 Pakėnienė Ona – 15,19,72,
 Paleckis Juozas – 13,19,69
 Paleckis Justas – 2,3,16,27,28,33,34,37,
 41,44,57,58,60,73,80,81,87,88,92,97,99,111,
 112,113,122,137,
 148,194,246,265,269,273,331
 Palionov J. – 300
 Palšys – 258
 Pamolis I. (J. ?) – 280
 Pantelejev – 313
 Paplauskas Juozas – 125,267
 Paradauskas – 157
 Paršin – 150,157
 Pasaškov – 134
 Pašikienė (Paškienė ?) – 140
 Patockij (Patotskij) – 226
 Paukštė Antanas – 220
 Paukštė Bronislavas – 220
 Paulauskas – 291
 Paulauskas – 300
 Paulauskas – 300
 Paulionytė – 317
 Pekelgikaitis – 215
 Pelcaitė E. – 306
 Penkaiskienė – 281
 Persi Džent (?) – 221
 Petiukienė – 283
 Petkevičius – 229
 Petkevičius J. – 300,313
 Petkevičius K. – 300,313
 Petraitis – 157
 Petrauskas – 313
 Petrauskaitė Audronė – 2,3
 Petravičiūtė Inga – 18
 Petryla Danielius – 40,95
 Petrov – 157
 Pinčiuk (Pinchuk) – 212
 Piragis – 131,283
 Pirogov – 269,270
 Pisarev Vasilij – 33,44,48,57,60,87,98,102,111,
 260,264,331
 Plechavičius Povilas – 244
 Plečkaitis Jeronimas – 40,95
 Pocius – 140
 Pocius Mindaugas – 12,16,18,19,68,73
 Počkaj Ilja – 27,80,246,248
 Polosenko A. – 264
 Poltarakas – 217
 Popov Aleksej – 142
 Potas – 184
 Potapov V. – 44,98,264
 Povilaitytė – 118
 Požėla Karolis – 252
 Pranckūnas – 129
 Pranckus – 286
 Preikšas Kazys –
 31,33,41,42,57,58,60,84,87,97,111,113,137,144,
 157,158,213,266,269,273,331
 Preston – 221
 Pšibilskis Vygantas – 11,12,18,66,68
 Pupeikis Stasys – 27,80,148
 Purėnas Antanas – 40,95,228,229,249,250
 Purėnienė Liuda – 228,229,250,251,252
 Pušinaitienė Emma – 229,230
 Puzinavičius Bronius – 2,3
- R**ačevičius – 247
 Raguotis Antanas – 33,49,51,58,60,87,104,106,
 114,157,290,300,302,309,313,331
 Ragutis – 184
 Raiskaja – 313
 Rakauskas – 313

- Rakūnas Algirdas – 14,19,70
 Ramanauskas Adolfas – 17,20,74
 Ramelis – 300,313
 Randakevičius Alfonsas – 300,313
 Rapochin (Rapokhin) – 313
 Rastaturov V. – 300,309
 Rastenis – 230
 Raštikis Stasys – 229,249
 Raudys Č. – 158
 Raudonis – 313
 Razgūnas – 129
 Razin – 157
 Rebšys (Repšys ?) – 281
 Remeikis Tomas – 18
 Repša M. – 306
 Rimdžius – 209
 Rimšelis P. – 264
 Rinkus – 187
 Rižakov S. (Rizhakov) – 306
 Rižmanov (Rizhmanov) – 198
 Rodionov Dmitrij – 44,45,98,100
 Rodzianko – 186
 Rogožin Vasilij (Rogozhin) – 199
 Romanaitis – 187
 Romanauskienė – 184
 Romanov – 280
 Romanovič (Romanovich) – 32,85,188
 Rotenkov – 284
 Rozanov Michail – 195
 Rozauskas Eusiejus – 147
 Rudakov – 36,91,259
 Rudyko Ivan – 24,76
 Rudis Gediminas – 11,66
 Rukštelis – 294
 Rutkauskas – 300,313
 Rutkauskas Jonas – 234
 Rutkauskas Mykolas – 234
- S**abakonis Matas – 40,95,226,255
 Sabaliauskas Jonas – 40,95,255
 Sabaliauskienė
 Sabbo Hilda – 20
 Safronov – 132,287
 Sagdejev – 134
 Salin D. – 25,78,126,135,257
 Salov I. – 264
 Samoilovas – 313
 Savickas – 281
 Sazykin – 197
 Sedov – 313
 Seliokas V. – 20
 Semionova – 313
 Sergeičiuk (Sergeitchuk) – 144
 Serov Ivan – 40,95
 Sičkarčuk P. (Sichkarchuk) – 264
 Simonaitis – 140
 Sipavičius – 131
 Skačkauskas – 184
 Skačkov Vasilij (Skachkov) – 320
 Skaisgrienė – 211
- Skavidaitė G. – 306
 Skebėra K. – 20
 Skirka Antanas – 217
 Skirka Juozas – 217
 Skirka Petras – 217
 Skorunskas – 247
 Slavinskas – 313
 Slezko – 291
 Sleževičius – 246
 Smetona Antanas – 15,71,238,267
 Smilgevičius Jonas – 50,51,105,317
 Smirnov – 131
 Smirnov – 282
 Smirnov – 283
 Smirnov – 313
 Smirnova Valentina – 282
 Smorodinskij – 24,76,120
 Sniečkus Antanas – 2–4,13,15–18,
 24–45,49,50,57–58,60,
 69–70,72–74,76–81,83,84,85,86,87,88,89,90,
 91,92,93,94,95,97,98,99,103,104,111,112,113,
 116,122,123,124,125,126,137,138,143,145,147,
 148,149,150,165,167,171,177,178,182,187,193,
 194,195,200,201,202,205,209,213,234,243,249,
 256,260,265,266,269,273,275,277,293,303,305,313,331
 Soboliov – 313
 Sokolov – 313
 Sokolovskij – 133,273
 Sorokin – 125
 Sosnauskas – 281
 Stalin Josif – 5,6,8,12,14,18,19,24,26,
 27,34,45,46,55,57,63,68,71,77,79,80,
 81,100,101,261,274
 Stanislovaitis Romualdas – 13,14,19,69,70
 Starkauskas Juozas – 11,18,54,67
 Staškevičius – 286
 Stonys – 212
 Stranienė – 131
 Strazdauskas – 129,281
 Streikus Arūnas – 12,18,68
 Strielčiūnas Robertas – 223
 Strielčiūnas Stalislovas – 39,94,223,240,241,242
 Strol – 300
 Strumila – 313
 Strumskis Kęstutis – 13,19,69
 Suchinin V. (Sukhinin) – 44,98,116,264,269
 Survila – 288
 Suslov Michail – 2,3,16,25,28,30,
 31,33,36,37,38,43,44,45,46,47,51,58,
 73,77,78,81,83,84,87,91,92,98,99,100,101,102,
 105,113,116,122,123,124,145,149,177,195,
 202,205,206,207,260,261,262,263,265,
 267,268,269,270,272,273,274,275,276,303,305
 Svičiulis – 37,92,93,209
 Sviridov – 313
 Sviščiov Jakov (Svishchiov) – 197
- Š**adrin (Shadrin) – 200
 Šadžius Henrikas – 11,15,16,18,19,44,48,67,72,73
 Šamberg – 26,79,136

Šapkin – 130
 Šarauskas Petras – 321
 Šarygin (Sharygin) – 313
 Šarka V. – 20
 Šarmaitis Romas – 15,19,71
 Šatalov F. (Shatalov) – 264
 Šausas Leiba – 227
 Šausas Rovinzon – 227
 Ščadrin (Shchadrin) – 200
 Ščepin N. (Shchepin) – 179,264,313
 Ščerbakov Vladimir (Shcherbakov) – 16,25,28,30,32,
 33,44,45,46,47,48,51,58,73,78,81,83,87,
 98,99,101,102,105,113,116,126,
 268,275,277,278,279,300,303
 Šelaikijskij (Shelaikijskij) – 313
 Šelepina A. (Shelepin) – 50,104
 Šelmytė – 220
 Šileika – 300
 Šilinskij (Shilinskij) – 183
 Šklėris – 290
 Šličytė Zita – 11,18,67
 Šliteris – 187
 Šnederas B. – 264
 Špakauskas – 292
 Štarkas Dovydas – 222
 Štarkas Mouša – 222
 Štromas Aleksandras – 17,39,43,74,93
 Šukaitis – 118
 Šulcas – 313
 Šulepov (Shulepov) – 285
 Šulga Isak – 239,242
 Šulgin (Shulgin) – 313
 Šukys – 187
 Šumauskas Motiejus – 33,45,60,87,99,331
 Šupikov Danijil (Shupikov) –
 23,26,28,29,31,33,51,60,75,79,81,83,84,87,105,
 116,117,118,136,137,193,269,313,331
 Švecov (Švetsov) – 157
 Švedov I. (Shvedov) – 44,98,264
 Šverlingas Vladimir – 227

Taagepera Rein – 18,43
 Tamašiūnas – 134
 Tamulevičienė Elena – 132
 Tatarūnas Linas – 12,18,68
 Taurinskas – 157
 Terekov – 284
 Teriošin (Terioshin) Fiodor – 151
 Teslin – 127,283
 Teterev E. – 44,98,264
 Tichonovas – 300,313
 Tilvytis Teofilijus – 41,96
 Timofejenko
 Timofejevas – 313
 Tininis Vytautas – 2,3,5,6,11,18,48,54,66,67
 Tiškevičius – 184
 Titiukov – 183
 Titlius – 251
 Tito Josif – 232

Tkačenko Ivan (Tkachenko) –
 2,3,18,24,26,27,28,35,37,38,44,45,46,58,76,
 79,80,81,89,92,98,99,100,112,122,
 143,145,147,195,207,260,266,273
 Todesas Danielius – 148
 Toliušis Zigmās – 246
 Tomas – 280
 Treinienė Elena – 19,69
 Trofimov – 211,212
 Trofimov Aleksandr – 33,39,60,82,86,331
 87,94,196,214,231,245,300
 Truska Liudas – 11,12,18,28,43,54,66,67,68
 Truškaitis – 286
 Tugaudis – 140
 Tuskij – 200
 Tuskis – 187
 Tuominis Jonas – 319
 Tvertas – 184

Ufimcev (Ufimtsev) – 150
 Uloza Jonas – 300,313
 Ulvidas Juozas – 300,313
 Urbanavičius – 282
 Urbanis – 200
 Usačiov (Usachiov) – 282
 Usačiovas – 300
 Ušpalis – 300,313

Vaicekauskas – 300,313
 Vaičiūnas V. – 229
 Vaišnoras Balys (Boleslovas) – 143,144,145,146
 Vaišnoras Juozas – 27,37,79,80,92,142,143,144,
 145,146,215,220,246,247
 Vaitiekaitis – 226
 Vaitiekus Severinas – 12,68
 Vaitkienė – 131
 Vaitkus – 153
 Valaitis – 219
 Valiauskas – 151
 Valičius – 267
 Valiulis – 250
 Valkiūnas – 151
 Valskys – 280
 Vanagas – 219
 Varanavičiūtė – 291
 Vardys Vytautas – 18
 Vasev Michail – 32,86,191
 Vasilčenko – 264
 Vasilis – 282
 Vasiljev V. – 300
 Vazalinskas Vytautas – 27,80
 Vederenskas – 124
 Vedernikov – 129,280
 Vermontaitė Emilija – 50,51,105,317,319
 Venclova Antanas – 41,96
 Venskutonis – 313
 Versakionis – 134
 Veržbavičius – 37,92,209
 Vetrov Pavel – 2,3,269,272

Vildžiūnas Jonas – 164,269
 Vilkaitis A. – 20
 Vilkaitis – 130
 Vilutienė A. – 20
 Vinckas – 128
 Vitko – 138
 Vodopalas – 291
 Volbėnas – 286
 Volčkova – 300,313
 Volčkova-Barzdaitienė K. – 15,72
 Volf – 139
 Volkov A. – 39,94,237,240
 Volovik – 157
 Vorobjovas – 313
 Voropaj – 144
 Vorščov (Vorshchov) – 130

Zabaznij – 131
 Zaks Tabias (?) – 221
 Zalepūga Z. – 15,19,43,71
 Zalinkevičius P. – 306
 Zalužskaja (Zaluzhskaja) – 157,264
 Zaskevičius – 253
 Zaueras – 313
 Zaviša Jadvyga – 216
 Zibus – 184
 Zimanas Genrikas –
 13,19,33,57,69,87,111,150,157,313
 Zimkus – 313
 Zinkus – 157
 Zingeris Emanuelis – 5,6
 Zius – 284
 Zizas Rimantas – 11,66
 Zolin – 31,85,187
 Zotov – 313
 Zovė – 300
 Zujev – 128

Žavoronkov V. (Zhavoronkov) – 28,51,81,105
 Ždanov Andrej (Zhdanov) – 47,102
 Žekonis – 313
 Žemaitis Jonas – 2,3
 Ženklys T. – 20,43
 Žičkus J. – 20
 Žigulin – 277
 Žilevič (Zhilevich) – 157
 Žilevičius S. – 151
 Žilionis – 288
 Žismes (Žismys ?) – 140
 Žitkevičius – 291
 Žiugžda Juozas –
 39,40,41,94,95,96,237-239,254,255
 Žostautas Viktoras – 190
 Žukauskas – 313
 Žuksa – 257

VYTAUTAS TININIS

Komunistinio režimo nusikaltimai Lietuvoje 1944–1953 m.
Istorinė studija ir faksimilinių dokumentų rinkinys

ITOMAS

Mokslinis redaktorius *doc. dr. Arvydas Anušauskas*
Atsakingoji redaktorė *doc. dr. Audronė Petrauskaitė*

Stilistė *Nijolė Andriušienė*
Vertėjos *Genovaitė Laugalienė ir Milda Mironaitė*
Maketuotoja *Ramunė Lukštienė*
Viršelis *Aido Paberžio*

Nuotraukos iš Lietuvos centrinio valstybės archyvo Vaizdo ir garso dokumentų skyriaus, Lietuvos nacionalinio muziejaus ir Lietuvos genocido aukų muziejaus.

Išleido Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti užsakymu Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija,
Šilo g. 5 A, LT-2055, Vilnius
2003 01 10. Tiražas 250 egz. Užsakymas GP-52.
Maketavo ir spausdino KAM Leidybos ir informacinio aprūpinimo tarnyba,
Totorių g. 27, LT-2001 Vilnius

VYTAUTAS TININIS

The Crimes of the Communist Regime in Lithuania in 1944–1953
A historical study and a set of documents in facsimile

Volume 1

Science editor: *assoc. prof. dr. Arvydas Anušauskas*
Managing editor: *dr. Audronė Petrauskaitė*

Stylist *Nijolė Andriušienė*
Translators: *Genovaitė Laugalienė and Milda Mironaitė*
Designer *Ramunė Lukštienė*
Cover *Aidas Paberžis*

The publication was commissioned by the International Commission for the Evaluation of the Crimes of the Nazi and Soviet Occupation Regimes. Published by the General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania at Šilo st. 5 A, LT-2055, Vilnius.

Circulation: 250 copies
Order GP-52
Designed and published by Publishing and Information Provision Service of the Ministry of National Defence,
Totorių str. 27, LT-2600 Vilnius.

VKP(b) CK Lietuvos biuro nariai
Members of the Lithuanian Bureau of the CK of the VKP(b)

M. Suslovo išlydėjimas iš Vilniaus 1946 m. (trečias iš kairės)
Seeing off M. Suslov from Vilnius (the third from the left)

Biuro pirmininkas
Vladimir Ščerbakov 1946–1947 m.

Biuro pirmininko
pavduotojas
F. Kovaliov 1946–1947 m.

SSRS NKVD-NKGB įgaliotinis
Lietuvoje gen. ltn. Ivan Tkačenko
1944–1947 m.

LKP(b) CK pirmasis sekretorius
Antanas Sniečkus 1936–1974 m.

Biuro narys 1944–1946 m., LSSR
MT pirmininko pirmasis
pavduotojas Vasilij Pisarev
1946–1953 m.

LSSR LKT (MT) pirmininkas
Mečislovas Gedvilas
1940–1956 m.